Grey Scale #13
R G B WH GR BL C M Y K
DANES-PICTA.COM
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

55

AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

JAWNE

Do użytku
Egz. Nr .....

płk dypl. Ryszard GAJDA

STRATEGICZNO-OPERACYJNE KRYTERIA WYBORU ORAZ ZASADY PRZYGOTOWANIA I ZAJMOWANIA REJONU WYJŚCIOWEGO NA TERYTORIUM NIEMIECKIEJ REPUBLIKI DEMOKRATYCZNEJ PRZEZ FRONT WYDZIELANY Z SIŁ ZBROJNYCH PRL UCZESTNICZĄCY W OPERACJI ZACZEPNEJ NA ZACHODNIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH

(studium operacyjne)

Rozprawa doktorska

0182
47365

WARSZAWA 1975

Colour Chart #13
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White
Inches Centimetres
3/Color
DANES-PICTA.COM

AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

JAWNE

Do użytku
służbowego
Egz. Nr 1

płk dypl. Ryszard GAJDA

STRATEGICZNO-OPERACYJNE KRYTERIA WYBORU ORAZ ZASADY PRZYGOTOWANIA I ZAJMOWANIA REJONU WYJŚCIOWEGO NA TERYTORIUM NIEMIECKIEJ REPUBLIKI DEMOKRATYCZNEJ PRZEZ FRONT WYDZIELANY Z SIŁ ZBROJNYCH PRL UCZESTNICZĄCY W OPERACJI ZACZEPNEJ NA ZACHODNIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH

(studium operacyjne)

Rozprawa doktorska

0182
47365

WARSZAWA 1975

AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO WP
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

JAWNE

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 54305

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657
[redacted]

Egz. Nr 1

BIBLIOTEKA GŁÓWNA-ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej
47365

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA WAT
Nr ewid. 0182
AGO IM GEN BR K ŚWIERCZEWSKIEGO

płk dypl. Ryszard GAJDA

STRATEGICZNO-OPERACYJNE KRYTERIA WYBORU ORAZ ZASADY PRZYGOTOWANIA I ZAJMOWANIA REJONU WYJŚCIOWEGO NA TERYTORIUM NIEMIECKIEJ REPUBLIKI DEMOKRATYCZNEJ PRZEZ FRONT WYDZIELANY Z SIŁ ZBROJNYCH PRL UCZESTNICZĄCY W OPERACJI ZACZEPNEJ NA ZACHODNIM TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH

(studium operacyjne)

Rozprawa doktorska

Opracowana
pod kierownictwem naukowym
płk. prof. dr. Kazimierza NOŻKO

WARSZAWA 1975

SPIS TREŚCI

Str.

WSTĘP 4

I. MIEJSCE, ROLA I ZADANIA WOJSK FRONTU WYDZIELANEGO Z SIŁ ZBROJNYCH PRL W OPERACJI ZACZEPNEJ NA ZACHODNIM TDW 14

1. Położenie Niemieckiej Republiki Demokratycznej w ramach Zachodniego TDW oraz powiązanie jej terytorium z kierunkami operacyjnymi 16

2. Operacyjne rozwijanie wojsk frontu do działań na Zachodnim TDW 30

1/ Rozmach przegrupowania wojsk do rejonów wyjściowych 32

2/ Główne przeszkody wodne 35

3. Najbardziej prawdopodobne warianty udziału frontu w operacji zaczepnej 39

4. Wnioski 42

II. KRYTERIA WYBORU ORAZ OCENA OPERACYJNA REJONU WYJŚCIOWEGO DLA WOJSK FRONTU DO OPERACJI ZACZEPNEJ NA ZACHODNIM TDW 48

1. Wymagania w stosunku do rejonu wyjściowego dla frontu 48

1/ Wielkość rejonu wyjściowego 52

2/ Odległość rejonu wyjściowego od przeciwnika 53

3/ Przyjmowanie ugrupowania operacyjnego 57

4/ Rozmieszczenie wojsk z wykorzystaniem terenu 58

5/ Manewr sił i środków 59

6/ Warunki maskowania 61

7/ Możliwości zabezpieczenia materiałowego . .. 62

8/ Potrzeby w zakresie dowodzenia. 63

2. Ocena operacyjna terytorium NRD jako rejonu wyjściowego dla frontu 64

1/ Środowisko geograficzne 65

2/ Ludność 75

3/ Infrastruktura 76

3. Wnioski 84

III. PRZYGOTOWANIE ORAZ ZAJMOWANIE REJONÓW WYJŚCIOWYCH PRZEZ WOJSKA FRONTU 90

1. Zakres przygotowania rejonu wyjściowego do operacji zaczepnej frontu 90

Str.

1/ Rekonesans rejonów wyjściowych 96
2/ Przygotowanie rejonów wyjściowych w zakresie komunikacji 104
3/ System obrony powietrznej 111
4/ Potrzeby zabezpieczenia wojsk w zakresie łączności 115
5/ Nagromadzenie zapasów materiałowych 119
2. Sposoby zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu 123
3. Współzależność zajmowania rejonów wyjściowych w układzie wojsk sojuszniczych 131
4. Narastanie sił i osiąganie gotowości wojsk frontu do działań w rejonie wyjściowym 134
5. Dowodzenie wojskami frontu w toku rozwijania operacyjnego 140
6. Rozmieszczenie wojsk w rejonie wyjściowym 144
7. Plan przygotowania oraz zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu 148
8. Wnioski 152

IV. OPERACYJNE ZABEZPIECZENIE ZAJMOWANIA REJONU WYJŚCIOWEGO PRZEZ WOJSKA FRONTU. 159
1. Znaczenie operacyjnego zabezpieczenia zajmowania rejonów wyjściowych do operacji zaczepnej . . . 160
2. Zabezpieczenie operacyjne, jego zadania i możliwości na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej 164
1/ Rozpoznanie 164
2/ Przykrycie granicy państwowej 167
3/ Maskowanie operacyjne 170
4/ OPNMAR 174
5/ Obrona przeciwlotnicza 176
6/ Zabezpieczenie inżynieryjne 179
7/ Przeciwdziałanie radioelektroniczne 182
8/ Zabezpieczenie hydrometeorologiczne 185
9/ Zabezpieczenie topogeodezyjne 188
10/ Zabezpieczenie tyłowe 191
3. Wnioski 195

ZAKOŃCZENIE 198

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW 213

BIBLIOGRAFIA 214

W S T Ę P

Podjęty temat pracy doktorskiej stanowi teoretyczne opracowanie jednego z problemów w całokształcie prac studyjno-planistycznych prowadzonych w Zarządzie Operacyjnym Sztabu Generalnego WP.

W oparciu o ćwiczenia prowadzone w ramach armii państw Układu Warszawskiego i w Siłach Zbrojnych PRL - na szczeblu centralnym i operacyjnym oraz literaturę traktującą o Zachodnim Teatrze Działań Wojennych, przeprowadzono szereg badań umożliwiających autorowi dokonanie analiz, ocen i uogólnień w zakresie strategiczno-operacyjnej oceny terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej jako rejonu wyjściowego dla wojsk frontu.

W pracy przyjęto, że Siły Zbrojne PRL mogą i będą działać w ramach Zjednoczonych Sił Zbrojnych UW, wykonując jedno z zadań wynikających z miejsca i roli naszych sił zbrojnych w Układzie Warszawskim oraz z umów sojuszniczych.

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że w przypadku konfliktu zbrojnego w Europie, z Sił Zbrojnych PRL może być wydzielony związek operacyjny - front, dla którego należy przewidywać zadania na różnych kierunkach operacyjnych Zachodniego Teatru Działań Wojennych, które prowadzą w głąb terytorium potencjalnego przeciwnika.

W tym przypadku należy przyjąć, że najbardziej dogodnym obszarem wyjściowym dla frontu będzie terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej umożliwiającym przejście do działań zaczepnych na Zachodnim TDW.

Jest to obszar, który pozwala rozwinąć wojska frontu w pobliżu granicy z potencjalnym przeciwnikiem oraz najszybciej

przystąpić do zdecydowanych działań zaczepnych na wyznaczonych kierunkach operacyjnych.

Przedmiotem pracy doktorskiej jest wybór i ocena operacyjna rejonów wyjściowych dla wojsk frontu na obszarze Niemieckiej Republiki Demokratycznej, ich przygotowanie oraz zajmowanie w ścisłym powiązaniu z najbardziej prawdopodobnymi zadaniami wynikającymi z położenia geopolitycznego PRL oraz możliwościami militarnymi i zobowiązaniami międzysojuszniczymi.

Na wybór tematu niniejszej pracy w znacznym stopniu wpłynęła problematyka będąca przedmiotem pracy służbowej autora, który przez kilka lat zajmował się planowaniem operacyjnym w Zarządzie I Sztabu Generalnego WP. Szereg fragmentarycznych opracowań studyjnych autora, ćwiczeń sztabowych w skali sił zbrojnych oraz w ramach Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego, a także udział w rekonesansach, stały się bodźcem do połączenia dotychczasowego dorobku i podjęcia całościowego opracowania tematu.

Wychodząc z powyższego, pracę niniejszą potraktowano jako studium strategiczno-operacyjne, którego celem jest kompleksowe opracowanie strategiczno-operacyjnych kryteriów wyboru oraz zasad przygotowania i zabezpieczenia zajmowania rejonów wyjściowych dla frontu wydzielanego z Sił Zbrojnych PRL przy różnych, najbardziej prawdopodobnych wariantach jego użycia. Badania i uogólnienia teoretyczne w niniejszym studium podporządkowane zostały potrzebom prac planistycznych prowadzonych w Zarządzie Operacyjnym Sztabu Generalnego WP oraz zespołach operacyjnych okręgów wojskowych, rodzajów sił zbrojnych, wojsk i służb. Autor dążył również, aby zawarte w niniejszej pracy wnioski,

oceny i uogólnienia teoretyczne stanowiły materiał poznawczy, użytkowy i doświadczalny podczas opracowywania różnego rodzaju ćwiczeń na szczeblu centralnym i operacyjnym.

Zasadniczymi problemami badawczymi, w niniejszej pracy są:

1. Rola i miejsce frontu wydzielanego z Sił Zbrojnych PRL w operacji zaczepnej na Zachodnim Teatrze Działań Wojennych.
2. Strategiczno-operacyjne znaczenie terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej jako obszaru wyjściowego dla wojsk frontu.
3. Kryteria operacyjnej oceny i wyboru rejonu wyjściowego dla wojsk frontu, który przechodzi do operacji zaczepnej z terytorium NRD.
4. Zakres przedsięwzięć strategiczno-operacyjnych stanowiących o przygotowaniu rejonów wyjściowych.
5. Charakter i zakres operacyjnego zabezpieczenia zajmowania rejonów wyjściowych przy uwzględnieniu specyfiki obcego państwa.

Szukając rozwiązań powyższych problemów autor dążył do wyciągnięcia jak najwięcej wniosków poznawczych i praktycznych o charakterze użytkowym, dążąc przy tym do ciągłego doskonalenia i zgrania w czasie oraz w przestrzeni przygotowania i zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska trzech armii sojuszniczych, a mianowicie Armii Radzieckiej, Narodowej Armii Ludowej NRD oraz Wojska Polskiego.

Układ pracy doktorskiej ujęty jest w sposób, który pozwala na podstawie oceny położenia geopolitycznego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w Europie oraz najbardziej prawdopodobnych wa-

riantów użycia naszych wojsk na froncie zewnętrznym, dokonać wszechstronnej oceny terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej jako obszaru, na którym mogą rozwijać się nasze związki operacyjne do działań wojennych.

Wychodząc z kryteriów wyboru rejonów wyjściowych dla frontu, w drugiej części pracy przedstawione zostały zagadnienia planowania oraz zabezpieczenie zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska frontu przygotowujące się do udziału w operacji zaczepnej na Zachodnim Teatrze Działań Wojennych.

W poszczególnych rozdziałach pracy zostały omówione następujące główne problemy.

W rozdziale pierwszym - najbardziej prawdopodobne warianty udziału wojsk frontu w ewentualnym konflikcie zbrojnym w Europie, co w połączeniu z przedstawionym w załączniku Nr 1 zagrożeniem PRL oraz charakterystyką poszczególnych kierunków operacyjnych "wyprowadzających" z terytorium NRD, pozwala na wyciągnięcie wniosków odnośnie wyboru najbardziej odpowiednich rejonów wyjściowych dla naszych wojsk.

Rozdział drugi traktuje o warunkach jakim powinien odpowiadać rejon wyjściowy dla wojsk frontu, przy uwzględnieniu najbardziej prawdopodobnych zadań operacyjnych jakie może otrzymać nasz front w ramach strategicznej operacji na Zachodnim TDW prowadzonej przez siły zbrojne Układu Warszawskiego. Jednocześnie uwzględniono zależności oraz zalety i wady obecnej dyslokacji naszych wojsk operacyjnych w odniesieniu do rozpatrywanych rejonów wyjściowych.

W rozdziale tym dokonano oceny terytorium Niemieckiej Repu-

bliki Demokratycznej z punktu widzenia jego wartości jako rejonu wyjściowego dla wojsk frontu. Wyeksponowane zostały problemy przygotowania obszaru NRD z punktu widzenia potrzeb operacyjnych w powiązaniu z kierunkami "wyprowadzającymi" z terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Rozdział trzeci poświęcony jest wszechstronnemu przygotowaniu rejonów wyjściowych dla wojsk frontu. Poddano także analizie sposoby i czas zajmowania rejonu wyjściowego w zależności od rozwoju sytuacji polityczno-militarnej w Europie oraz dokonano oceny warunków rozmieszczenia wojsk na rozpatrywanym obszarze. Jednocześnie uwzględniono problematykę dowodzenia w toku rozwijania operacyjnego wojsk oraz przedstawiono treść i formę nowego dokumentu planistycznego - planu zajmowania oraz przygotowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu.

W rozdziale czwartym przedstawione są elementy składające się na operacyjne zabezpieczenie zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu z podkreśleniem ogromnego ich wpływu na sprawne i szybkie rozwinięcie operacyjne oraz skuteczne wejście do bitwy w początkowym okresie wojny.

Wnioski końcowe dotyczą głównie strony operacyjnej i organizacyjnej, które zdaniem autora mogą być wykorzystane w dalszej działalności naszych sił zbrojnych. Należy podkreślić, że niektóre z nich zostały ujęte w planach pięcioletnich na lata 1976-1980 oraz długofalowych - do roku 1990.

Ze względu na wyjątkową rozległość rozpatrywanej problematyki, szereg zagadnień oraz materiałów pomocniczych zostało przedstawionych w postaci załączników /przypisów, map, schematów,

tabel/, które w określonym stopniu wzbogacają treść poszczególnych rozdziałów.

Wydaje się, że przyjęty układ pracy doktorskiej pozwala na kompleksową ocenę rejonu wyjściowego dla wojsk frontu oraz pokazuje ścisłą współzależność wszystkich elementów składających się na wybór i przygotowanie tego rejonu przy uwzględnieniu specyficznych właściwości jego położenia na terytorium sąsiedniego państwa.

x

x x

Charakter pracy oraz związany z tym zakres i możliwości opracowania wybranych problemów, rzutują na metodę badań.x/

Jedną z metod będzie analiza i ocena poszczególnych, często fragmentarycznych materiałów, które znajdują się w Sztabie Generalnym WP. Dotyczy to szczególnie opracowań Zachodniego Teatru Działań Wojennych, w których brak jednak kompleksowego opracowania rejonów wyjściowych z uwzględnieniem wszystkich kierunków operacyjnych wychodzących z terytorium NRD.

---

x/ Wiadomym jest, że część zagadnień znajduje swoje odzwierciedlenie w dokumentach planistycznych Zarządu Operacyjnego Sztabu Generalnego WP, w których opracowaniu w znacznym stopniu autor brał udział jako szef oddziału operacyjnego. Część problemów ujęta jest w różnych materiałach studyjnych opracowanych osobiście przez autora niniejszej pracy w czasie wieloletniej pracy służbowej w Zarządzie Operacyjnym. Określone materiały faktologiczne zostały wybrane z całościowych opracowań Zachodniego Teatru Działań Wojennych. Gros rozpatrywanych zagadnień nie było dotychczas ujmowane w oficjalnych dokumentach i opracowaniach studyjnych, szczególnie w kontekście kompleksowego widzenia terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej jako rejonu wyjściowego dla naszych wojsk operacyjnych w różnych sytuacjach strategiczno-operacyjnych w Europie oraz wielowariantowych zadań w pierwszej operacji na Zachodnim TDW.

Można więc określić, że analiza i ocena stanowiły konfrontacje teorii i praktyki, teorii zawartej w opracowaniach studyjnych z praktyką ćwiczeń realizowanych w procesie szkolenia naszych sił zbrojnych.

Prowadzone od wielu lat ćwiczenia strategiczno-operacyjne "LATO", międzysojusznicze ćwiczenia sztabowe "SOJUZ" oraz szereg innych na szczeblach rodzajów sił zbrojnych, wojsk i okręgów wojskowych, pozwalają na wyciągnięcie wielu wniosków odnośnie wyboru, przygotowania i zajmowania rejonów wyjściowych do operacji zaczepnej na Zachodnim TDW.

Dalszą metodą, która w tego rodzaju pracy znajduje zastosowanie jest kompilacja różnych, często fragmentarycznych materiałów, które traktują o wybranych, oddzielnych problemach terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Zebranie tych materiałów, odpowiednie uporządkowanie oraz uogólnienie, w połączeniu z wariantami użycia wojsk frontu oraz ich dyslokacją, pozwalają spojrzeć na rejon wyjściowy jako niezmiernie ważny element planowania obronnego w Siłach Zbrojnych PRL.

Działalność służbowa autora w Zarządzie Operacyjnym Sztabu Generalnego WP poprzez udział w ćwiczeniach strategiczno-operacyjnych, manewrach oraz rekonesansach na terytorium NRD w składzie grup operacyjnych, dała możliwość posłużenia się w pracy metodą eksperymentu.

Ze względu na zakres badań, wagę i znaczenie tematu pracy nie wszystkie problemy w jednakowym stopniu zostały opracowane. W toku pracy wynikało szereg nowych problemów, które mogą stanowić podstawę do rozpoczęcia kolejnych studiów i badań szczegółowych. Część problemów, zdaniem autora, należałoby przebadać

i skonfrontować podczas ćwiczeń, zwłaszcza prowadzonych przez Sztab Generalny WP oraz Inspektorat Szkolenia.

W pracy niniejszej również i te problemy autor przedstawił sygnalizując jedynie ich wagę i znaczenie, sugerując niekiedy podjęcie badań cząstkowych. Główny bowiem wysiłek badań autor skupił na syntetyczne przedstawienie strategiczno-operacyjnych kryteriów wyboru oraz przygotowania i zajmowania rejonów wyjściowych na terytorium NRD przez front wydzielany z Sił Zbrojnych PRL.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że literatura dotycząca przedmiotu badań z jednej strony jest stosunkowo bogata, z drugiej zaś ograniczona. Bogactwo literatury dotyczy przede wszystkim opisów geograficznych obszaru Niemieckiej Republiki Demokratycznej w postaci opracowań północnego i centralnego kierunku strategicznego oraz szczegółowych monografii przeszkód wodnych opracowanych z dużym nakładem pracy oraz znajomością rzeczy przez zespół oficerów Sztabu Generalnego WP w latach siedemdziesiątych. Podobnie dysponujemy wieloma pozycjami traktującymi o zasadach prowadzenia operacji i działań bojowych na Zachodnim TDW.

Brak jest natomiast syntetycznych rozpraw i opracowań studyjnych naświetlających i rozpatrujących terytorium NRD z punktu widzenia strategiczno-operacyjnego, a zwłaszcza jako obszaru wyjściowego do operacji zaczepnej frontu.

Pomocniczym materiałem jest książka Wojciecha Walczaka pt. "Niemiecka Republika Demokratyczna" będąca swego rodzaju kompendium geografii regionalnej NRD w języku polskim. Uwzględnia ona wyniki najnowszych badań, zawiera aktualne informacje o środowisku geograficznym i przedstawia charakterystykę jednego

z krajów obozu socjalistycznego, będącego naszym najbliższym zachodnim sąsiadem.

Obszerna i bardzo różnorodna literatura w poważnym stopniu utrudniała dokonanie syntezy w badanym przedmiocie. Dlatego też autor szczególną uwagę zwrócił na jej operacyjną ocenę i wykorzystanie dla potrzeb Sztabu Generalnego WP, innych IC MON oraz sztabów frontu i armii.

Merytoryczną wartość wykorzystywanej literatury w znacznym stopniu obniża jej szybka dezaktualizacja oraz fragmentaryczność w sensie rozpatrywanych obszarów i kierunków.

Dlatego wydaje się potrzebnym /ze względu na nasze zainteresowania wojskowe/, kompleksowe i szczegółowe opracowanie całości terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej przez zespół specjalistów wszystkich dziedzin.

Tak opracowany materiał /kompendium, vademecum/, podbudowany odpowiednimi mapami, szkicami i zdjęciami oraz permanentnie uaktualniany, byłby cenną pomocą dla naszych sztabów wszystkich szczebli w procesie szkolenia oraz dawałby możliwość gruntownego zapoznania się szerszego kręgu kadry dowódczo-sztabowej i specjalistycznej z najbardziej prawdopodobnym terenem działań.

Reasumujący wydaje się, że podjęta w pracy problematyka pozwoli na pełniejsze i bardziej wnikliwe spojrzenie na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej jako rejonu wyjściowego dla wojsk frontu wydzielanego z Sił Zbrojnych PRL, a dokonane badania skłaniają do wysunięcia szeregu wniosków w zakresie strategiczno-operacyjnego wykorzystania frontu WP, zwłaszcza w aspekcie wyboru, przygotowania i zajmowania rejonów wyjściowych na różnych kierunkach operacyjnych Zachodniego Teatru Działań Wojennych.

ROZDZIAŁ I

MIEJSCE, ROLA I ZADANIA WOJSK FRONTU WYDZIELANEGO Z SIŁ ZBROJNYCH PRL W OPERACJI ZACZEPNEJ NA ZACHODNIM TDW.

Ukształtowane w wyniku drugiej wojny światowej granice w Europie, a szczególnie powstanie wspólnoty państw socjalistycznych, w tym Niemieckiej Republiki Demokratycznej, stworzyło określone reperkusje natury politycznej, ekonomicznej i militarnej.

Terytoria PRL i najbliższego zachodniego sąsiada - NRD, położone są w granicach Zachodniego Teatru Działań Wojennych, na Centralnym Kierunku Strategicznym. Terytorium PRL stanowi swego rodzaju "bramę" między Morzem Bałtyckim i Karpatami na kierunku wschód-zachód. Przez nasze terytorium wiodły historyczne szlaki wypraw wojennych władców niemieckich i Napoleona oraz wojsk rosyjskich.

Na Zachodnim Teatrze Działań Wojennych w czasie pierwszej i drugiej wojny światowej, miały miejsce jedne z największych konfrontacji militarnych. Pomimo wejścia na wyposażenie głównych mocarstw broni jądrowej /w tym strategicznej/, rozmieszczonej w większości na terytorium Związku Radzieckiego i w Stanach Zjednoczonych, Zachodni TDW zajmuje w dalszym ciągu kluczowe miejsce wśród kontynentalnych teatrów działań wojennych.

W Zachodniej Europie znajduje się druga co do znaczenia po USA, wojenno-ekonomiczna baza potencjalnego przeciwnika. W granicach Zachodniego TDW rozwinięte jest najsilniejsze zgrupowanie sił zbrojnych NATO /państw europejskich i USA/. W tym obszarze rozmieszczona jest również poważna część sił zbrojnych państw Układu Warszawskiego.

W sytuacji gdyby doszło do konfrontacji zbrojnej w Europie pomiędzy NATO i UW, wówczas przede wszystkim terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej i Polski znalazłyby się od pierwszych godzin wojny pod bezpośrednim oddziaływaniem wszystkich rodzajów sił zbrojnych przeciwnika[x/].

Przypomnieć należy, że rozpatrując Zachodni TDW uwzględniać trzeba jego ścisłe powiązanie z Północno-Zachodnim, Południowo-Zachodnim oraz Atlantyckim Teatrem Działań Wojennych. Dotyczy to między innymi zabezpieczenia skrzydeł, możliwości manewru oraz dowozu rezerw i zaopatrzenia. Bliskość obszarów wodnych /Morza Północnego i Śródziemnomorskiego oraz Oceanu Atlantyckiego/, pozwala na szybkie i skuteczne oddziaływanie bezpośrednie zgrupowań flot wojennych przeciwnika jak również własnych na lądowy, zachodni TDW.

Zachodni TDW jest najlepiej przygotowanym pod względem operacyjnym teatrem do prowadzenia współczesnych działań wojennych z udziałem wszystkich rodzajów sił zbrojnych. Przylegający do granicy NRD, środkowo-europejski rejon strategiczny obejmujący RFN, Belgię, Holandię i Luksemburg jest najważniejszym obszarem w Europie pod względem politycznym, ekonomicznym i militarnym. Jego opanowanie przez armie Układu Warszawskiego może mieć decydujące znaczenie dla końcowego wyniku wojny w Europie.

W kontekście roli i znaczenia Zachodniego TDW, należy widzieć centralnie usytuowane w Europie terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

---

x/ Problem zagrożenia terytorium PRL oraz w określonym stopniu wojsk frontu w trakcie rozwijania operacyjnego, zajmowania i przebywania w rejonie wyjściowym na obszarze NRD, przedstawiony jest w przypisach - załącznik Nr 1 oraz graficznie na mapie 2.000.000 - załącznik Nr 12.

1. Położenie Niemieckiej Republiki Demokratycznej w ramach Zachodniego TDW oraz powiązanie jej terytorium z kierunkami operacyjnymi.

Położona w centrum Europy Niemiecka Republika Demokratyczna posiadająca powierzchnię 108 300 km^2 i 18 000 000 ludności, na styku dwóch przeciwstawnych obozów ma poważne znaczenie w ewentualnym konflikcie zbrojnym[x/]. Długa, licząca 1381 km granica lądowa z Republiką Federalną Niemiec, głównym partnerem USA w Europie /szczególnie w zakresie wojsk lądowych/, może stanowić główną rubież przy konfrontacji zbrojnej w Europie. Głębokość terytorium NRD do zachodniej granicy z PRL, wynosi zaledwie 200-300 km. Praktycznie jest to obszar na którym może być ześrodkowany pierwszy rzut strategiczny z wydzielonych związków operacyjnych Armii Radzieckiej, Narodowej Armii Ludowej NRD oraz Polski.

Wychodząc z powyższego, granicę między NRD a RFN należy widzieć jako rubież pierwszych bitew granicznych oraz rubież, w pobliżu której rozwinięte zostaną główne siły wojsk lądowych i powietrznych NATO oraz Układu Warszawskiego.

Usytuowanie Niemieckiej Republiki Demokratycznej z rozmieszczonymi na jej terytorium wojskami radzieckimi stanowi obszar, który z jednej strony będzie obiektem szczególnego zainteresowania i oddziaływania przez przeciwnika, z drugiej strony - stanowi naturalny rejon wyjściowy dla sił zbrojnych UW działających na centralnym kierunku strategicznym.

---

x/ Niemiecka Republika Demokratyczna - Wojciech Walczak, wydawnictwo PWN, Warszawa 1970 r.

Dążąc do decydujących i szybkich rozstrzygnięć w Europie, obie strony, UW i NATO, dołożą maksimum wysiłku w celu zorganizowanego rozwinięcia możliwie największej ilości sił i środków do pierwszych operacji, rozbicia przeciwnika i wyjścia w głąb jego terytorium. Dla armii Układu Warszawskiego będzie to obszar Republiki Federalnej Niemiec, dla NATO - terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Dla sił zbrojnych ZSRR wydzielanych na główną oś działań wojennych w Europie, leżącą na kierunku wschód-zachód i przebiegającą przez Niż Środkowoeuropejski - terytorium Polski oraz NRD stanowi główny, newralgiczny szlak tranzytowy przegrupowania, rozwinięcia, uzupełniania, zaopatrywania i ewakuacji sił i środków niezbędnych do prowadzenia współczesnych działań wojennych.

Granica morska NRD /około 350 km/ w strefie Zachodniego Bałtyku, gdzie rozmieszczone są poważne siły morskie RFN i Danii, pozwala na stosunkowo szybkie wyjście marynarki wojennej NRD, PRL i Floty Bałtyckiej ZSRR w strefę operacyjną działań oraz po opanowaniu Cieśnin Duńskich przeniesienie działań naszych flot na Morze Północne. Operacje zespołów uderzeniowych w Zachodnim Bałtyku dają możliwość skutecznego blokowania baz morskich RFN i Danii przy pomocy sił morskich i powietrznych. Należy także liczyć się z bezpośrednim i wszechstronnym oddziaływaniem powietrznych i morskich sił i środków przeciwnika na rejon wyjściowy wojsk frontu na terytorium NRD.

Rozpatrując udział wojsk Układu Warszawskiego w pierwszych operacjach na Zachodnim TDW należy liczyć się z tym, że obszar Niemieckiej Republiki Demokratycznej będzie najbardziej prawdo-

podobnym i dogodnym zarazem rejonem wyjściowym do rozwinięcia wojsk naszego frontu oraz jego przejścia do działań zaczepnych.

Właśnie istnienie NRD, która oddziela nasz kraj pasem terytorium o szerokości 250-300 km od wojsk NATO w Europie, posiada ogromne znaczenie dla Sił Zbrojnych PRL. Podobnie przedstawia się sytuacja na południowym-zachodzie gdzie Czechosłowacka Republika Socjalistyczna uniemożliwia potencjalnemu przeciwnikowi bezpośrednie uderzenie na nasze terytorium.

Niemiecka Republika Demokratyczna jest ważnym ogniwem w ramach Układu Warszawskiego, a Narodowa Armia Ludowa NRD wspólnie ze stacjonującymi na jej terytorium jednostkami Armii Radzieckiej, stanowi tarczę, która w poważnym stopniu ogranicza możliwość oddziaływania potencjalnego przeciwnika na nasze terytorium oraz w określonym zakresie zabezpiecza rozwinięcie operacyjne wojsk frontu w rejonie wyjściowym do działań.

Od północy posiadamy otwarte skrzydło jakim jest Bałtyk i chociaż morze stanowi naturalną granicę, to przy dzisiejszych środkach napadu morskiego, a szczególnie powietrznego jest najbardziej niebezpiecznym kierunkiem zagrożenia, z którym należy się bezwzględnie liczyć.

Przedstawione powyżej właściwości usytuowania Polski, rzutują w określonym stopniu na charakter zagrożenia naszego terytorium oraz stwarzają niewątpliwie dogodne i względnie bezpieczne warunki rozwijania całych sił zbrojnych i zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska frontu na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Z obszarem Niemieckiej Republiki Demokratycznej związane są cztery kierunki operacyjne a mianowicie: jutlandzki, północno-

nadmorski, berlińsko-rurski i drezdeńsko-frankfurcki. Kierunki powyższe usytuowane są w ten sposób, że ich początkowe części znajdują się na terytorium NRD, natomiast pozostałe-na obszarze RFN.

Ponieważ podział na kierunki operacyjne, wynika między innymi z wydzielających się kierunków /pasów/, w których istnieje możliwość prowadzenia działań przez związek operacyjny wielkości frontu, zachodzi ścisły związek pomiędzy kierunkami operacyjnymi oraz rejonami wyjściowymi. Każdy z wymienionych kierunków operacyjnych posiada swoją specyfikę, co będzie rzutować na prowadzenie działań bojowych oraz na przygotowanie wojsk frontu w rejonie wyjściowym[x/].

Najważniejsze znaczenie w skali całego teatru posiada berlińsko-rurski kierunek operacyjny, który rozcina główne zgrupowania wojsk NATO w Europie oraz daje możliwość opanowania Zagłębia Rury i stolicy RFN - Bonn.

Zagłębie Rury jest najważniejszym rejonem strategicznym w Europie, stanowiącym środkową część centralnego kierunku strategicznego. W Zagłębiu Rury skoncentrowane jest około 36% całego przemysłu RFN, w tym 93% wydobycia węgla, 85% produkcji stali, 80% surówki, 50% produkcji maszynowej oraz 45% chemicznej. W tym rejonie rozmieszczone są prawie wszystkie zakłady przemysłu zbrojeniowego.

---

x/ Usytuowanie czterech kierunków operacyjnych Zachodniego TDW oraz ich powiązanie z terytorium NRD przedstawione jest w załączniku Nr 12.
W rozdziale tym zostanie przedstawiona ogólna ocena operacyjna rejonów wyjściowych w powiązaniu z kierunkami operacyjnymi. Szczegółowa ocena wojskowo-geograficzna ujęta jest w rozdziale II, pkt 2.

Należy podkreślić duże znaczenie polityczno-ekonomiczne i militarne rejonu położonego wokół Berlina, a także środkowej części NRD, którego opanowanie przez przeciwnika /chociażby czasowe/, pozwala mu wyjść na granicę z Polską, rozciąć ugrupowanie sił zbrojnych UW oraz wykorzystać ogromne rezerwy ludzkie i techniczne znajdujące się w dwóch częściach Berlina.

Szerokość kierunku waha się w granicach 100-220 km, natomiast głębokość od rubieży Odry wynosi około 700 km, a od granicy NRD-RFN - około 450 km. Pojemność kierunku wynosi jeden związek operacyjny typu front w składzie 3-4 armii /15-20 dywizji/.

Na tym kierunku koncentrowały się główne uderzenia wojsk tak w pierwszej jak i drugiej wojnie światowej. Dogodny teren pozwala na tworzenie dużych i silnych zgrupowań wojsk lądowych i rozwinięcie działań umożliwiających osiągnięcie celów operacyjnych a nawet strategicznych. Działania te będą wymagać odpowiedniego zabezpieczenia wojsk pod względem sprzętu inżynieryjno-przeprawowego ze względu na duże zagęszczenie rzek i kanałów.

Oddzielnym problemem na tym kierunku i związanym z nim rejonem wyjściowym jest Berlin Zachodni, który stanowi trzecią obok NRD i RFN, niemiecką jednostkę administracyjną o statusie wolnego miasta, powstałą w wyniku drugiej wojny światowej. Położony w środkowej części Niemieckiej Republiki Demokratycznej, liczący 481 km^2 powierzchni i 2.200 tys. ludności w poważnym stopniu może oddziaływać na wojska rozmieszczone w rejonie wyjściowym[x/].

---

x/ Niemiecka Republika Demokratyczna - Wojciech Waloczak, wydawnictwo PWN, Warszawa 1970 r.

W Berlinie Zachodnim stacjonują jednostki wojskowe USA /BZ/, WB /BGP/ i Francji /ZB/ dające w sumie ekwiwalentną dywizję. Jednocześnie należy uwzględniać policję, która po alarmowym rozwinięciu osiąga 13 bp.

Istniejące trzy duże lotniska mają stałe połączenie z Republiką Federalną Niemiec, co daje możliwość wzmocnienia w odpowiedniej sytuacji garnizonu berlińskiego. Poza tym rozwinięta produkcja przemysłowa miasta, gwarantuje szybkie jej przestawienie na tory wojenne i zorganizowanie dodatkowych jednostek wojskowych do M+5 - cztery bp, a do M+10 około ośmiu BP.

Biorąc pod uwagę siły regularne, policję oraz jednostki pomocnicze, należy liczyć się ogólnie z siłami 3-4 ekwiwalentnych dywizji. Daje to w konsekwencji stosunkowo silny garnizon, który w oparciu o umocnienia miejskie i możliwą do realizacji pomoc w siłach i środkach z zewnątrz jest w stanie prowadzić zorganizowaną, długotrwałą walkę obronną.

Oceniając znaczenie Berlina Zachodniego należy widzieć konieczność wydzielenia określonych sił i środków do niszczenia lub izolacji garnizonu berlińskiego oraz liczenie się z oddziaływaniem sił i środków nieprzyjaciela w sensie ogniowym, walki radioelektronicznej, dywersyjnym itp. Zajmowanie rejonu wyjściowego będzie komplikować konieczność obchodzenia Berlina Zachodniego i tym samym stratę czasu, zwiększenie resursu km oraz wchodzenie do rejonów z różnych, nie zawsze najwygodniejszych kierunków.

Następnymi ważnymi elementami rejonu wyjściowego na Nizinie Niemieckiej są rzeka Łaba na odcinku Dessau-Wittenberge rozcinająca rejon wyjściowy w kierunku południkowym, stwarzając

tym samym poważne trudności komunikacyjne w razie zniszczenia mostów, jednak z drugiej strony umożliwia rozmieszczenie na zachodnim jej brzegu pierwszorzutowych związków taktycznych armii pierwszego rzutu frontu oraz skuteczne uderzenie, szczególnie związków pancernych w kierunku Hannoweru. Rzeki Odra i Nysa Łużycka stanowią dodatkową przeszkodę w rozwijaniu i zaopatrzeniu wojsk znajdujących się w rejonie wyjściowym.

Powierzchnia rozpatrywanego rejonu wynosi około 30.000 km^2, co w określonym stopniu ogranicza możliwości rozmieszczenia frontu w pełnym składzie i dlatego należy przewidywać pozostawienie w początkowym etapie operacji części odwodów oraz tyłów frontowych na terytorium Polski tym bardziej, że Odra i Nysa Łużycka na tym kierunku ze względu na ich szerokość i głębokość pozwalają na stosunkowo łatwą organizację przepraw i dowozu zaopatrzenia dla naszych wojsk.

Uwzględniając rozpatrzoną charakterystykę oczywiście wybranych elementów i w sposób skrótowy, na berlińsko-rurskim kierunku operacyjnym powinno być ześrodkowane najważniejsze zgrupowanie uderzeniowe wojsk Układu Warszawskiego oraz przewidziane szybkie narastanie sił i środków w celu zdecydowanego rozwijania działań zwłaszcza pancernych związków taktycznych i wojsk powietrzno-desantowych.

Drezdeńsko-frankfurcki kierunek operacyjny wyprowadzający z południowej części NRD posiada szerokość 90-100 km, głębokość od rubieży Nysy Łużyckiej wynosi około 700 km, a od granicy z RFN - około 400 km. Pojemność kierunku wynosi jeden związek operacyjny typu front w składzie 3-4 armii /20-25 dywizji/.

Zasadnicze cele operacji prowadzonych na kierunku drezdeńsko-frankfurckim wiązać się będą z obiektami ekonomicznymi południowej części NRD i obszaru środkowego Renu. Warunki fizyczno-geograficzne kierunku powodować będą częściowe rozczłonkowanie na działania o znaczeniu taktycznym /góry środkowo-niemieckie / oraz konieczność forsowania Łaby i Renu.

Działania na tym kierunku ze względu na górzystą i zalesioną południową część RFN będą mieć inny charakter i drugorzędne znaczenie w stosunku do kierunku berlińsko-rurskiego. Dlatego działające tu zgrupowanie operacyjne należy traktować w pewnym sensie jako zabezpieczające od południa główne uderzenie w kierunku Zagłębia Rury.

Rejon wyjściowy przy tym kierunku obejmuje południowe tereny NRD, których cechami charakterystycznymi są: pofałdowany oraz podgórski teren Średniogórza Niemieckiego, pozwalający na ogólnie dogodne rozmieszczenie wojsk frontu jednak wyłącza możliwość efektywnego wykorzystania 30-40 km południowego pasa terenu w toku operacji; góry Las Turyński oraz Hartz kanalizują działania wojsk do pasa o szerokości 80 km na kierunku Eisenach-Frankfurt, co rzutuje na sposób ich ześrodkowania w rejonie wyjściowym.

Rejon wyjściowy w całości pozwala rozmieścić znacznie więcej sił w pierwszym rzucie /dwie armie/, aniżeli może być jednocześnie użytych do uderzenia w początkowej fazie operacji /praktycznie jedna armia oraz działanie pomocnicze drugiej armii/; bardzo dobrze rozwinięta sieć autostrad i dróg państwowych, brak poważniejszych przeszkód wodnych /wyłączając górny bieg Łaby/, pozwala na szybki przerzut jednostek pancernych i zmechanizowa-

nych na zasadnicze kierunki działań; góry Rudawy, Las Turyński i Las Frankoński stanowią naturalną,poważną osłonę południowego skrzydła frontu przed ewentualnym uderzeniem nieprzyjaciela z południowej części RFN, gdzie rozmieszczone są znaczne siły i środki Bundeswehry i armii amerykańskiej.

Powierzchnia rejonu wyjściowego na tym kierunku wynosi około 40.000 km^2, co w połączeniu z dogodnymi właściowościami terenu zarówno w samym rejonie jak też na terytorium przeciwnika /chociaż częściowo kanalizowanym/, podpowiada użycie na tym kierunku przede wszystkim pancernych związków taktycznych a nawet operacyjnego. Ich szybkie i skuteczne wyjście w głąb terytorium RFN, może w poważnym stopniu zdecydować o powodzeniu bitwy granicznej na tym kierunku.

Północno-nadmorski kierunek operacyjny jest ściśle związany z akwenem Morza Bałtyckiego, Półwyspem Jutlandzkim i Morzem Północnym. Nadmorskie położenie kierunku i specyfika warunków geograficznych będą w znacznym stopniu wpływać na prowadzenie działań bojowych. Na kierunku tym wystąpi konieczność skoordynowania działań sił lądowych i morskich w celu wzajemnego wsparcia ogniowego, szczególnie przy opanowywaniu portów i baz morskich oraz dowozu zaopatrzenia.

Przy działaniach na północno-nadmorskim kierunku operacyjnym rejonem wyjściowym będzie Pojezierze Meklemburskie. Oparcie północnego skrzydła o wybrzeże Morza Bałtyckiego jest elementem zabezpieczającym od uderzenia wojsk lądowych, umożliwia organizację desantu na wyspy duńskie lecz jednocześnie zwiększa ewentualność zaskoczenia przez nieprzyjaciela z powietrza.

Elementem o znaczeniu ujemnym w/w rejonu jest rzeka Odra,

która na odcinku Cedynia-Szczecin stanowi przeszkodę mogącą w poważnym stopniu utrudnić przegrupowanie wojsk oraz ich zaopatrzenie w razie zniszczenia przepraw stałych.

Groźba wysadzenia operacyjnych desantów powietrznych na południe od Szczecina w celu blokady przepraw, to drugi element ujemny omawianego rejonu wyjściowego frontu. Do zwalczania ewentualnych desantów należy przewidzieć odpowiednie siły i środki ze składu frontu oraz jednostki obrony terytorium kraju.

Z kolei Łaba na granicy z RFN posiadająca szerokość 800-1200 m, zmusza wojska frontu do rozpoczęcia operacji od forsowania szerokiej przeszkody wodnej, stanowiąc z drugiej strony naturalną osłonę rejonu wyjściowego wojsk własnych przed ewentualnym niespodziewanym uderzeniem przeciwnika na skalę operacyjną.

Istnienie tego rodzaju przeszkód wodnych na początku operacji zaczepnej frontu, powoduje konieczność zgromadzenia w rejonie wyjściowym /w rejonach ześrodkowania dywizji pierwszego rzutu/ większości sił i środków przeprawowych. Celowym także byłoby przygotować specjalnie przeszkolone pododdziały do uchwycenia istniejących mostów stałych poprzez wysadzenie desantów śmigłowcowych oraz zorganizowanie działań jednostek specjalnych.

Południowa /lewa/ granica rejonu stanowi styk z sąsiednim sojuszniczym frontem /przy układzie gdy nasz front otrzyma zadanie na kierunku północno-nadmorskim/, wówczas usytuowanie rzeki Łaby w głębi terytorium NRD, pozwala na wykorzystanie terenu na zachodnim brzegu rzeki, zwłaszcza przy wcześniejszym rozpoczęciu operacji przez lewego sąsiada, do uderzenia

częścią sił w skrzydło nieprzyjaciela i tym samym uniknięcia trudnego forsowania rzeki Łaby w pasie naszego frontu.

Jest to jeden z ważniejszych problemów o znaczeniu operacyjnym, który powinien znajdować się w centrum uwagi naszych organów planistycznych na szczeblu centralnym i operacyjnym oraz znaleźć swoje odzwierciedlenie w planach współdziałania z sąsiednim frontem.

Powierzchnia rejonu wyjściowego około 35.000 km^2, pozwala na względnie dobre warunki rozmieszczenia frontu w składzie trzech armii ogólnowojskowych, armii lotniczej oraz najważniejszych jednostek frontowych.

Teren na rozpatrywanym kierunku operacyjnym jest równinny i pocięty, przepływa tu w kierunku południkowym pięć dużych rzek posiadających szerokie ujścia. Szerokość kierunku wynosi 80-120 km, długość od rubieży Odry około 850 km, a od granicy z RFN - około 650 km. Pojemność kierunku wynosi 12-15 dywizji, co w sumie daje możliwość prowadzenia zaczepnej operacji frontu.

Uwzględniając powyższe, należy planować i przygotowywać rejon wyjściowy na tym kierunku pod kątem prowadzenia operacji wszystkich rodzajów sił zbrojnych, ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczenia przepraw przez szerokie przeszkody wodne oraz ścisłego współdziałania wojsk lądowych, powietrzno-desantowych i marynarki wojennej przy opanowywaniu rejonów nadmorskich oraz wysp duńskich.

Problemy te nabierają szczególnego znaczenia przy uwzględnieniu międzysojuszniczego charakteru działań w tym rejonie z angażowaniem wszystkich rodzajów sił zbrojnych trzech armii /AR, NAL NRD i WP/.

Jutlandzki kierunek operacyjny - swoją podstawą opiera się o rejon wyjściowy w północnej części NRD, która stanowi połączony rejon wyjściowy dla jutlandzkiego i północno-nadmorskiego kierunku operacyjnego.

Jutlandzki kierunek operacyjny obejmuje obszar Szlezwik-Holsztynu, Półwysep Jutlandzki oraz wyspy i Cieśniny Duńskie. Jego długość od granicy NRD-RFN wynosi w linii prostej ponad 400 km, a szerokość od 40-170 km.

Znaczenie operacyjne kierunku określają przede wszystkim dwa jego najważniejsze obszary: wodny Cieśnin Duńskich wraz z Kanałem Kilońskim oraz obszar lądowy z głównym rejonem Szlezwik-Holsztynem.

Działanie wojsk frontu na jutlandzkim kierunku operacyjnym obok uderzenia w kierunku północnym, może jednocześnie obejmować powietrzno-morską operację desantową /lub bez tej operacji/, wówczas rejonem wyjściowym byłyby północno-zachodnie tereny Pojezierza Meklemburgskiego wyprowadzające wojska w kierunku Hamburga, Kolonii, Kanału Kilońskiego oraz dalej do Danii. Pojemność kierunku jutlandzkiego umożliwia rozwinięcie jednej armii ogólnowojskowej. Jednocześnie istnieje możliwość ześrodkowania na wybrzeżu Morza Bałtyckiego zgrupowania desantowego w sile 1-2 związków taktycznych w celu przeprowadzenia kombinowanej operacji desantowej na wyspy duńskie.

Zadanie opanowania Półwyspu Jutlandzkiego przez armię ogólnowojskową w połączeniu z desantową operacją powietrzno-morską, w celu opanowania wysp i cieśnin duńskich, stanowi w całości skomplikowane działania lądowe, morskie i powietrzne wymagające udziału różnych rodzajów wojsk. Prowadzenie tej ope-

racji w poważnym stopniu rzutuje na działania w całym akwenie Morza Bałtyckiego oraz zabezpiecza w znacznym stopniu działanie frontu na północno-nadmorskim kierunku operacyjnym.

Położenie i warunki geograficzne decydują o lądowo-morskim charakterze jutlandzkiego kierunku, co oznacza, że na jego obszarze będą działać jako główne - wojska lądowe i lotnictwo we współdziałaniu z siłami morskimi i wojskami powietrzno-desantowymi.

Rozdwojenie północnego kierunku strategicznego na północno-nadmorski i jutlandzki kierunek operacyjny, stwarza dodatkowe trudności w planowaniu, przygotowaniu i prowadzeniu działań bojowych.

Wojska rozmieszczone w rejonie wyjściowym w północnej części NRD, tworząc jeden związek operacyjny - front, będą zmuszone uwzględniać w całokształcie swej działalności zasygnalizowaną specyfikę kierunku ze szczególnym uwzględnieniem ścisłego współdziałania taktyczno-operacyjnego pomiędzy różnymi rodzajami sił zbrojnych.

Przylegający do północno-nadmorskiego i jutlandzkiego kierunku operacyjnego <u>basen południowy Morza Bałtyckiego</u>, ze względu na swoje położenie i właściwości fizyczno-geograficzne, posiada poważny wpływ na wartość północnej części NRD jako rejonu wyjściowego wojsk lądowych.

Możliwości wykorzystania marynarki wojennej na wodach Bałtyku przylegających do NRD są na ogół dobre, chociaż ograniczone w poszczególnych rejonach małą głębokością. Działania mogą tutaj prowadzić niszczyciele, kutry torpedowe, trałowce wszystkich typów, natomiast łodzie podwodne mogą działać na zachód i południe od wyspy Bornholm.

Zespoły okrętów bojowych mogą skutecznie blokować cieśniny duńskie wykorzystując osłonę z powietrza /bliskość baz lotniczych/ a konwoje złożone ze statków handlowych oraz okrętów wojennych są w stanie przejąć na siebie część zaopatrzenia wojsk znajdujących się w północnych rejonach NRD.

Jednocześnie bliskość wybrzeży Danii i RFN, stanowi groźbę lotnictwa taktycznego oraz okrętowych zespołów uderzeniowych na wojska lądowe znajdujące się w rejonie wyjściowym oraz okręty działające w zachodniej części Bałtyku. Należy także liczyć się z możliwością wykonania desantów morskich o różnej skali na wybrzeżu NRD.

Wychodząc z przedstawionej charakterystyki północno-nadmorskiego i jutlandzkiego kierunku operacyjnego oraz zachodniego Bałtyku, widoczne jest ścisłe powiązanie całości tego obszaru. Północne rejony Niemieckiej Republiki Demokratycznej mogą być z powodzeniem wykorzystane na rejon wyjściowy dla wojsk frontu, który powinien być przygotowany do prowadzenia w początkowym okresie wojny złożonych, kombinowanych lądowo-morsko-powietrznych operacji o znaczeniu operacyjno-strategicznym[x/].

Reasumując współzależność terytorium NRD jako rejonu wyjściowego z omówionymi czterema kierunkami operacyjnymi, należy wyraźnie podkreślić usytuowanie tego obszaru jako zasadniczego rejonu wyjściowego dla wojsk rozwijających się do operacji na Zachodnim TDW. Terytorium NRD jest jakgdyby klamrą spinającą

---

x/ Przykładem takich działań może być przeprowadzone w 1972 r. pod kierownictwem Dowódcy Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego ćwiczenie sztabowe pod kryptonimem "SOJUZ-72", co świadczy o znaczeniu i powiązaniu północno-nadmorskiego i jutlandzkiego kierunku operacyjnego.

wschodnie części czterech kierunków operacyjnych, na których mogą prowadzić działania wojska operacyjne PRL.

2. Operacyjne rozwijanie wojsk frontu do działań na Zachodnim TDW[x/].

Zajęcie rejonu wyjściowego do działań poprzedzone jest operacyjnym rozwijaniem wojska frontu, na które składa się między innymi:

- doprowadzenie wojsk do pełnej gotowości bojowej;
- rozwinięcie polowego systemu dowodzenia;
- przegrupowanie wojsk frontu do rejonów wyjściowych na kierunek przewidywanych działań;
- przygotowanie i rozwinięcie sił i środków zabezpieczających, takich jak: regulacja ruchu, ostrzeganie, wykrywanie skażeń, zabezpieczenie drogowo-mostowe, materiałowo-techniczne itp.

Przyjęty w naszych siłach zbrojnych system strategiczno-operacyjnego rozwijania, organizowany jest głównie pod kątem niedopuszczenia do zaskoczenia przez przeciwnika oraz wyprzedzenia go w rozwijaniu potencjału obronnego zarówno w warunkach stopniowego narastania konfliktu zbrojnego jak również przy nagłym i zaskakującym uderzeniu przeciwnika.

Ześrodkowanie w odpowiednim czasie zgrupowań operacyjnych na TDW jest możliwe tylko przy wcześniejszym i wszechstronnym jego przygotowaniu i zabezpieczeniu. Do zasadniczych przedsięwzięć w tym zakresie należą: wybór rejonów wyjściowych dla frontu, armii i związków taktycznych; prowadzenie systematycznych rekonesansów i stałe uaktualnianie planów rejonów wyjściowych

---

x/ Zagadnienie to jest przedstawione w sposób ideowy w załączniku Nr 13.

oraz ich zajmowania; przygotowanie stanowisk dowodzenia, dróg marszu, sieci lotnisk i lądowisk, węzłów i linii łączności oraz środków przeprawowych; nagromadzenie środków materiałowych, a szczególnie mps na drogach przegrupowania i w rejonach ześrodkowania wojsk; przygotowanie samych wojsk do szybkiego i zorganizowanego przegrupowania poprzez odpowiednie ich szkolenie praktyczne oraz ćwiczenia sztabów wszystkich szczebli.

Oczywiście najważniejszym, łączącym w sobie większość wymienionych elementów jest opracowanie i utrzymywanie w stałej aktualności planów użycia wojsk frontu z uwzględnieniem wszystkich podstawowych wariantów oraz zmieniających się zasad prowadzenia działań.

Na kierunkach, gdzie przewiduje się przejście do działań zaczepnych, operacyjne rozwijanie wojsk frontu powinno zabezpieczyć utworzenie takiego zgrupowania sił i środków, które byłyby w stanie rozbić nieprzyjaciela na całą jego głębokość i wykonać stojące przed nimi zadania w wysokich tempach i odpowiednio krótkim czasie.

Mogą być oddzielne kierunki, na których z chwilą wybuchu wojny nie przewiduje się natychmiastowego przejścia do działań zaczepnych /z różnych przyczyn/, wówczas operacyjne rozwijanie powinno zapewnić możliwość utworzenia głęboko urzutowanej obrony w celu załamania natarcia przeciwnika, a następnie wykonania mocnych przeciwuderzeń, zadania strat oraz przejścia do zdecydowanych działań zaczepnych. Niezależnie od przewidywanych kierunków cały rejon powinien być w określonym stopniu przygotowany do obrony.

W zależności od rozwoju sytuacji polityczno-militarnej, rozwijanie operacyjne może mieć miejsce zawczasu i przebiegać etapami według planu lub być realizowane w warunkach rozpoczętej wojny, co rzutuje na sposób i kolejność zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska frontu.

Niezależnie od sytuacji, rozwijanie operacyjne powinno być elastyczne, umożliwiające prowadzenie działań konwencjonalnych oraz z użyciem broni jądrowej, pozwalać na wielowariantowość przyjmowanego ugrupowania operacyjnego, na wejście do bitwy częścią sił w sytuacji gdy przeciwnikowi udało się wykonać uderzenie uprzedzające.

Uwzględniając dyslokację naszych wojsk oraz konieczność wejścia do bitwy w odpowiednim ugrupowaniu operacyjnym na rubieży odległej o kilkaset kilometrów od garnizonów, zachodzi potrzeba krótkiego rozpatrzenia takich zagadnień jak rozmach przegrupowania i możliwości osiągnięcia rejonów wyjściowych w odpowiednim czasie oraz wpływ głównych przeszkód wodnych na zajmowanie rejonów wyjściowych.

1/ <u>Rozmach przegrupowania wojsk do rejonów wyjściowych</u>.

W zależności od wariantu użycia wojsk frontu, odległości będą się wahać w granicach: dla pierwszych rzutów armii 250-300 km, dla drugich rzutów 400-500 km i dla drugiego rzutu frontu oraz części jednostek armijnych i frontowych od 500 do 700 km i więcej[x/].

---

x/ Są to odległości liczone wzdłuż dróg samochodowych od garnizonów stałej dyslokacji do rejonów ześrodkowania na terytorium NRD. Oczywiście wielkości te będą się zmieniać dla poszczególnych jednostek w zależności od wariantu użycia wojsk frontu. Np. jeśli rozpatrzeć 11 DPanc z rejonu Żagań-Żary, to przy działaniu na kierunku północno-nadmorskim odległość przegrupowania wyniesie około 400-500 km /dwudobowy marsz/, natomiast przy operacji naszego frontu na drezdeńsko-frankfurckim kierunku operac.,odl. ta zmniejszy się o 30-40% i wówczas na zajęcie rejonu wyjściowego wystarczy jedna doba.

Podstawowymi wskaźnikami przegrupowania wojsk frontu, które obrazowo pokazują ogrom i trudności tego zadania są:

- ilość wojsk - 12-16 dywizji, 14-18 brygad, ponad 20 samodzielnych pułków, około 30 samodzielnych pododdziałów oraz kilkadziesiąt jednostek tyłowych;
- odległość przegrupowania w granicach 250-800 km;
- szerokość pasa przegrupowania, początkowo całe terytorium PRL a w rejonie wyjściowym zwężająca się do 150-200 km;
- czas trwania przegrupowania od 1 do 3 dób;
- średnie tempo na dobę:
  - o trakcji kołowej - do 250 km;
  - transportem kolejowym - do 450 km;
- ilość marszrut najbardziej odpowiednich dla wojsk:
  - samochodowych - 12-16;
  - kolejowych - 6-8.

Tak znaczne odległości przegrupowania mają decydujący wpływ na czas osiągnięcia gotowości bojowej wojsk do działań w rejonie wyjściowym.

Jeśli przyjąć maksymalne tempo przegrupowania z wykorzystaniem własnej trakcji gąsienicowej i kołowej, wówczas pierwszy rzut armii może znaleźć się w rejonie wyjściowym po jednej dobie od czasu otrzymania zadania na zajęcie rejonu wyjściowego. Natomiast większość sił i środków armii pierwszego rzutu może osiągnąć gotowość do działań po dwóch-trzech dobach od czasu wyruszenia z garnizonów.

W wojnie jądrowej należy liczyć się ze zniszczeniami mostów, wiaduktów i węzłów dróg w czasie rozwijania wojsk, co w

znacznym stopniu wpłynie na zmniejszenie tempa przegrupowania, a tym samym opóźni czas osiągnięcia rejonów wyjściowych. Dlatego głównym zadaniem pierwszego rzutu jest możliwie najszybsze przekroczenie rubieży rzek Odry i Nysy Łużyckiej.

Wydaje się, że zasadniczy wysiłek w planowaniu zajmowania rejonów wyjściowych powinien być położony na wydzielenie odpowiednich sił i środków zabezpieczenia przepraw /własnych i sojuszniczych/ szczególnie w zakresie OPL oraz inżynieryjnym.

Konflikt bezjądrowy z jednej strony zmniejsza możliwości skutecznego oddziaływania na przegrupowujące się wojska, z drugiej jednak przełamanie obrony przeciwnika wymaga znacznej ilości środków wsparcia ogniowego tj. artylerii i lotnictwa. Dlatego problem szybkiego osiągnięcia rejonów wyjściowych, a następnie stanowisk ogniowych przez artylerię armijną i frontową, ma decydujące znaczenie dla uzyskania powodzenia w operacji.

Przebazowanie lotnictwa wsparcia na lotniska operacyjne nie przedstawia specjalnych trudności, chociaż i tutaj brak własnej obsługi lotnisk /rzuty naziemne muszą pokonać znaczne odległości rzędu 300-500 km/, zmusza do zabezpieczenia działalności w pierwszych 1-2 dniach wojny przez macierzystą obsługę lotnisk /niemiecką lub radziecką/.

Elastyczność i aktualność planu zabezpieczenia przegrupowania wojsk sojuszniczych przez terytorium PRL oraz operatywne kierowanie przy zmieniających się sytuacjach, oto główne wymagania jakim powinien odpowiadać ten plan. Jego zsynchronizowanie z planem rozwijania operacyjnego wojsk frontu, pozwala na równoległą i skuteczną realizację tych dwóch planów decydujących w konsekwencji o planowym rozpoczęciu pierwszych operacji frontowych na Zachodnim TDW.

2/ Główne przeszkody wodne[x/].

Następnym problemem są przeszkody wodne, a mianowicie Wisła i Odra oraz częściowo Nysa Łużycka i Łaba, które w poważnym stopniu rzutują na całokształt przegrupowania i w konsekwencji zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu.

Niezależnie od wariantu użycia wojsk frontu, całość sił i środków /wyłączając jednostki garnizonu Szczecin/, zmuszona jest do przekroczenia rzeki Odry lub Nysy Łużyckiej, natomiast większość drugiego rzutu frontu oraz część wojsk z pierwszego rzutu, ma do pokonania rzekę Wisłę. Przy prowadzeniu działań na centralnym kierunku strategicznym w okresie rozwijania wojsk oraz wprowadzania kolejnych rzutów do bitwy, należy przekraczać Łabę.

Są to przeszkody o znaczeniu operacyjnym a południkowe ich usytuowanie o szerokościach rzędu kilkudziesięciu-kilkuset metrów i głębokościach kilku-kilkunastu metrów, stanowi poważne przeszkody dla rozwijających się wojsk na wszystkich kierunkach operacyjnych.

Wisła - dzieląca Polskę na część zachodnią i wschodnią, wyraźnie odcina pierwszy rzut operacyjny frontu od drugiego i znacznej ilości jednostek tyłowych.

Zmienne stany wód, stosunkowo częste przybory wiosną, latem i jesienią powodują wylewy, zatapianie szerokiej doliny oraz rozmoknięcie terenów przyległych, co stwarza dodatkowe trudności w pokonaniu rzeki w przypadku zniszczenia przepraw stałych.

---

x/ Charakterystyka hydrograficzna i operacyjna rzek Wisły, Odry, Nysy Łużyckiej i Łaby przedstawiona jest w załączniku Nr 5.

Realizacja zadań przewidzianych dla wojsk frontu wymaga określonej korekty w zakresie dyslokacji najważniejszych jednostek, które powinny znajdować się na zachodnim brzegu rzeki Wisły, Innym rozwiązaniem jest poprawa położenia operacyjnego w okresie narastania napięcia w sytuacji międzynarodowej oraz odpowiednie przygotowanie przepraw zapasowych na rzece.

Odra - oraz w mniejszym stopniu Nysa Łużycka, stanowiące granicę państwową między PRL i NRD, znajdują się w odległości 170-250 km od wschodniej granicy RFN. Utrudniają podejście do zasadniczych rejonów przemysłowych znajdujących się w zachodniej Polsce, a szczególnie dolny, trudny do forsowania odcinek Odry, ogranicza możliwość rozwinięcia działań zaczepnych przez przeciwnika wzdłuż polskiego wybrzeża Bałtyku.

Czynnikami zwiększającymi operacyjne znaczenie Odry, zarówno w sensie obronnym dla naszych wojsk jak również pod kątem jej pokonywania przez wychodzące wojska własne do rejonu wyjściowego, są warunki hydrogeologiczne rzeki, która jest jedną z najtrudniejszych do pokonania rzek w Europie Środkowej. Duże szerokości i głębokości koryta rzeki, utrudniają przeprawę a liczne obwałowania przeciwpowodziowe stanowią dodatkową przeszkodę terenową, występującą na obydwu brzegach.

Począwszy od Cedyni istnieje konieczność pokonania dwóch, równoległych do siebie przeszkód wodnych znajdujących się w dolinie rzeki /Odra Zachodnia i Odra Wschodnia/, co zwiększa znacznie stopień trudności w jej pokonaniu[x/].

---

x/ Przykładem złożoności forsowania Odry na tym kierunku /oczywiście w innych warunkach i przy innym sprzęcie przeprawowym/ mogą być działania 1 Armii Wojska Polskiego w 1945 roku.

Rozpatrując terytorium NRD jako rejon wyjściowy, właśnie Odra jest rubieżą o szczególnym znaczeniu zarówno z punktu widzenia zajmowania rejonu jak też utrzymania dróg dowozu i ewakuacji dla wojsk frontu.x/

Rezultaty ćwiczeń "BARIERA" są optymistycznym akcentem w zakresie pokonywania szerokich przeszkód wodnych w toku zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska frontu, oczywiście przy odpowiednim planowaniu i wcześniejszym przygotowaniu zabezpieczenia.

---

x/ Problem ten jest tematem ćwiczeń specjalistycznych pod znamiennym kryptonimem "BARIERA", organizowanych w ramach Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego. Na przykład ćwiczenie "BARIERA-73" przeprowadzone w lipcu 1973 r. na temat: "Zabezpieczenie przegrupowania wojsk oraz ciągłości dowozu środków materiałowych i ewakuacji przez szeroką przeszkodę wodną", zorganizowane było na odcinku Kostrzyń-Chojna i obejmowało następującą problematykę:

- organizacja tymczasowego rejonu przeładunkowego;
- budowa przepraw w tym - promów W-2, mostów z parków TPR, PP-64 i DMS-65;
- budowa rurociągu przeprawowego do przetaczania paliw.

Głównym celem szkoleniowym przeprowadzonego ćwiczenia było zgranie działań jednostek inżynieryjnych, kolejowo-drogowych oraz oddziałów zmilitaryzowanych żeglugi rzecznej w zabezpieczeniu przegrupowania wojsk, dowozu zaopatrzenia materiałowego i ewakuacji przez szeroką przeszkodę wodną.

Ćwiczenie potwierdziło słuszność przyjmowanych w naszych siłach zbrojnych zasad organizacji i budowy przepraw na szerokich przeszkodach wodnych. Jeszcze raz potwierdzona została potrzeba utrzymywania wyspecjalizowanych jednostek, budowania taboru wodnego przystosowanego do tego rodzaju zadań oraz okresowego szkolenia zmilitaryzowanych oddziałów obrony terytorium kraju w tym zakresie.

Łabą - będąc rzeką o znaczeniu operacyjnym dzieli południową część Niemieckiej Republiki Demokratycznej na dwie części i na całej swej długości, a szczególnie od Magdeburga do ujścia, stanowi poważną przeszkodę dla prowadzenia działań, w tym przegrupowania wojsk. Szerokość i głębokość koryta rzeki, a także szybkość prądu nie są jednakowe w ciągu całego roku. W czasie powodzi, a także częściowo roztopów wiosennych, woda występująca z koryta rzeki zatapia przyległy teren, położony najczęściej między wałami ochronnymi. Należy się jednak liczyć z tym, że w czasie działań wojennych wały ochronne będą w wielu miejscach zniszczone i woda zaleje tereny przybrzeżne. Utrudni to w znacznym stopniu przegrupowanie oraz manewr wojsk na znacznym obszarze w centralnej części NRD.

Przedstawiona sytuacja rzutuje na konieczność utrzymywania w rejonie Łaby określonych ilości sprzętu do budowy przepraw oraz jednostek inżynieryjno-mostowych, co powinno być uwzględnione w ramach przygotowania operacyjnego TDW oraz należy także przewidywać udział wojsk inżynieryjnych frontu.

Zapewnienie sprawnego przegrupowania oraz zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu w przedstawionych, niewątpliwie trudnych warunkach, wymaga niezwykle precyzyjnego planowania, ustalenia priorytetów dla określonych jednostek oraz włączenia do realizacji związanych z tym zadań niezbędnych sił ochrony, regulacji ruchu, odbudowy dróg i obiektów komunikacyjnych, zapobiegania panice itp., a także przewidzenia i przygotowania zawczasu realnych środków zaradczych na wypadek zaistnienia dodatkowych trudności i kolizji.

Większość zamierzeń związanych z zabezpieczeniem powinna

spoczywać na krajowym systemie kierowania ruchem wojsk oraz terenowych ogniwach administracji państwowej, jednak określona część doraźnych, krótkotrwałych przedsięwzięć realizowana będzie przez przegrupowujące się wojska frontu.

3. Najbardziej prawdopodobne warianty udziału frontu w operacji zaczepnej.

Każde państwo sojusznicze wydziela w skład Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego określone zgrupowanie wojsk lądowych i powietrznych, a część i marynarki wojennej. Oceniając możliwości ekonomiczno-militarne oraz organizację naszych sił zbrojnych można przyjąć, że Polska jest w stanie zorganizować związek operacyjny jakim jest front, o składzie trzech armii ogólnowojskowych, armii lotniczej oraz jednostek frontowych.

Wychodząc z położenia terytorium naszego kraju w Europie oraz miejsca i roli Sił Zbrojnych PRL w ramach Układu Warszawskiego można rozpatrywać najbardziej prawdopodobne warianty udziału naszego frontu w strategicznej operacji na Zachodnim Teatrze Działań Wojennych[x/].

1/ Utworzenie "Frontu Północnego" z zadaniem przeprowadzenia operacji zaczepnej na północno-nadmorskim kierunku operacyjnym przy współdziałaniu ze Zjednoczoną Flotą Bałtycką i ewentualnym wydzieleniu części sił na jutlandzki kierunek operacyjny w celu rozbicia zgrupowania przeciwnika składającego się ze związków taktycznych RFN, Danii i Holandii, opanowania północnej

---

x/ Nazwy frontów umowne związane z poszczególnymi kierunkami operacyjnymi.

części RFN i półwyspu jutlandzkiego, z ewentualnym przeprowadzeniem powietrzno-morskiej operacji desantowej dla zajęcia wysp i Cieśnin Duńskich /przykładem może być ćwiczenie "LATO-71" i "SOJUZ-72"/.
Rejonem wyjściowym dla frontu byłaby wówczas północna część NRD obejmująca tereny Pojezierza Meklemburskiego i wybrzeża Bałtyku[x/].

2/ Zorganizowanie "Frontu Centralnego", którego zadaniem byłoby rozbicie 3 KA/NZ/, 1 KA/WB/ i 1 KA/B/, opanowanie środkowej części RFN ze szczególnym uwzględnieniem Zagłębia Rury oraz wyjście na granicę niemiecko-francuską.

Jako rejon wyjściowy należałoby wykorzystać obszary położone przede wszystkim na zachód od Berlina oraz w okół tego miasta, co w znacznym stopniu utrudnia ześrodkowanie wojsk i wchodzenie kolejnych rzutów do bitwy.

Jest to najmniej prawdopodobny, chociaż nie wykluczony wariant dla polskiego, stosunkowo małego frontu ze względu na to, że rejon ten w obydwu kierunkach wyprowadza na najważniejsze obszary RFN /Zagłębie Rury/ i NRD /Berlin/ a także Berlin Zachodni, dlatego należy raczej przewidywać tutaj udział frontu radzieckiego o znacznie większym składzie.

3/ Utworzenie "Frontu Południowego" z zadaniem rozbicia 5 i 7 KA/A/ oraz 2 KA/NZ/ i rozwijania działań na drezdeńsko-frankfurckim kierunku operacyjnym w celu zajęcia południowych obszarów RFN i wyjścia na zachodni brzeg rzeki Ren /przykładem tego wariantu może być ćwiczenie "LATO-74"/.

---

x/ Kompleksowa charakterystyka i ocena rejonów wyjściowych dla poszczególnych kierunków operacyjnych zostanie dokonana w dalszej części pracy.

Rejonem wyjściowym dla wojsk frontu byłaby południowa część NRD, która stwarza z jednej strony dogodne warunki rozmieszczenia wojsk jednak górzysty i zalesiony teren uniemożliwia pełne rozwinięcie pierwszego rzutu frontu.

4/ Włączenie naszych armii ogólnowojskowych w skład frontów koalicyjnych i wykorzystanie ich na oddzielnych kierunkach wyprowadzających z rejonów dyslokacji, bez potrzeby poważniejszych, rokadowych przegrupowań. W takiej sytuacji armia tworzona na bazie POW może działać na północno-nadmorskim kierunku operacyjnym, a armia SOW - na drezdeńsko-frankfurckim kierunku operacyjnym.

Armijny rejon wyjściowy będzie wówczas stanowić określoną część rejonu frontowego i w zależności od rozwoju sytuacji /rezultaty pierwszych starć granicznych/, może być usytuowany na różnej odległości od granicy państw niemieckich.

5/ Kolejnym, prawdopodobnym wariantem w ewentualnych działaniach wojennych, może być włączanie związków taktycznych a nawet operacyjnych armii sojuszniczych w skład naszego frontu. Będzie to miało miejsce w sytuacjach gdy jednostki Armii Radzieckiej lub Narodowej Armii Ludowej NRD związą się walką z przeciwnikiem, a na tym kierunku będzie wprowadzany do bitwy nasz front.

W zależności od charakteru i stopnia zaangażowania wojsk sojuszniczych, mogą one być potraktowane jako jednostki przykrycia granicy państwowej lub też wykorzystane jako określony element ugrupowania operacyjnego naszego frontu.

Przykładem omówionego wariantu mogą być prowadzone ćwiczenia sztabowe jak "LATO-70", w którym podporządkowano frontowi

armię AR oraz ćwiczenie "SOJUZ-72" gdzie w skład frontu weszła armia NAL.

6/ W określonej sytuacji w skali Europejskiego Teatru Wojny, przy uchwyceniu inicjatywy strategicznej przez nieprzyjaciela i uzyskaniu powodzenia w opanowywaniu przez niego obszaru NRD, nie należy wykluczać konieczności przejścia częścią lub całością wojsk frontu do działań obronnych. Może to mieć miejsce na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, z wykorzystaniem właściwości obronnych rozpatrywanego rejonu wyjściowego lub na rubieży rzek Odra i Nysa Łużycka oraz na wybrzeżu Bałtyku.

Realizacja przedstawionych wyżej, najbardziej prawdopodobnych wariantów użycia wojsk frontu w ramach operacji strategicznej na Zachodnim TDW, związana jest między innymi z planowym, zorganizowanym i odpowiednio zabezpieczonym zajęciem rejonu wyjściowego na terytorium sojuszniczego państwa - Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

4. Wnioski.

Przedstawiona w rozdziale oraz uzupełniona w przypisach i załącznikach analiza i ocena dotycząca miejsca, roli i zadań wojsk frontu, pozwalają na wyciągnięcie szeregu wniosków odnośnie wyboru rejonów wyjściowych do frontowej operacji zaczepnej na Zachodnim TDW.

1/ Geopolityczne położenie Polski w Europie z jej przynależnością do wspólnoty państw socjalistycznych oraz włączenie określonych sił i środków Wojska Polskiego w skład Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego, pozwalają na umiejscowienie wydzielanego frontu w ugrupowaniu strategicznym wojsk

koalicyjnych. Stanowimy terytorialnie drugi rzut operacyjny, który może być jednak w odpowiedniej sytuacji wprowadzony do pierwszego rzutu i dlatego rejonem wyjściowym do pierwszej operacji frontowej może być przede wszystkim obszar Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

2/ Usytuowana centralnie w Europie Niemiecka Republika Demokratyczna, stanowi ważne ogniwo polityczne, ekonomiczne i militarne w ramach wspólnoty socjalistycznej, a ze względu na bezpośrednią styczność z terytorium potencjalnego przeciwnika - Republiką Federalną Niemiec może odegrać rolę obszaru wyjściowego, na którym zostaną rozwinięte wojska koalicyjne ZSRR, PRL i NRD do działań wojennych.

3/ Możliwości potencjalnego przeciwnika oraz stopień zagrożenia Polski, szczególnie powietrznego z kierunku północno-zachodniego oraz terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej ze wszystkich kierunków, stwarza stałą groźbę dla wojsk frontu zajmujących i przebywających w rejonie wyjściowym. Powoduje to konieczność uwzględniania w planowaniu takich elementów jak możliwie najkrótszy czas przebywania w rejonach wyjściowych, ich okresowej zmiany, wykonywania niezbędnych prac inżynieryjnych itp.

4/ Z terytorium NRD wyprowadzają cztery kierunki operacyjne w ramach najważniejszego w Europie - Zachodniego TDW. Każdy z kierunków posiadając pojemność wielkości frontu oraz różnorodne znaczenie militarne i specyficzne właściwości geograficzne, wpływa na oddzielne potraktowanie tych kierunków, przy jednoczesnym widzeniu ich powiązań w rejonach wyjściowych i w toku prowadzenia operacji.

Specyfika poszczególnych kierunków oraz różne właściwości powiązanych z nimi rejonów wyjściowych, rzutują na ich przygotowanie i zajmowanie, w określonym stopniu wpływają nawet na odpowiednie ukierunkowanie szkolenia wojsk przeznaczonych do działań na danych kierunkach.

Należy podkreślić potrzebę szerszej i bardziej wnikliwej analizy i oceny poszczególnych kierunków i rejonów wyjściowych podczas opracowywania i prowadzenia ćwiczeń sztabowych na wszystkich szczeblach. Świadczy to o ważności tego obszaru i randze rejonów wyjściowych, które mogą zajmować wojska naszego frontu do operacji zaczepnej.

5/ Odległości jakie mają do pokonania niektóre jednostki wojsk frontu w ramach rozwijania operacyjnego rzędu 400-500 km, zwłaszcza wchodzące w skład armii pierwszego rzutu, powinny znajdować się w wysokim stopniu rozwinięcia i gotowości bojowej. Dotyczy to szczególnie jednostek rakietowych, artyleryjskich, rozpoznawczych i radiotechnicznych, które powinny możliwie najszybciej znaleźć się w rejonie wyjściowym.

Dlatego jednym z ciągle aktualnych zadań w zakresie gotowości bojowej naszych sił zbrojnych, niezależnie od zachodzących zmian organizacyjnych i etatowych jest utrzymanie priorytetów tych jednostek, które posiadają decydujące znaczenie dla wygrania bitwy granicznej.

6/ W toku operacyjnego rozwijania wojsk frontu i zajmowania rejonów wyjściowych, zachodzi konieczność przekraczania szerokich przeszkód wodnych takich jak Wisła, Odra, Nysa Łużycka i Łaba, które w znacznym stopniu mogą skomplikować i opóźnić przegrupowanie wojsk. Dlatego całokształt planowania i zabez-

pieczenia rozwinięcia operacyjnego wojsk powinien uwzględniać różnorodność sytuacji i potrzeb w tym zakresie.

7/ Różnorodność sytuacji strategiczno-operacyjnych jakie mogą mieć miejsce w ewentualnym konflikcie zbrojnym w Europie, jego charakter i zasięg, stymulują konieczność wielowariantowego rozpatrywania i ujmowania w planach wyboru i zajmowania rejonu wyjściowego dla wojsk frontu, na wszystkich kierunkach operacyjnych.

Takie widzenie problemu z jednej strony komplikuje planowanie i przygotowywanie naszych wojsk do udziału w pierwszej operacji strategicznej na TDW, z drugiej jednak strony gwarantuje elastyczność planów i pozwala na optymalizację całokształtu przygotowań wojennych naszego państwa i sił zbrojnych.

8/ Dyslokacja wojsk frontu na obszarze kraju, generalnie odpowiada zadaniom jakie mogą one otrzymać w operacji strategicznej na Zachodnim TDW. Pozwala ona na zajęcie rejonów wyjściowych na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej w północnej, środkowej i południowej części państwa, chociaż należy widzieć określone zalety i wady poszczególnych wariantów.

Z tego punktu widzenia najlepszymi wariantami są te, które nie powodują krzyżowania się marszrut naszych wojsk i sojuszniczych tj. zajmowanie rejonów wyjściowych armiami jedną w północnej, drugą w południowej części NRD lub "spłynięcie" całości wojsk operacyjnych na berlińsko-rurski kierunek operacyjny.

Stosunkowo niedogodnymi wariantami są północno-nadmorski i drezdeńsko-frankfurcki kierunki operacyjne, wymagające przekątnego przegrupowania większości wojsk, co stwarza trudności przy wyborze marszrut, a szczególnie ogranicza ich wykorzystanie

przy jednoczesnym zajmowaniu rejonów wyjściowych przez wojska radzieckie.

9/ Istnienie na tylnej granicy rejonów wyjściowych takich przeszkód wodnych jak Odra i Nysa Łużycka, rozdziela rejon wyjściowy wojsk i strefę tyłów od naturalnego zaplecza jakim jest kraj. Niezależnie od włączenia naszego frontu w skład sojuszniczego ugrupowania strategiczno-operacyjnego, całokształt uzupełnienia strat osobowych oraz "żywienia" frontu, zarówno pod względem materiałowym jak również technicznym będzie realizowane przez kraj.

Odcięcie dopływu zaopatrzenia do wojsk walczących poprzez desanty, niszczenie przepraw, dywersja na dużych rzekach - będzie miało największe szanse powodzenia. Odpowiednie, wszechstronne zabezpieczenie niezawodnej działalności przepraw na Odrze i Nysie Łużyckiej, stanowi podstawowy problem dla dowództw i sztabów szczebla operacyjnego oraz Sztabu Generalnego WP.

10/ Elastyczność planów operacyjnych powiązanych z wariantami operacji frontowej, planu poprawy położenia wojsk a w tym zajmowania rejonów wyjściowych, powinny umożliwiać przechodzenie od jednego wariantu do drugiego, a także dokonywanie zmian już realizowanego kierunku przegrupowania na inny.

Dlatego plan poprawy położenia wojsk frontu oraz zajmowania rejonów wyjściowych powinien tak ujmować ruch zasadniczej masy wojsk w kierunku zachodnim, ażeby każde z podstawowych zadań operacyjnych można było realizować z kolejnych etapów poprawy położenia.

11/ Wydaje się, że problematyka strategiczno-operacyjnego rozwijania Sił Zbrojnych PRL oraz wybór i zajmowanie rejonów wyjściowych przez wojska frontu, powinna w coraz większym stopniu znaleźć miejsce w procesie szkolenia instytucji centralnych MON oraz sztabów operacyjnych. Pozwoli to na wszechstronne przygotowanie wszystkich szczebli dowodzenia w zakresie planowania, dowodzenia i zabezpieczenia wojsk naszego frontu w niewątpliwie trudnym zadaniu jakim jest udział w pierwszej operacji strategicznej na Zachodnim TDW.

ROZDZIAŁ II

KRYTERIA WYBORU ORAZ OCENA REJONU WYJŚCIOWEGO DLA WOJSK FRONTU DO OPERACJI ZACZEPNEJ NA ZACHODNIM TDW.

Przedstawione w rozdziale I najbardziej prawdopodobne warianty użycia wojsk frontu wydzielanego z Sił Zbrojnych PRL, rzutują w zdecydowany sposób na kryteria wyboru rejonów wyjściowych do pierwszej operacji na Zachodnim TDW.

Problem ten zostanie rozpatrzony w dwóch płaszczyznach:

- warunków jakim powinien odpowiadać rejon wyjściowy dla wojsk frontu;
- oceny terytorium NRD w świetle wymagań stawianych przed rejonem wyjściowym.

1. Wymagania w stosunku do rejonu wyjściowego dla frontu[x/].

Rejon wyjściowy dla frontu przedstawia sobą pas terenu przeznaczony dla rozwinięcia zgrupowań uderzeniowych wojsk zgodnie z zamiarem operacji. Przednią granicę stanowią czołowe elementy ugrupowania wojsk nieprzyjaciela, co ma miejsce w toku działań wojennych lub granica państwowa własna ewentualnie sojusznicza, przy zajmowaniu rejonu wyjściowego przed wybuchem konfliktu zbrojnego.

Na skrzydłach, z prawa i z lewa, ograniczenie rejonu wyjściowego frontu stanowią linie biegnące przez punkty terenowe /najczęściej miejscowości/, określone w dyrektywie wyższego

---

x/ Podstawowe elementy ugrupowania operacyjnego frontu w rejonie wyjściowym oraz normy taktyczno-operacyjne przedstawione zostały w załączniku Nr 18.

przełożonego /Sztabu Generalnego, Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych/, połączone liniami prostymi lub wzdłuż naturalnych przeszkód terenowych takich, jak rzeki, kanały, pasma jezior, grzbiety górskie itp. W określonych sytuacjach skrzydło wojsk frontu może opierać się o wybrzeże morskie, co często rzutuje na specyfikę zadań wpływających, w zależności od charakteru wybrzeża i basenu morskiego, na swego rodzaju zabezpieczenie flanki lub przeciwnie, stwarza dodatkowe trudności i zagrożenie.

Tylną granicę rejonu wyjściowego, który włącza zarówno elementy ugrupowania operacyjnego jak też strefę tyłową, wyznacza szczebel nadrzędny. Poza linią zamykającą rejon wyjściowy od tyłu zaczyna się obszar odwodów operacyjnych i strategicznych, których gospodarzem jest Sztab Generalny danego państwa a w całości teatru - Dowództwo Zjednoczonych Sił Zbrojnych UW.

Rejon wyjściowy oprócz posiadania możliwie najdogodniejszych warunków do przygotowania, rozpoczęcia i prowadzenia operacji zaczepnej, powinien także zabezpieczyć odparcie uprzedzającego uderzenia przeciwnika i nie dopuścić do jego wtargnięcia na nasze terytorium, co mogłoby w poważnym stopniu skomplikować rozwijanie operacyjne wojsk frontu i planowe przejście do operacji zaczepnej.

Rejon wyjściowy dla wojsk frontu obejmuje:

- rejony wyjściowe armii pierwszego rzutu;
- rejony wojsk rakietowych i wojsk obrony przeciwlotniczej;
- rejony ześrodkowania związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów armii drugiego rzutu;

- rejony rozmieszczenia odwodów ogólnowojskowych, specjalnych i desantów powietrznych;
- węzły lotniskowe oraz pojedyncze lotniska dla bazowania armii lotniczej;
- rejony rozmieszczenia jednostek walki radioelektronicznej;
- rejony dla sił, środków i organów tyłowych frontu;
- stacje za i wyładowcze;
- stanowiska dowodzenia i węzły łączności.

Oprócz wyżej wymienionych, zasadniczych elementów, w rejonie wyjściowym powinny znajdować się 2-3 drogi dowozu i ewakuacji na każdą armię pierwszego rzutu oraz drogi rokadowe na wysokości pierwszorzutowych ZT, w rejonie drugich rzutów i elementów tyłowych armii i frontu. Konieczne są stałe i organizowane siłami OTK lub frontu przeprawy przez przeszkody wodne, stacjonarne bazy i składy oraz strefy zapór inżynieryjnych i obszarów przewidzianych do ewentualnych, celowych zniszczeń.

Do problemu, który zdaniem autora ma zasadnicze znaczenie dla tematu rozprawy i wymaga szczegółowego rozpatrzenia i przebadania są właściwości jakim powinien odpowiadać rejon wyjściowy dla wojsk frontu.

Przedstawione we wstępie do niniejszego rozdziału elementy, które powinny znaleźć swoje miejsce w granicach rejonu wyjściowego dla wojsk frontu oraz przyjmując optymalny skład bojowy frontu, a także wychodząc z potrzeb współczesnego pola walki można przyjąć, że rejon wyjściowy dla frontu powinien odpowiadać następującym wymaganiom operacyjnym i charakteryzować się:

- odpowiednią pojemnością terenową;
- optymalną odległością od rubieży styczności z nieprzyjacielem;
- możliwością przyjęcia ugrupowania operacyjnego zgodnego z zamiarem operacji;
- dogodnością rozmieszczenia wojsk z uwzględnieniem w maksymalnym stopniu OPBMAR i OPL;
- możliwościami manewru sił i środków;
- dobrymi warunkami maskowania;
- możliwością realizacji zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego wojsk;
- dobrymi warunkami dla rozmieszczenia sztabów, węzłów łączności i praktycznego dowodzenia wojskami.

Oczywiście należy zdawać sobie sprawę z tego, że nie w każdej sytuacji będą spełnione wszystkie warunki i w pełnym wymiarze, odnośnie wybranego lub otrzymanego od wyższej instancji rejonu wyjściowego dla frontu. Będziemy często zmuszeni powstałą sytuacją operacyjną, wielkością rejonu wyjściowego oraz konkretnymi warunkami terenowymi do znacznych korekt w rozmieszczeniu poszczególnych elementów ugrupowania operacyjnego, nie zawsze zgodnym z zasadami wykorzystaniu sił i środków walki, dokonywaniu manewrów, wykonywaniu dodatkowych prac inżynieryjnych itp.

Specyfika obcego terytorium oraz obecność wojsk sojuszniczych jeszcze bardziej może ograniczyć możliwości w spełnieniu wszystkich wymagań jakim powinien odpowiadać rejon wyjściowy.

W dalszych rozważaniach przystąpimy do rozpatrzenia poszczególnych właściwości jakimi powinien charakteryzować się rejon wyjściowy dla wojsk frontu.

1/ Wielkość rejonu wyjściowego.

Przyjmowane normy taktyczno-operacyjne[x/] dotyczące rejonów ześrodkowania związków taktycznych /400-500 km^2/, samodzielnych oddziałów /30-40 km^2/, pododdziałów specjalnych /8-12 km^2/, polowych baz i składnic /40-80 km^2/ oraz innych elementów ugrupowania operacyjnego, można drogą szczegółowych obliczeń określić, że wielkość rejonu wyjściowego dla armii ogólnowojskowej powinna wynosić 8-10 000 km^2.

Drugim kryterium, które pozwala na określenie wielkości rejonu wyjściowego są wymagane odległości rejonów wyjściowych dywizji pierwszego rzutu armii od granicy państwowej wynoszące 20-40 km oraz drugiego rzutu - 60-80 km. Z powyższych wielkości można przyjąć, że głębokość rejonu wyjściowego armii pierwszego rzutu powinna wynosić do 100 km i więcej. Jeśli w powyższych rozważaniach uwzględnić szerokości pasów natarcia, w których związki taktyczne pierwszego rzutu będą nacierać w miarę możliwości bez szczególnych manewrów i zmian posiadanego ugrupowania tj. 15-20 km, to wówczas szerokość pasa armijnego może wynosić około 80 km, co z kolei powinno pokrywać się przy uwzględnieniu niewielkich odchyleń z wielkością rejonu wyjściowego. Przedstawione wielkości są optymalne, uwzględniające potrzeby armii o składzie 4-5 dywizji oraz stosunkowo niewielkich ilościach jednostek armijnych i odwodów. Przyjmując front w składzie trzech armii, w tym dwie w pierwszym rzucie, dochodzimy do wielkości rejonu frontowego

---

x/ Normy przyjmowane są na podstawie materiałów z kursu strategiczno-operacyjnego przy ASG Sił Zbrojnych ZSRR w Moskwie /autor był słuchaczem kursu w 1974 r./ oraz wykładu gen. armii Sztemienko na naradzie kierowniczej kadry sztabów generalnych państw-uczestników UW /Sofia 1973 r. - notatki autora/.

szerokości 160-200 km i głębokości 200-250 km tj. około 40.000 km^2. Dla porównania można podać, że przyjmując wielkości uwzględnione dla frontów o znacznie większym składzie, szerokość pasa wyniesie około 300 km, a powierzchnia rejonu wyjściowego obejmie około 60-80.000 km^2. Oczywiście nie zawsze skład frontu będzie tak duży i często nie całość sił i środków znajdzie się jednocześnie w rejonie wyjściowym.

Czynnikiem, który w poważnym stopniu może wpłynąć na konieczność zwiększenia lub zmniejszenia rejonu rozmieszczenia wojsk jest ukształtowanie i pokrycie terenu.

Przeprowadzone rozumowanie pozwala na wyciągnięcie wniosku, że na pojemność terenową rejonu wyjściowego dla wojsk frontu rzutują jego skład /ilość sił i środków/, obowiązujące normy taktyczno-operacyjne oraz konkretne właściwości fizyczno-geograficzne terenu.

Uwzględniając skład naszego frontu, który może wziąć udział w działaniach na Zachodnim TDW, z całokształtu rozważań wynika, że należy przewidywać rejon wyjściowy o wielkościach rzędu 30.000-40.000 km^2 przy względnie dogodnych fizyczno-geograficznych warunkach terenowych.

2/ Odległość rejonu wyjściowego od przeciwnika.

Optymalna odległość rozmieszczenia wojsk od rubieży styczności z potencjalnym przeciwnikiem oznacza wielkość, która z jednej strony zabezpiecza przed rozpoznaniem i oddziaływaniem środków ogniowych nieprzyjaciela, a z drugiej pozwala na dogodne ugrupowanie i przejście do działań zaczepnych oraz w razie konieczności zorganizowanie skutecznej obrony.

Wojska frontu mogą zajmować rejony wyjściowe przed wybuchem konfliktu zbrojnego, stopniowo poszczególnymi elementami ugrupowania operacyjnego pod przykryciem wojsk sojuszniczych, wówczas należy dążyć do zajmowania rejonów wyjściowych jak najbliżej rubieży wprowadzenia do bitwy tj. na odległości 20-40 km od rubieży styczności z przeciwnikiem. Pozwala to na względnie bezpieczne ześrodkowanie sił i środków związków taktycznych pierwszego rzutu, daje możliwość odpowiedniego manewru w celu dokonania przegrupowań i wyjścia na kierunki natarcia. Nie wykluczone jest, że część zadań związanych z przykryciem granicy państwowej zostanie przejęta przez oddziały wydzielone ZT pierwszego rzutu.

Natomiast w warunkach, gdy przeciwnikowi udało się zaskoczyć nas w rozwinięciu operacyjnym i wykonać silne uderzenie uprzedzające na wojska osłaniające granicę państwową, które zmuszone zostały do wycofania się i prowadzenia działań opóźniających, wówczas rejony wyjściowe dla związków taktycznych pierwszego rzutu należy wybierać głębiej, na odległości 60-80 km i więcej od rubieży styczności z nieprzyjacielem, aby uniemożliwić mu dotarcie do tych rejonów nie szybciej jak w ciągu 1 doby i tym samym dać czas i stworzyć warunki dla zorganizowanego zajęcia i przygotowania rejonu wyjściowego do działań.

Inną sytuacją może być angażowanie części sił i środków armii pierwszego rzutu do powstrzymywania natarcia nieprzyjaciela poprzez organizowanie wysuniętych rubieży obronnych oraz udział lotnictwa, wojsk rakietowych i artylerii we wsparciu walki wojsk osłonowych.

Wówczas pierwsze rzuty nie będą zajmować typowych rejonów wyjściowych lecz wchodzić z marszu do działań, natomiast pozostałe

główne siły wojsk frontu, które najczęściej dotrą później do rejonów wyjściowych mogą wykorzystać je w pełnym wymiarze.

Niezależnie od powstałych trudności, główne siły wojsk frontu powinny realizować zajmowanie rejonu wyjściowego, gromadzenie sił i środków, przyjmowanie odpowiedniego ugrupowania operacyjnego w celu przejścia do zdecydowanych działań zgodnie z planem operacji zaczepnej, przy wprowadzeniu niezbędnych korekt wynikających ze zmiany sytuacji.

W układzie wojsk sojuszniczych zadanie osłony granicy państwowej /w naszych rozważaniach granicy NRD-RFN/ i zabezpieczenia operacyjnego rozwinięcia wojsk frontu, może być nakazane wojskom dyslokującym w pobliżu granicy z potencjalnym przeciwnikiem tj. jednostkom NAL NRD, Armii Radzieckiej lub Wojskom Ochrony Pogranicza. Głębokość ugrupowania wojsk przykrycia może wynosić około 10-20 km i w zależności od warunków terenowych za nimi należy wybierać rejony wyjściowe i rozmieszczać związki taktyczne pierwszego rzutu.

Taka sytuacja jest najbardziej korzystna dla wojsk naszego frontu, ponieważ związki taktyczne stacjonujące na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej /NAL NRD i PGWR/ mają najlepsze możliwości szybkiego wyjścia z garnizonów i zajęcia rozpoznanych i przygotowanych rubieży i rejonów obronnych.

Dlatego najbardziej typowym w naszej sytuacji jest rozpatrywanie wariantu, gdy wojska frontu zajmować będą planowy rejon wyjściowy na odległościach 20-40 km od granicy NRD-RFN, zarówno przed wybuchem konfliktu zbrojnego, jak też po wybuchu wojny pod przykryciem jednostek NAL NRD i AR.

Problemem, który należy uwzględniać jest to, że w określonych sytuacjach nie będziemy mieć do czynienia z zajmowaniem obszaru całkowicie wolnego, nie zajętego w mniejszym lub większym stopniu przez wojska innych armii, które mogą wykonywać różne zadania doraźne lub przegrupowywać się na inne kierunki. Stąd częstym zjawiskiem będzie nakładanie się naszych wojsk zajmujących rejony wyjściowe na pozostające tam jeszcze wojska sojusznicze.

W takich sytuacjach należy unikać zagęszczania wojsk i zgrać ruch odchodzących wojsk sojuszniczych na inne kierunki z zajmowaniem rejonów wyjściowych przez nasze siły i środki. Pozostawanie jednostek sojuszniczych w rejonach wyjściowych przewidzianych dla naszego frontu, może być spowodowane koniecznością wykonania doraźnych zadań związanych z czasową osłoną danego kierunku lub też zadania wynikłego po rozpoczęciu konfliktu zbrojnego.

Uzgodnienie czasu i kierunków opuszczenia rejonów oraz związane z tym zadania w zakresie zabezpieczenia jak np. rozpoznanie, obrona przeciwlotnicza, maskowanie operacyjne itp., powinny być realizowane pod nadzorem organów szczebla operacyjnego zainteresowanych armii narodowych.

Przedstawiony problem potwierdza jedną z wysuniętych tez, że wybór oraz zajmowanie rejonów wyjściowych dla wojsk frontu na terytorium NRD, wymaga ścisłego współdziałania i prowadzenia permanentnych rekonesansów na szczeblu operacyjnym oraz Sztabów Generalnych.

Jednym z postulatów wysuwanych przez autora jest potrzeba organizowania okresowych odpraw /narad/ przedstawicieli Sztabów

Generalnych /Głównego/ trzech armii w celu uaktualniania obowiązujących planów użycia wojsk na wspólnych kierunkach oraz wprowadzania niezbędnych korekt wynikających ze zmian organizacyjnych wojsk, infrastruktury na terytorium NRD itp.

3/ Przyjmowanie ugrupowania operacyjnego.

Tworzenie zgrupowań uderzeniowych wojsk frontu, podporządkowane jest przede wszystkim zamiarowi przeprowadzenia operacji zaczepnej i powinno zapewniać możliwość ześrodkowania odpowiednich sił i środków potrzebnych do pokonania obrony przeciwnika oraz bezkolizyjnego wejścia związków taktycznych i operacyjnych do bitwy.

Problem powyższy należy uwzględniać już w planie przegrupowania wojsk frontu oraz zapewnić możliwie najlepsze warunki wchodzenia i ugrupowania w rejonie wyjściowym, ażeby wojska na kierunki zadań operacyjnych i bojowych wychodziły bez zbytecznych przegrupowań i manewrów, zwłaszcza w układzie rokadowym.

Odnosi się to do wszystkich rodzajów wojsk, zarówno uczestniczących w bezpośredniej walce o przełamanie przednich rubieży obronnych nieprzyjaciela /dywizje pancerne i zmechanizowane, artyleria/a także armijnych odwodów specjalnych zabezpieczających pierwszy etap bitwy granicznej /inżynieryjne, chemiczne, przeciwlotnicze, przeciwpancerne/. Uwzględnić należy także punkty dowodzenia szczebla operacyjnego oraz niezbędne elementy zabezpieczenia operacyjnego i materiałowo-technicznego.

Trudność we wcześniejszym określeniu rodzaju konfliktu zbrojnego jaki może mieć miejsce w danej sytuacji na Zachodnim TDW - jądrowy czy bezjądrowy przy ciągłej groźbie uderzeń bronią masowego rażenia - stymuluje do przyjęcia takiego ugrupowania

operacyjnego, które zabezpieczałoby realizację głównego celu operacji tj. rozbicie przeciwnika znajdującego się w pasie działań frontu i wykonanie związanych z nim zadań pośrednich takich jak: przełamanie przedniego skraju obrony i kolejnych rubieży, odparcie przeciwuderzeń, walka z odwodami itp. Z drugiej strony należy przestrzegać zasady rozśrodkowania wojsk w rejonie wyjściowym, zabezpieczającego w określonym stopniu przed skutkami broni masowego rażenia oraz umożliwiającego wejście do bitwy w szerokich pasach i szybkiego rozwijania działań przy wykorzystaniu skutków własnych uderzeń jądrowych.

Równocześnie ugrupowanie wojsk w rejonie wyjściowym powinno zapewnić w działaniach z wykorzystaniem tylko środków klasycznych, wykonanie silnego uderzenia możliwie największymi siłami i środkami na wąskim odcinku /siłami 2-3 dywizji na odcinku przełamania 8-12 km w pasie armii/, w celu uzyskania 2-3 krotnej przewagi w czołgach i artylerii.

Licząc się ze zmianą sytuacji w pasie frontu lub u sąsiadów na korzyść przeciwnika, ugrupowanie operacyjne w rejonie wyjściowym powinno umożliwiać szybkie przejście do obrony w celu załamania natarcia nieprzyjaciela oraz stworzenia warunków dla przejścia do natarcia. Dlatego koniecznym jest oparcie rejonów wyjściowych związków taktycznych o naturalne rubieże obronne /rzeki, kanały, miejscowości, wzniesienia/, które jednak nie komplikowałyby wyjścia do zasadniczych działań jakim jest natarcie.

4/ <u>Rozmieszczenie wojsk z wykorzystaniem terenu</u>.

Dogodność warunków terenowych w rejonie wyjściowym dla związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów wszystkich

rodzajów wojsk i służb wyraża się przede wszystkim możliwością rozśrodkowanego ich rozmieszczenia i tym samym nie stwarzania opłacalnych celów dla uderzeń jądrowych i lotniczych nieprzyjaciela.

Umiejętne wykorzystanie naturalnego ukształtowania terenu powinno ułatwić wykonanie ukryć dla ludzi i techniki bojowej, a wystarczająca ilość osiedli, w tym zabudowań trwałych, zapewniać możliwość zorganizowania miejsc odpoczynku dla stanów osobowych, zwłaszcza w warunkach zimowych.

Należy unikać rozdzielania ugrupowania związków taktycznych i oddziałów przez rzeki, kanały, jeziora, jary, grzbiety górskie oraz drogi o dużym natężeniu ruchu, co stwarzałoby dodatkowe trudności w dowodzeniu i zaopatrywaniu jednostek.

Pożądana jest dostateczna ilość wód /jezior, rzek, kanałów, zbiorników, studni/, co w znacznym stopniu ułatwia likwidację skutków uderzeń jądrowych, walkę z pożarami oraz zapewnia wodę do celów gospodarczych i technicznych.

Uwzględniając powyższe czynniki, w planie operacji należy przewidywać najdogodniejsze warunki do rozmieszczenia wojsk w aspekcie dogodnego wejścia do bitwy i zdecydowanego rozwinięcia operacji zaczepnej w różnych sytuacjach operacyjnych i rodzajach konfliktu zbrojnego..

5/ Manewr sił i środków.

Manewr jest nieodłącznym elementem współczesnych działań i dlatego między innymi rejon wyjściowy powinien zapewnić możliwość wszechstronnego manewru wojsk w toku zajmowania, w czasie przebywania w rejonie oraz przy wychodzeniu do natarcia lub zmian w ugrupowaniu wynikających z oddziaływania przeciwnika

i ewentualnego przejścia do wykonania nie planowego zadania.

Dlatego w rejonie wyjściowym pożądana jest gęsta, dobra drożnia pozwalająca na dogodność zajmowania przez wojska frontu rejonu wyjściowego, możliwość łatwej zmiany ugrupowania wynikającego z nowej sytuacji przed frontem lub u sąsiadów itp.

W pasie frontu powinny znajdować się 1-2 linie kolejowe i 2-4 drogi samochodowe o kierunku dofrontowym oraz 1-2 linie kolejowe i 3-4 drogi rokadowe /na wysokości pierwszych i drugich rzutów armii oraz drugiego rzutu frontu/. Poza tym wskazane jest ażeby przez rejon każdego związku taktycznego przechodziła przynajmniej jedna dobra droga samochodowa oraz kilka odgałęzień dróg o twardej nawierzchni do zasadniczych elementów ugrupowania, sztabów i tyłów.

Należy się oczywiście liczyć z tym, że nie zawsze teren jakim dysponujemy w rejonie wyjściowym będzie posiadać potrzebną ilościowo i jakościowo sieć dróg kołowych, kolejowych ewentualnie wodnych, wówczas przy sprzyjających warunkach i dysponowaniu czasem, należy wykonać niezbędne odcinki dróg przy wykorzystaniu własnych sił i środków z materiałów miejscowych i ewentualnie lokalnej siły roboczej.

W celu zapewnienia dobrych warunków manewru w rejonie wyjściowym, wiele zadań szczególnie w zakresie komunikacji należy wykonywać w warunkach pokojowych w dziedzinie operacyjnego przygotowania teatru działań wojennych. Odpowiednie łączenie rozbudowy drożni, wynikające z potrzeb gospodarki danego obszaru z potrzebami ewentualnej wojny, powinno być ujęte w planach resortów gospodarki narodowej i obrony narodowej.

6/ Warunki maskowania.

Współczesne środki rozpoznania, ich różnorodność i ogromne możliwości, zwiększają i czynią bardziej złożony problem maskowania wojsk. Dlatego organizacja maskowania operacyjnego w rejonie wyjściowym w połączeniu z maskowaniem bezpośrednim stanów osobowych i sprzętu, pozwala przynajmniej na częściowe ukrycie i zmylenie przeciwnika odnośnie ugrupowania oraz znacznie utrudniają wykonanie bezpośrednich uderzeń na najważniejsze elementy związków taktycznych i operacyjnych.

Należy dążyć do takiego wyznaczania rejonów ześrodkowania dla związków taktycznych i oddziałów, ażeby przynajmniej zasadnicze elementy ugrupowania, w tym sztaby i najważniejszy sprzęt bojowy miały dobre warunki w zakresie maskowania bezpośredniego poprzez wykorzystanie naturalnego pokrycia terenu tj. lasów, parków, ogrodów i osiedli.

Niezależnie od powyższego, koniecznym staje się opracowywanie planu maskowania operacyjnego na szczeblu frontu, w którym to planie koniecznym będzie uwzględniać całokształt zadań realizowanych przez wojska frontu od początku wyjścia jednostek z garnizonów, a także w czasie przegrupowania i zajmowania rejonów wyjściowych.

W zakresie maskowania operacyjnego celowym będzie wykorzystanie rejonów zajmowanych dotychczas przez wojska sojusznicze oraz zgrać całokształt stopniowego napływania wojsk frontu do rejonu wyjściowego.

Dodatkowym czynnikiem, z którym należy się liczyć jest możliwość "podglądania" całokształtu życia wojsk przez ludność miejscową, co ma szczególne znaczenie wówczas, gdy rejonem wyjś-

ciowym jest terytorium innego państwa.

W sytuacji rozpatrywania terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, niezależnie od radykalnych zmian jakie zaszły w większości społeczeństwa tego państwa, należy jednak widzieć część ludności nastawionej nieprzychylnie do naszych sił zbrojnych. Tym bardziej, że konflikt może przybrać różny charakter i zabarwienie polityczne, a poza tym potencjalny przeciwnik jakim jest Bundeswehra zrobi wszystko, ażeby przeciągnąć określoną część mieszkańców NRD na drogę współpracy i działania na szkodę armii zajmujących rejony wyjściowe do działań.

Biorąc powyższe pod uwagę można stwierdzić, że konieczność wyboru rejonu wyjściowego na terytorium obcego państwa jest zadaniem niekorzystnym, komplikującym znacznie planowanie, prace przygotowawcze, zajmowanie i przebywanie w rejonach ześrodkowania.

7/ Możliwości zabezpieczenia materiałowego.

Potrzeby materiałowo-techniczne wojsk w rejonie wyjściowym nie ograniczają się tylko do zużywania własnych zapasów ruchomych lub dowożonych z wyższego szczebla. Wskazanym jest i praktycznie często realizowanym, wykorzystywanie zasobów miejscowych szczególnie produktów żywnościowych, zarówno półfabrykatów jak też gotowych przetworów.

Innym, szczególnie ważnym zagadnieniem jest możliwość wykorzystywania materiałów pędnych i smarów, energii elektrycznej oraz warsztatów remontowych, co pozwala na zwiększenie mocy przerobowych oraz zaoszczędzenie własnych środków i sprzętu tak potrzebnych w toku prowadzenia operacji.

Szpitale, ambulatoria i apteki powinny w znacznym stopniu odciążyć służbę zdrowia jednostek, zwłaszcza przy dużych stratach sanitarnych wojsk powstałych w wyniku uderzeń broni masowego rażenia, a także klasycznych środków napadu powietrznego.

Znaczenie środków miejscowych, polega jeszcze na tym, że jednostki tyłowe szczebla operacyjnego mobilizują się i przybędą do rejonu wyjściowego o kilka dni później w stosunku do związków taktycznych pierwszego rzutu.

Biorąc pod uwagę całokształt potrzeb w zakresie zabezpieczenia tyłowego wojsk, w maksymalnym stopniu należy wykorzystywać zasoby miejscowe, ażeby zachować na okres działań bojowych pełne zapasy ruchome w związkach taktycznych i oddziałach, gdyż liczenie na dowóz jest zawsze problematyczne i często zawodne.

8/ Potrzeby w zakresie dowodzenia.

W okresie poprzedzającym rozpoczęcie działań, zachodzi potrzeba częstych kontaktów na wszystkich szczeblach dowodzenia w celu przekazywania zadań, organizacji współdziałania itp. a udzielanie pomocy i organizacja kontroli, zmuszają do częstych wyjazdów z wykorzystaniem różnych środków lokomocji.

W związku z tak szerokimi potrzebami w zakresie dowodzenia wojskami, rejon wyjściowy frontu oraz poszczególnych oddziałów i związków taktycznych powinien posiadać niezbędną ilość obiektów stałych nadających się na rozmieszczenie sztabów.

Innym elementem ułatwiającym kontakty osobiste jest dobra drożnia, łącząca sztaby poszczególnych szczebli oraz lądowiska dla śmigłowców. Dlatego należy zwracać uwagę na takie rozmieszczenie SD, szczególnie związków taktycznych i oddziałów armijnych, ażeby dojazd do nich nie sprawiał poważniejszych trudności

i nie zajmował wiele czasu. Związane to jest jeszcze tym, że najczęściej wyjazdy dowódców i oficerów sztabów odbywać się będą nocą.

Istotnym jest możliwość wykorzystania miejscowych lub przygotowanych specjalnie w okresie pokojowym, środków łączności przewodowej dla dowodzenia wojskami tym bardziej, że bliskość przeciwnika i jego środków rozpoznania i przeciwdziałania radiowego, w znacznym stopniu ogranicza użycie radiostacji i radiolinii.

Problem sprawnego dowodzenia w rejonie wyjściowym związany jest między innymi ze zwartym rozmieszczeniem wojsk, właściwym usytuowaniem sztabów wszystkich szczebli w stosunku do siebie oraz możliwością wykorzystania środków łączności radiowej, radioliniowej i ruchomych.

Liczenie się z różnym okresem pobytu w rejonie wyjściowym oraz różnymi warunkami atmosferycznymi, powoduje konieczność wyboru odpowiednich rejonów i obiektów dla sztabów taktycznych i operacyjnych.

2. <u>Ocena operacyjna terytorium NRD jako rejonu wyjściowego dla frontu</u>.

W celu dokonania oceny terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej oraz skonfrontowania jej z wymaganiami stawianymi rejonowi wyjściowemu przedstawionymi w punkcie 1, zostaną poddane analizie: środowisko geograficzne, ludność oraz infrastruktura w powiązaniu z kierunkami operacyjnymi Zachodniego Teatru Działań Wojennych i rejonami odpowiednimi dla

ewentualnych wariantów użycia naszego frontu omówionymi w rozdziale I[x/].

1/ Środowisko geograficzne.

Niemiecka Republika Demokratyczna leży w centrum Europy, graniczą na wschodzie z Polską /456 km/, na południowym wschodzie z Czechosłowacją /430 km/ i na zachodzie z Republiką Federalną Niemiec /1381 km/. Granicę morską o długości 350 km stanowi Morze Bałtyckie.

Obcą enklawą polityczną na terytorium NRD jest Berlin Zachodni o powierzchni 481 km^2, zamieszkały przez 2.200.000 ludności. Rejon ten pozwala na rozwinięcie do dwóch-trzech związków taktycznych oraz kilku jednostek specjalnych, a dobrze rozbudowane lotniska dają możliwość dokonania szybkiego przerzutu wzmocnienia, zarówno w sile żywej jak też techniki bojowej i zaopatrzenia.

Bliskimi sąsiadami NRD są Dania i Szwecja oddzielone silnie zwężoną zachodnią częścią Morza Bałtyckiego. Wybrzeże duńskie od Warneminde dzieli zaledwie 40 km, a odległość między

---

x/ Poszczególne elementy omówione będą w odniesieniu do części północnej, środkowej i południowej NRD a niektóre do całości państwa z tym, że nie trzymano się ściśle podziału terytorium na trzy rejony wychodząc z założenia, że przy różnorodności wariantów użycia wojsk frontu lepszym jest całościowa ocena. Pozwala to na "nakładanie" rejonu wyjściowego na wszystkich kierunkach i w dowolnym rejonie terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Sasmitz na Rugii a Trellerberg w Szwecji wynosi 20 km. Tak niewielkie odległości, na styku dwóch teatrów działań wojennych, pozwalają na oddziaływanie przeciwnika przy pomocy rakiet operacyjnych, lotnictwa taktycznego a także stosowanie elementów walki radioelektronicznej szczególnie na wojska przegrupowujące się przez terytorium Polski i NRD oraz w samych rejonach wyjściowych.

Pod względem ukształtowania terenu północna część NRD, to kraina wzgórz morenowych, pagórków i licznych jezior oraz torfowisk obramowanych lasami. Linia brzegowa wybrzeża Bałtyku jest silnie rozwinięta, oprócz licznych mierzei oraz mniejszych zatok i wysp, posiada dużą Zatokę Pomorską oraz dwie wyspy: Uznam /400 km^2/ i Rugię /960 km^2/. Niskie, zabagnione, pradolinne obszary występujące w dolinach rzek Uecker, Zarow, Peene, Trebel i Warnow są poprzeciwmane rowami melioracyjnymi biegnącymi przez podmokłe i zabagnione łąki.

Zupełnie różny krajobraz ma obszar środkowy, nizinny, pradolin rzek zmieniających swoje koryta. Przeplatają się tu mozaikowo bagna, torfowiska, szeroko rozlane jeziora rynnowe z równinami morenowymi.

Południowa część kraju to teren o wyraźnie zarysowanych pofałdowaniach i wzniesieniach, zamknięty na granicy z CSRS górami Sudety i Rudawy oraz na granicy z RFN górami Las Turyński, Las Frankoński i Harz.

Terytorium NRD pod względem ukształtowania zapewnia ogólnie dogodne warunki rozmieszczenia wojsk. Szczególnie rejon Pojezierza Meklemburskiego pozwala wykorzystać liczne pofałdowania terenu do ukrycia sprzętu przy niewielkim stosunkowo nakładzie

pracy maszyn inżynieryjnych i załóg, chociaż liczne jeziora i przesmyki między nimi utrudniają w pewnym stopniu swobodę wyboru rejonów.

Podobnie przedstawia się sprawa w części południowej NRD z uwzględnieniem zabezpieczającej roli gór biegnących wzdłuż południowej granicy państwa. Nieco gorsze warunki wykorzystania terenu /w aspekcie prac inżynieryjnych/ posiada część środkowa kraju, gdzie podmokły teren, liczne rzeki, kanały oraz tereny bagienne stwarzają dodatkowe trudności w rozmieszczeniu i ukryciu techniki bojowej.

Na obszarze północno-nadmorskiego kierunku operacyjnego występują w znacznej części grunty sypkie, o małej i średniej spoistości, chociaż w niektórych rejonach są gleby typu ciężkiego.

Roślinność małe spadki terenowe oraz często gliniaste lub iłowe podłoże sprzyja rozmiękaniu gruntów. W warunkach działań wojennych należy liczyć się z możliwością powiększenia terenów trudno dostępnych przez zatopienie lub zabagnienie ich przy zniszczeniu licznych urządzeń hydrotechnicznych. Podobnie będzie kształtować się sytuacja w stosunkowo długich okresach deszczowych oraz lekkiej, mokrej zimy.

Z punktu widzenia inżynieryjno-budowlanego na znacznych obszarach pokrytych gruntami piaszczystymi konieczne będzie stosowanie odziewania ścian ukryć ziemnych. Na gruntach podmokłych, w dolinach rzecznych przy rozbudowie inżynieryjnej zajdzie potrzeba stosowania nasypów a nie wykopów.

Przy wydobywaniu wody gruntowej pokrytej warstwą piasku można przyjąć ją za względnie czystą, natomiast na terenach

podmokłych i bagiennych zajdzie potrzeba stosowania dodatkowych urządzeń filtracyjnych oraz odczynników chemicznych.

Użycie broni jądrowej na obszarach piaszczystych i lessowych, powoduje powstawanie dużych obłoków pyłu radioaktywnego, wpływającego na wtórne skażenie terenu. Uwzględniając przeważające wiatry zachodnie, należy liczyć się z niekorzystnym, dodatkowym oddziaływaniem wybuchów jądrowych na wojska rozmieszczone w rejonie wyjściowym.

Spływ wód powierzchniowych odbywa się zgodnie z ogólnym nachyleniem terytorium NRD ku północnemu-zachodowi. Około 5/6 zajmuje zlewisko Morza Północnego, pozostała część należy do zlewiska Bałtyku.

Najważniejszymi rzekami są: Odra z Nysą Łużycką, które stanowią wschodnią granicę NRD, Łaba /Elba/ stanowiąca główną arterię wodną przecinającą z południa na północ całe terytorium kraju oraz mniejsze rzeki wpadające bezpośrednio do Morza Bałtyckiego.

Dane hydrograficzne najważniejszych rzek przedstawione są w załączniku nr 4.x/

Z licznych kanałów biegnących przeważnie równoleżnikowo do główniejszych należy zaliczyć: Ludwigluster-Kanal, Oder-Havel-Kanal, Plauer-Kanal, Rin-Kanal, Mittelland-Kanal i Stoor-Kanal, które połączone są szeregiem mniejszych kanałów między sobą.

Sieć kanałów jest szczególnie duża na obszarach położonych na berlińsko-ruhrskim kierunku operacyjnym. Łączą one prawie wszystkie główne rzeki NRD oraz najważniejsze ośrodki gospodarcze

---

x/ Podstawowym materiałem źródłowym wykorzystywanym do opracowania załączników w postaci tabel jest wydawnictwo Sztabu Generalnego WP pt. "Centralny kierunek strategiczny" - 1968 r.

z Morzem Północnym i Bałtykiem. Zniszczenie tam i śluz może obniżyć poziom wód i uniemożliwić nawigację.

Charakterystyka hydrograficzna najważniejszych kanałów przedstawiona jest w załączniku nr 6.

Powierzchnia zajęta przez jeziora stanowi niewielką część ogólnego terytorium kraju. W Meklenburgii jeziora są uszeregowane w długie łańcuchy, przeważnie w kierunku południkowym. Pasma jezior ciągną się tu na długości prawie 200 km, są to jeziora polodowcowe, głęboko wcięte wśród wzgórz morenowych.

Podstawowe dane największych jezior przedstawione są w załączniku nr 7.

Nizina Niemiecka obfituje w znaczne połacie bagien i mokradeł stanowiących przeszkodę dla ruchu wszystkich rodzajów wojsk. Znajdują się one głównie w dolinach rzek, a szczególnie przy ujściach oraz w nieckach jeziornych. Rejony bagienne, podobnie jak jeziorne posiadają konfigurację wydłużoną w kierunku południkowym i łącznie z rzekami i jeziorami stanowią kilka naturalnych rubieży terenowych.

Charakterystyka największych rejonów bagiennych przedstawiona jest w załączniku nr 8.

Właściwością hydrografii północnej części NRD są naturalne przeszkody wodne, które w połączeniu z siecią kanałów i łańcuchami jezior, tworzą przeszkody o znaczeniu operacyjnym oraz dogodne rubieże obronne. Większe dopływy takie jak Havela i Sprewa oraz kanały Hohenzollerna, Rhin i Mittelland, przebiegające równoleżnikowo wzdłuż południowej granicy północno-nadmorskiego kierunku operacyjnego, mogą stanowić osłonę skrzydeł działających wojsk.

Poważne znaczenie dla działań bojowych mają tzw. jeziora rynnowe, położone w głębokich wyżłobieniach terenowych lub w dolinach rzek. Jeziora Meklenburgii tworzą prawie nieprzerwane przeszkody wodne o długości od kilku do kilkudziesięciu kilometrów z wąskimi międzyjeziornymi przesmykami, często zabagnionymi.

Znaczna ilość jezior i sztucznych zbiorników wodnych na południe i zachód od Berlina, tworzy dogodną, naturalną rubież obronną wokół miasta.

Rzeki i kanały północnej i środkowej części NRD odgrywają dużą rolę jako drogi komunikacyjne i mogą stanowić poważne uzupełnienie transportu dla zaopatrzenia wojsk.

Rozmieszczenie wojsk z punktu widzenia hydrografii nie przedstawia specjalnych trudności.Liczne mosty, promy i dogodne odcinki do przeprawy w bród, zapewniają dobre połączenia między poszczególnymi elementami ugrupowania wojsk. Duże ilości rzek, kanałów i zbiorników wodnych są dobrym źródłem zaopatrzenia wojsk w wodę.

Położenie Niemieckiej Republiki Demokratycznej w sąsiedztwie Zachodniego Bałtyku, rzutuje na charakter rozpatrywanego rejonu wyjściowego a zwłaszcza północno-nadmorskiego kierunku operacyjnego. Rejon wyjściowy w północnej części NRD w połączeniu z wyspami i Cieśninami Duńskimi, Szlezwig-Holsztynem w RFN oraz Zachodnim Bałtykiem, tworzy swego rodzaju strefę połączoną szeregiem wspólnych zainteresowań militarnych państw NATO i UW. Świadectwem ważności tego rejonu może być utworzenie specjalnego regionalnego dowództwa w NATO pod nazwą "Połączonego Dowództwa Cieśnin Duńskich i Zachodniego Bałtyku"

Hydrografia Bałtyku nie pozwala na prowadzenie działań większych zgrupowań okrętów bojowych, które mogą być niszczone uderzeniami lotnictwa bazującego na lądzie oraz rakiet operacyjno-taktycznych a nawet taktycznych. Niemniej jednak wojska zajmujące rejon wyjściowy w północnej części NRD będą narażone na bezpośrednie oddziaływanie floty wojennej przeciwnika oraz na paraliżowanie komunikacji morskich /dowozu/. Zachodzi zatem potrzeba wydzielania odpowiednich sił i środków do osłony prawego skrzydła frontu oraz komunikacji morskich.

Konieczność uwzględniania powyższych problemów w planowaniu operacyjnym oraz ewentualnych działaniach wojennych, wydaje się faktem bezspornym.

Podstawowymi elementami pokrycia terenu, które mają zasadniczy wpływ na działania bojowe a w tym na rozmieszczenie wojsk w rejonie wyjściowym, mają kompleksy leśne oraz miejscowości.

Zalesienie terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej wynosi około 30-35% powierzchni. Zdecydowaną przewagę na północy mają lasy sosnowe, natomiast w miarę przesuwania się na południe zróżnicowanie gatunków lasów jest coraz większe.

Obszary leśne są dobrze zagospodarowane, a przesieki na ogół szerokie /4-6 m/, w większości przystosowane do poruszania się pojazdów mechanicznych. Na całym obszarze przeważają drzewostany w wieku średnim /40-60 lat/ i starszym /80-120 lat/.

Do wykorzystania nadają się zarówno skraje lasów, jak też tereny położone w głębi ze względu na dobrą drożnię, co umożliwia dogodne ugrupowanie jednostek, sztabów i tyłów oraz pozwala na szybkie opuszczenie terenów zagrożonych pożarami.

Pas lasów położony wzdłuż wybrzeża w połączeniu ze wzniesieniami nadmorskimi, daje możliwość organizowania skutecznej obrony przeciwdesantowej, a także maskuje ześrodkowanie i manewr wojsk własnych przeznaczonych do desantu morskiego.

Lasy po wschodniej stronie Łaby mogą być dogodnym rejonem ześrodkowania wojsk przygotowujących się do działań w kierunku zachodnim zarówno z punktu widzenia maskowania wojsk, jak również wykorzystania drewna do prac inżynieryjnych, budowy przepraw oraz pogłębiają znaczenie tej rzeki jako ważnej przeszkody naturalnej.

Lasy porastające góry w południowej części kraju stanowią przy niewielkich stosunkowo pracach inżynieryjnych, poważną osłonę dla ześrodkowanych wojsk i przygotowujących się do działań na drezdeńsko-frankfurckim kierunku operacyjnym.

Podstawowe dane o najważniejszych kompleksach leśnych NRD przedstawia załącznik nr 9.

Miejscowości /zwłaszcza większe/ posiadają trzy części wyróżniające się swoimi właściwościami. Centrum stanowi tzw. stare miasto posiadające ratusz, kościoły i rynek o zabudowie zwartej, ulicach wąskich, krętych o nawierzchni brukowej.

Nowe dzielnice tworzą zabudowę półzwartą o kilkupiętrowych budynkach, często z kilkoma wolno stojącymi wieżowcami, ulice szerokie, proste o dużej przelotowości. W dzielnicach tych znajdują się kombinaty i zakłady fabryczne. Przedmieścia mają charakter willowy, wysokość budynków nie przekracza dwóch pięter. Częstym akcentem są parki a nawet laski.

Osiedla wiejskie są murowane, nierównomiernie rozrzucone. Na rozpatrywanym obszarze występuje dużo dworów i folwarków /zorganizowanych obecnie w spółdzielnie produkcyjne/, które posiadają masywne i przestronne budynki mieszkalne i gospodarcze oraz często warsztaty remontowe.

Stosunkowo duża ilość różnej wielkości osiedli o murowanej, często podpiwniczonej budowie z urządzeniami wodociągowo-kanalizacyjnymi oraz znaczna ilość terenów zielonych i dobra drożnia, stwarza dogodne warunki rozmieszczenia i zakwaterowania wojsk we wszystkich porach roku.

Miasta powyżej 40.000 mieszkańców przedstawia załącznik nr 3.

Klimat obszaru NRD należy do strefy umiarkowanej, chłodnej, ma cechy przejściowe pomiędzy klimatem oceanicznym zachodniej Europy a kontynentalnym - wschodniej.

Zmienność cyrkulacji mas powietrza wpływającą na średni stan pogody w ciągu roku można dla terytorium NRD scharakteryzować następująco. Po okresie wczesnojesiennej, pięknej pogody zaznacza się około połowy października okres burzliwych cyklonów jesiennych, połączonych z gwałtownymi wiatrami, huraganami i sztormami na Bałtyku. W lecie, w wyniku rozszerzania się wyżu morskiego, przewagę mają wiatry zachodnie i północno-zachodnie.

Dość znaczna wilgotność i zachmurzenie /przeciętnie powyżej 60%/, obfite opady we wszystkich porach roku oraz dość silne wiatry, charakteryzują stan pogody obszarów nadbrzeżnych, gdzie roczna wielkość opadów wynosi średnio do 800 mm.

Pokrywa śnieżna występuje przeważnie w pełni zimy, a niekiedy na przedwiośniu. Wobec wysokich na ogół temperatur zimowych, śnieg pada tu rzadko i szybko topnieje, nie tworząc trwałej pokrywy śnieżnej.

Reasumując należy stwierdzić, że umiarkowany klimat terytorium NRD z wilgotnym latem i ciepłą, prawie bezśnieżną zimą, umożliwia prowadzenie działań bojowych przez cały rok i nie wymaga wyposażenia wojsk w specjalny transport, sprzęt i ekwipunek.

Przeważające wiatry zachodnie stwarzają niekorzystne warunki dla wojsk rozmieszczonych na obszarze NRD. W przypadku użycia broni jądrowej i chemicznej /nieprzyjaciela i własnej/, obłoki promieniotwórcze i skażonego powietrza będą się przemieszczały zgodnie z panującym kierunkiem wiatrów na wschód, skażając teren oraz siły i środki wojsk, znajdujące się w ich zasięgu.

Średnie miesięczne temperatury są ogólnie wysokie. Wojska nie będą potrzebowały specjalnego wyposażenia i zabezpieczenia materiałowego. Podczas przeciętnej zimy rzeki nie zamarzają i stanowią przeszkodę dla pojazdów mechanicznych.

Stosunkowo duża ilość opadów deszczu, krótkotrwała i cienka pokrywa śnieżna, wywiera ujemny wpływ na ruch wojsk, powodując rozmiękczanie gruntów i śliskość nawierzchni drogowych.

Średnie roczne zachmurzenie w granicach 50-60%, stosunkowo mała ilość dni pogodnych /3-4 w miesiącu/, okresowe mgły /zwłaszcza na terenach północnych i środkowych/, stwarzają określone trudności dla własnego lotnictwa lecz z drugiej strony wpływają dodatnio na maskowanie rozmieszczonych i przegrupowujących się wojsk.

2/ Ludność.

Niemiecką Republikę Demokratyczną zamieszkuje około 18.000.000 ludności, co daje przeciętną gęstość ok. 160 mieszkańców na km^2, stawiając NRD w rzędzie gęsto zaludnionych krajów świata. Najsłabiej zaludnione są tereny północne /50-75 mieszkańców/km^2/, średnie wielkości są w części środkowej /76-150 mieszkańców/km^2/, natomiast na obszarach południowych gęstość zaludnienia dochodzi do 300-500 i więcej mieszkańców na km^2.

Największymi aglomeracjami przemysłowo-ludnościowymi są regiony Berlina, Drezna, Lipska, Halle i Karl-Marxstadt.

Podział administracyjny terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej przedstawia załącznik nr 15 a ilość mieszkańców w okręgach administracyjnych-załącznik nr 2.

Niemiecka Republika Demokratyczna jest państwem narodowościowo jednolitym. Wyjątek stanowi nieliczna ale wyraźnie wyodrębniająca się mniejszość narodowa serbsko-łużycka licząca około 200.000 osób. Głównymi skupiskami mniejszości są powiaty południowo-wschodnie w rejonie Cottbus /Chociebuż/ i Bautzen /Budziszyn/.

Klasową i społeczną strukturę czynnych zawodowo ilustr następujące dane. Największą grupę pracujących stanowi /wg danych z 1972 r./ klasa robotnicza ponad 6.000.000, chłopi - spółdzielcy - 900.000, inteligencja pracująca - 550.000, prywatni rękodzielnicy i drobni przedsiębiorcy - 190.000, rzemieślnicy-spółdzielcy - 140.000, pracownicy samodzielni - 69.000 i prywatni kupcy - 65.000.

Z przedstawionych problemów ludnościowych można pokusić się

o następujące uogólnienia, które będą rzutować na wojska frontu przebywające w rejonach wyjściowych:

- ludność narodowości niemieckiej pomimo głębokich przemian polityczno-społecznych, przy znacznej części ludzi starszego pokolenia, w razie konfliktu zbrojnego w poważnym procencie będzie jednak uczuciowo związana z ludnością RFN, co może mieć duży wpływ na nastawienie do wojsk PRL rozmieszczonych na terytorium NRD;

- duże skupiska klasy robotniczej w południowych rejonach kraju oraz w aglomeracjach miejskich, stwarzają lepsze warunki nawiązania współpracy aniżeli to może mieć miejsce w części północnej;

- wysoki stopień uprzemysłowienia w połączeniu z nowoczesnym rolnictwem, stwarza dobrą bazę techniczną i kadrową, która może być wykorzystana do obsługi i remontu techniki bojowej;

- wyrobienie społeczne oraz znane zdyscyplinowanie ludności niemieckiej, pomimo pewnych oporów natury politycznej, zapewni możliwość użycia poważnych ilości siły roboczej do prac na potrzeby wojskowe.

3/ Infrastruktura.

Składnikami infrastruktury mającymi podstawowe znaczenie dla zabezpieczenia działań wojennych a w tym zajmowania i przebywania w rejonach wyjściowych są: warunki komunikacyjne, sieć telekomunikacyjna oraz zasoby surowcowe, przemysł i baza żywnościowa.

Sieć kolejowa[x/] na terytorium NRD jest dobrze rozwinięta i wynosi około 13 km na 100 km^2. Linii dwu i więcej torowych jest tylko 30%, co w znacznym stopniu rzutuje na ich niewielką przepustowość. Przeważają linie o nawierzchni typu ciężkiego. Odległość między liniami kierunku wschód-zachód wynosi przeciętnie 80-100 km, kierunku północ-południe - 50-80 km, co zabezpiecza potrzeby szczebla armii i frontu. Do najważniejszych węzłów kolejowych należą: Berlin, Drezno, Lipsk i Magdeburg, natomiast do dużych można zaliczyć: Karl-Marx-Stadt, Cottbus, Halle i Neubrandenburg.

Głównym rodzajem jest trakcja parowa, którą wypiera spalinowa. Zelektryfikowane są w zasadzie tylko węzły komunikacji podmiejskiej. Najbardziej czułymi obiektami są mosty na przeszkodach wodnych oraz główne węzły kolejowe, których większość posiada możliwość objazdu przez przepuszczenie pociągów sąsiednimi liniami. Trasy objazdowe przebiegają przeważnie w odległości 30-40 km od ważniejszych węzłów.

Charakterystyka techniczno-taktyczna najważniejszych linii kolejowych przedstawiona jest w załączniku nr 10.

Sieć dróg samochodowych wynosi około 40 km na 100 km^2. Drogi utrzymane są w dobrym stanie technicznym, a w ostatnich latach przystąpiono do ich modernizacji.

W północnej, a szczególnie w południowej części NRD jest gęsta sieć dróg państwowych pierwszej klasy /Reichstrassen/ o szerokości jezdni 7-9 m, co zapewnia swobodny, dwukierunkowy

---

x/ Sieć dróg kolejowych, samochodowych i wodnych przedstawiona została w załączniku Nr 16.

ruch samochodowy. Drogi krajowe /Landstrasse/ posiadają jezdnię o szerokości 5-7 m. Kilka autostrad, łączących główne miasta kraju pozwala na szybki, bezkolizyjny ruch wojsk do poszczególnych rejonów NRD z objazdem terenów zurbanizowanych.

Mosty i wiadukty na autostradach i drogach państwowych posiadają nośność ponad 60 ton, są dwukierunkowe i pozwalają na ruch ciężkich pojazdów. Mosty na drogach krajowych I i II klasy są różnej nośności i wymagają rozpoznania, nadają się przeważnie dla ruchu transportu lekkiego.

Na terytorium NRD jedna droga samochodowa o kierunku wschód-zachód występuje średnio co 30-40 km, podobnie kształtuje się sytuacja w relacji północ-południe. Taki stan drożni w zupełności zabezpiecza potrzeby transportu wojskowego oraz umożliwia manewr wojsk i dowóz zaopatrzenia.

Podstawowe ciągi dróg o kierunku wschód-zachód oraz sieć dróg rokadowych zapewniają przepustowość do 5.000 pojazdów na dobę, autostrady do 15.000 pojazdów na dobę.

Śródlądowe drogi wodne na terenie NRD są dobrze rozwinięte, szczególnie w dzielnicach północnych i środkowych. Składają się na nią uregulowane koryta dużych rzek oraz rozbudowany system kanałów żeglownych. Najważniejsze znaczenie gospodarcze posiada leżący na środkowym kierunku operacyjnym Mittelland Kanal łączący dorzecza największych rzek niemieckich.

Rzeki i kanały odgrywają dużą rolę jako drogi komunikacyjne, uzupełniając a nawet zastępując transport kolejowy. Wszystkie kanały przecinające berlińsko-rurski kierunek operacyjny są usytuowane równoleżnikowo i mogą być wykorzystane do przewozów wojskowych.

Sieć dróg wodnych powiązana jest z innymi rodzajami komunikacji, co stwarza dogodne warunki do wykorzystania ich w przewozach masowych podczas okresu nawigacyjnego, który trwa przeciętnie 300 dni w roku.

Komunikacja lotnicza jest dobrze rozwinięta, wykorzystywana w większości do przewozu osób, chociaż w coraz większym stopniu i towarów. Sieć lotnisk jest gęsta /zarówno cywilnych jak i wojskowych/, naziemne urządzenia lotniskowe mogą być wykorzystane do organizacji transportu wojskowego w czasie wojny.

Lotniska są dobrze wyposażone technicznie, zdolne do przyjmowania i ekspediowania dużych samolotów w krótkim czasie. Pozwalają na bazowanie dużych związków taktycznych. Rozwinięte zaplecze techniczno-nawigacyjne pozwala na utrzymanie dużego natężenia ruchu nawet w niesprzyjających warunkach atmosferycznych.

Znaczny procent lotnisk zajęty jest przez lotnictwo wojskowe ZSRR, stacjonujące na terytorium NRD, co z jednej strony gwarantuje ich przystosowanie do potrzeb wojskowych oraz z drugiej strony przy zajmowaniu rejonów wyjściowych do działań, powoduje konieczność uzgodnień w ramach koalicyjnych.

Sieć telekomunikacyjna[x/] Niemieckiej Republiki Demokratycznej wybudowana w większości w okresie międzywojennym jest dobrze rozwinięta. Z terytorium PRL wyprowadza 12 czynnych wyjść kablowych z tego w rejonie Świnoujścia - 1, Szczecina - 3, Kostrzynia - 1, Słubic - 2, Gubina - 1, Zasiek - 1, Zebrzydowa - 2 i Zgorzelca - 1.

---

x/ Sieć telekomunikacyjna NRD przedstawiona została w załączniku Nr 17.

Łącza telefoniczne wyżej wymienionych kabli można wtórnie zwielokratniać urządzeniami telegrafii wielokrotnej 3/6/12 kanałowej.

Oprócz wyjść kablowych istnieje także 5 napowietrznych linii magistralnych w rejonie Świnoujścia, Szczecina, Słubic, Kostrzynia i Zgorzelca. Wymienione magistrale o przewodach bimetalowych przystosowane są do współpracy z urządzeniami telefonii i telegrafii wielokrotnej w zakresie częstotliwości do 120 kHz. Linie te w miejscowościach granicznych mają połączenie z liniami biegnącymi na terenie NRD.

Sieć telekomunikacyjna NRD, uzupełniana ruchomymi urządzeniami teletransmisyjnymi wojsk, może znacznie ułatwić organizację łączności w rejonie wyjściowym oraz w toku działań bojowych. Podobnie istnieje możliwość wykorzystania systemu łączności radiowej NRD składającej się z obiektów radiokomunikacyjnych /duże miasta/, radionawigacyjnych /wybrzeże/, rozgłośni radiowych i radiostacji wojskowych.

Ogromne potrzeby wojsk w zakresie zabezpieczenia materiałowo-technicznego zarówno w czasie przygotowania operacji zaczepnej, jak też konieczność nagromadzenia środków na potrzeby walki, niezależnie od zapasów posiadanych w tyłach szczebla taktycznego i operacyjnego, wymagają wykorzystywania w określonym stopniu zasobów miejscowych.

Niemiecka Republika Demokratyczna jest krajem wysoko uprzemysłowionym. Pod względem wielkości produkcji przemysłowej znajduje się na piątym miejscu w Europie /dane z 1974 r./.

Znaczna większość surowców i zakładów przemysłowych rozmieszczona jest na południowych obszarach NRD, tereny północne

mają stosunkowo niewielki udział w produkcji krajowej, ograniczając się raczej do zabezpieczenia potrzeb lokalnych.

Zasoby surowcowe są znaczne jednak w stosunku do potrzeb rozwiniętego przemysłu niewystarczające. Do głównych bogactw naturalnych należą: węgiel brunatny i kamienny, sól potasowa i kamienna, ropa naftowa, rudy żelaza i miedzi poza tym w mniejszych ilościach znajduje się uran, cynk, ołów, cyna wolfram, chrom, kobalt i wanad.

Energetyka - oparta w 88% o węgiel brunatny, w 5% o węgiel kamienny i w 2% o energię wodną.

Przemysł ciężki, maszynowy i środków transportu - w ostatnich latach osiągnął szczególnie szybki rozwój. Powstały duże kombinaty /Eisenhittenstadt, Unterwellenborn, Calbe/, które pracują w oparciu o radziecką rudę żelaza oraz polski i czechosłowacki koks.

Roczna produkcja surówki żelaza wynosi około 3 mln ton, stali surowej około 5 mln ton, blachy walcowanej ponad 3 mln ton.

Produkcja pojazdów kołowych wynosiła w 1970 r.: lokomotyw spalnowych 400, elektrycznych 300, wagonów osobowych 1300, towarowych 4000, samochodów osobowych 120.000, ciężarowych 25.000, traktorów 15.000 i motocykli 70.000.

Wysoko rozwinięty przemysł precyzyjny i optyczny, którego roczna wartość wynosi około 3 mld marek zlokalizowany jest w Jenie, Dreźnie i Magdeburgu.

Przemysł chemiczny - oparty głównie na bogatych złożach węgla kamiennego i soli. Produkcja kwasu siarkowego, sody kalcynowej i kaustycznej oraz nawozów sztucznych osiągnęła wysoki

poziom. Wysokiej jakości włókna sztuczne, zastępujące z powodzeniem włókna naturalne, posiadają duże znaczenie gospodarcze. Największe zakłady produkcyjne skupione są w okręgu Halle, skąd pochodzi około 40% produkcji chemicznej kraju.

Przemysł włókienniczy, odzieżowy i skórzany - rozmieszczony jest równomiernie po całym kraju i zabezpiecza potrzeby ludności, przy czym w znacznym procencie są to wyroby z tworzyw sztucznych jednak o wysokiej jakości.

Przemysł spożywczy - rozwinięty najczęściej w postaci drobnych zakładów produkcyjnych w oparciu o lokalne uprawy i hodowlę.

Przedstawiona skrótowo sytuacja surowcowo-przemysłowa, świadczy o dużych możliwościach Niemieckiej Republiki Demokratycznej w zakresie zabezpieczenia potrzeb wojsk rozwiniętych w rejonie wyjściowym do działań. Dotyczy to szczególnie wysokiego stopnia zelektryfikowania kraju, przemysłu maszynowego w tym szczególnie środków różnorodnego transportu, które mogą być z powodzeniem wykorzystane do realizacji zaopatrzenia. Podobnie kształtuje się sytuacja w dziedzinie przemysłu odzieżowego i spożywczego, który jest w stanie w okresie kilku tygodni w poważnym stopniu odciążyć zaopatrzenie naszych wojsk z baz rozmieszczonych na terenie Polski.

Baza żywnościowa - rozmieszczona jest stosunkowo równomiernie jednak gospodarka rolna najbardziej rozwinięta jest w południowej i południowo-zachodniej części kraju. Spółdzielnie produkcyjne są dobrze zaopatrzone w maszyny rolnicze oraz cechują się wysoką kulturą rolną. Grunty uprawne i ogrody zajmują około 50% powierzchni kraju.

W północnej i środkowej części NRD dominuje uprawa żyta i ziemniaków. W południowych i południowo-wschodnich rejonach przeważa uprawa pszenicy, buraków cukrowych i jęczmienia. Produkcja ziemniaków pokrywa potrzeby kraju, cukier jest w znacznej ilości eksportowany, natomiast import zbóż wynosi rocznie około 1,5 mln ton.

Hodowla bydła rozwinięta jest głównie w północnej i środkowej części kraju, gdzie znajduje się dużo łąk i pastwisk, natomiast nierogacizna hodowana jest na terenie całego kraju. Północna część NRD dysponuje znacznymi nadwyżkami mięsa, tłuszczu i zboża, które stanowi zaplecze żywnościowe Berlina.

Oceniając bazę żywnościową Niemieckiej Republiki Demokratycznej można stwierdzić, że stanowi ona poważną rezerwę dla wojsk i może w znacznym stopniu /zwłaszcza w okresie kilku dni/, zabezpieczyć potrzeby związków taktycznych i operacyjnych.

Zasoby paliw płynnych - na terytorium NRD są niewielkie, natomiast duże znaczenie gospodarcze i wojskowe ma rurociąg naftowy biegnący z ZSRR przez Polskę do miejscowości Schwedt, gdzie znajduje się kombinat przetwórstwa ropy naftowej. Ma ona szczególną wartość dla wojsk ześrodkowanych w północnej części NRD oraz działających na nadmorskim kierunku operacyjnym.

Stan sanitarno-higieniczny - terytorium NRD jest na wysokim poziomie. Zaopatrzenie w wodę wystarczające, wszystkie miasta posiadają czynne sieci wodociągowe. Higiena osobista ludności i pomieszczeń postawiona jest wysoko, a stopień zachorowań na choroby zakaźne jest na ogół niższy niż w Polsce.

Sieć szpitalna rozwinięta równomiernie, a na 1000 mieszkańców przypada 15 łóżek, co jest liczbą dwukrotnie wyższą niż

w Polsce. Stwarza to duże możliwości wykorzystania szpitali stacjonarnych dla potrzeb wojska.

Ilość szpitali i łóżek w poszczególnych okręgach NRD przedstawia załącznik nr 11.

Zakłady przemysłu farmaceutycznego i sprzętu medycznego, oprócz zaspokojenia potrzeb własnych pozwalają również na znaczny eksport leków i chemikalii.

3. Wnioski.

Przeprowadzona ocena terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej w aspekcie potrzeb rejonu wyjściowego dla wojsk frontu, pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków natury operacyjnej.

1/ Wymagania operacyjne w stosunku do rejonu wyjściowego dla frontu są złożone i składa się na nie szereg elementów, które rzutują na trudność w wyborze rejonu odpowiadającego wszystkim potrzebom. Z drugiej strony konkretna sytuacja strategiczno-operacyjna na danym TDW, zmusza do wykorzystania pewnych obszarów na rejony wyjściowe. Konfrontacja tych dwóch problemów - wymagań i właściwości danego rejonu - powoduje konieczność wnikliwej oceny danego obszaru, wyszukania wszystkich dodatnich i ujemnych cech oraz opracowania planu i stopniowej realizacji przedsięwzięć składających się na przygotowanie rejonu wyjściowego do operacji zaczepnej frontu.

2/ Ze względu na niewielką powierzchnię terytorium NRD a z drugiej strony konieczność zorganizowania odpowiednich zgrupowań uderzeniowych i uzyskania niezbędnego stosunku sił, zachodzi potrzeba takiego wyboru rejonów wyjściowych dla frontów,

ażeby dać możliwość przyjęcia ugrupowania zapewniającego rozmieszczenie silnych, pierwszych rzutów frontu i armii. Jednocześnie ograniczoność obszaru zmusza do głębokiego urzutowania frontu, włącznie do pozostawienia części sił i środków /odwodów, tyłów/ na terytorium PRL.

3/ Równinne, ze stosunkowo niewielkimi obszarami górzystymi i podmokłymi, terytorium NRD, stanowi ogólnie dogodne rejony ześrodkowania wojsk lądowych i bazowania lotnictwa do działań oraz pozwala na wybór rejonów wyjściowych dla naszego frontu na wszystkich kierunkach operacyjnych.

Morze Bałtyckie z północy, góry Rudawy, Las Turyński i Las Frankoński z południa, stanowią swego rodzaju naturalne granice na skrzydłach całości rozpatrywanego obszaru, na którym może być skoncentrowane zasadnicze zgrupowanie strategiczne sił zbrojnych Układu Warszawskiego do działań na Europejskim Teatrze Wojny.

4/ Stosunkowo duża ilość jezior, rzek i kanałów zwłaszcza w północnych i środkowych rejonach NRD, stanowi wystarczające źródło zaopatrzenia wojsk w wodę do celów konsumpcyjnych, technicznych i zabiegów specjalnych. Ewentualne zniszczenie licznych mostów, wiaduktów, śluz itp. może w poważnym stopniu utrudnić komunikację, przegrupowanie i zaopatrzenie wojsk, co należy brać pod uwagę przy organizacji ochrony systemu komunikacji oraz widzieć potrzebę nagromadzenia odpowiednich sił i środków dla szybkiej odbudowy zniszczonych urządzeń hydrotechnicznych.

Poza tym należy uwzględniać możliwość wykorzystania, oczywiście w ograniczonej skali, dróg wodnych do zaopatrywania wojsk rozmieszczonych na terytorium NRD przy uwzględnieniu powiązań z Bałtykiem i polską żeglugą rzeczną /szczególnie Odrą/ jak rów-

nież wykorzystać do przewozów lokalnych.

5/ Pokrycie terenu zarówno pod względem dużych, dobrze zagospodarowanych kompleksów leśnych oraz równomiernie usytuowanych, murowanych zabudowań spółdzielni produkcyjnych, osiedli, miasteczek i miast, stanowi dobre warunki rozmieszczenia i maskowania wojsk we wszystkich porach roku. Dotyczy to zarówno pierwszych rzutów operacyjnych jak również odwodów oraz tyłów.

Lasy położone na wschodnim brzegu Łaby na płn od m. Wittenberge oraz na zachodnim brzegu na płd od tego miasta, stanowią dogodne rejony dla przygotowania wojsk w rejonach wyjściowych do forsowania rzeki lub do uderzenia z zachodniego brzegu w kierunku północ Hannower. Duże ilości dobrego budulca drzewnego pozwalają na jego wykorzystanie do budowy mostów, promów, ukryć ziemnych itp.

6/ Gęsta, dobrze utrzymana sieć dróg kolejowych, kołowych i wodnych, stanowi ważny element operacyjnego przygotowania terenu. Pozwala na szybkie, bezkolizyjne przegrupowanie jednostek wszystkich rodzajów wojsk do rejonów wyjściowych oraz zabezpiecza manewr sił i środków wewnątrz ugrupowania wojsk.

7/ Rozbudowana sieć telekomunikacyjna NRD powiązana z liniami kablowymi PRL /podziemnymi i napowietrznymi/, zabezpiecza łączność w okresie rozwijania operacyjnego naszych sił zbrojnych oraz w rejonach wyjściowych. Istnieje możliwość rozwinięcia łączności w systemie stanowisk dowodzenia poprzez bezpośrednie podłączenie do magistrali kablowych /dofrontowych lub rokadowych/ albo z wykorzystaniem wojskowych, ruchomych urządzeń teletransmisyjnych.

8/ Warunki klimatyczne na terytorium NRD są korzystne dla działań wszystkich rodzajów wojsk przez okres całego roku. Wyłączając sporadyczne anomalie temperatur zimowych, dyslokacja wojsk w warunkach polowych nie przedstawia specjalnych, dodatkowych trudności. Jedynie przeważające wiatry zachodnie w wypadku użycia broni jądrowej i chemicznej, mogą w znacznym stopniu wpływać na zwiększenie terenów skażonych i zakażonych.

9/ Wysoki stopień kultury i poziomu technicznego przygotowania społeczeństwa Niemieckiej Republiki Demokratycznej jest niewątpliwie pozytywnym czynnikiem z punktu widzenia wykorzystania zasobów ludzkich do pracy na rzecz wojsk zajmujących rejony wyjściowe do działań. Należy jednak zdawać sobie sprawę z przynależności obywateli NRD do narodu niemieckiego, co niewątpliwie będzie miało wpływ na wrogie nastawienie części ludności do wojsk przygotowujących się do działań przeciwko Republice Federalnej Niemiec.

10/ Dysponowanie wysoko rozwiniętym przemysłem, bogata baza surowcowa oraz żywnościowa, pozwalają w poważnym stopniu na wykorzystanie potencjału ekonomicznego kraju dla zabezpieczenia potrzeb materiałowo-technicznego zabezpieczenia wojsk w toku przegrupowania, w rejonach wyjściowych oraz w czasie prowadzenia operacji.

11/ Z punktu widzenia potrzeb naszego frontu oraz poszczególnych armii, terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej odpowiada wymaganiom stawianym w stosunku do rejonu wyjściowego. Właściwości geograficzne oraz przygotowanie operacyjne gwarantują dobre warunki zajmowania i ześrodkowania wojsk na tym obszarze. Związki taktyczne i operacyjne mogą liczyć w znacznym stop-

niu na efektywne wykorzystanie istniejącej infrastruktury ze szczególnym uwzględnieniem kilkudniowego zabezpieczenia potrzeb materiałowo-technicznych.

12/ Uwzględniając przeprowadzoną ocenę należy widzieć wyraźną specyfikę trzech części terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, powiązanych z poszczególnymi kierunkami operacyjnymi oraz odpowiadającymi im rejonami wyjściowymi dla frontu, a mianowicie:

- północna, z kompleksami jezior i masywami leśnymi oraz sąsiedztwem Morza Bałtyckiego, co w sumie od początku rozwijania operacyjnego poprzez ześrodkowanie i prowadzenie działań rzutuje na specyfikę kierunku nadmorskiego. Praktycznie jest to rejon najdogodniejszy do zajmowania dla armii wydzielanej z Pomorskiego Okręgu Wojskowego;

- środkowa, z Berlinem Zachodnim oraz znaczną ilością kanałów, rzeką Łabą i terenami podmokłymi jest pojemnościowo poważnie ograniczona, jednak znaczny obszar położony na zachód od Łaby pozwala na wykonanie zdecydowanych uderzeń zwłaszcza pierwszego rzutu operacyjnego frontu, co może mieć decydujące znaczenie dla pierwszej operacji frontowej, a nawet dla sąsiadów działających na skrzydłach tego kierunku;

- południowa, podgórsko-lesista, najbardziej odpowiednia dla armii tworzonej na bazie Śląskiego Okręgu Wojskowego, która może szybko wejść do działań przy stosunkowo nieznacznej przeszkodzie jaką stanowi Nysa Łużycka.

13/ Wychodząc z oceny wojskowo-geograficznej obszaru NRD można stwierdzić, że na każdym z poszczególnych kierunków operacyjnych istnieje możliwość rozmieszczenia sił i środków

frontu w składzie 3-4 armii ogólnowojskowych, armii lotniczej oraz jednostek frontowych. Skład armii może wynosić 4-5 dywizji oraz etatowe jednostki armijne.

Ugrupowanie frontu w poszczególnych rejonach wyjściowych mieści się w dwóch rzutach, podobnie pierwszorzutowych armii, w których w pierwszym rzucie mogą być w zasadzie trzy dywizje.

Istniejące ukształtowanie i pokrycie terenu oraz wody śródlądowe, w ogromnej większości nie tylko "mieszczą się" bez specjalnych trudności w rejonach wyjściowych związków taktycznych i operacyjnych lecz stanowią naturalne rubieże obronne, ukrycie stanów osobowych i sprzętu, a także zabezpieczają codzienne potrzeby gospodarczo-techniczne wojsk.

Generalnie można stwierdzić, że terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej jest dogodnym pod względem usytuowania, właściwości fizyko-geograficznych i wysoko rozbudowanej infrastruktury rejonem wyjściowym dla naszego frontu do działań zaczepnych na Zachodnim Teatrze Działań Wojennych, jednak wymagania i potrzeby współczesnego pola walki, różnorodność techniki bojowej oraz możliwości oddziaływania przeciwnika, zmuszają nas do coraz lepszego, obejmującego wszystkie komponenty przygotowywania rejonu wyjściowego dla frontu, co będzie treścią rozważań następnego rozdziału pracy.

ROZDZIAŁ III

PRZYGOTOWANIE ORAZ ZAJMOWANIE REJONÓW WYJŚCIOWYCH PRZEZ WOJSKA FRONTU.

W poprzednich rozważaniach stwierdziliśmy, że jednym z podstawowych warunków skutecznego udziału naszego frontu w operacji zaczepnej na Zachodnim TDW jest odpowiednie przygotowanie oraz wkomponowane w całokształt strategiczno-operacyjnego rozwijania sił zbrojnych - zajmowanie rejonów wyjściowych przez wojska frontu.

Wobec powyższego nasuwa się szereg problemów wymagających rozpatrzenia, a mianowicie:

- zakres prac składających się na przygotowanie rejonu wyjściowego dla wojsk frontu do pierwszej operacji frontowej;
- sposoby, czas i kolejność zajmowania rejonu wyjściowego przez poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego i rodzaje wojsk w połączeniu z narastaniem sił i osiąganiem pełnej gotowości bojowej do działań;
- współzależność zajmowania rejonów wyjściowych w układzie wojsk sojuszniczych;
- dowodzenie wojskami w czasie zajmowani rejonu wyjściowego;
- rozmieszczenie wojsk w rejonie wyjściowym;
- plan przygotowania oraz zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu.

1. Zakres przygotowania rejonu wyjściowego do operacji zaczepnej frontu.

W oparciu o badania dotychczas realizowanych przedsięwzięć w działalności naszych sił zbrojnych oraz przeprowadzonych rozważań, ocen i analiz innych możliwych do przyjęcia zdaniem autora

rozwiązań,zagadnieniami /niezależnie od szeregu innych/, które powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w długofalowym przygotowaniu rejonu wyjściowego są:

- rekonesans rejonów przewidzianych dla wojsk frontu;
- przygotowanie rejonów wyjściowych w zakresie komunikacji;
- system obrony powietrznej, możliwości jego wykorzystania do przykrycia wojsk zajmujących rejon wyjściowy;
- potrzeby zabezpieczenia wojsk w zakresie łączności;
- nagromadzenie zapasów materiałowych.

Przygotowanie rejonów wyjściowych dla wojsk frontu, realizowane może być w ramach długofalowego, operacyjnego przygotowania Zachodniego Teatru Działań Wojennych[x/], w okresie zaostrzania się sytuacji międzynarodowej i narastania zagrożenia bezpieczeństwa państw Układu Warszawskiego oraz w czasie zajmowania i przebywania wojsk frontu w rejonie wyjściowym.

W zależności od konkretnych warunków jakie mogą mieć miejsce w poszczególnych okresach, a szczególnie w czasie zagrożenia, zajmowania i przebywania w rejonach, nie zawsze będą dogodne ku temu warunki ze względu na ograniczony czas. Dlatego wydaje się, że gros prac, a zwłaszcza pracochłonnych takich jak budowa niezbędnych odcinków dróg, mostów, objazdów, lotnisk, lądowisk, nagromadzenie zapasów materiałowych itp. powinna być realizowana w okresie pokojowym.

Zamierzenia tego rodzaju powinny być ujęte w długofalowych planach działalności resortu obrony narodowej NRD oraz innych

---

x/ Dotyczy to oczywiście państw UW położonych w granicach Zachodniego TDW, przy tym zakres prac będzie zależał od czynników politycznych, ekonomicznych i militarnych.

resortów, podobnie jak ma to miejsce w naszym kraju, w formie tak zwanych robót postulowanych, które wykonywane przez ministerstwa cywilne, nadzorowane są przez MON. Inwestycje powyższe służą całej gospodarce narodowej jednak powinny być tak usytuowane i wykonane, ażeby mogły zostać wykorzystane w interesie obrony państwa.

Oczywiście należy zdawać sobie sprawę z tego, że nie można całokształtu działalności poszczególnych resortów podporządkować potrzebom ewentualnej, przyszłej wojny, a w tym przygotowaniu rejonów wyjściowych dla wojsk sojuszniczych. Dopóki jednak istnieje zagrożenie imperialistyczne, wspólnym wysiłkiem państw socjalistycznych będziemy realizować niezbędne przedsięwzięcia obronne i w tej dziedzinie. Organem, który może być tutaj zasadniczym koordynatorem jest niewątpliwie Sztab Zjednoczonych Sił Zbrojnych UW.

Znacznie większe możliwości w zakresie wcześniejszego przygotowania rejonów wyjściowych, w określonym stopniu i dla naszego frontu, mają jednostki Armii Radzieckiej i Narodowej Armii Ludowej NRD stacjonujące na terytorium zachodniego sąsiada. Mogą one w ramach szkolenia oraz prac szkoleniowo-produkcyjnych, wykonać cały szereg obiektów i przedsięwzięć przygotowawczych, które w znacznym stopniu przyspieszą i ułatwią naszym wojskom ostateczne przygotowanie zajmowanych przez nie rejonów.

Znajomość charakteru i zakresu tych przygotowań oraz możliwość ich wykorzystania przez wojska frontu, stanowi jedno z podstawowych zadań stojących przed naszymi organami planistycznymi szczebla centralnego i operacyjnego.

W świetle powyższego zachodzi niewątpliwa potrzeba nawiązania ściślejszej współpracy oraz dokonania konkretnych ustaleń między naszymi armiami w zakresie przygotowania i wzajemnego przekazywania rejonów i obiektów przez jednostki AR i NAL NRD, które w okresie rozwijania operacyjnego będą przegrupowywać się na inne kierunki lub zostaną przeznaczone do innych zadań. Oczywiście leży to przede wszystkim w gestii Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych UW.

Z chwilą zaostrzenia się sytuacji międzynarodowej, a zwłaszcza zagrożenia bezpieczeństwa państwa, należy przewidywać ogólne przyspieszenie realizacji zadań związanych z obronnością oraz powinno się przystąpić do szeregu prac w zakresie przygotowania rejonów wyjściowych.

Zdaniem autora należałoby opracować konkretne plany, w których ustalić jakie przedsięwzięcia w poszczególnych rejonach powinny być wykonane w okresie zagrożenia, w przewidywaniu możliwego rozwinięcia wojsk armii Układu Warszawskiego na terytorium NRD. Do niewątpliwie ważnych przedsięwzięć mogą być zaliczone odcinki dróg i objazdów, linie łączności, pasy startowe na lotniskach, nabrzeża za/wyładowcze itp.[x/].

Oczywiście niezmiernie trudnym i wręcz niemożliwym jest do przewidzenia czas jakim będziemy dysponować na realizację przedsięwzięć w okresie zagrożenia. Tym niemniej chodzi tutaj o okresowe dokonywanie oceny stanu poszczególnych budów oraz zgłaszania zapotrzebowań na dodatkowe siły i środki, zwłaszcza

---

x/ Zakres przedsięwzięć, które powinny być realizowane w poszczególnych okresach w rejonie wyjściowym zostanie omówiony w dalszej części rozdziału.

gdy następuje zaostrzenie sytuacji międzynarodowej. W realizacji tych przedsięwzięć mogą w określonym stopniu uczestniczyć siły zbrojne państw UW, poprzez wydzielenie jednostek specjalistycznych w ramach ćwiczeń i prac produkcyjno-szkoleniowych.

Wreszcie w okresie strategiczno-operacyjnego rozwijania wojsk i zajmowania rejonów wyjściowych, oddziały i związki taktyczne, które znalazły się w rejonach przystępują natychmiast do przygotowania, szczególnie inżynieryjnego, zajmowanych przez siebie rejonów.

Czas jakim będą dysponować wojska frontu będzie bardzo zróżnicowany i uzależniony z jednej strony od okresu przebywania wojsk w rejonie wyjściowym /zamiar i możliwości przeciwnika oraz armii państw UW/, a także czasu w jakim poszczególne jednostki frontu osiągną pełną gotowość bojową i przegrupują się do przewidzianych dla nich rejonów.

Wychodząc z powyższego, rodzaj i zakres przedsięwzięć powinien być tak zaplanowany, ażeby w pierwszej kolejności zrealizować tak zwane prace pierwszej, potem drugiej kolejności bezpośrednio w rejonach ześrodkowania związków taktycznych i oddziałów, a następnie o ile czas pozwoli przystąpić do zakończenia tych budowli i urządzeń, które znajdują się poza rejonami i mają znaczenie dla całego rejonu wyjściowego armii i frontu[x/].

Należy liczyć się z tym, że jednostki specjalistyczne szczebla armijnego i frontowego, których przeznaczeniem jest

---

x/ Do prac pierwszej kolejności zaliczamy okopy do prowadzenia ognia, odkryte szczeliny, okopy do obserwacji, schrony przedpiersiowe oraz ukrycia dla zasadniczego sprzętu bojowego. Czas niezbędny - 5-6 godz. Pełny zakres prac fortyfikacyjnych obejmuje rozbudowę ukryć dla wszystkich sił i środków w tym: dla ZT - 4-5 dni, dla frontu-8-10 dni.

utrzymanie i budowa dróg, mostów, przepraw itp. zostaną zmobilizowane w drugiej i trzeciej kolejności oraz przybędą do rejonu wyjściowego znacznie później.

Jednym z możliwych rozwiązań przyspieszenia przygotowania najbardziej potrzebnych obiektów w rejonie wyjściowym w czasie zagrożenia i strategiczno-operacyjnego rozwijania sił zbrojnych, może być wcześniejsze wysłanie niezbędnych sił i środków naszych wojsk do rejonów wyjściowych lub postawienie odpowiednich zadań dla przebywających tam wojsk sojuszniczych np. w ramach ćwiczeń.

W konkluzji przeprowadzonych rozważań można pokusić się o stwierdzenie, że przygotowanie rejonów wyjściowych dla wojsk naszego frontu na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, to długofalowy i złożony problem, w którego realizacji biorą udział /a powinny brać w znacznie większym stopniu/, armie UW /NAL NRD, AR i WP/ oraz resorty cywilne NRD.

Zdaniem autora potrzebnym jest opracowanie harmonogramu w zakresie przygotowania poszczególnych rejonów wyjściowych, niezależnie od tego jaki front zajmie dany rejon w konkretnej sytuacji strategicznej. W dokumencie tym powinny być wyszczególnione wszystkie przedsięwzięcia jakie należy zrealizować w rejonie, z uwzględnieniem okresu pokojowego, zagrożenia i w toku zajmowania z wykazaniem odpowiedzialnych za wykonanie, wychodząc z konkretnych potrzeb i możliwości[x/].

Niezależnie od przedstawionej problematyki natury ogólnej, celowym wydaje się naświetlenie wybranych zagadnień składających

---

x/ Sygnalizowany problem może być przedmiotem oddzielnego opracowania operacyjno-specjalistycznego na szczeblu Sztabu Generalnego WP lub okręgu wojskowego.

się na przygotowanie rejonów wyjściowych.

1/ Rekonesans rejonów wyjściowych.

Posiadane wydawnictwa kartograficzne oraz innego rodzaju materiały o terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej i poszczególnych kierunkach operacyjnych, w poważnym stopniu pozwalają na realizację zadań planistycznych dla wojsk frontu zewnętrznego. Biorąc jednak pod uwagę szybko zmieniającą się infrastrukturę NRD, zachodzące zmiany w ilości i jakości sił i środków wchodzących w skład frontu, a także przesunięcia personalne w obsadzie dowództw oraz sztabów frontu i armii, zachodzi konieczność organizowania częstszych i bardziej systematycznych rekonesansów rejonów wyjściowych.

W zależności od wynikających potrzeb natury operacyjnej lub specjalistycznej, celem prowadzonych rekonesansów może być ustalenie:

- pasów frontu i armii ze szczególnym uwzględnieniem wyboru rejonów ześrodkowania związków taktycznych, wojsk rakietowych i artylerii, odwodów ogólnowojskowych i specjalnych oraz rejonów stanowisk dowodzenia dla wypracowania optymalnego ugrupowania operacyjnego wojsk frontu w rejonie wyjściowym;

- możliwości rozmieszczenia polowych środków łączności radiowej i radioliniowej oraz wykorzystania państwowej sieci telekomunikacyjnej i stacji wzmacniakowych;

- stanowisk bojowych dla środków rozpoznania radiolokacyjnego i stanowisk ogniowych dla oddziałów artylerii plot frontu i armii w powiązaniu z ugrupowaniem środków OPL armii sojuszniczych;

- charakteru i możliwości wykorzystania drożni w okresie zajmowania rejonów wyjściowych, dla manewru sił i środków oraz dowozu zabezpieczenia materiałowego wojsk przebywających w rejonach;

- właściwości terenu przylegającego do rejonu wyjściowego, a szczególnie na kierunku zachodnim, w celu ustalenia stopnia trudności oraz potrzebnych sił i środków do pokonania przeszkód terenowych;

- unacześnienie wydawnictw kartograficznych ze względu na szybkie zmiany zachodzące na terytorium naszego zachodniego sąsiada.

Oczywiście przedstawione wyżej problemy nie wyczerpują całokształtu spraw mogących być przedmiotem rekonesansów, szczególnie o charakterze specjalistycznym, niemniej jednak pozwalają na przeprowadzenie określonej oceny dotychczasowej działalności w tym zakresie oraz przedstawienie nowych propozycji.

W celu potwierdzenia konieczności permanentnego prowadzenia rekonesansów rejonów wyjściowych, wynikających stąd niewątpliwych korzyści oraz potwierdzenia oceny operacyjnej dokonanej w poprzednich rozdziałach opartych na materiałach źródłowych, przedstawione zostaną wybrane rezultaty jednego z rekonesansów w którym autor brał udział.

a/ Znaczna ilość jezior, kanałów i podmokłych łąk, mimo dobrze rozwiniętej drożni, w niektórych rejonach, a zwłaszcza w określonych porach roku, może ujemnie wpływać na manewr i zwartość ugrupowania bojowego[x/]. Poza tym należy liczyć się z

---

[x/] Opady deszczu jakie miały wówczas miejsce spowodowały poważne trudności w przejechaniu dobrych wg mapy odcinków dróg gruntowych.

zniszczeniem licznych mostów i stąd potrzeba nagromadzenia /najcelowiej w okresie wzrostu zagrożenia lub w czasie zajmowania i przebywania wojsk w rejonie wyjściowym/, niezbędnych ilości środków przeprawowych oraz budulca w najbardziej newralgicznych rejonach.

b/ Najbardziej prawdopodobne rejony ześrodkowania ogólnowojskowych związków taktycznych, pod względem wielkości i właściwości terenu pozwalają na przyjęcie właściwego, rozśrodkowanego ugrupowania operacyjnego poszczególnych armii. Celowym wydaje się unikanie zbyt małych odległości rejonów od granicy z Republiką Federalną Niemiec, autor proponuje przesunięcie tych rejonów w kierunku wschodnim średnio o 15-20 km, co pozwoli na zorganizowanie głębszego przykrycia granicy przez jednostki NAL NRD oraz stworzy dogodne warunki dla przejścia związków taktycznych pierwszego rzutu w ugrupowanie bojowe wg zasad natarcia z rejonów położonych w głębi.

Dalszym aspektem tej zmiany może być większa możliwość zmiany pasów natarcia w przypadku organizowania przełamania zawczasu przygotowanej obrony nieprzyjaciela oraz związanej z tym potrzeby uzyskania odpowiedniej przewagi sił i środków na odcinku przełamania.

c/ Warunki wyjścia dywizji pierwszorzutowych w kierunku zachodnim ogólnie dobre. Każdy związek taktyczny może posiadać 2-3 drogi, jednak część z nich biegnie przez osiedla starego typu, co rzutuje na możliwość powstawania zatorów ze zburzonych budynków. W tej sytuacji, zorganizowanie wzmocnionych oddziałów zabezpieczenia ruchu na wszystkich szczeblach wydaje się niezbędne.

d/ Stosunkowo zróżnicowany stopień zadrzewienia, od dużych kompleksów leśnych pozwalających na rozmieszczenie całych związków taktycznych do rejonów, w których pułki i pododdziały należy rozmieszczać w osiedlach, sadach i parkach, zmusza do zwiększonego wyposażenia wojsk w etatowe środki maskujące, a także organizowanie wzmocnionej ochrony i obrony oraz zabezpieczenia ppoż.

e/ Poważna zmiana drzewostanu, dokonanie wyrębu starego, wysokiego lasu i porośnięcie terenu młodym zagajnikiem oraz pogorszenie się stanu drożni, zmusza często do wyboru innych rejonów dla PD szczebla operacyjnego. Natomiast rozpoczęcie budowy dużych zakładów przerobu drewna w innym miejscu, powoduje konieczność zmiany całych rejonów ześrodkowania dla związków taktycznych i oddziałów.

f/ Rozpatrując rejony wyjściowe dywizji położone w pobliżu rzeki Łaba i przy uwzględnieniu jej wysokiego zachodniego brzegu, należy liczyć się z dobrą obserwacją ze strony nieprzyjaciela, zarówno w okresie zajmowania rejonu wyjściowego jak też przygotowania i rozpoczęcia działań bojowych. Jednym z wniosków było postulowane odsunięcie części rejonów w kierunku wschodnim o 15-20 km i przyjęcie formy działań z rejonów położonych w głębi. Oczywiście ma to swoje dodatnie i ujemne strony, dlatego powinno stać się przedmiotem wszechstronnych rozważań operacyjno-specjalistycznych.

g/ Rozpatrzone w rozdziale II i potwierdzone w czasie rekonesansu, dogodne warunki do wysadzenia desantu morskiego na wybrzeżu NRD, rzutują na potrzebę organizowania w rejonie wyjściowym obrony przeciwdesantowej w skali operacyjnej i taktycznej[x/]

---

x/ Przykładem może być ćwiczenie "FALA-74" przeprowadzone przez Sztab ZSZ UW z udziałem wydzielonych sił i środków AR, NAL NRD oraz WP /autor miał możliwość obserwowania m.in. wysadzenia desantu morskiego na wyspie Uznam/.

Jednym z możliwych rozwiązań tego problemu postulowanym przez autora jest powierzenie obrony wybrzeża specjalnie wydzielonym i przygotowanym jednostkom NAL NRD, które znając dobrze warunki lokalne, mogą o wiele skuteczniej realizować postawione zadania, szczególnie w skali taktycznej oraz zwalczać działalność dywersyjną wzdłuż wybrzeża. Pozwoli to jednocześnie na odciążenie wojsk naszego frontu od zadań drugorzędnych i skierowanie całego wysiłku na realizację zasadniczego celu operacji zaczepnej.

Biorąc pod uwagę przedstawione wyżej argumenty, które wyniknęły podczas prowadzonego rekonesansu, wydaje się uzasadnionym postulowanie przesunięcia południowej granicy rejonu wyjściowego na północno-nadmorskim kierunku operacyjnym w stosunku do przyjmowanego dotychczas jednego z wariantów 20-30 km. Pozwoli to na przyjęcie takiego ugrupowania operacyjnego frontu i armii pierwszego rzutu, które zapewni dostateczną ilość sił i środków do przełamania obrony nieprzyjaciela.

Obecnie po naświetleniu dotychczasowych osiągnięć w zakresie prowadzonych rekonesansów wydaje się celowym przedstawienie kilku propozycji w tym zakresie.

W celu wszechstronnego poznawania całego terytorium NRD oraz stworzenia możliwości szczegółowego planowania na wszystkich kierunkach operacyjnych wydaje się, że w najbliższej przyszłości należałoby więcej uwagi zwrócić na obszary mogące stanowić rejony wyjściowe przy prowadzeniu operacji frontowej na berlińsko-rurskim i drezdeńsko-frankfurckim kierunku operacyjnym.

Wykazane w dotychczasowych rozważaniach, możliwe warianty

działania naszego frontu oraz prowadzone ćwiczenia sztabowe w naszych siłach zbrojnych i w ramach Układu Warszawskiego /przykładem "LATO-71" na kierunku drezdeńsko-frankfurckim/, a także ćwiczenia potencjalnych przeciwników przyjmujących nasze związki operacyjne działające w południowych rejonach NRD /ćwiczenie "WINTEX-74"/, podkreślają możliwość różnych wariantów działań naszych wojsk oraz konieczność postulowanych przez autora rozwiązań.

Drugim problemem godnym rozpatrzenia i postulowania do realizacji jest metoda prowadzonych rekonesansów oraz skład uczestników. Wydaje się, że oprócz stosowanego dotychczas wyjazdu małych grup operacyjnych ze Sztabu Generalnego WP z udziałem pojedyńczych przedstawicieli innych IC MON, należałoby w szerszym zakresie przejść do udziału w rekonesansach dowództw i sztabów frontu, armii a nawet dowódców związków taktycznych.

Łączy się z tym sprawa samego sposobu realizacji rekonesansu, a mianowicie nie ograniczanie się tylko do wyjazdu w określony rejon na terytorium NRD, lecz dokładne sprawdzenie poczynając od garnizonu wszystkich dróg marszu, rejonów odpoczynku, przejść granicznych i samych rejonów wyjściowych. Uczestnicy rekonesansu /oficerowie ogólnowojskowi i specjaliści/ powinni nanieść na mapy w powiązaniu z terenem i czasem, te wszystkie elementy, które mogą mieć znaczenie dla realizacji ewentualnego przegrupowania związków taktycznych i oddziałów do rejonów wyjściowych.

Nie wykluczałbym także specjalistycznych grup rekonesansowych poszczególnych rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk /szczególnie WRiA, OPL, WŁ/, które mają zupełnie inny zakres zainteresowań i potrzeb.

Organizowane tak rozpoznanie, na wszystkich kierunkach operacyjnych oraz nie rzadziej jak raz na 2-3 lata /ze względu na zachodzące zmiany na terenie oraz zmiany kadrowe na wszystkich szczeblach/, gwarantowałoby aktualność posiadanych materiałów oraz stanowiłoby istotny element przygotowania dowództw i sztabów do jednego z podstawowych zadań jakim jest planowe zajęcie rejonów wyjściowych do pierwszej operacji[x/].

Specyfika poszczególnych kierunków operacyjnych oraz związanych z nimi rejonów wyjściowych, rzutuje na pewne różnice w problematyce będącej przedmiotem rekonesansów. Na przykład, w północnej części NRD, oprócz zagadnień ogólnych, należy uwzględnić problemy desantu powietrznego i morskiego, obrony przeciwdesantowej, pokonania w początkowej fazie operacji szerokiej przeszkody wodnej, jaką jest Łaba oraz odpowiedniego wykorzystania licznych jezior.

W środkowej części obszaru, dodatkowymi elementami będą liczne kanały z ich wykorzystaniem i pokonywaniem, centralnie usytuowany Berlin Zachodni oraz przecinająca rejon wyjściowy Łaba.

W części południowej pozostaje problem Łaby /chociaż już w mniejszej skali/, tereny podgórskie pokryte masywami leśnymi oraz wydłużony i wąski /szczególnie w przedniej części/ rejon wyjściowy dla armii pierwszego rzutu.

---

x/ Potwierdzeniem proponowanego rozwiązania mogą być rekonesanse organizowane w każdym roku przez dowódców i sztaby operacyjne /armii i frontów/ Armii Radzieckiej na terytorium PRL, NRD i CSRS, w których zabezpieczeniu autor brał udział. Wiele czasu i uwagi poświęcane jest rozpoznaniu dróg, mostów, przepraw na przeszkodach wodnych, rejonów ześrodkowania oraz możliwościom wykorzystania zasobów miejscowych dla potrzeb przegrupowujących się wojsk.

Przedstawiona specyfika rejonów wyjściowych, wpływa w określonym stopniu na skład grup rekonesansowych, przygotowanie odpowiednich materiałów pomocniczych oraz czas i metodę prowadzenia oddzielnych etapów rekonesansu.

Kolejnym, ujemnym aspektem prowadzonych rekonesansów jest zbyt ograniczone korzystanie z pomocy organów międzysojuszniczych na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej odnośnie rejonów, rubieży, urządzeń oraz sił i środków będących w gestii gospodarza tego terytorium, a mianowicie administracji państwowej i Narodowej Armii Ludowej NRD oraz dyslokowanych na tym terytorium jednostek Armii Radzieckiej. Jest to niewątpliwy mankament, który w znacznym stopniu zmniejsza nasze możliwości w tym zakresie, obniża wartość szeregu prac planistycznych oraz zabezpieczenia operacyjnego.

Wydaje się, że zawierane umowy między resortami obrony PRL i NRD, o szeroko rozumianej współpracy w dziedzinie militarnej, powinny w szerszym zakresie obejmować problematykę będącą przedmiotem naszych zainteresowań operacyjnych.

Postulując pewne rozwiązania oraz poszerzenie zakresu prowadzonych rekonesansów rejonów wyjściowych, autor zdaje sobie sprawę z trudności w zachowaniu tajemnicy wojskowej. Jednak zbyt rygorystyczne stawianie tego problemu jest chyba nie uzasadnione, ponieważ potencjalnemu przeciwnikowi niewątpliwie znane są generalne zadania naszego frontu w ewentualnym konflikcie zbrojnym w Europie.

Przyjmowanie na przykład tylko jednego wariantu działania, realizowane pod tym kątem prace planistyczne i organizacyjne /w tym rekonesanse/, nie dadzą się całkowicie ukryć. Właśnie

między innymi dlatego, chociaż nie jest to przyczyna najważniejsza, uzasadnionym wydaje się wykazanie zainteresowań wszystkimi kierunkami oraz różnymi rejonami wyjściowymi.

2. Przygotowanie rejonów wyjściowych w zakresie komunikacyjnym.

Wydzielającymi się w tym zakresie problemami są koleje żelazne, drogi samochodowe, wody wewnętrzne i żegluga przybrzeżna.

Wykorzystanie transportu kolejowego w rejonie wyjściowym, może mieć miejsce w okresie rozwijania operacyjnego przed wybuchem wojny oraz po odbudowie zniszczeń powstałych w wyniku pierwszych zmasowanych uderzeń przeciwnika.

Komunikacja kolejowa jest stosunkowo łatwa do sparaliżowania w czasie działań wojennych z uwagi na dużą ilość obiektów inżynieryjnych i hydrograficznych. Zniszczenie węzłów kolejowych lub dużych mostów spowoduje przerwę na dłuższy okres czasu, a przywrócenie i utrzymanie żywotności kolei tylko na wybranych, najważniejszych kierunkach będzie wymagać dużego nakładu sił i środków.

W przypadku wybuchu konfliktu jądrowego i znacznych zniszczeń, szczególnie na rubieży rzeki Odra i w samym rejonie wyjściowym, wykorzystanie transportu kolejowego ograniczy się w poważnym stopniu do rzeki Odry, na której należy zorganizować tymczasowe rejony przeładunkowe /TRP/, natomiast dalej podstawowym będzie transport samochodowy.

Na każdym z rozpatrywanych kierunków operacyjnych, w rejonach wyjściowych dla wojsk frontu znajdują się 2-3 ważniejsze linie kolejowe /dwu i wielotorowe/ z węzłami umożliwiającymi

manewr lokomotywami oraz objazd części dużych węzłów kolejowych. Trasy objazdowe przebiegają głównie w odległości 40-50 km od większych węzłów, co jest niewątpliwie korzystnym w przypadku uderzeń na węzły komunikacyjne.

Ważnym, z punktu widzenia potrzeb wojskowych jest to, że podstawową jest trakcja parowa i motorowa, która w warunkach wojennych może skuteczniej zabezpieczyć funkcjonowanie kolei w rejonie wyjściowym, a następnie w strefie tyłowej frontu /elektryfikacją objęto dotychczas około 25% linii kolejowych/[x/].

Przeprowadzona krótka ocena istniejącego stanu kolei w rozpatrywanych rejonach wyjściowych pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

- szlaki kolejowe znajdujące się w rejonach wyjściowych pod względem ilości oraz stanu technicznego torów i taboru kolejowego, mogą w wystarczającym stopniu zabezpieczyć potrzeby wojsk frontu w okresie ich rozwijania, dowozu techniki bojowej i zaopatrzenia oraz potrzeb lokalnych w samym rejonie wyjściowym;

- newralgicznym miejscem w sieci komunikacyjnej są rzeki Odra i Łaba /w rejonie na zachód od Berlina/ i właśnie tutaj należy skierować gros si[illegible]środków wojsk kolejowych i OTK /PRL i NRD/ w celu utrzymania i odbudowy zni[illegible]nych mo[illegible]ów oraz organizowania tymczasowych rej[illegible]ów przeł[illegible]owych;

- wydaje się potrzebnym zwiększenie ilości objazdów dużych węzłów kolejowych i odpowiednie nagromadzenie materiałów, a także

---

x/ Problemem, który może w najbliższej przyszłości nabrać dużego znaczenia jest stopniowe zwiększanie się elektryfikacji kolei i dlatego utrzymywanie w określonych rejonach rezerwy lokomotyw parowych i dislowskich jest niewątpliwie koniecznym.

przewidzieć siły i środki wojsk obrony terytorium kraju NRD oraz udział jednostek frontowych dla odbudowy zniszczonych obiektów na liniach kolejowych;

- niezależnie od postępującej elektryfikacji kolei oraz wprowadzania lokomotyw dislowskich, zachować na tych odcinkach określone ilości lokomotyw o napędzie parowym, które wykorzystać w razie zniszczenia trakcji elektrycznej.

Stan techniczny dróg samochodowych w rejonach wyjściowych w około 40% jest tylko zadowalający i dostateczny, a nawierzchnię typu ciężkiego, nadającego się do ruchu kolumn czołgowych posiada zaledwie 20% dróg. Najmniejsza ilość dróg wysokiej klasy występuje w rejonie wyjściowym północno-nadmorskiego kierunku operacyjnego, natomiast największe zagęszczenie na kierunku drezdeńsko-frankfurckim.

W tej sytuacji dla przedłużenia żywotności nawierzchni, istniejące drogi należy przeznaczyć dla zabezpieczenia ruchu pojazdów kołowych, natomiast kolumny pojazdów gąsiennicowych kierować specjalnie wyznaczonymi szlakami o charakterze polowym lub równolegle do tras głównych, tak zwanymi poboczami.

Obiekty inżynieryjne na drogach samochodowych będąc w znacznym stopniu starszego typu oraz z powodu zawyżonych nośności, wymagają dodatkowych, okresowych sprawdzeń. Dotyczy to szczególnie mostów na przejściach granicznych z RFN przed wprowadzeniem ciężkich pojazdów. Z tych względów, w czasie organizowanych rekonesansów zarówno w okresie pokojowym jak też w toku zajmowania rejonów wyjściowych oraz w składzie oddziałów zabezpieczenia ruchu, należy przewidywać udział specjalistów wojsk inżynieryjnych.

Licząc się ze zniszczeniem wiaduktów kolejowych i drogowych, należałoby w większym zakresie budować na bocznych, objazdowych drogach /w ramach prac postulowanych przez resort komunikacji NRD/, zapasowe przejazdy kolejowe dla przyspieszenia ruchu oraz rozładowania korków na głównych ciągach komunikacyjnych.

W toku prowadzonych rekonesansów, tylko w nielicznych przypadkach stwierdzono doprowadzenie dróg objazdowych obok łatwych do zniszczenia wiaduków. Dlatego w całokształcie współpracy między PRL i NRD oraz w ramach Zjednoczonych Sił Zbrojnych, należałoby w większym stopniu postulować i realizować objazdy odcinków dróg nad którymi znajdują się wiadukty.

Bardzo istotnym dla całokształtu zabezpieczenia komunikacyjnego w rejonie wyjściowym są mosty drogowe na szerokich przeszkodach wodnych takich jak Odra i Łaba. Należy podkreślić, że w tym zakresie realizowanych jest szereg przedsięwzięć zabezpieczających awaryjne skierowanie kolumn wojskowych na przeprawy zapasowe. Ciągłe doskonalenie działalności w sferze planistycznej i wykonawczej w zakresie budowy odcinków dróg objazdowych na wschodnich i zachodnich brzegach rzek oraz gromadzenie niezbędnej ilości materiałów, szczególnie kamienia i kruszywa, powinno znajdować się w centrum uwagi organów OTK szczebla centralnego i wojewódzkiego.

<u>Drogi wodne</u> położone w rejonach wyjściowych na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej łącząc się z siecią dróg wodnych RFN, Czechosłowacji i Polski mogą być wykorzystane do przerzutu sprzętu i zaopatrzenia na wszystkich kierunkach operacyjnych, pozwalając na żeglugę barek o wyporności 300-700 ton.

Największe znaczenie mogą mieć drogi o biegu równoleżnikowym, dofrontowym, których jednak jest stosunkowo niewiele, a najwięcej na berlińsko-rurskim kierunku operacyjnym. Zasadniczą, liczącą się w skali operacyjnej drogą wodną jest Kanał Centralny /Mittellandkanal/, przecinający NRD ze wschodu na zachód, łączący system rzek i kanałów niemieckich oraz dróg wodnych Polski i państw Europy Zachodniej. Jest to tranzytowa droga wodna biegnąca przez cały berlińsko-rurski kierunek operacyjny o długości ponad 800 km i dostępna dla barek o nośności do 1000 ton.

W procesie szkolenia sztabów i planowaniu operacyjnym obejmującym ten kierunek działań, należy konkretnie uwzględnić śródlądowe drogi wodne między innymi poprzez wykorzystanie miejscowego taboru i personelu, częściowe uzupełnienie polskim sprzętem i fachowcami, a także przewidzieć specjalistów w organach kwatermistrzowskich, w tym szczególnie w szefostwie komunikacji frontu.

Liczącymi się w poważnym stopniu,rokadowymi drogami wodnymi są Odra na długości 275 km /barki do 500 ton/ oraz Łaba na całym terytorium NRD o długości 475 km. Rzeki te mogą być z powodzeniem wykorzystane do przerzutu określonych sił i środków w całym pasie frontu w różnych sytuacjach operacyjnych, a szczególnie Łaba w środkowym biegu na zachód od Berlina.

Budowa statków rzecznych, barek i promów powinna być realizowana w większym stopniu między innymi pod kątem możliwości ich wykorzystania /po odpowiednim przystosowaniu/ na rzekach Odra i Łaba dla przewozu sprzętu wojskowego oraz zaopatrzenia materiałowego. W celu praktycznego sprawdzenia przydatności produkowanego sprzętu organizowane były ćwiczenia i pokazy, które wykazały przydatność posiadanego sprzętu do budowy przepraw przez szerokie przeszkody wodne.

Godnym podkreślenia jest fakt wysokich umiejętności cywilnego personelu żeglugi śródlądowej, który przy planowo organizowanym szkoleniu oddziałów zmilitaryzowanych może udzielić poważnej pomocy w zaopatrzeniu wojsk frontu w rejonie wyjściowym i odbudowie zniszczonych oraz budowie nowych przepraw na przeszkodach wodnych[x/].

Rejony bazowania floty i załadowania desantu morskiego, powinny być przygotowywane do przyjmowania okrętów wojennych oraz za/wyładunku statków handlowych przystosowanych do transportu techniki bojowej i zaopatrzenia materiałowo-technicznego. Dotyczy to zarówno baz wojennych, portów floty handlowej a nawet portów rybackich o mniejszym znaczeniu. W większości z nich przygotowywane są zapasowe rejony, odcinki nabrzeży za/wyładowcze. Odpowiednie urządzenia nawigacyjne i hydrometeorologiczne, gwarantują minimum niezbędne do zabezpieczenia bazowania zespołów okrętowych.

Odcinki wybrzeża przewidziane do załadowania ewentualnego desantu mają odpowiednią sieć dróg prostopadłych i równoległych do wybrzeża morskiego.

Określone ilości statków handlowych przeznaczonych do zabezpieczenia desantu, budowane są i przystosowywane pod obciążenie pomostów do 50 ton. W rejonach baz i portów powinny być przygotowywane odpowiednie ilości środków dla szybkiej odbudowy zniszczeń.

---

x/ Realizowane to było z powodzeniem i uzyskało wysoką ocenę Dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych na ćwiczeniu "BARIERA-73".

Na odcinku wybrzeża NRD można wybrać 6-8 punktów załadowania okrętów desantowych - charakteryzujących się dogodnymi warunkami terenowymi, umożliwiającymi zorganizowanie po 3-4 stanowiska załadowcze na każdym z nich.

Przeciętne właściwości punktów załadowczych są następujące: plaże piaszczyste o szerokości 15-20 m, przechodzące w wydmy o wysokości 4-6 m; na znacznych odcinkach plaże wzmocnione są ostrogami palowymi wchodzącymi w morze na 20-30 m i wystającymi z wody 0,5 m, dno piaszczyste z rzadko rosnącymi wodorostami, bez kamieni, teren bezpośrednio za wydmami na ogół dogodny, dalej płaski i często podmokły, wzdłuż większości odcinków załadowania biegnie równolegle do morza szosa, do której dochodzi szereg dróg gruntowych oraz utwardzonych płytami betonowymi; występujące laski, parki i ogrody oraz miejscowości letnikowe, stwarzają dogodne warunki rozmieszczenia pierwszych rzutów desantu.

Rozpatrując ewentualność organizowania desantu należy liczyć się z potrzebą wykorzystania portów do załadowania ciężkiego sprzętu oraz tyłów na transportowce. Dobre warunki posiadają Rostock-Warneminde oraz Straslund. Na przykład, port w Warneminde posiada dwa główne baseny o długości rubieży zewnętrznych - 1000 m i wewnętrznych - 1500 m. Głębokość basenów wynosi 11-12 m. W każdym z tych basenów można jednocześnie ładować:

- przy nabrzeżu wewnętrznym po 6 statków o wyporności 30 DWT;
- przy nabrzeżu zewnętrznym po 3 statki o wyporności 30 DWT i po jednym do 10 DWT;
- na wschód od głównych basenów znajduje się basen przystosowany do za i wyładunku MPS na 3 stanowiska.

Reasumując całość problemu przygotowania komunikacyjnego w rejonach wyjściowych na terytorium NRD można stwierdzić, że wojska frontu mogą liczyć na dobre zabezpieczenie potrzeb w tym zakresie, zarówno w toku zajmowania jak również w czasie przebywania we wszystkich rejonach wyjściowych. Niemniej jednak wiele zagadnień wymaga dalszych badań, odpowiedniego ujmowania w planowaniu operacyjnym z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych kierunków i rejonów, a także systematycznego umieszczania w planach współpracy między resortami obrony PRL i NRD tych zadań, które mogą mieć poważny wpływ na skuteczne wykorzystanie rejonów wyjściowych i końcowy rezultat operacji naszego frontu.

3/ System obrony powietrznej.

Obrona powietrza oraz jej wykorzystanie do przykrycia wojsk zajmujących i przebywających w rejonach wyjściowych, a także w początkowym okresie operacji frontowej odgrywa w dobie szybkiego rozwoju lotnictwa decydującą rolę w zakresie uchronienia wojsk przed niszczącymi skutkami uderzeń z powietrza. Temu problemowi we wszystkich armiach, zwłaszcza po doświadczeniach wojny na Bliskim Wschodzie poświęca się coraz więcej uwagi.

Na jakie elementy obrony powietrznej należałoby zwrócić szczególną uwagę w rejonie wyjściowym frontu na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej?

Specyfiką systemu obrony powietrznej jest jego koalicyjny charakter, a mianowicie:

- główną siłę stanowią siły i środki obrony powietrznej kraju NRD, dysponujące stacjonarnym systemem wykrywania i powiadamiania oraz dywizjonami rakiet przeciwlotniczych i lotnictwem

myśliwskim, które odpowiednio szkolone i nacelowane na poszczególne kierunki, może najskuteczniej odpierać ataki przeciwnika;

- drugim elementem są wojska OPL jednostek PGWR i NAL NRD stacjonujące w rejonach, które mogą być zajęte przez wojska naszego frontu, należy jednak liczyć się z odejściem tych jednostek na inne kierunki i dlatego niezbędnym byłoby znać, na które środki OPL wojsk sojuszniczych i w jakich rejonach możemy liczyć w poszczególnych okresach rozwijania operacyjnego;

- ważną rolę w przykryciu północnego rejonu wyjściowego przed atakiem z powietrza, szczególnie w zakresie ostrzegania, odgrywają środki flot sojuszniczych bazujące i wykonujące zadania na Bałtyku.

Należy podkreślić, że w dotychczasowej praktyce szkoleniowej i planistycznej, zbyt mało uwagi poświęca się konkretnym uzgodnieniom w zakresie wykorzystania sił i środków obrony powietrznej stacjonujących na terytorium NRD. Tak zwane "wejście w system obrony powietrznej" wojsk naszego frontu na wszystkich kierunkach operacyjnych, stanowi problem wymagający ciągłego doskonalenia.

Wydaje się koniecznym poświęcenie większej uwagi dokładnej znajomości i możliwości wykorzystania sił i środków OPK NRD i OPL wojsk sojuszniczych dla potrzeb frontu. Jest to zadanie, którym powinny się zająć w najbliższym czasie odpowiednie organy Sztabu Generalnego WP, Szefostwa OPL oraz dowództwo frontu, między innymi dlatego, że front dysponuje ogromną ilością różnorodnych sił i środków OPL, które spełnią należycie swoje zadanie tylko wówczas jeśli będą odpowiednio wkomponowane w cało-

kształt obrony powietrznej zajmowanego rejonu wyjściowego.

Zagadnieniem, które powinno odegrać poważną rolę w przykryciu wojsk frontu w toku rozwijania operacyjnego i zajmowania rejonu wyjściowego, a szczególnie przekraczania rubieży rzeki Odry jest polski system OPK posiadający możliwość oddziaływania na środki napadu powietrznego wykonujące uderzenia z kierunku Morza Bałtyckiego oraz atakujące wojska na przeprawach i zachodnim brzegu Odry. Dotyczy to wojsk rakietowych, a szczególnie lotnictwa myśliwskiego. I w tym względzie zorganizowanie odpowiedniego współdziałania może przynieść pożądane rezultaty, natomiast ich zlekceważnie - wręcz fatalne w skutkach niszczenie własnych samolotów, a nie zwalczanie środków napadu przeciwnika. Tym bardziej, że z każdym rokiem przybywa nowoczesnych środków OPL w wojskach lądowych do rakietowych na szczeblu oddziału włącznie /"STRZAŁA-1" i "STRZAŁA-2"/.

Rozbudowa sieci lotnisk wojskowych, cywilnych i sportowych, powinna być prowadzona z takim wyliczeniem, ażeby na każdy pułk lotnictwa wojskowego przypadały 1-2 lotniska pozwalające na rozśrodkowanie lotnictwa frontowego. Biorąc pod uwagę wszystkie lotniska znajdujące się w poszczególnych rejonach wyjściowych, wystarcza ich z powodzeniem na bazowanie lotnictwa OPK NRD oraz jednostek lotnictwa frontowego. Oczywiście część z nich jest i będzie określony czas zajęta przez lotnictwo AR i dlatego w początkowym okresie rozwijania operacyjnego frontu, należy się liczyć z koniecznością użycia lotnisk gorszej klasy, przy wykorzystaniu własnych urządzeń nawigacyjnych i zabezpieczających.

Zgranie manewru lotniskowego na terytorium naszego kraju z manewrem lotnictwa wojsk sojuszniczych w rejonie wyjściowym,

stanowi oddzielny problem zwłaszcza przy różnych sytuacjach strategiczno-operacyjnych i mogących mieć miejsce zmianach w zadaniach frontu.

Od kilku lat prowadzone są w naszych armiach prace mające na celu przystosowanie wybranych odcinków dróg samochodowych dla lotnictwa wojskowego. Pozwala to na zagęszczenie sieci lotnisk polowych, a szczególnie wykorzystanie tych dróg jako lądowisk awaryjnych w razie masowych zniszczeń lotnisk głównych i zapasowych.

Należy podkreślić, że prowadzone dotychczas prace na terytorium naszego kraju i rozpatrywanych rejonach wyjściowych nie były realizowane ze zbytnią dalekowzrocznością w aspekcie coraz szybszych i bardziej skomplikowanych samolotów. W rezultacie tego, część wykonanych lądowisk ze względu na zbyt małe wymiary, niewłaściwe kąty nachylenia płaszczyzn lądowisk oraz ich słabość konstrukcyjną nie będą mogły służyć dla lądowania i startu najnowocześniejszych aparatów latających, co należy uwzględnić w pracach planistycznych oraz praktycznej działalności.

Wprowadzanie w coraz szerszym zakresie śmigłowców na wyposażenie wojsk lądowych oraz dla potrzeb gospodarki narodowej, powoduje konieczność wyboru i przygotowania, przynajmniej w minimalnym zakresie odpowiedniej ilości lądowisk na terytorium całego kraju. Jest to sprawa, która dotychczas nie znalazła należytego miejsca w naszej działalności planistyczno-organizacyjnej.

Niewielkie ilości śmigłowców, zwłaszcza małych i lekkich typów wpływały na to, że traktowaliśmy ten problem w myśl zasady - "gdzieś zawsze wyląduje". Natomiast ilość i jakość nowo-

czesnych śmigłowców, wchodzących na uzbrojenie związków taktycznych oraz z drugiej strony kurczące się tereny dogodne do lądowania ze względu na znaczne ilości zabudowy, linii wysokiego napięcia i telefonicznych, wymagają zajęcia się tym zagadnieniem w skali operacyjnej.

Proponuje się ażeby we wszystkich okręgach administracyjnych NRD, położonych w poszczególnych rejonach wyjściowych, wybrać i systematycznie uaktualniać stan terenów nadających się do wykorzystania jako lądowiska dla śmigłowców. Oczywiście mowa tutaj o lądowiskach zbiorowych, zabezpieczających możliwość przyjmowania i wysyłania określonej ilości różnych typów śmigłowców dowodzenia, transportowych, sanitarnych oraz wchodzących w coraz szerszym zakresie śmigłowców uzbrojonych. Zagadnienie to powinno znaleźć się w planach przyszłych rekonesansów operacyjnych.

4. Potrzeby zabezpieczenia wojsk w zakresie łączności.

System łączności stacjonarnej tworzy państwowa sieć telekomunikacyjna na którą składają się: linie kablowe i napowietrzne, linie radioliniowe, węzły i stacje wzmacniakowe.

System ten wykorzystywany jest dla zestawienia kierunków łączności na potrzeby sił zbrojnych, szczególnie w okresie przegrupowania wojsk do rejonów wyjściowych oraz po ich zajęciu dla zapewnienia dowodzenia i współdziałania.

W znacznym stopniu stacjonarny system łączności może być wykorzystywany dla potrzeb związków operacyjnych, ponieważ te szczeble dowodzenia dysponują odpowiednimi urządzeniami /aparatowniami/ łączności pozwalającymi na współpracę z państwową siecią telekomunikacyjną i mogą "dowiązywać się" do węzłów /stacji wzmacniakowych/ znacznie oddalonych od miejsca rozmieszczenia

sztabu związku operacyjnego. W związkach taktycznych możliwości te są znacznie ograniczone.

Oczywiście zakres wykorzystywania łączności stacjonarnej będzie w znacznym stopniu zależał od czasu przebywania wojsk w rejonie wyjściowym, niemniej jednak należy zawsze liczyć się z taką ewentualnością tym bardziej, że i w toku operacji poważny procent łączności zwłaszcza drugich rzutów, odwodów i tyłów można opierać na środkach stacjonarnych.

W rejonach wyjściowych jest szeroko rozbudowana sieć linii napowietrznych, na której nie można jednak opierać organizacji wojskowego systemu łączności.

Terenowe usytuowanie sieci kablowej, z której przede wszystkim wojska mogą korzystać, nie zapewnia wszędzie szybkiego zestawienia łączy /wydzielania kanałów/, ponieważ w niektórych rejonach brak jest kabli biegnących ze wschodu na zachód, połączonych kablami rokadowymi.

Z punktu potrzeb wojsk armii i frontu celowym byłoby rozbudować kable na kierunkach: Neubrandenburg-Schwerin; Angeminde-Neustrelitz-Waren-Parchim-Hagenow; Bisenthal-Friesach-Stendal; Treneszbritzen-Magdeburg; Cottbus-Wittenber-Halberstadt; Gera-Gehren-Oberhof, jako przedłużenie kabla Drezno-Karl-Marks-tadt.

Takie rozbudowanie linii kablowych w rejonach wyjściowych na wszystkich kierunkach operacyjnych, w znacznym stopniu pomogłoby w organizacji łączności szczebla operacyjnego oraz pozwoliłoby przedłużyć łączność z zapleczem frontu na terytorium kraju.

W rejonach wyjściowych celowym byłoby posiadać przygotowane końcówki oznaczone szafkami kablowymi wyposażonymi w typowe dla kabli wojskowych półzłącza umożliwiające szybki odbiór wydzielonych kanałów. Sieci napowietrzne w tych rejonach należałoby sukcesywnie zamieniać liniami kablowymi. Miejscowości skupiające po kilka kabli biegnących z różnych kierunków, należałoby wyposażać w zagłębione /umocnione/ stacje wzmacniakowe.

Oddzielnym problemem jest zabezpieczenie łączności pomiędzy PRL i NRD. Istniejące kablowe przejścia graniczne zostały zmodernizowane głównie pod kątem zwiększenia ich przepustowości. Analiza potrzeb wojskowych /podobnie jak i administracyjno-gospodarczych/, wskazuje na konieczność dodatkowej budowy nowoczesnych kabli koncentrycznych umożliwiających uzyskiwanie znacznej ilości kanałów szerokopasmowych do pracy urządzeń automatyzacji dowodzenia i szybkiej telegrafii.

Nowoczesne systemy łączności dowodzenia i współdziałania w tym powiadamiania i ostrzegania, wymagają znacznej ilości kanałów łączności. Dlatego też posiadanie na przejściach granicznych kabli koncentrycznych, odpowiednio powiązanych z państwowymi sieciami kablowymi PRL i NRD, umożliwi wydzielenie niezbędnej ilości łączy dla wojsk frontu.

Najbardziej celowym byłoby wybudowanie kabla koncentrycznego na kierunkach: Świnoujście-Greisfwald; Szczecin-Rostock; Szczecin-Neubrandenburg; Zielona Góra-Berlin i Zgorzelec-Drezno.

Zainstalowanie na tych kablach odpowiedniej aparatury telefonii i telegrafii wielokrotnej, pozwoli uzyskiwać na każdym kierunku /magistrali/ po kilkadziesiąt do kilkuset kanałów łączności. Ponadto dla zapewnienia ciągłości pracy łączy wojskowych

wydzielonych z państwowej kablowej sieci telekomunikacyjnej, powinny być one dublowane liniami radioliniowymi i radiowymi. Z wojskowego punktu widzenia celowym byłoby wybudowanie kierunków radioliniowych po jednym na dwa graniczne przejścia kablowe.

Przy znacznej ilości dużych miast w rejonie wyjściowym, a taka jest sytuacja na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, poważnego znaczenia nabiera obejście trasami kablowymi rejonów zurbanizowanych.

Dla utrzymania w sprawności i ciągłej pracy głównych kierunków /magistrali/ kablowych, zalecanym jest budowanie wokół dużych miast "kabli obejściowych", wyposażonych w zagłębione przełączalnie kablowe i stacje wzmacniakowe umożliwiające szybkie dokonywanie przełączeń kanałów i obejścia miast w przypadku zniszczenia miejscowości.

Poza istniejącymi już obejściami niektórych miast /najbardziej rozbudowana jest łączność kablowa wokół Berlina/, należałoby przewidywać w przyszłości dodatkowe obejścia następujących miejscowości: Schwerin, Perleberg, Magdeburg, Frankfurt nad Odrą, Lipsk, Halle, Karl-Markstadt i Erfurt.

Oprócz omówionych i postulowanych problemów łączności, związanych z zajmowaniem i przebywaniem w rejonach wyjściowych, należałoby w dalszych pracach planistycznych przewidywać wyposażenie garnizonowych wojskowych węzłów łączności w urządzenia radiotelefoniczne zapewniające korzystanie z przewodowego systemu łączności abonentom /sztabom/ znajdującym się w ruchu.

W pasie przewidywanego rozwinięcia związków taktycznych, przygotować umocnione przełączalnie kablowe budowane w miejscach styku conajmniej dwóch kabli doziemnych z przystosowanymi wyprowadzeniami dla szybkiego podłączenia polowych kabli wojskowych lub stacji radioliniowych.

Ważny i czuły na zniszczenie system łączności stacjonarnej w rejonie wyjściowym, wymaga dalszych inwestycji, które w ramach rozwoju NRD będą stopniowo realizowane i celowym byłoby utrzymywanie stałego kontaktu z Ministerstwem Łączności NRD w celu uwzględniania /w miarę możliwości/ potrzeb wojsk sojuszniczych.

5. Nagromadzenie zapasów materiałowych.

W rejonie wyjściowym dla wojsk frontu, w świetle ogromnych potrzeb współczesnej operacji oraz konieczności znacznego zużycia materiałowego w okresie przegrupowania do rejonów wyjściowych /szczególnie materiałów pędnych i częściowo amunicji przeciwlotniczej/, zachodzi potrzeba ich szybkiego odtworzenia przed rozpoczęciem działań.

System zabezpieczenia przegrupowania wojsk frontu do rejonu wyjściowego i w samym rejonie wyjściowym, musi być przygotowany w czasie pokoju w stopniu zapewniającym sukcesywne, stosownie do potrzeb, uruchamianie wszystkich jego elementów zarówno na terenie własnego kraju jak i na terytorium państwa sojuszniczego.

Przygotowanie to powinno zapewnić w maksymalnym stopniu zachowanie żywotności i gotowości sił i środków przegrupowujących się wojsk i osiągnięcia rejonu wyjściowego z odtworzonymi zapasami ruchomymi w związkach taktycznych, przy zachowaniu

wysokiego stopnia sprawności techniki bojowej i wyewakuowaniu rannych i chorych wymagających leczenia szpitalnego - w zasadzie bez angażowania sił i środków ogniwa armijnego i frontowego.

Oczywiście będą angażowane tyły związków taktycznych i oddziałów, które powinny być w możliwie najkrótszym czasie odtworzone z zapasów miejscowych lub w ostateczności z wyższego szczebla.

W zakresie materiałowym dodatkowym problemem trudnym do rozwiązania jest zapewnienie bazy materiałowej i organizacyjno-technicznej dla uzupełniania zużytych paliw. Wynika to z faktu wielkości potrzeb paliwa w porównaniu z innymi rodzajami środków materiałowych.

Przyjmując, że średnie dobowe zużycie związku taktycznego wynosi 600-700 ton, w toku przegrupowania i zajmowania rejonu wyjściowego aż 90% stanowić będzie paliwo /w toku działań tylko 40-50%/.

Rozwiązanie problemu można osiągnąć poprzez[x]:

- nagromadzenie i utrzymywanie w czasie pokoju odpowiedniej ilości zapasów paliw zrejonizowanych w pobliżu dróg przemarszu wojsk, w składach gospodarki narodowej i wojskowych oraz w składnicach państwa sojuszniczego jak to może mieć miejsce w przypadku NRD;

- przygotowanie pod względem organizacyjno-technicznym składnic i baz utrzymujących zapasy paliw do sprawnego wydawania poprzez rozbudowę frontów załadowczych, dróg dojazdu itp.;

---

[x] Oczywiście należy zdawać sobie sprawę z trudności utrzymywania zapasów na całym terytorium NRD, jednak przy odpowiednim podziale zadań między poszczególne armie UW, zadanie to jest wykonalne.

- zabranie przez jednostki z chwilą wyjścia na drogi marszu zapasów doraźnych, które pozwalają zwiększyć samowystarczalność oddziału na około 100 km marszu oraz możliwości dodatkowego odbioru paliw z wyznaczonych źródeł na marszrutach;

- uwzględniając możliwości zmian dróg marszu i rejonu wyjściowego w trakcie operacyjnego rozwijania wojsk frontu, można zapewnić niezbędną ilość awaryjnych źródeł uzupełnienia w drodze tworzenia sieci składnic utrzymujących zapasy paliw oraz zorganizowania i skierowania transportów kolejowych w odpowiednie rejony na drogach przemarszu lub do zasadniczych rejonów wyjściowych;

- uproszczenia zasad wydawania paliw z odbiorem przez jednostkę wg potrzeb, przy tym skład wydaje każdemu odbiorcy na upoważnienie dowódcy;

- systematyczne szkolenie i trenowanie oddziałów w organizacji uzupełnienia pustych zbiorników w czasie każdego postoju na drogach, w rejonie odpoczynku oraz w odbiorze ze wskazanych źródeł, natomiast baz i składnic w sprawnym wydawaniu paliw na transport specjalistyczny /cysterny/ i przystosowany /beczki/.

Odtwarzanie zużycia innych rodzajów środków materiałowych nie stanowi takiego złożonego problemu i może być rozwiązane poprzez:

- wyposażenie wojsk w zapasy doraźne w ilościach zabezpieczających przegrupowanie, co odnosi się zwłaszcza do zapasów środków spożywczych a także niektórych rodzajów amunicji przeciwlotniczej;

- stworzenie możliwości uzupełniania w rejonach odpoczynków, wcześniej wydzielanych i przygotowanych środków materiałowych

w składnicach garnizonowych /okręgowych/ lub w piekarniach stacjonarnych - świeży chleb.

Potrzeba odtwarzania zużytych środków materiałowych w rejonie wyjściowym, do czasu rozpoczęcia działań oprócz paliw płynnych, dotyczyć będzie głównie środków żywnościowych. Źródłem uzupełniania mogą być przede wszystkim zapasy armijne i frontowe, systematycznie uzupełniane dostawami z kraju, a także w określonym stopniu zasoby miejscowe, których wykorzystanie organizuje się na podstawie umów międzynarodowych.

W rejonie wyjściowym niewątpliwym problemem będzie zabezpieczenie w amunicję na ogniowe przygotowanie natarcia, w przypadku wchodzenia do bitwy związków taktycznych bezpośrednio z marszu, gdy nie będzie jeszcze rozwinięty system dowozu ze szczebla armijnego i frontowego z uwagi na terminy osiągania gotowości bojowej przez tyły operacyjne i podejście zapasów z kraju.

Rozwiązanie tego problemu może mieć miejsce poprzez:

- utrzymywanie własnych zapasów amunicji w składach na terenie sojuszniczego państwa, co wymaga ponoszenia odpowiednich kosztów związanych z przygotowaniem obiektów, konserwacją i okresową rotacją zapasów;

- skierowanie w okresie zagrożenia, odpowiednio zaplanowanych i organizacyjnie zabezpieczonych transportów kolejowych z niezbędną ilością i rodzajami amunicji do rejonów rozmieszczenia związków taktycznych;

- doraźne zwiększenie ilości amunicji dla pierwszorzutowych związków taktycznych, poprzez wydzielenie dodatkowych kolumn samochodowych ze szczebla operacyjnego.

Uogólniając nakreślone przygotowanie rejonów wyjściowych można stwierdzić, że powinna składać się na nie planowa, długofalowa działalność w okresie pokojowym wszystkich armii Układu Warszawskiego pod kierownictwem Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych oraz na podstawie dwustronnych umów międzynarodowych, w naszym przypadku dotyczy resortów obrony PRL i NRD.

Drugim etapem jest działalność przygotowawcza realizowana w okresie zaostrzenia sytuacji międzynarodowej, kiedy można wpływać na przyspieszenie szeregu prac, mających szczególne znaczenie dla rozwijania strategiczno-operacyjnego wojsk i przyjęcia planowego ugrupowania operacyjnego w rejonie wyjściowym.

Wreszcie trzeci etap przygotowania, realizowany będzie przez wojska zajmujące rejony wyjściowe z zaangażowaniem własnych sił i środków szczebla taktycznego i operacyjnego.

2. Sposoby zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu.

Nawiązując do naświetlonych w poprzednich rozdziałach wariantów użycia naszych wojsk na froncie zewnętrznym i przed przystąpieniem do rozpatrzenia sposobów zajmowania rejonów wyjściowych, wydaje się celowym zatrzymanie nad [illegible]leżnością od sytuacji polityczno-strategicznej w Europie.

Jeśli konflikt zbrojny między państwami Układu Warszawskiego i NATO, z przyczyn różnej natury stał się nieunikniony, wówczas, zgodnie z decyzją najwyższych organów politycznych wspólnoty socjalistycznej, siły zbrojne po ich pełnym lub częściowym rozwinięciu mobilizacyjnym, otrzymają zadanie planowego zajęcia rejonów wyjściowych na terytorium państw leżących w pobliżu granicy z Federalną Republiką Niemiec, na której obszarze ześrodko-

wane są główne siły i środki NATO w Europie.

Może mieć miejsce sytuacja niejasna, w której brak jest pewności co do wybuchu konfliktu, jego czasu i zasięgu w skali światowej lub w Europie, wówczas ze względów politycznych oraz w celu nie ujawniania przedwczesnego naszych planów, siły zbrojne będą stopniowo rozwijać się na terenie kraju w gotowości przejścia do działań po uprzednim dłuższym lub krótszym zajęciu rejonów wyjściowych.

Inną sytuacją może być demonstracja siły oraz zdecydowania lub gotowości armii państw Układu Warszawskiego do wojny, w odpowiedzi na działalność i rozwijanie wojsk NATO w Europie. Wówczas zgodnie z decyzją organów polityczno-militarnych UW i zgodą Niemieckiej Republiki Demokratycznej, część sił i środków Wojska Polskiego oraz dodatkowe kontyngenty Armii Radzieckiej mogą być ześrodkowane /np. pod pozorem ćwiczeń/ w rejonach wyjściowych. Dotyczyć to może w szczególności wybranych związków taktycznych i oddziałów oraz jednostek zabezpieczenia.

Różnorodność wariantów wybuchu ewentualnego konfliktu zbrojnego, rzutuje w sposób zasadniczy na metodę zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu.

W świetle obowiązujących założeń doktrynalnych potencjalnego przeciwnika w sposobach prowadzenia wojny, a szczególnie początkowego jej okresu i związanymi z tym możliwościami użycia naszych wojsk na froncie zewnętrznym, zachodzi konieczność uwzględniania trzech podstawowych sposobów zajmowania rejonów wyjściowych do operacji zaczepnej frontu. Oczywiście mogą być od nich różne odchylenia w sensie czasu, przestrzeni oraz ilości zaangażowanych sił i środków, to jednak mogą się one generalnie mieścić w trzech niżej omówionych metodach.

a/ W przypadku stopniowego zaostrzania się sytuacji międzynarodowej oraz narastania zagrożenia bezpieczeństwa państwa, strategiczno-operacyjne rozwijanie sił zbrojnych oraz zajmowanie rejonów wyjściowych przez wojska frontu może przebiegać następująco:

Doprowadzenie zasadniczych związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów do pełnej gotowości bojowej w garnizonach stałej dyslokacji lub w rejonach alarmowych, co zapewnia rozśrodkowanie wojsk, a tym samym wyjście spod ewentualnego uderzenia jądrowego przeciwnika. Czas trwania tego etapu nie powinien przekraczać jednej doby.

Przebywanie wojsk w rejonach alarmowych, które można stopniowo zmieniać /w całości lub częściowo/, oprócz zapewnienia rozśrodkowania nie pozwala przeciwnikowi na rozszyfrowanie zamiaru i planów użycia naszych wojsk.

Jednocześnie, lub po pewnym czasie w zależności od dalszego rozwoju sytuacji, można przystąpić do mobilizacyjnego rozwijania kolejnych jednostek armijnych i frontowych. Celowym wydaje się także, przesunięcie najważniejszych związków taktycznych i jednostek zabezpieczenia działań na zachodni brzeg Wisły, co ułatwi ich dalsze przegrupowanie w razie zniszczenia mostów z chwilą wybuchu wojny.

Myślą przewodnią powinna być taka rejonizacja rozśrodkowania wojsk oraz rozwijania jednostek mobilizowanych i ewentualnego przegrupowania innych jednostek, ażeby stopniowo, w sposób zorganizowany osiągnąć optymalne ugrupowanie operacyjne całości sił i środków armii i frontu na terenie poszczególnych okręgów wojskowych. Takie położenie pozwala na stosunkowo długie, ewentualne przebywanie wojsk w powiązaniu z macierzystymi garni-

nami oraz prowadzenie zorganizowanego szkolenia, mobilizacji stanów osobowych, sprzętu i jego przystosowanie, a także ewentualne odwoływanie określonych kontyngentów w razie zmian napięcia w sytuacji międzynarodowej i zagrożenia naszego bezpieczeństwa.

Oczywiście czas takiej sytuacji może trwać kilka, najwyżej kilkanaście dni i prawdopodobnie nastąpi odprężenie lub przejście do otwartego konfliktu zbrojnego.

b/ Drugą metodą strategiczno-operacyjnego rozwijania sił zbrojnych jest poprawa położenia wojsk operacyjnych w pełnym zakresie, połączona z mobilizacją i koncentracją wojsk frontu w zachodniej części kraju z jednoczesnym przyjęciem określonego ugrupowania na wybranym kierunku operacyjnym lub wzdłuż całej zachodniej granicy PRL.

Osiągnięcie tego zadania może przebiegać etapami, poprzez stopniowe uruchamianie poszczególnych części wojsk frontu np. armii pierwszego rzutu i najważniejszych jednostek frontowych lub też, w zależności od rozwoju wydarzeń w Europie, a szczególnie na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, poprzez jednoczesne "spłynięcie" większości sił i środków do rejonu koncentracji na zachodnich obszarach Polski.

W razie wybuchu wojny w toku poprawy położenia wojsk frontu, jednostki po otrzymaniu sygnału do uruchomienia planów operacyjnych, kontynuują przegrupowanie do rejonów wyjściowych lub realizują nowo otrzymane zadania.

Należy zakładać, że realizacja planu poprawy położenia odbywać się będzie w warunkach ograniczonego ruchu wojsk sojuszniczych przez obszar Polski, co nie powinno zbytnio komplikować

naszych zadań. Poprawę położenia należy przeprowadzać pod pozorem ćwiczeń taktycznych, traktując je jako wstępny etap przegrupowania wojsk do rejonów wyjściowych przy zachowaniu wysokiego reżimu maskowania operacyjnego.

Przegrupowanie wojsk w ramach poprawy położenia, należy dokonywać w zasadzie własnym transportem. Użycie transportu kolejowego do przewozu ciężkiego i wolnobieżnego sprzętu, wskazane jest w przypadku przegrupowania na odległości ponad 250 km i pod warunkiem, że organy komunikacji wojskowej zapewnią przybycie transportu na miejsce przeznaczenia w ciągu nie dłuższym jak dwie doby.

Dla wojsk dokonujących poprawę położenia transportem własnym, należy przyjąć średnią,dobową odległość marszu 100-150 km, co odbiega od norm regulaminowych jednak w sytuacji, gdy chcemy zachować maskowanie oraz nie forsować zbytnio sprzętu /a czas zbytnio nie nagli/, można pójść na zmniejszone wielkości. Regulację ruchu na drogach marszu jednostki organizują własnymi siłami i środkami bez rozwijania krajowego systemu kierowania ruchem wojsk.

Realizując poprawę położenia poszczególnymi etapami, należy przewidzieć możliwość stosowania przerw czasowych między poszczególnymi etapami /przypływy i odpływy zagrożenia/, a w zależności od konkretnej sytuacji i potrzeb, dokonywać systematycznego uzupełniania stanów osobowych oraz sprzętu i środków materiałowych we wszystkich jednostkach niezależnie od etapu.

Po zrealizowaniu poprawy położenia, w razie przebywania jednostek w rejonach ześrodkowania dłużej niż jedna doba, należy przystąpić do rozbudowy inżynieryjnej ukryć dla stanów osobowych

i sprzętu bojowego. Ponadto w rejonach tych prowadzić ćwiczenia zgrywające sztabów oraz oddziałów i pododdziałów.

Z przedstawionych położeń na terytorium kraju wojska frontu mogą - przegrupować się do rejonów wyjściowych w NRD, wejść bezpośrednio do bitwy w sytuacji gdy przeciwnikowi udało się zająć część terytorium naszego zachodniego sąsiada lub w ostateczności przejść do obrony granic PRL.

c/ W sytuacji gdy konflikt zbrojny wybuchnie gwałtownie, szczególnie z uruchomieniem całego arsenału środków jądrowych, wówczas wojska frontu po kilkugodzinnym okresie osiągania pełnej gotowości bojowej i rozpoczęciu mobilizacyjnego rozwijania, przystąpią do zajmowania rejonu wyjściowego jednocześnie większością sił według opracowanego planu.

Plan przegrupowania powinien dawać możliwość szybkiego i bezkolizyjnego zajmowania rejonów wyjściowych na wszystkich kierunkach operacyjnych metodą "spływania" wszystkich wojsk jednocześnie z całego terytorium PRL.

Osłonę i zabezpieczenie przegrupowania w granicach terytorium PRL, zapewnia się siłami i środkami wojsk obrony terytorium kraju /OPK i OT/, a po przekroczeniu granicy państwowej i w rejonie wyjściowym - środkami własnymi w pełnym zakresie oraz rozmieszczonych tam wojsk sojuszniczych.

Przegrupowanie wojsk należy realizować w zasadzie bez angażowania do jego osłony i zabezpieczenia sił i środków przegrupowujących się wojsk. Siły i środki tych wojsk wykorzystywać należy jedynie dla osłony i zabezpieczenia związków taktycznych i oddziałów w rejonach zośrodkowania, na przeprawach itp. oraz do wynikających potrzeb doraźnych.

Dodatkowym elementem, z którym należy się liczyć w tym wariancie będzie jednocześnie masowe przegrupowanie wojsk sojuszniczych /Armii Radzieckiej/ przez terytorium Polski w układzie wschód-zachód.

Mówiąc o jednoczesnym /"lawinowym"/ przegrupowaniu wojsk operacyjnych, należy jednak widzieć pewną etapowość - zróżnicowanie w czasie, związane z różnym stopniem rozwinięcia poszczególnych jednostek, które mogą rozpocząć przegrupowanie po kilku, kilkunastu czy kilkudziesięciu godzinach.

Przebazowanie armii lotniczej powinno być przeprowadzone w dwóch etapach. W pierwszej kolejności przebazować tę część, która stacjonuje w zachodniej części kraju, ażeby możliwie najszybciej przystąpić do rozpoznania przeciwnika i wsparcia działań wojsk frontu. Następnie pozostałą część lotnictwa bojowego i specjalnego, które w razie przebazowania na znaczne odległości rzędu 500-600 km, zmuszone będzie wykorzystywać lotniska zwolnione przez pierwszy rzut w celu uzupełnienia paliwa.

Jednostki zabezpieczenia i zaopatrzenia armii lotniczej, tak zwane rzuty naziemne, powinny przegrupować się do rejonu wyjściowego frontu z takim wyliczeniem, aby zapewnić ciągłość działań bojowych jednostek lotniczych z lotnisk macierzystych, w rejonie wyjściowym i w toku operacji. Jest to jedno z trudniejszych zadań, wymagające odpowiedniego stopnia rozwinięcia i gotowości bojowej jednostek zabezpieczenia.

Rozpatrując zajmowanie rejonu wyjściowego należy liczyć się z tym, że w określonej sytuacji część wojsk frontu, a szczególnie związki taktyczne i oddziały rozwinięte /ogólnowojskowe, wojsk rakietowych, rozpoznawcze/, powinny być gotowe do wyjścia

z garnizonów bezpośrednio na drogi marszu /po niezbędnym uzupełnieniu sił i środków/ oraz w szybkim tempie przegrupować się do rejonów wyjściowych[x/].

Dla jasności należy podkreślić, że podstawowe jednostki wojsk frontu posiadanymi siłami i środkami są w stanie prowadzić działania bojowe przez okres 3-5 dni, co pozwala na ich szybkie wejście do walki bez potrzeby gromadzenia dodatkowych zapasów.

Nie należy wykluczać, że przegrupowanie i zajmowanie rejonów wyjściowych połączone będzie z przebijaniem się wojsk na rubież wejścia do bitwy z wojskami przeciwnika, którym udało się zająć część terytorium NRD, w warunkach ciągłego oddziaływania broni jądrowej i konwencjonalnej oraz desantów i grup dywersyjnych. /Przykładem mogą być przeprowadzone ćwiczenia sztabowe na szczeblu centralnym pod kryptonimem "LATO-71" i "LATO-74/.

Nasz potencjalny przeciwnik zdaje sobie sprawę z konieczności przegrupowania wojsk operacyjnych PRL na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej oraz z newralgicznych rubieży jakimi są rzeki Wisła i Odra, a także określone rejony w NRD. Na przykład,wysadzenie na Odrze brygad powietrzno-desantowych oraz specjalnych grup dywersyjnych na terenie kraju, może w poważnym stopniu utrudnić przegrupowanie wojsk frontu i zajmowanie rejonów wyjściowych.

Do zwalczania desantów oraz walki z dywersją, należy przewidywać wykorzystanie wojsk obrony terytorium kraju oraz specjalne rezerwy MSW. Jeśli skala oddziaływania desantów powiet-

---

x/ Jest to wariant ujęty w dyrektywie o gotowości bojowej Sił Zbrojnych PRL nr 001/oper. jednak z przyczyn różnej natury nie był dotychczas w należytym stopniu uwzględniany w procesie szkolenia i dlatego znalazł się na porządku jednej z odpraw szefów sztabów okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych w celu wyjaśnienia jego istoty i szerszego wprowadzenia w życie.

rznych dotyczy określonego województwa, wówczas problem ten powinien być rozwiązany siłami jednostek OT oraz pododdziałami interwencyjnymi MO.

Uogólniając przedstawione trudności w zajmowaniu rejonów wyjściowych należy podkreślić, że ich zajmowanie nie można w żadnym przypadku traktować tylko jako marszu czy przegrupowania w czasie i przestrzeni. Trzeba być przygotowanym na wiele niespodzianek i zadań dodatkowych jak np. zwalczanie desantów, oddziaływanie dywersji, zniszczone przeprawy na rzekach itp., które jednak w ostateczności nie mogą spowodować ogólnej dezorganizacji lub uniemożliwienia zajęcia rejonów wyjściowych.

3. Współzależność zajmowania rejonów wyjściowych w układzie wojsk sojuszniczych.

Zajmowanie rejonów wyjściowych przez wojska naszego frontu do pierwszej operacji frontowej będzie odbywać się jednocześnie z masowym ruchem wojsk sojuszniczych przez nasz kraj oraz na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Należy zdawać sobie sprawę z różnorodności ruchu wojsk w aspekcie kierunków i czasu, ponieważ dotyczy to Narodowej Armii Ludowej i Północnej Grupy Wojsk Radzieckich stacjonujących na terytorium NRD, które mogą przegrupowywać się do rejonów wyjściowych w obszarach nadgranicznych lub innych rejonów na przykład dla blokowania Berlina Zachodniego. Ponieważ są to w większości związki taktyczne i oddziały w stanie rozwiniętym, o wysokim stopniu gotowości bojowej, ruch tych jednostek nie będzie przedłużać się w czasie i tym samym nie stanowi problemu

w sensie przeszkody lub utrudnienia dla naszych wojsk[x/].

Drugą grupą są jednostki i sztaby Armii Radzieckiej dyslokowane na zachodnich terenach Polski, których jest stosunkowo niewiele i przy odpowiednim wydzieleniu dla nich dróg marszu, mogą one bez kolizji z naszymi wojskami przegrupować się do swoich rejonów na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, tworząc drugie rzuty zgrupowań wysuniętych na zachód.

Trzecią największą część wojsk sojuszniczych, z którą należy szczególnie liczyć się podczas rozwijania i zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu są związki operacyjne Armii Radzieckiej, które będą przegrupowywać się z zachodnich terenów ZSRR przez terytorium PRL w kierunku wschód - zachód[xx/].

Przedstawiony problem powoduje konieczność wydzielenia odpowiedniej ilości marszrut dla wojsk sojuszniczych, zgrania ich ruchu w czasie oraz zabezpieczenia operacyjnego.

Licząc się z ewentualnością rozwijania naszych wojsk w początkowym okresie na zachodnich terenach PRL /bez przekraczania

---

x/ Autor, podczas konsultacji w 1972 r. z zakresu gotowości bojowej, miał możliwość obserwowania ćwiczeń jednostek NAL NRD i AR w rejonie Lipska, które demonstrowały wyjście z garnizonów i zajmowanie rejonów alarmowych w warunkach nocnych. Należy stwierdzić, że wysoka sprawność wojsk oraz znajomość dróg i terenu, gwarantują szybkie i bezkolizyjne wyjście tych wojsk do rejonów ześrodkowania i na kierunki działań.

xx/ Dla zobrazowania złożoności problemu, który należy uwzględniać w przegrupowaniu naszego frontu można posłużyć się danymi Instytutu Badań Strategicznych w Londynie z roku 1973, które pozwalają na wyciąganie określonych wniosków natury operacyjnej /oczywiście przy zachowaniu koniecznej w takim przypadku ostrożności/. ZSRR posiada rozlokowanych w Europie Środkowej i Wschodniej na terytorium innych państw około 30 dywizji, a na terenach Białorusi i Ukrainy około 60 dywizji, które przewidziane są w większości do działań na Zachodnim TDW.

granicy NRD/, należy przewidywać odpowiednią ilość rejonów ześrodkowania nie kolidujących z przegrupowaniem wojsk sojuszniczych.

Uogólniając ilości wojsk koalicyjnych, które mogą zajmować rejony wyjściowe na stosunkowo niedużym, liczącym 108 200 km^2 terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej w okresie ich strategiczno-operacyjnego rozwijania, możemy przyjąć 3-4 fronty z armiami lotniczymi, jednostkami frontowymi, tyłami itd.

Wydaje się, że wówczas część elementów ugrupowania operacyjnego i strategicznego wojsk radzieckich i polskich ześrodkowana byłaby na terytorium PRL, szczególnie odwody i tyły operacyjne. Wzrosłoby poważnie znaczenie rzeki Odry, na której zbudowanie i utrzymanie różnorodnych przepraw stałoby się zadaniem o pierwszorzędnym znaczeniu.

Rozpatrywany powyżej wariant miałby miejsce w sytuacji, gdy następowałoby planowe i stopniowe rozwijanie sił zbrojnych przeciwstawnych ugrupowań militarnych. Inny charakter, w sensie ilości wojsk i czasu miałby miejsce wówczas, gdyby przeciwnik mający w wysokim stopniu gotowości bojowej pierwszorzutowe związki taktyczne i operacyjne, zdecydował się na wykonanie uderzenia uprzedzającego, wówczas tylko część rozpatrywanych wojsk znalazłaby się na terytorium NRD. Nie istniałby wówczas problem trudności w rozmieszczeniu wszystkich wojsk sojuszniczych przewidzianych do działań na Zachodnim TDW na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Oddzielnym problemem może być przechodzenie wojsk sojuszniczych /NAL NRD i AR/ przez rejony wyjściowe zajęte w części lub całości przez wojska naszego frontu, co może mieć miejsce

w sytuacji wcześniejszego ich rozwinięcia operacyjnego z różnych przyczyn. Wówczas należy przewidywać niezbędną ilość dróg marszu, które powinny być zwolnione w określonym czasie i odpowiednio zabezpieczone szczególnie w zakresie regulacji ruchu, inżynieryjnym oraz obrony przeciwlotniczej.

Oceniając całokształt przedstawionego problemu, zachodzi niewątpliwa potrzeba odpowiedniego zgrania rozwijania strategiczno-operacyjnego wszystkich armii sojuszniczych do pierwszej operacji strategicznej na Zachodnim TDW.

Przykładem konieczności międzysojuszniczego zgrywania i aktualizowania planów rozwinięcia naszych wojsk może być ćwiczenie "SOJUZ-72", w którym sztaby ćwiczących armii ZSRR, PRL i NRD otrzymały określone zadania zgodnie z zamiarem przeprowadzenia ćwiczenia. W tej sytuacji wydzielona grupa operacyjna WP udała się do Sztabu Głównego NAL NRD oraz do sztabu PGWR, gdzie dokonano wymiany poglądów oraz konfrontacji dokumentów przygotowanych do ćwiczeń w celu skorygowania rejonów wyjściowych, rubieży, kierunków i marszrut, a także ustalono /aplikacyjnie/ zakres zabezpieczenia operacyjnego i materiałowo-technicznego wojsk przewidzianych w ćwiczeniu /autor miał możliwość osobiście brać udział w tym przedsięwzięciu/.

4. <u>Narastanie sił i osiąganie gotowości wojsk frontu do działań w rejonie wyjściowym</u>

Zorganizowane i wykonane w odpowiednim czasie, wejście frontu do bitwy a szczególnie jego zasadniczych elementów, może w poważnym stopniu zadecydować o rezultacie całej operacji frontowej i dlatego istotne znaczenie ma narastanie sił i osiąganie gotowości wojsk frontu do działań.

Oceniając stopień rozwinięcia poszczególnych związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów oraz elementów zabezpieczenia tyłowego, a także bardzo zróżnicowanych odległości jednostek wojsk frontu do rejonu wyjściowego, musimy liczyć się ze stopniowym narastaniem sił i środków w rejonie wyjściowym.

Jeśli przyjmiemy, że część jednostek osiąga pełną gotowość bojową systemem alarmowym w ciągu kilku godzin, natomiast znaczna część rozwija się w ciągu 1-3 dób, a jednostki tyłowego zabezpieczenia w czasie jeszcze dłuższym, wówczas mamy do czynienia ze znacznymi różnicami w zajmowaniu rejonów wyjściowych przez poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego wojsk frontu.

Uwzględniając przy tym poważne różnice w odległościach do rejonów wyjściowych, wynoszące od 200 do 800 km /licząc wg marszrut/, wówczas jeszcze bardziej komplikuje się osiąganie zdolności wojsk frontu do szybkiego i jednoczesnego wykonania pierwszego uderzenia jądrowego, uderzeń lotnictwa operacyjnego oraz stworzenia silnego zgrupowania uderzeniowego wojsk lądowych z odpowiednim wsparciem ogniowym oraz zabezpieczeniem operacyjnym.

Wychodząc z dyslokacji i stopnia rozwinięcia wojsk frontu można stwierdzić, że tylko nieznaczna część sił i środków jest w stanie osiągnąć rejon wyjściowy pod koniec pierwszej doby rozwijania operacyjnego, a mianowicie pięć-sześć związków taktycznych i kilka jednostek armijnych. Jest to minimum, które w drugim dniu może wykonać zadanie wzmocnienia przykrycia granicy NRD-RFN i rozwijania głównych sił frontu oraz inne doraźne zadania.

W drugim dniu rozwijania wojsk, istnieje możliwość przyjęcia określonego ugrupowania operacyjnego przez pierwszy rzut frontu w rejonie wyjściowym, mając w armiach pierwszorzutowych po trzy dywizje w pierwszym rzucie, brygady rakietowe, po jednej dywizji w drugim rzucie oraz podstawowe jednostki zabezpieczenia operacyjnego i elementy dowodzenia armii i frontu.

Z powyższego wynika, że w godzinach rannych trzeciego dnia, licząc od momentu rozpoczęcia operacyjnego rozwijania wojsk frontu, można przystąpić do operacji zaczepnej z rejonów wyjściowych na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej jednak nie z pełnym zabezpieczeniem działań. Dotyczy to szczególnie artylerii oraz częściowo innych jednostek wojsk specjalnych, które będąc w znacznym stopniu skadrowane nie zdążą całością sił zabezpieczyć bitwy granicznej, a szczególnie forsowania rzeki Łaby na północno-nadmorskim kierunku operacyjnym.

Dlatego jednym z postulowanych rozwiązań, które może w określonym stopniu zabezpieczyć początkowy okres operacji jest organizacyjne wydzielenie pierwszych rzutów w/w jednostek, które rozwijane w trybie alarmowym są w stanie na czas przegrupować się i zająć rejony wyjściowe oraz zabezpieczyć pierwsze położenie punktów dowodzenia szczebla operacyjnego, a jednostki pontonowe zorganizować niezbędne przeprawy przez przeszkody wodne.

Pozostałe siły i środki, a szczególnie armia drugorzutowa, ze względu na skadrowany charakter jednostek oraz znaczne odległości, może znaleźć się w rejonie wyjściowym w czwartym - szóstym dniu od rozpoczęcia operacyjnego rozwijania.

Nie uwzględniając problemu oddziaływania przeciwnika /rozwijanie może mieć miejsce przed wybuchem wojny/, przedstawiona rozpiętość zajmowania rejonów wyjściowych w czasie, rzutuje na kolejność zajmowania poszczególnych rejonów, ich zwalniania, przygotowania oraz maskowania operacyjnego itd.

Kierując się wyżej przedstawionymi przesłankami, zachodzi konieczność rozpatrzenia problemu kolejności zajmowania rejonu wyjściowego oraz osiągania gotowości bojowej w rejonie wyjściowym do operacji, a mianowicie:

- w pierwszej kolejności należy przegrupować związki taktyczne pierwszego rzutu armii, które będą w stanie spełnić rolę zabezpieczenia rozwijania całości wojsk frontu oraz dadzą możliwość wykonania uderzenia uprzedzającego jeśli zajdzie taka potrzeba;

- równocześnie powinny zajmować rejony jednostki wojsk rakietowych i artylerii oraz dokonać przebazowania związki taktyczne lotnictwa myśliwskiego i wsparcia;

- niezbędnymi w możliwie najkrótszym czasie są wszystkie jednostki rozpoznania powietrznego, radiotechnicznego i ogólnowojskowego;

- w celu przejęcia szybkiego i operatywnego dowodzenia wojskami na szczeblu operacyjnym, podstawowe jednostki organizujące stanowiska dowodzenia armii i frontu, powinny znaleźć się równocześnie, a nawet w miarę możliwości wyprzedzać główne siły w celu rozwinięcia polowego systemu dowodzenia.

Wszystkie wyżej wymienione elementy ugrupowania operacyjnego frontu, powinny mieć możliwie najwyższy stopień rozwinięcia a pełną gotowość bojową osiągać systemem alarmowym.

Następnymi elementami wojsk frontu, które należy przegrupować do rejonu wyjściowego są jednostki zabezpieczające wykonanie zadań w początkowym etapie operacji, do których należy zaliczyć jednostki obrony przeciwlotniczej, wojsk chemicznych, inżynieryjnych i łączności.

W trzeciej kolejności pozostaną do przegrupowania jednostki armii drugorzutowej oraz jednostki materiałowo-technicznego i medycznego zabezpieczenia, wojsk kolejowych, bazy szczebla operacyjnego i rezerwowe związki taktyczne.

Z doświadczeń minionych wojen wiadomo, że bieg wydarzeń a zwłaszcza początkowego okresu wojny, często odbiega od przyjmowanych założeń i opracowanych planów. W związku z powyższym zachodzi potrzeba stałego uaktualniania zadań operacyjnych dla wojsk, co może mieć miejsce szczególnie w okresie narastania zagrożenia, w toku strategiczno-operacyjnego rozwijania sił zbrojnych oraz w czasie zajmowania rejonów wyjściowych.

Charakter i zakres tych zmian może być różny, począwszy od nieznacznych korekt kierunków, rubieży, czasów aż do radykalnych zmian charakteru zadań np. zamiast w pierwszym - w drugim rzucie, zmiana rodzaju działań z zaczepnych na obronne, całkowita zmiana kierunku /pasa/ działań, inne podporządkowanie operacyjne itp.

Korekta musi być przeprowadzona szybko i co najważniejsze, na czas doprowadzona do wojsk, szczególnie w sytuacjach dynamicznych, gdy jednostki są w trakcie realizacji poprzednich zadań operacyjnych. Zmiana zadania powoduje z kolei potrzebę wyznaczenia innych rejonów wyjściowych oraz szeregu przedsięwzięć zabezpieczających realizację nowego zadania.

Doceniając wagę oraz niewątpliwe trudności w zajmowaniu rejonów wyjściowych przez nasze związki taktyczne i oddziały na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, byłoby celowym organizowanie praktycznych ćwiczeń dla wybranych jednostek różnych specjalności. Najbardziej odpowiednim okresem mogłyby być wspólne manewry organizowane w ramach Układu Warszawskiego, ponieważ wówczas łatwiej zamaskować ruch obcych wojsk na terytorium innego państwa. Oczywiście dotyczyłoby to kolumn samochodowych ze względu na oszczędność dróg.

Możnaby osiągnąć wiele doświadczeń praktycznych w ćwiczeniu, które zaczęłoby się od wybranych garnizonów na poszczególnych kierunkach operacyjnych i poprzez terytorium naszego kraju, przekroczenie Odry lub Nysy Łużyckiej doprowadzić związek taktyczny lub oddział do rejonu wyjściowego z uruchomieniem niezbędnych elementów zabezpieczenia.

Innym rozwiązaniem w zakresie praktycznego sprawdzianu w tej dziedzinie, może być organizowanie podobnych ćwiczeń tylko na naszym terytorium z wybraniem odpowiednich odległości oraz podobnych warunków terenowych zarówno na trasach przegrupowania, jak również w samym rejonie wyjściowym. Przykładem mogą być prowadzone ćwiczenia z jednostkami 10 DPanc z Opola w kierunku północno-zachodnim, przy pokonaniu /różnymi sposobami/ rzeki Warty i zajęciu rejonów wyjściowych na poligonie drawskim. W tym układzie, przegrupowanie ciężkiego sprzętu może być realizowane transportem kolejowym lub na gąsiennicach. Uruchomienie wybranych elementów zabezpieczenia przegrupowania wojsk, zarówno wojskowych jak również cywilnych, dałoby niewątpliwie bogady materiał dla prac planistycznych i organizacyjnych.

5. Dowodzenie wojskami frontu w toku rozwijania operacyjnego.

Dowodzenie frontem w czasie rozwijania operacyjnego powinno zabezpieczyć planowe a także nieplanowe zajęcie rejonu wyjściowego połączone z przegrupowaniem, przyjęcie odpowiedniego ugrupowania operacyjnego, odparcie ewentualnego uprzedzającego uderzenia przeciwnika oraz zorganizowane przejście do operacji zaczepnej.

Specyfika kierowania ruchem wojsk na terytorium naszego kraju polega na tym, że całokształtem przegrupowania wojsk operacyjnych, obrony terytorium kraju oraz wojsk sojuszniczych kieruje Sztab Generalny WP, który jest najlepiej zorientowany w całokształcie sytuacji w rejonie wyjściowym do operacji, na terytorium kraju oraz u naszych najbliższych sąsiadów. Jest poza tym władny podejmować odpowiednie decyzje oparte o kompleksową znajomość sytuacji i posiadaną łączność ze wszystkimi ogniwami dowodzenia.

Niemniej jednak system dowodzenia szczebla operacyjnego powinien być taki, ażeby możliwie najszybciej zorganizować się, przegrupować do zachodniej części kraju i być w gotowości do przejęcia dowodzenia armiami i frontem na obszarze PRL lub w rejonie wyjściowym.

Pokojowa struktura Sił Zbrojnych PRL, przyjęte zasady wydzielania związków operacyjnych tj. armii ogólnowojskowych z okręgów wojskowych i armii lotniczej z wojsk lotniczych oraz tworzenie frontu, związane jest z organizowaniem dowództw i sztabów w/w związków operacyjnych.

Mamy tutaj do czynienia z kilkoma aspektami problemu - jednym z nich to samo wydzielanie i ukonstytuowanie się organów

dowodzenia, drugim - przejęcie dowodzenia i wreszcie trzecim - praktyczne dowodzenie.

Podstawowym kryterium jakie należy uwzględnić w organizacji dowodzenia frontem jest wysoka sprawność przejścia na wojenny system dowodzenia z koniecznością wyprzedzenia w stosunku do rozwijających się wojsk i możliwie najszybszego znalezienia się w rejonie wyjściowym. Dlatego w okresie pokojowym należy utrzymywać w wysokim stopniu gotowości do działania jednostki zabezpieczenia wojennego systemu dowodzenia.

Będą temu między innymi służyły nowe ustalenia organizacyjne nakazane przez Sztab Generalny WP w styczniu br. oraz wprowadzone treningi systemu dowodzenia w skali całych sił zbrojnych.

Z chwilą wzrostu napięcia w sytuacji międzynarodowej, celowym byłoby wprowadzić całodobowe dyżury grup operacyjnych armii i frontu oraz rozwinąć ich WSD w rejonach alarmowych położonych w pobliżu miejsc dyslokacji.

Po wprowadzeniu podwyższonej gotowości bojowej, należałoby rozwinąć częściowo punkty dowodzenia - SD i KSD /np. 50% stanu/ w rejonach zapasowych na terenie kraju, pozostałość utrzymywać w gotowości do bezzwłocznego wyjścia z garnizonów, a WSD frontu i armii do rejonów zasadniczych na terenie kraju

W stanie pełnej gotowości bojowej należy przewidywać rozwinięcie wszystkich stanowisk dowodzenia frontu do 100% /z przewidzianą dla nich łącznością i zabezpieczeniem/ oraz w zależności od rozwoju wydarzeń, przesunięcie ich do zasadniczych rejonów na terenie kraju lub za zgodą ministra Obrony Narodowej /szefa Sztabu Generalnego WP/ do rejonów na tery-

torium Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Jeśli system dowodzenia sił zbrojnych rozwijany jest w trybie alarmowym, wówczas należy rozwijać jednocześnie wszystkie punkty dowodzenia wojsk frontu, wysyłać grupy operacyjne /oficerów kierunkowych/ na określone PD, wykorzystując między innymi transport powietrzny a w tym powietrzne elementy dowodzenia na śmigłowcach /PED-2 i PED-3/.

Związanym bezpośrednio z operacyjnym rozwijaniem wojsk frontu jest ich doprowadzenie do pełnej gotowości bojowej oraz przejęcie dowodzenia w polowym systemie dowodzenia, który znajduje się także w stadium organizacji i przegrupowania do rejonów wyjściowych.

Wydaje się, że najbardziej celowym jest złożenie odpowiedzialności za doprowadzenie związków taktycznych, oddziałów i samodzielnych pododdziałów do pełnej gotowości bojowej na dowództwa okręgów wojskowych, które w oparciu o swoją działalność w okresie pokojowym, są w stanie najlepiej wykonać to zadanie. Jednocześnie organy polowego systemu dowodzenia armii i frontu będąc odciążone od tych zadań, mogą zająć się operatywną organizacją własnych ogniw dowodzenia.

Wreszcie problem przejęcia dowodzenia armiami i frontem w polowym systemie dowodzenia przez poszczególne dowództwa. W czasie podsumowania ćwiczenia "LATO-71", minister Obrony Narodowej podkreślił, że w toku operacyjnego rozwijania i zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska, sztaby operacyjne nie mogą być biernymi obserwatorami i pasażerami, czekającymi w rejonie wyjściowym na "dostarczenie" im poszczególnych związków taktycznych i oddziałów tym bardziej, że trudno liczyć na

stały, szablonowy rozwój sytuacji politycznej i strategiczno-operacyjnej na teatrze działań wojennych.

Dowódcy i sztaby wszystkich szczebli powinny brać aktywny udział w osiąganiu przez wojska frontu pełnej gotowości bojowej /do czasu gdy dowódca armii jest jeszcze dowódcą okręgu wojskowego, a także po przejściu na polowe SD/, śledzić za rozwojem wydarzeń na kierunkach przyszłych działań, prowadzić na bieżąco położenie swoich wojsk oraz wpływać i brać udział w podejmowanych decyzjach na szczeblu strategicznym.

Sam moment przejęcia dowodzenia armią i frontem w pełnym zakresie zadań, powinien być określony przez Sztab Generalny WP, który jest w stanie ocenić to, czy większość sił i środków danej armii /frontu/ osiągnęła pełną gotowość do działań /na terenie kraju lub w NRD/ i może wykonywać przewidziane w planach lub zmienione, nowe zadanie.

Wówczas określa się skład sił i środków, które podporządkowuje donemu dowódcy szczebla operacyjnego, natomiast pozostałe /odwody, jednostki tyłowe itp./ są w dalszym ciągu mobilizowane, szkolone i przegrupowywane do kolejnych rejonów ześrodkowania oraz w odpowiednim czasie przekazane w podporządkowanie odnośnemu dowódcy.

Finalnym aktem przejęcia dowodzenia danym związkiem operacyjnym jest zameldowanie o gotowości armii ogólnowojskowej, lotniczej i frontu do wykonania zadań operacyjnych dowódcy Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego. Tym samym, dana armia lub cały front wychodzi z systemu dowodzenia Ministerstwa Obrony Narodowej PRL a w tym Sztabu Generalnego WP,

z pozostawieniem naszym organom funkcji w zakresie mobilizacyjnym, kadrowym, partyjno-politycznym i zaopatrzeniowym.

Z przeprowadzonych rozważań na temat dowodzenia, w powiązaniu z zajmowaniem rejonów wyjściowych przez wojska frontu można stwierdzić, że szybkość i elastyczność rozwijania poszczególnych elementów dowodzenia, jego ścisłe powiązanie z wojskami na terenie kraju i w rejonie wyjściowym, a szczególnie możliwość wyprzedzenia w stosunku do operacyjnego rozwinięcia wojsk, gwarantują skuteczność zajmowania rejonów wyjściowych do pierwszej operacji frontowej.

6. Rozmieszczenie wojsk w rejonie wyjściowym x/

Wojska frontu w rejonie wyjściowym powinny rozmieszczać się tak, ażeby przyjąć ugrupowanie podporządkowane zamiarowi pierwszej operacji zaczepnej frontu. W tym celu, poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego zajmują przeznaczone dla nich rejony, a głównymi problemami na które powinno się zwrócić szczególną uwagę są:

- widzenie roli i zadań frontu w operacji strategicznej na Zachodnim TDW;
- ugrupowanie frontu z zasady w dwa rzuty przy zachowaniu wydzielonych odwodów ogólnowojskowych i specjalnych;
- utworzenie, odpowiednich do zadań, zgrupowań uderzeniowych frontu w skład których powinny wejść główne siły armii pierwszego rzutu, środki jądrowe armii i frontu oraz armii lotniczej;

---

x/ Przykładowy wariant ugrupowania wojsk frontu w rejonie wyjściowym na terytorium NRD, przedstawiony jest w załączniku nr 18

- elastyczność ugrupowania pozwalająca na jego określoną zmianę w zależności od rodzaju konfliktu /z użyciem lub bez użycia broni jądrowej/;
- liczenie się z zajęciem rejonu przed wybuchem konfliktu tylk przez część wojsk frontu, co jednak nie może zwalniać dowódcy od rozpoczęcia działań zaczepnych posiadaną ilością sił i środków.

Ugrupowanie operacyjne wojsk frontu w rejonie wyjściowym powinno wypływać z wszechstronnej oceny położenia na danym kierunku operacyjnym a w tym: nieprzyjaciela, wojsk własnych i terenu po stronie przeciwnika i w rejonie wyjściowym. Charakter ugrupowania winien być zaczepny, nacelowany na szybkie i skuteczne rozbicie przeciwnika.

Licząc się jednak z możliwością uzyskania powodzenia przez atakującego przeciwnika oraz włamania w głąb rejonu wyjściowego naszego frontu, ugrupowanie operacyjne powinno zapewnić możliwość przejścia do obrony w oparciu o przygotowane rubieże obronne, załamanie natarcia przeciwnika a następnie wykonanie silnego przeciwuderzenia, które powinno przekształcić się w ogólne natarcie i realizację celu operacji.

Rejony wyjściowe związków taktycznych i oddziałów wybiera się i sytuuje tak, ażeby oparte były o naturalne, dogodne rubieże terenowe, którymi w konkretnej sytuacji terytorium NRD mogą być jeziora na północy, kanały w części środkowej i znaczniejsze wzniesienia na południu. Oczywiście na wszystkich kierunkach operacyjnych należy wykorzystać miejscowości, które odpowiednio wkomponowane w zajmowane rejony wyjściowe, mogą stanowić dogodne punkty oporu.

Należy jednak pamiętać, że ugrupowanie i rozmieszczenie wojsk powinno być podporządkowane głównemu zadaniu jakim jest operacja zaczepna i dlatego wykorzystywanie zasadniczych przeszkód terenowych i terenu w całości, nie może przeszkadzać i hamować szybkiego wyjścia z zajmowanych rejonów, przyjęcia ugrupowania marszowego lub przedbojowego i wykonania uderzenia w nakazanych kierunkach.

Stąd, jeśli opieramy zachodni skraj rejonu pułku, zwłaszcza pierwszorzutowego o przeszkodę wodną /oczywiście mowa o niewielkich/, pododdziały pułku powinny mieć możliwość jej przekroczenia po mostach, wiaduktach i brodach lub niedalekiego obejścia i znalezienia się w odpowiednim czasie na swoich kierunkach.

Ważnym czynnikiem jest odpowiednie rozśrodkowanie wojsk, ażeby nie stwarzać opłacalnych celów dla uderzeń jądrowych przeciwnika. Dlatego odległości między rejonami rozmieszczenia oddziałów i pododdziałów wielkości batalionu, dywizjonu nie powinny być mniejsze niż 5 km. Jednak to rozśrodkowanie nie może wpływać z kolei na ugrupowanie w takim stopniu, ażeby powodować dodatkowe trudności w całokształcie działalności jednostek a szczególnie szybkiego i zorganizowanego przyjęcia odpowiedniego ugrupowania bojowego z niezbędnymi elementami zabezpieczenia.

Rozmieszczając jednostki, należy w maksymalnym stopniu wykorzystać warunki terenowe a szczególnie ukształtowanie terenu w celu ukrycia techniki bojowej. Dobrymi obiektami są także małe osiedla, spółdzielnie produkcyjne, w których pod-

oddziały mogą mieć dobre warunki bytowe oraz maskowania.

Wykorzystanie lasów a szczególnie dużych masywów leśnyc zależy w znacznym stopniu od drożni wyprowadzającej na kierunk działań, a także ilości i szerokości przesiek. W większości istniejące lasy w rozpatrywanych rejonach wyjściowych są dobrz zagospodarowane i mogą być z powodzeniem wykorzystane dla rozmieszczenia naszych wojsk.

Przy rozpatrywaniu problemu rozmieszczenia wojsk w rejonie wyjściowym do operacji należy uwzględnić czynnik czasu, które w sposób decydujący rzutuje na ugrupowanie i zakres prac wykonywanych przez wojska. Jeśli sytuacja będzie wymagać niezwłocznego wejścia wojsk frontu do bitwy po osiągnięciu rejonu wyjściowego, wówczas ugrupowanie w rejonach przyjmie charakter bardziej zaczepny, polegający na zjechaniu z marszrut poszczególnymi pododdziałami, odpowiednim rozśrodkowaniu i ustawieniu wozów bojowych na bocznych drogach i przesiekach wyprowadzających w kierunku głównych marszrut.

Ustawienie to powinno pozwolić na obsługę sprzętu, uzupełnienie zapasów oraz niezbędny manewr konieczny dla przejścia z dotychczasowego, najczęściej marszowego ugrupowania w przedbojowe z włączeniem innych rodzajów wojsk i służb.

Jeśli natomiast liczymy się z dłuższym przebywaniem w rejonie wyjściowym /lub praktycznie trwa i przedłuża się ześrodkowanie wojsk/, wówczas należy rozśrodkować jednostki w granicach przydzielonych rejonów, zorganizować normalny tok życia i obsługi sprzętu, zastosować pewne elementy szkolenia połączone z rekonesansem dróg, rubieży i rejonów.

Całokształt ugrupowania operacyjnego i rozmieszczenia wojsk w rejonie wyjściowym, powinien być systematycznie doskonalony i rozbudowywany w interesie czekającej front operacji zaczepnej, gotowy do ewentualnej obrony oraz możliwie najlepiej przystosowany do zabezpieczenia codziennych potrzeb stanów osobowych i sprzętu.

7. Plan przygotowania oraz zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu[x]

Po wypracowaniu i zatwierdzeniu decyzji do operacji, sztab frontu przystępuje do opracowania dokumentów planu operacji, zgodnie z obowiązującymi zasadami.

W procesie planowania operacyjnego oraz szkolenia w siłach zbrojnych, uwzględniając specyfikę zadań naszego frontu, wydaje się celowym wprowadzenie nowego dokumentu planistycznego, a mianowicie "Planu przygotowania i zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu", który zdaniem autora mógłby spełnić ważną rolę w procesie planowania i kierowania rozwijaniem operacyjnym wojsk frontu.

Dokument powyższy ujmowałby między innymi:

- położenie wojsk w garnizonach pokojowej dyslokacji;
- rejony wyjściowe dla poszczególnych związków taktycznych oraz samodzielnych oddziałów i pododdziałów;
- drogi prowadzące z garnizonów do rejonów alarmowych jednostek, rejonów ześrodkowania związków taktycznych oraz wyjściowych wojsk armii i frontu;

---

x/ Projekt planu przygotowania oraz zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu /wybrane fragmenty określonego wariantu/ przedstawiony został w załączniku nr 14.

- kolejność i czas wyjścia z garnizonów jednostek przeznaczonych do przykrycia granicy oraz rejony i czas ich zajęcia;
- kolejność i czas wyjścia związków taktycznych pierwszego i drugiego rzutu oraz odwodów specjalnych;
- zakres i objętość prac inżynieryjnych, wydzielane siły i środki oraz czas przygotowania rejonów;
- organizacja regulacji ruchu;
- dowodzenie.

Na podstawie tak opracowanego planu, szefowie poszczególnych rodzajów wojsk i służb, wykonując plany zabezpieczenia operacji frontowej powinni uwzględnić, w zakresie ich dotyczącym, zadanie zabezpieczenia zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska frontu.

W naszej dotychczasowej praktyce planistycznej i szkoleniowej, wykonuje się cały szereg dokumentów pomocniczych ujmujących problematykę strategiczno-operacyjnego rozwijania wojsk natomiast nie stosuje się dotychczas opracowywania oddzielnego dokumentu o wyraźnie sprecyzowanej treści obejmującej przygotowanie i zajmowanie rejonu wyjściowego przez wojska frontu.

Ogólnie całość proponowanego planu może składać się z części graficznej, w której pokazane są wszystkie jednostki do związków taktycznych i samodzielnych oddziałów włącznie, począwszy od garnizonów stałej dyslokacji poprzez rejony alarmowe, pośrednie i wyjściowe.

---

x/ Będąc słuchaczem Wyższego Akademickiego Kursu przy ASG ZSRR w 1974 roku, autor miał możliwość zapoznać się z wykładem opracowanym przez katedrę sztuki operacyjnej w celu jego wygłoszenia dla kadry Czechosłowackiej Armii Ludowej, na specjalną prośbę Sztabu Generalnego CzAL, co świadczy między innymi o randze tego problemu dla naszych sąsiadów. W szkoleniu Sił Zbrojnych Związku Radzieckiego, stosunkowo dużo uwagi poświęca się problemowi rejonów wyjściowych dla związków operacyjnych, w tym szczególnie dla frontu. Do kompletu dokumentów planu operacyjnego opracowywany jest plan przygotowania i zajmowania rejonu wyjściowego.

Podstawowym elementem graficznym byłyby drogi marszu, dokładnie pokazujące przegrupowanie wojsk frontu oraz ugrupowanie poszczególnych rzutów w danym okresie rozwijania operacyjnego.

Z przyczyn technicznych, przedstawiony w załączniku nr 14 projekt planu został wykonany na mapie w skali 2 000 000, jednak w rzeczywistości skala mapy powinna być znacznie większa np. 500 000 lub nawet 200 000 w zależności od konkretnych potrzeb i usytuowania garnizonów w stosunku do rejonów wyjściowych frontu.

Istnieje wówczas możliwość pokazania wszystkich zasadniczych jednostek armijnych i frontowych w poszczególnych etapach rozwijania operacyjnego. Wydaje się, że całość proponowanego planu graficznego możnaby podzielić na takie etapy rozwijania:

- pierwszy obejmowałby osiąganie pełnej gotowości bojowej w garnizonach i rozśrodkowanie wojsk w rejonach alarmowych z mobilizacyjnym uzupełnieniem sił i środków;
- drugi etap dotyczyłby przegrupowania wojsk frontu z rejonów alarmowych do rejonów ześrodkowania na terytorium naszego państwa a więc pokazywałby poprawę położenia wojsk oraz przyjęcie ugrupowania operacyjnego;
- wreszcie trzeci etap mógłby obejmować przegrupowanie z rejonów pośrednich do rejonów wyjściowych na terytorium NRD, z pokazaniem możliwości i różnic w zajmowaniu rejonu w części północnej, środkowej i południowej.

Oczywiście takie rozwiązanie może mieć miejsce przy planowym, stopniowym rozwijaniu sił zbrojnych. Jeśli zajdzie

konieczność rozwijania w trybie alarmowym i jednoczesnym, z bez pośrednim przejściem do rejonów wyjściowych, na obszarze NRD, wówczas zaszłaby potrzeba pominięcia pewnych etapów i rejonów oraz skrócenia czasów, chociaż generalna idea rozwijania operacyjnego wojsk frontu pozostałaby nie zmieniona.

Część opisowa w postaci tabel, przedstawiałaby skład kolejnych rzutów wojsk frontu oraz czasy gotowości do marszu i osiągnięcia rejonu wyjściowego. W drugiej tabeli byłby pokazany zakres przygotowania rejonu wyjściowego dla poszczególnych rzutów frontu.

Wydaje się także celowym włączenie do tego dokumentu "grafiku narastania sił i środków w rejonie wyjściowym". Połączenie w jednym dokumencie wyżej przedstawionych problemów, daje pełny obraz wojsk frontu we wszystkich okresach ich rozwijania operacyjnego.

W wyniku przeprowadzonych rozważań w poprzednich a szczególnie ostatnim rozdziale pracy, wykorzystując doświadczenia armii sojuszniczych oraz własnych komórek operacyjnych, uwzględniając specyfikę naszego położenia w stosunku do rejonów wyjściowych dla wojsk frontu, autor postuluje wprowadzić taki dokument do praktyki planistycznej i szkoleniowej. Wpłynęłoby to na ujęcie szeregu problemów w jednym dokumencie oraz ujednoliciło dokumentację w ramach armii sojuszniczych, a tym samym ułatwiło omawianie i uzgadnianie współdziałania na okres operacyjnego rozwijania wojsk sojuszniczych.

Omówiony w pkt. 7 oraz przedstawiony w załączniku nr 14 projekt nowego dokumentu z pewnością nie jest doskonały i nie wyczerpuje wszystkich zagadnień, które powinny znaleźć

się w takim planie, niemniej jednak w razie jego zastosowania w procesie szkolenia wojsk z biegiem czasu mógłby on przyjąć najbardziej odpowiednią treść merytoryczną i formę graficzną, dla naszych potrzeb i wymagań regulaminowych.

8. Wnioski

Planowanie zajmowania oraz przygotowanie rejonów wyjściowych dla wojsk frontu na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej powinno być stałym procesem, który realizowany przez Sztab Generalny WP oraz zespoły operacyjne rodzajów sił zbrojnych, wojsk i okręgów wojskowych, gwarantuje w poważnym stopniu realność i skuteczność operacyjnego rozwinięcia wojsk frontu. Rzutuje to w sposób bezpośredni i pośredni na rezultaty pierwszej operacji frontowej. W celu realizacji powyższego należałoby:

1/ Obowiązujące zadania dla naszych wojsk operacyjnych w składzie sił zbrojnych Układu Warszawskiego, wydaje się nie należy ograniczać do ujętych w planach rejonów wyjściowych dla frontu lecz przyjmować różne warianty rozwoju wydarzeń oraz w związku z tym wcześniejsze, planowe przygotowanie kilku rejonów wyjściowych.

Oczywiście nie wydaje się możliwym i potrzebnym, ażeby w działalności praktycznej zajmować się w pełnym wymiarze rejonami wyjściowymi na wszystkich kierunkach operacyjnych, które z punktu widzenia przygotowania należy podzielić między poszczególne armie UW. Natomiast plany operacyjne powinny ujmować całość problemu i być dostosowane do wszystkich wariantów.

Zgodnie z wieloletnimi planami rozwoju państw socjalistycznych, według posiadanych informacji przez nasze komórki operacyjne i specjalistyczne, określony procent interesujących nas i potrzebnych obiektów jest stopniowo realizowany w ramach rozbudowy i modernizacji infrastruktury NRD. Niemniej jednak wydaje się, że byłoby celowym, ażeby nasze departamenty wojskowe w poszczególnych resortach wykazały więcej inicjatywy i zainteresowania działalnością w tym zakresie swoich odpowiednich partnerów u naszego zachodniego sąsiada.

2/ Zachodzące szybkie zmiany na terytorium naszych państw, powodują konieczność stałego ich śledzenia pod kątem potrzeb operacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem drożni, przepraw na przeszkodach wodnych, kompleksów leśnych, sieci łączności itp. W tym celu należy planowo realizować rekonesanse z udziałem komórek operacyjnych i specjalistycznych przy pomocy Sztabu Głównego NAL NRD, co pozwoli na okresowe uaktualnianie planów zajmowania i rozmieszczenia wojsk w rejonach wyjściowych. Koniecznym wydaje się zwiększenie składu grup oficerów biorących udział w rekonesansach, szersze wyjście na wszystkie kierunki operacyjne oraz poszerzenie problematyki będącej przedmiotem zainteresowań uczestników rekonesansów.

3/ Przygotowanie rejonów wyjściowych w okresie pokojowym, zwłaszcza na terytorium obcego państwa, stanowi kompleks przedsięwzięć realizowanych przez resort obrony narodowej oraz inne resorty Niemieckiej Republiki Demokratycznej wg ogólnych planów Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego.

Problemami na które należy zwracać szczególną uwagę w rejonie wyjściowym jest komunikacja kolejowa i drogi samochodowe, a na kierunku nadmorskim dodatkowo-możliwości bazowania marynarki wojennej.

Oczywiście należy widzieć ten problem w dynamice wydarzeń i możliwości różnorodnego oddziaływania przeciwnika, co może radykalnie zmienić wartość systemu komunikacyjnego i wówczas w dużo większym stopniu należy liczyć na własne możliwości.

4/ Przykrycie rejonu wyjściowego przed oddziaływaniem przeciwnika z powietrza, niezależnie od własnych,organicznych sił i środków OPL, szczególnie w początkowym okresie ześrodkowania wojsk, w znacznym stopniu oparte będzie o system OPK NRD oraz OPL PGWR i NAL.

Konieczna jest dokładna znajomość tego systemu, jego możliwości oraz zasady "wchodzenia" w ten system naszych sił i środków, co stanowi jedno z ważniejszych zadań stojących przed wojskami OPL frontu. Zdaniem autora należy w tym zakresie zrobić znacznie więcej aniżeli wykonano dotychczas.

5/ Łączność, ten niezmiernie ważny czynnik powodzenia na współczesnym polu walki, ma także znaczną rolę do odegrania przy zajmowaniu rejonu wyjściowego przez wojska frontu, zwłaszcza gdy nie będzie rozwinięty jeszcze polowy system łączności oraz jego wykorzystanie z różnych względów może być ograniczone.

Niezależnie od tego, że wiele zrobiono w tej dziedzinie na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej oraz na styku łączności z PRL, jednak w tym zakresie należałoby

zwiększyć wspólną działalność i w ciągu najbliższych lat wzbo gacić sieć telekomunikacyjną.

6/ Zabezpieczenie potrzeb materiałowych wojsk w rejonie wyjściowym, w świetle znacznego ich zużycia w czasie rozwijania operacyjnego, przy włączeniu do tego celu odpowiednio przygotowanych rezerw państwowych na terenie naszego kraju or NMD, gwarantuje odtworzenie zużytych zapasów ruchomych i przejście do działań z niezbędnym zabezpieczeniem materiałowym.

Stosunkowo słabszą stroną jest ewentualność przerzutu zapasów z jednego kierunku operacyjnego na drugi oraz manewr tymi zapasami w zależności od zmiany zadań operacyjnych dla wojsk naszego frontu w toku ich rozwijania.

Szukanie coraz lepszych i adekwatnych do mogących mieć miejsce sytuacji strategiczno-operacyjnych, to ciągle aktualne zadanie dla komórek planistycznych Sztabu Generalnego WP oraz Głównego Kwatermistrzostwa WP.

7/ Zajmowanie rejonów wyjściowych, ujęte w odpowiednich planach, powinno zapewnić wielowariantowość zarówno w aspekcie sposobu wybuchu konfliktu zbrojnego, jego charakteru oraz różnego czasu jakim wojska frontu będą dysponować na raalizację operacyjnego rozwinięcia. Dlatego plan operacyjnego rozwinięcia wojsk frontu powinien uwzględniać dwa warianty, pierwszy poprzez stopniowe, etapowe podnoszenie gotowości bojowej i przegrupowanie poszczególnych jednostek do rejonów wyjściowych oraz drugi, który pozwala na natychmiastowy ruch gotowych sił i środków z jednoczesnym mobilizacyjnym rozwijaniem pozostałych sił i środków, ich zgrywaniem i możliwie najszybszym włączaniem się do procesu przegrupowania i zajmowania rejonów wyjściowych.

8/ W zajmowaniu rejonów wyjściowych na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej mamy do czynienia z problemem wojsk sojuszniczych, które realizując swoje plany rozwijania operacyjnego będą przegrupowywać się w wielu kierunkach i w różnym czasie. Odpowiednie zgranie tego złożonego, masowego ruchu wojsk, musi stanowić przedmiot stałych prac planistycznych oraz uzgodnień międzysojuszniczych.

Jednocześnie, licząc się z koniecznością zmian w planach przegrupowania wojsk, należy permanentnie doskonalić system kierowania i kontroli ruchu wojsk w ramach armii narodowych oraz w układzie sił zbrojnych Układu Warszawskiego. Przykładowymi rozwiązaniami w tej dziedzinie może być określona decentralizacja do szczebla OW, a w nim tworzenie odpowiednio usytuowanych stref kierowania ruchem wojsk, a także zorganizowanie kompetentnego organu na szczeblu ZSZ. Pozwoli to na operatywne oddziaływanie organów centralnych w interesie wojsk naszego frontu oraz przegrupowujących się przez nasze terytorium jednostek Armii Radzieckiej.

9/ Dużego znaczenia nabiera konieczność możliwie najszybszego stworzenia optymalnego ugrupowania niezbędnych sił i środków w rejonie wyjściowym, spełniających funkcje zabezpieczenia operacyjnego oraz zorganizowanie ugrupowania zdolnego powstrzymać ewentualne, uprzedzające uderzenie przeciwnika.

Uogólniając problem narastania sił i środków w rejonie wyjściowym można stwierdzić, że należy wszelkimi sposobami dążyć do ześrodkowania pierwszych rzutów armii z niezbędnymi środkami operacyjnego zabezpieczenia działań i dowodzenia oraz

z jednostkami rakietowymi, a także wsparciem ogniowym artylerii i lotnictwa.

10/ Różnorodność i zmienność sytuacji polityczno-militarnych przed wybuchem oraz w początkowym okresie wojny, zmusza do szukania najbardziej skutecznych metod organizacji dowodzenia wojskami operacyjnymi, szczególnie w tym trudnym okresie. Znajduje to między innymi swoje odbicie w zmianach organizacyjnych i funkcjonalnych sztabu frontu, które znalazły się w nowych dokumentach dyrektywnych.

Doskonalenie dowodzenia jest procesem stałym, powodowanym zmianami zachodzącymi w środkach dowodzenia oraz podyktowane koniecznością niedopuszczenia do zaskoczenia, a raczej dążeniem do wyprzedzenia przeciwnika w skutecznym uruchomieniu całej machiny wojennej, w tym szczególnie pierwszego rzutu wojsk frontu. Dlatego między innymi przedmiotem ostatnich prac Sztabu Generalnego WP były dokumenty dyrektywne oraz planistyczne w dziedzinie dowodzenia Siłami Zbrojnymi PRL na czas "W", które stanowią dalszy krok w całokształcie prac nad doskonaleniem obronności PRL.

11/ Rozmieszczenie wojsk frontu w rejonie wyjściowym na terytorium obcego państwa oprócz stosowania obowiązujących zasad i norm wynikających z regulaminów, powinno uwzględniać właściwości terytorium w sensie topograficznym oraz dyslokacji i zadań operacyjnych wojsk sojuszniczych.

Drugim niezmiernie ważnym aspektem w ugrupowaniu wojsk frontu jest konieczność jego powiązania z krajem, jako zapleczem w zakresie uzupełniania potrzeb ludzkich i materiałowo-technicznych, co przy specyfice poszczególnych kierunków operacyjnych oraz przeszkodach wodnych, stwarza konieczność wy-

konania szeregu przedsięwzięć gwarantujących nieprzerwany dopływ sił i środków do rejonu wyjściowego.

12. Oceniając złożoność strategiczno-operacyjnego rozwijania sił zbrojnych, w tym wojsk frontu, celowym i potrzebnym według zdania autora jest opracowywanie oddzielnego dokumentu w postaci planu zajmowania rejonu wyjściowego, w którym ujęte byłyby wszystkie problemy obejmujące całokształt rozwijania operacyjnego frontu.

ROZDZIAŁ IV

OPERACYJNE ZABEZPIECZENIE ZAJMOWANIA REJONU WYJŚCIOWEGO PRZEZ WOJSKA FRONTU

Strategiczno-operacyjne rozwijanie sił zbrojnych,a w tym zajmowanie rejonów wyjściowych do pierwszych operacji, będzie okresem szczególnego zainteresowania ze strony przeciwnika, który będzie dążyć do rozpoznania naszych wojsk, rozszyfrowania planów i zamiarów, oraz w miarę możliwości utrudnienia lub wręcz uniemożliwienia przyjęcia planowego ugrupowania operacyjnego wojsk frontu.

Kierując się powyższymi przesłankami, problem operacyjnego zabezpieczenia zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska, powinien stanowić kompleks planowych i zgranych ze sobą w czasie i przestrzeni przedsięwzięć w skali strategicznej, operacyjnej i taktycznej.

W celu planowego i zorganizowanego zajęcia rejonu wyjściowego przez wojska frontu na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, należy przewidywać realizację /część wykonać już w czasie pokojowym/, wszystkich elementów składających się na zabezpieczenie operacyjnego rozwijania wojsk frontu, a mianowicie: rozpoznanie, przykrycie granicy państwowej, maskowanie, obrona przed bronią masowego rażenia, obrona przeciwlotnicza, zabezpieczenie inżynieryjne, walka radioelektroniczna, zabezpieczenie hydrometeorologiczne i topogeodezyjne oraz zabezpieczenie tyłowe /materiałowe, techniczne, medyczne, komunikacyjne/.

1. Znaczenie operacyjnego zabezpieczenia zajmowania rejonów wyjściowych do operacji zaczepnej

W zależności od rozwoju sytuacji na Zachodnim Teatrze Działań Wojennych oraz związanego z tym sposobu zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska frontu, różnie będą kształtować się potrzeby i możliwości operacyjnego zabezpieczenia tego zadania.

W sytuacji stopniowego narastania zagrożenia, wojska będą zajmować rejony wyjściowe etapami, poszczególnymi rzutami, w różnych odstępach czasu. Przykładem takiego rozwiązania może być ćwiczenie "LATO-71", w którym nasze wojska przed wybuchem wojny zdołały w sposób planowy i zorganizowany przyjąć ugrupowanie operacyjne do działań.

W takim wariancie, część zadań operacyjnego zabezpieczenia powinna być potraktowana jako przedsiwzięcia o priorytetowym znaczeniu i należałoby je realizować w pierwszym etapie zajmowania rejonu wyjściowego z odpowiednim wyprzedzeniem głównych sił wojsk frontu. W tej sytuacji istnieją najdogodniejsze warunki do przeprowadzenia operacyjnego zabezpieczenia zajmowania przez wojska rejonu wyjściowego w pełnym wymiarze.

W pierwszej kolejności powinny być przerzucone oddziały i pododdziały szczebla operacyjnego realizujące zadania w zakresie rozpoznania, maskowania operacyjnego, obrony przeciwlotniczej, walki radioelektronicznej i zabezpieczenia topogeodezyjnego.

Oczywiście na szczeblu taktycznym, dotyczy to zwłaszcza związków pierwszorzutowych, problematyka ta powinna być widzia-

na w podobny sposób, chociaż w innej skali.

Odpowiednio wcześniej rozwinięte i działające siły i środki w powyższych rodzajach operacyjnego zabezpieczenia, mogą przyczynić się w znacznym stopniu do skutecznego zajęcia rejonów wyjściowych przez siły główne armii i frontu.

Dla tak rozumianego, efektywnego uruchomienia najbardziej potrzebnych elementów operacyjnego zabezpieczenia, należy mieć te siły i środki zawsze gotowe do natychmiastowego działania. Stąd konieczność posiadania w pełni rozwiniętych, a często i działających w warunkach pokojowych tych jednostek, które przeznaczone są do wyżej przedstawionych zadań.

Tak zorganizowane operacyjne zabezpieczenie, zwłaszcza w systemie koalicyjnym, jest w stanie znacznie utrudnić przeciwnikowi rozpoznanie i oddziaływanie na wojska zajmujące rejony wyjściowe do operacji oraz niedopuścić do niespodziewanego ataku przeciwnika.

Równolegle z siłami głównymi wojsk frontu, powinny zajmować rejon wyjściowy elementy zabezpieczenia inżynieryjnego, obrony przed bronią masowego rażenia i zabezpieczenia hydrometeorologicznego.

W trzeciej kolejności, po przegrupowaniu się i zajęciu rejonów wyjściowych przez pierwsze i drugie rzuty oraz odwody specjalne, powinny wejść w swoje rejony siły i środki materiałowego, technicznego, medycznego i komunikacyjnego zabezpieczenia działań. Oczywiście szczebla armijnego - za jednostkami armii, frontowego - za związkami i oddziałami frontu. Nie należy do tych zasad podchodzić zbyt sztywno i przy konkretnej

sytuacji w miarę możliwości, przegrupowywać i organizować org ny tyłowe szczebla operacyjnego wcześniej.

W przypadku nagłego i zaskakującego wybuchu konfliktu zbrojnego, oraz zajmowania rejonów wyjściowych równocześnie przez większą część będących w gotowości związków taktycznych oraz jednostki armijne i frontowe, zabezpieczenie operacyjne będzie przebiegać w trudnych warunkach oddziaływania przeciwn ka oraz w skróconym czasie.

Innym aspektem tego wariantu jest konieczność podziału sił i środków na zabezpieczenie wojsk prowadzących już działania lub będących obiektem ataków środków jądrowych i klasycznych nieprzyjaciela oraz na zabezpieczenie zajmowania rejonów wyjściowych przez pozostałe części ugrupowania wojsk frontu.

Siły i środki zabezpieczenia działań szczebla taktyczne go, będą zaangażowane równolegle z macierzystymi związkami tak tycznymi, natomiast armijne a szczególnie frontowe, powinny być dzielone w zależności od sytuacji i ważności aktualnie sto jących przed wojskami zadań.

Rozpatrując problem operacyjnego zabezpieczenia zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska naszego frontu, należy uwzględniać to, że Narodowa Armia Ludowa NRD oraz Północna Grupa Wojsk Radzieckich w NRD i Centralna w CSRS, w okresie pokojowym posiada rozwinięte określone siły i środki operacyjnego zabezpieczenia działań. Jest to podyktowane koniecznością niedopuszczenia do zaskoczenia sił zbrojnych państw-uczestników Układu Warszawskiego. Na wojskach tych stanowiących pierwszy rzut strategiczny, ciąży odpowiedzialne zadanie zmniej-

szenia skutków ewentualnego uderzenia jądrowego, lotnictwa, marynarki wojennej i wojsk lądowych na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej i Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej oraz na siły zbrojne Układu Warszawskiego realizujące strategiczno-operacyjne rozwijanie, a w tym zajmowanie rejonu wyjściowego.

Reasumując należy podkreślić, że sprawne zajmowanie rejonów wyjściowych przez wojska będzie w znacznym stopniu zależało od dobrego operacyjnego zabezpieczenia tego zadania. Właśnie w porę i dobrze zorganizowane rozpoznanie, maskowanie operacyjne, obrona przeciwlotnicza, walka radioelektroniczna itd., gwarantują planowe i skuteczne rozpoczęcie operacji z rejonów wyjściowych, które rzutuje z kolei na powodzenie całej operacji.

Problematyka powyższa powinna znajdować swoje pełne odzwierciedlenie w planowaniu operacyjnym, w prowadzonych rekonesansach oraz być przedmiotem szkolenia na wszystkich szczeblach dowodzenia.

Stałe doskonalenie form organizacyjnych poszczególnych elementów operacyjnego zabezpieczenia, szczególnie działających częściowo już w okresie pokojowym /np. rozpoznanie/, priorytetowe potraktowanie rozwoju i związanych z tym nakładów finansowych na takie działy uzbrojenia jak obrona przeciwlotnicza i walka radioelektroniczna, a także stała, zorganizowana wymiana informacji o przeciwniku między armiami Układu Warszawskiego, zapewni najlepsze warunki do strategiczno-operacyjnego rozwijania sił zbrojnych obejmującego między innymi zajmowanie rejonów wyjściowych do pierwszej operacji frontowej.

2. Zabezpieczenie operacyjne, jego zadania i możliwości na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej

Przedstawione ogólnie w poprzednim punkcie, zagadnienia traktujące o zabezpieczeniu operacyjnym zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska frontu, wymagają określonego rozwinięcia, oczywiście przy uwzględnieniu specyfiki wynikającej z terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

1/ Rozpoznanie - prowadzone permanentnie wydzielonymi siłami i środkami przez wszystkie armie Układu Warszawskiego, pozwala na pełną i wszechstronną ocenę potencjalnego przeciwnika znajdującego się w Europie. W zaostrzającej się sytuacji międzynarodowej a zwłaszcza strategiczno-operacyjnego rozwijania wojsk NATO, zachodzi konieczność śledzenia i prowadzenia oceny nieprzyjaciela w całej Europie, a zwłaszcza na kierunku /w pasie/ zarysowującego się zadania dla wojsk naszego frontu, co może być określone wcześniej, podane w trakcie rozwijania lub po wybuchu wojny.

Szczególnego znaczenia nabiera problem rozpoznania i ustalenia ugrupowania sił i środków w okresie zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska frontu oraz w czasie bezpośrednio poprzedzającym przejście do operacji. Dlatego odpowiednie zaplanowanie, zgrane w czasie wysunięcie organów rozpoznawczych frontu i armii oraz wykorzystanie danych ze sztabów armii sojuszniczych, powinno zapewnić niezbędne dane o przeciwniku w pasie frontu.

Praktycznie należy mieć w ciągłej gotowości większość sił i środków rozpoznawczych szczebla operacyjnego /a zwłasz-

cza armii pierwszego rzutu, armii lotniczej oraz rozpoznania specjalistycznego - radiotechnicznego, wojsk rakietowych i artylerii itp./, które powinny zostać jak najszybciej przerzucone do rejonu wyjściowego i współdziałając z organami sojuszniczymi "wejść" w sytuację w pasie przyszłych działań frontu. Koniecznym jest także odpowiednie przygotowanie w procesie szkolenia wojsk i sztabów, grup operacyjnych /oficerów kierunkowych/, którzy powinni być przerzuceni drogą powietrzną do sztabów operacyjnych NAL NRD i AR rozmieszczonych w rejonie wyjściowym przewidzianym do zajęcia przez wojska frontu.

Tak zorganizowane rozpoznanie zapewni informacje, które będą podstawą do podjęcia najlepszej decyzji do operacji oraz wprowadzenie ewentualnych zmian w ugrupowaniu operacyjnym i związanych z tym korekt w zajmowaniu rejonu wyjściowego.

Głównymi zadaniami rozpoznania w okresie zajmowania rejonu wyjściowego są:

- ustalenie charakteru i zakresu przedsięwzięć dokonywanych przez państwa NATO, wskazujących na przygotowanie do wojny;
- śledzenie i ustalenie zmian w ugrupowaniu rodzajów sił zbrojnych i związków operacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem środków przenoszenia broni jądrowej;
- ustalenie ugrupowania operacyjnego i prawdopodobnego terminu rozpoczęcia działań wojennych przez nieprzyjaciela;
- stałe śledzenie zmian w ugrupowaniu przeciwnika, w tym środków przenoszenia broni masowego rażenia.

Oczywiście należy widzieć trudności w pełnej realizacji zadań rozpoznawczych, wynikające z ograniczonej ilości środków rozwiniętych w początkowym okresie zajmowania rejonów wyjściowych i dlatego główną rolę będą spełniać siły i środki armii sojuszniczych.

Dla realizacji wyżej wymienionych zadań mogą być wykorzystywane różnorodne siły i środki.

a/ Organy rozpoznawcze armii sojuszniczych /NAL NRD i PGWR/, które znajsując się w bezpośredniej styczności z potencjalnym przeciwnikiem i są w posiadaniu największej ilości aktualnych danych o całym terytorium RFN oraz wojskach NATO.

Wychodząc z powyższego, wydaje się koniecznym możliwie najwcześniejsze wysłanie do sztabów sojuszniczych oficerów rozpoznawczych /jako kierunkowych lub w składzie grup operacyjnych/, którzy będą zobowiązani przekazywać naszym sztabom wszystkich szczebli aktualną sytuację o nieprzyjacielu. Dlatego ten problem należy uwzględniać w całości przedsięwzięć planistyczno-organizacyjnych oraz szkoleniowych Sztabu Generalnego WP i sztabów operacyjnych.

b/ Agentura rozmieszczona na terytorium potencjalnego przeciwnika, która może odegrać ważną rolę zarówno w okresie poprzedzającym działania wojenne jak również w początkowym okresie wojny.

c/ Lotnictwo rozpoznawcze, które powinno przebazować się na lotniska operacyjne oraz jeszcze w okresie przed wybuchem wojny realizować zadania przez prowadzenie rozpoznania wzdłuż granicy z Republiką Federalną Niemiec, natomiast z chwilą rozpoczęcia działań wojennych prowadzić rozpoznanie na cały promień zasięgu samolotów.

d/ Jednostki wojsk radiotechnicznych szczebla centralnego i operacyjnego, zadaniem których jest śledzenie i ustalanie rejonów rozmieszczenia środków łączności i radiolokacyjnych w pasie frontu.

e/ Działania specjalne /rozpoznawcze i dywersyjne/, prowadzone przez pododdziały szczebla frontowego i armijnego w określonych rejonach, w których przewidywane jest rozmieszczenie środków przenoszenia broni jądrowej i sztabów. Należy zaznaczyć, że wysadzenie grup specjalnych może mieć miejsce po rozpoczęciu działań wojennych a dane zdobyte w wyniku działań specjalnych w początkowym okresie wojny mają szczególną wartość np. dla pierwszego uderzenia jądrowego. Dlatego siły i środki przeznaczone do tych zadań, powinny znajdować się w wysokim stopniu rozwinięcia i gotowości bojowej.

2/ Przykrycie granicy państwowej[x/] - ma na celu niedopuszczenie do niespodziewanego ataku przeciwnika oraz zabezpieczenia strategiczno-operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

W konkretnej sytuacji, przy rozpatrywaniu rejonu wyjściowego na terytorium NRD, dotyczy to przede wszystkim jednostek Armii Radzieckiej i NAL NRD. Jednak w określonych warunkach, gdy będzie mieć miejsce planowe, wcześniejsze rozwijanie wojsk naszego frontu na jednym z kierunków operacyjnych, wówczas przed pierwszorzutowymi związkami taktycznymi może być postawione zadanie wydzielenia odpowiednich sił i środków w celu przykrycia granicy NRD-RFN, wspólnie z jednostkami sojuszniczymi lub samodzielnie.

Innym przypadkiem może być przykrycie naszej zachodniej granicy w sytuacji, gdy front zajmie rejon koncentracji na terytorium PRL i z przyczyn różnej natury /politycznej lub militarnej/ nie będzie kontynuował zajmowania rejonów wyjściowych na obszarze NRD. Wówczas należy realizować przy-

---

x/ Pod pojęciem przykrycia granicy państwowej, należy w naszej sytuacji rozumieć przykrycie rejonu wyjściowego wojsk frontu.

krycie granicy wzdłuż rzek Odra i Nysa Łużycka oraz w określonym stopniu wybrzeża Bałtyku.

Podstawowymi zadaniami w zakresie przykrycia granicy państwowej są:

- odparcie i zerwanie prowokacyjnych i rozpoznawczych poczynań nieprzyjaciela na granicy, realizowanych bezpośrednio przed wybuchem lub na początku wojny;
- odparcie uderzeń oddziałów przednich pierwszego rzutu operacyjnego nieprzyjaciela;
- przykrycie rozwinięcia w rejonach wyjściowych i zorganizowanego wejścia do działań głównych sił wojsk własnych;
- zabezpieczenie ześrodkowania drugich rzutów i odwodów przybywających z głębi na poszczególne kierunki operacyjne.

Przykrycie organizuje się w powietrzu, na lądzie i na morzu następującymi sposobami:

- w powietrzu - dyżurnymi siłami lotnictwa myśliwskiego OPK i wojsk lotniczych oraz radiotechnicznymi i rakietowymi środkami dyżurnymi będącymi w gotowości do odparcia powietrznego napadu nieprzyjaciela;
- na lądzie - związkami operacyjnymi, taktycznymi i jednostkami wydzielonymi z pierwszego rzutu operacyjnego, które stacjonują w pobliżu granicy państwowej;
- na morzu - siłami i środkami służby dozorującej na podejściach do baz morskich i ważniejszych rejonów wybrzeża.

Szczególną właściwością działania tych sił będzie konieczność przyjęcia na siebie początkowego uderzenia nieprzyjaciela i w ciągu określonego czasu prowadzenie działań bojowych z przeważającym przeciwnikiem i niedopuszczenia do przer-

wania się w głąb, zabezpieczając tym samym zorganizowane zajęcie rejonów wyjściowych oraz wejście do bitwy głównych sił i środków armii i frontu.

Jest ogólnie wiadomym, że w zgrupowaniach uderzeniowych potencjalnego przeciwnika znajdują się znaczne ilości samolotów lotnictwa taktycznego i czołgów. Oznacza to, że przykrycie granicy powinno być przede wszystkim przeciwlotnicze i przeciwpancerne, zdolne do odparcia uderzeń dużych sił lotniczych i czołgów w czasie niezbędnym do rozwinięcia głównych sił pierwszego rzutu operacyjnego w rejonie wyjściowym.

Zgodnie z podstawowymi wymogami systemu ognia na rubieży przykrycia, a w szczególności na kierunkach zagrożenia przez czołgi, powinien być przygotowany ogień artylerii, czołgów i środków przeciwpancernych w powiązaniu z zaporami inżynieryjnymi oraz uderzenia lotnictwa.

Nieodłączną cechą wojsk wydzielanych do przykrycia granicy, powinna być ich wysoka manewrowość oraz zdolność do szybkiego zajmowania nakazanych rejonów i rubieży, rozwijania z marszu i skutecznego wykonywania różnorodnych zadań. Najodpowiedniejszymi mogą byćdo tych zadań wzmocnione poz i boz.

Poważny wpływ na sposób organizowania przykrycia granicy, ma sytuacja jaka wytworzyła się w pasie frontu. Nie będzie szczególnych trudności przy zajmowaniu rejonów wyjściowych przed wybuchem konfliktu zbrojnego, natomiast organizowanie przykrycia w toku wojny, gdy przeciwnik nawiąże walkę z wojskami sojuszniczymi a tym bardziej gdy uzyska powodzenie, wówczas przykrycie przyjmie charakter bojów spotkaniowych, których celem będzie przejęcie inicjatywy i stworzenie zorganizowanej rubieży obronnej.

Biorąc pod uwagę ważność i złożoność przykrycia granicy w okresie zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu, należy zorganizować odpowiedni system dowodzenia, który powinien być szczególnie mobilny. Dlatego należy przewidywać w tym celu organizację WSD na szczeblach frontu, armii i dywizji oraz powiązanego z nimi dowodzenia lotnictwem frontowym.

Ponieważ zagadnieniu przykrycia granicy państwowej, ze względu na obecność Niemieckiej Republiki Demokratycznej, w dotychczasowej naszej praktyce planistycznej i szkoleniowej nie poświęcano należytej uwagi, wydaje się celowym wprowadzenie do procesu szkolenia wojsk operacyjnych na wszystkich szczeblach tematyki traktującej o tym problemie.

3/ Maskowanie operacyjne - ma na celu wprowadzenie w błąd nieprzyjaciela odnośnie rozmieszczenia i ugrupowania wojsk frontu w rejonie wyjściowym oraz osłabienia skutków ewentualnych uderzeń jądrowych i klasycznych.

Minister Obrony Narodowej w swoim wystąpieniu na odprawie szkoleniowej w 1972 r. podkreślił, że "na współczesnym polu walki problem maskowania wystąpi ze szczególną ostrością. Jednakże w tej sferze walka toczy się już dziś, trzeba się również liczyć z intensyfikacją wielostronnych form penetracji naszego terytorium, naszych obiektów wojskowych. Planowanie przedsięwzięć maskowania na wszystkich szczeblach oraz ich sumienna realizacja zarówno w procesie szkolenia a szczególnie w okresie zagrożenia i wojny, muszą być traktowane z całą powagą i starannością"x/.

---

x/ Wystąpienie Ministra Obrony Narodowej i referat szefa GZP na odprawie szkoleniowej kierowniczej kadry Sił Zbrojnych PRL w dniu 18 listopada 1972 r. /Oddział Szkolenia Operacyjnego Sztabu Generalnego WP/.

Główny wysiłek maskowania operacyjnego w czasie zajmowania rejonu wyjściowego oraz przyjmowania w nim ugrupowania operacyjnego, należy skupić na zasadniczych elementach ugrupowania wojsk frontu, w tym szczególnie wojsk rakietowych oraz systemu dowodzenia. Należy dążyć do ukrycia stopnia rozwinięcia i gotowości wojsk frontu do działań, zdeformowania faktycznego ugrupowania oraz uodpornienia łączności na przeciwdziałanie nieprzyjaciela.

W tym celu należy:

- zorganizować pozorne stanowiska dowodzenia szczebla operacyjnego i wymiany radiowej w tym systemie np. SD frontu, jedno SD armii, dwa SD związków taktycznych;
- zorganizować pozorne rejony ześrodkowania niektórych elementów ugrupowania;
- zabezpieczyć maskowanie przepraw na zasadniczych rubieżach wodnych /rzeki Odra, Łaba, Nysa Łużycka/;
- organizować dezinformację radiową w systemie pozornych stanowisk dowodzenia i na oddzielnych kierunkach radiowych oraz powiązanie tych przedsięwzięć z przeciwdziałaniem radiowym;
- stosować w szerokim zakresie maskowanie bezpośrednie wojsk a szczególnie stanowisk dowodzenia na wszystkich szczeblach.

Organizację pozornych SD należy ująć w planowo powiązany system, przesunięty o 30-50 km w stosunku do faktycznego. Oprócz tego zachodzi potrzeba ześrodkowania odpowiedniej ilości różnorodnego sprzętu kołowego, radiostacji i odbijaczy kątowych przy zorganizowanym ruchu pojazdów i ludzi w rejonie SD.

Pozorne rejony ześrodkowania wojsk należy organizować w lukach między zasadniczymi elementami ugrupowania operacyjnego frontu, w powiązaniu z systemem pozornych SD. Wykorzystuje się do tego celu część sił i środków jednostek drugorzutowych a nawet pierwszych rzutów, szczególnie w początkowym okresie zajmowania rejonów wyjściowych. Daje to większą gwarancję wprowadzenia przeciwnika w błąd odnośnie zarysowującego się ugrupowania operacyjnego frontu oraz związanego z tym kierunku głównego uderzenia.

Maskowanie mostów na rzekach Odra, Łaba i Nysa Łużycka, należy organizować siłami wojsk OTK /PRL i NRD/. W tym celu można wykonywać przy pomocy wydzielonego sprzętu przeprawowego oraz odbijaczy kątowych, pozorne mosty z jednoczesnym pozorowaniem ruchu wojsk przez te obiekty.

Maskowanie przebazowania i działań lotnictwa frontowego, realizować metodą pasywnych zakłóceń radioelektronicznych, wykorzystując w tym celu wydzielone samoloty, włókna metalizowane oraz naboje specjalne ASO-21.

Dezinformowanie radiowe należy organizować przez wykorzystanie środków radiowych pracujących w systemie pozornych SD, stosując wymianę radiową we własnych sieciach oraz przez włączanie się w sieci i kierunki radiowe przeciwnika. Odpowiednie materiały do tego celu powinny być przygotowane w okresie pokojowym.

Maskowanie radioelektroniczne na okres zajmowania rejonu wyjściowego, organizować poprzez stosowanie pracy na częstotliwościach okresu pokojowego, włączanie urządzeń promieniujących energię elektromagnetyczną tylko za zgodą szefa wojsk łączności frontu, utrzymywanie odwodu sił i środków, które przejmują

pracę w przypadku zastosowania zakłóceń siłowych przez przeciwnika itp.

Maskowanie bezpośrednie w rejonie wyjściowym organizują dowódcy i sztaby związków taktycznych i oddziałów na ogólnych zasadach. Specjalne zalecenia wynikające z potrzeb maskowania operacyjnego określają sztaby armii.

W związku z tym, że najczęściej będzie brak dostatecznej ilości sił i środków, a często i czasu na organizowanie maskowania operacyjnego w pełnym wymiarze, należy umiejętnie wykorzystać całokształt działalności wojsk frontu np. wszelkie przegrupowania, zmiany podporządkowania, przybycie nowych jednostek itp., które odpowiednio wkomponować w plan maskowania operacyjnego.

Drugim aspektem jest autentyzm realizowanych przedsięwzięć, co wynika ze znacznych możliwości przeciwnika w zakresie rozpoznania oraz nie należy liczyć na jego "naiwność" w zakresie znajomości naszych wojsk i podstawowych zasad prowadzenia współczesnych działań.

W przypadku maskowania operacyjnego na terytorium NRD, należy z całą mocą podkreślić znaczenie połączonego wysiłku trzech armii sojuszniczych, które będą realizować wiele takich przedsięwzięć jak przegrupowanie, rozbudowę rejonów i rubieży, organizację stanowisk dowodzenia oraz specjalistyczne zabiegi w zakresie maskowania operacyjnego i bezpośredniego.

Niezmiernie ważnym będzie w tym zakresie, z jednej strony wykorzystanie całokształtu przedsięwzięć realizowanych przez wojska sojusznicze w rejonie wyjściowym zajmowanym przez nasz front oraz zgranie szeregu zadań w czasie i przestrzeni, a także niedopuszczenie do kolizji i wzajemnych zakłóceń.

Oczywiście wymaga to wielu wspólnych prac planistycznych na szczeblu centralnym i operacyjnym, co wydaje się nie znalazło dotychczas należnego miejsca w działalności Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych UW.

4/ Obrona przed bronią masowego rażenia - organizowana jest w celu maksymalnego zabezpieczenia wojsk przed porażeniem bronią jądrową, chemiczną i biologiczną, zachowania zdolności bojowej i zapewnienia pomyślnego wykonania zadań. Jednocześnie z OPMAR należy stosować wszelkiego rodzaju przedsięwzięcia mające na celu wykrycie i niszczenie środków masowego rażenia nieprzyjaciela.

Należy podkreślić, że obrona wojsk przed bronią masowego rażenia obejmuje szeroki wachlarz przedsięwzięć, które realizowane są przez poszczególne rodzaje wojsk i służb na wszystkich szczeblach dowodzenia i w różnych rodzajach działań, a w tym i podczas zajmowania i przebywania w rejonach wyjściowych.

Zasadniczymi przedsięwzięciami z zakresu OPMAR w rejonach wyjściowych do operacji zaczepnej są między innymi: rozśrodkowanie i maskowanie wojsk, umiejętne wykorzystanie ochronnych właściwości terenu, inżynieryjne przygotowanie rejonów ześrodkowania, okresowa i skryta zmiana rejonów rozmieszczenia wojsk i punktów dowodzenia, prowadzenie ciągłego rozpoznania skażeń i zakażeń, zorganizowanie systemu powiadamiania o zagrożeniu oraz likwidacja skutków uderzeń broni masowego rażenia nieprzyjaciela.

Zakres oraz charakter przedsięwzięć w dziedzinie OPMAR w okresie przygotowawczym do operacji, będzie w znacznym stopniu zależał od czasu jakim będą dysponować wojska na ich realizację.

Przy planowej, stopniowej poprawie położenia wojsk frontu oraz etapowym zajmowaniu rejonów wyjściowych, istnieją dogodne warunki do pełnego wykonania przedsięwzięć wchodzących w zakres OPEMAR o których była mowa wyżej. Natomiast w sytuacji gwałtownego rozwoju wydarzeń, krótkiego czasu na zajęcie rejonów wyjściowych oraz ewentualnych uderzeń broni masowego rażenia, przedsięwzięcia wchodzące w zakres OPEMAR będą realizowane równolegle z przechodzeniem do wykonywania zadań bojowych.

Niezależnie jednak od powyższego, można przedstawić wybrane zagadnienia, których realizacja w okresie zajmowania rejonów wyjściowych będzie mieć szczególne znaczenie.

Podczas rozwijania operacyjnego wojsk frontu w okresie zagrożenia, nie można dopuścić do tego by przebywały one we właściwych rejonach wyjściowych przez dłuższy okres czasu. W związku z tym, w ostatniej fazie przegrupowania należy przesuwać je w kierunku rejonów wyjściowych stopniowo, częściami z uwzględnieniem potrzeb zabezpieczenia operacyjnego a w tym przykrycia granicy, aby w momencie wybuchu wojny znalazły się we właściwych rejonach i na planowych kierunkach działania. W tych warunkach należy dążyć do zajmowania rejonów wyjściowych jak najbliżej rubieży starcia, jednak poza zasięgiem działania środków artyleryjskich.

Konieczność stworzenia silnego zgrupowania uderzeniowego oraz wymagania odnośnie dowodzenia, ograniczają zakres postulowanego rozśrodkowania. W związku z tym podczas zajmowania rejonów wyjściowych należy:

- wyznaczać pasy przegrupowania, w których jednocześnie mogłyby kontynuować marsz 2-3 dywizje pierwszorzutowe armii po 2-3

drogach każda, przy zachowaniu odległości między poszczególnymi marszrutami około 5 km;

- wykorzystywać ochronne właściwości terenu na wszystkich szczeblach a szczególnie przez dowódców pododdziałów;
- prowadzić ciągłe rozpoznanie skażeń i zakażeń z tym, że zachodzi potrzeba możliwie najwcześniejszego wysłania armijnych i frontowych organów rozpoznania skażeń do rejonów wyjściowych oraz nawiązania kontaktu z organami armii sojuszniczych, które mają rozwiniętą stałą i uzupełnianą środkami polowymi sieć posterunków rozpoznania i analizy skażeń. Pozwoli to na pełniejszy obraz sytuacji na całym terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej;
- powiadamiać maszerujące do rejonów wyjściowych wojska o skażeniach powstałych na kierunku ich przegrupowania oraz w planowanych rejonach, co może spowodować konieczność korekty dróg marszu i rejonów. Celowym będzie tutaj zorganizowanie posterunków informacyjnych w ramach systemu regulacji ruchu.

Stosownie przedstawionych rozwiązań, w określonym stopniu pozwoli na zmniejszenie skutków ewentualnego użycia broni masowego rażenia przez przeciwnika oraz przyczyni się do planowego zajęcia rejonu wyjściowego przez wojska frontu.

5/ Obrona przeciwlotnicza - przedstawia sobą szereg przedsięwzięć realizowanych przez wszystkie jednostki frontu dysponujące elementami prowadzenia walki z powietrznymi środkami napadu nieprzyjaciela.

W okresie przegrupowania wojsk frontu oraz zajmowania i przebywania w rejonie wyjściowym do operacji, głównymi zadaniami OPL powinny być:

- zabezpieczenie wojsk przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza podczas marszu i w rejonach ześrodkowania;
- organizacja powiadamiania i ostrzegania o zagrożeniu z powietrza;
- osłona przepraw oraz innych newralgicznych rejonów w pasie przegrupowania wojsk frontu.

W zależności od kierunku operacyjnego, na którym będą wprowadzane do działań wojska frontu, zagrożenie napadem powietrznym będzie różne. Najbardziej niebezpiecznym będzie odkryte, północne skrzydło od strony Bałtyku, natomiast przy operacji na kierunku berlińsko-rurskim lub drezdeńsko-frankfurckim, skrzydła będą w poważnym stopniu zabezpieczane przez obronę przeciwlotniczą sojuszniczych frontów i armii. Istotnym będzie w tych sytuacjach nawiązanie współdziałania w celu możliwie najwcześniejszego otrzymywania danych o zagrożeniu z powietrza.

Osłona przeciwlotnicza wojsk w rejonie wyjściowym będzie organizowana siłami i środkami OPL frontu we współdziałaniu z lotnictwem myśliwskim armii lotniczej, wojskami OPK NRD i CSRS, OPL i LM PGWR w NRD, CGWR w CSRS oraz siłami i środkami OPL Zjednoczonej Floty Bałtyckiej.

W zakresie rozpoznania radiolokacyjnego celów powietrznych należy organizować rubieże rozwinięcia RPWN, które będą utrzymywane w stanie zakrytym. Włączanie WCz na rozwiniętych posterunkach oraz rozwijanie dalszych RPWN, powinno być realizowane na specjalny rozkaz z SD OPL frontu /armii/, a dane o sytuacji powietrznej będą odbierane z sieci powiadamiania OPK NRD.

Artyleryjsko-rakietowa osłona przeciwlotnicza rejonu wyjściowego realizowana jest wojskami rakietowymi szczebla frontowego, które powinny osłonić główne zgrupowanie wojsk frontu, tworząc we współdziałaniu z jednostkami rakietowymi wojsk sojuszniczych strefową obronę przeciwlotniczą. Pułki artylerii przeciwlotniczej /frontowe i armijne/, będą wykorzystywane do osłony stanowisk dowodzenia oraz brygad rakiet operacyjno-taktycznych.

Lotnictwo myśliwskie powinno osłaniać główne zgrupowanie wojsk frontu w systemie OPL, zwracając szczególną uwagę na osłonę jednostek rakietowych, stanowisk dowodzenia oraz baz zaopatrzeniowych.

Niezmiernie ważnym elementem w zakresie OPL rejonu wyjściowego w okresie jego zajmowania i przebywania w nim wojsk frontu, będzie ścisłe współdziałanie z siłami i środkami OPL wojsk sojuszniczych. Chodzi tutaj o szybkie i skuteczne "wejście" w istniejący system obrony przeciwlotniczej, a szczególnie wykorzystywanie danych o sytuacji powietrznej, istniejących strefach obrony rakietowej i artyleryjskiej oraz czasu odejścia określonych sił i środków wojsk sojuszniczych na inne kierunki.

W tym celu należałoby organizować specjalne grupy operacyjne, które powinny udać się na CSD wojsk OPK NRD oraz do związków operacyjnych NAL i AR, dla najszybszego nawiązania współdziałania w zakresie interesującym obronę przeciwlotniczą wojsk frontu w rejonie wyjściowym.x/

---

x/ Przeprowadzone uzgodnienia oraz opracowana w 1975 r. umowa, ustala wymianę grup operacyjnych między siłami zbrojnymi PRL i NRD w okresie zagrożenia. Pozwoli to na wypracowanie zakresu zadań i składu tych grup oraz włączenie ich działalności do procesu szkolenia.

Uogólniając obronę przeciwlotniczą w rejonie wyjściowym frontu, położonym na obcym terytorium, należy widzieć potrzebę znajomości systemu OPK sojuszniczego państwa oraz systemu OPL jego sił zbrojnych. Dodatkowym elementem, który należy uwzględniać jest obrona przeciwlotnicza wojsk radzieckich stacjonujących na terytorium NRD.

Zaplanowane, praktycznie sprawdzane oraz operatywne wejście środków OPL naszego frontu w system obrony powietrznej armii sojuszniczych na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, pozwoli skutecznie wykonać zadanie w zakresie niszczenia środków napadu powietrznego nieprzyjaciela oraz ostrzegania wojsk przed uderzeniami z powietrza.

6/ Zabezpieczenie inżynieryjne ma na celu stworzenie warunków do najskuteczniejszego wykorzystania posiadanych sił i środków walki, zwiększenia ochrony wojsk, sztabów i tyłów przed środkami rażenia, zapewnienie we właściwym czasie rozwinięcia operacyjnego wojsk a w tym zajęcia rejonu wyjściowego i przykrycia granicy państwowej.

Głównym zadaniem wojsk inżynieryjnych w okresie rozwijania operacyjnego jest zabezpieczenie przegrupowania wojsk frontu oraz przygotowanie rejonu wyjściowego pod względem inżynieryjnym.

W czasie przegrupowania wojsk do rejonu wyjściowego wykorzystywane są istniejące drogi kołowe a osłonę techniczną dróg na terenie kraju zapewnia się głównie siłami i środkami Ministerstwa Komunikacji. Niezależnie od tego, przegrupowujące się związki taktyczne i oddziały powinny być gotowe do wydzielenia części własnych sił i środków do wykonywania doraźnych prac drogowych.

Do przekraczania przeszkód wodnych wykorzystuje się istniejące mosty stałe. W przypadku ich zniszczenia na rzekach Wisła, Odra, Nysa Łużycka i Łaba należy przewidywać budowę przepraw siłami i środkami jednostek pontonowych Wojsk Obrony Wewnętrznej i Ministerstwa Komunikacji.

Rejon wyjściowy do operacji, do czasu zajęcia go przez wojska frontu, nie będzie przygotowany pod względem inżynieryjnym. W miarę zajmowania rejonów, związki taktyczne i oddziały powinny przystąpić do wykonania własnymi siłami prac inżynieryjnych pierwszej kolejności. Fortyfikacyjna rozbudowa rejonu ma zapewnić przede wszystkim warunki do ukrycia siły żywej i techniki, a jednocześnie umożliwić odparcie i załamanie uderzenia nieprzyjaciela, co wymaga aby struktura tej rozbudowy posiadała charakter zaczepno-obronny.

Zakres prac fortyfikacyjnych realizuje się na podstawie planów armijnych, które bazując na realnych możliwościach wojsk powinny zapewnić wykonanie w czasie pierwszej doby obiektów do prowadzenia ognia oraz ukrycia 100% stanu osobowego /szczeliny, okopy, stanowiska ogniowe/. W następnych 1-2 dniach powinny być wykonane ukrycia dla ludzi w postaci schronów przedpiersiowych i schronów typu lekkiego oraz inne obiekty pomocnicze. Możliwie pełną rozbudowę fortyfikacyjną należy zapewnić w rejonach rozmieszczenia wojsk rakietowych.

Podczas przygotowania rejonu wyjściowego należy przewidywać maksymalne wykorzystanie wykorzystanie naturalnych właściwości maskujących i ochronnych terenu.

Osłonę zaporami minowymi dogodnych kierunków do działania wojsk nieprzyjaciela, wykonują armie we własnym zakresie.

Ustawiane na podstawie armijnych planów pola minowe przed rejonami dywizji pierwszego rzutu, utrzymuje się w pierwszym lub drugim stopniu gotowości w zależności od sytuacji. W głębi rejonów ześrodkowania rozpoznaje się miejsca do ustawienia pól minowych i wykonuje prace przygotowawcze. Doprowadzenie ustawionych pól minowych do pierwszego stopnia gotowości wykonują armie na rozkaz dowódcy frontu.

Jednocześnie, zgodnie z planami armii należy przygotować się do niszczenia węzły dróg, drogi przechodzące przez cieśniny oraz inne obiekty. Oddziały zaporowe wszystkich szczebli rozpoznają rubieże minowania oraz drogi dojścia do tych rubieży.

Prace minersko-zaporowe w pierwszym okresie mogą być wykonywane głównie siłami pododdziałów inżynieryjnych związków taktycznych, natomiast w następnych dniach dodatkowo siłami oddziałów inżynieryjnych armii i frontu. Ilość przygotowanych pól minowych i niszczeń, nie może obniżyć więcej aniżeli o 50% norm należności środków minersko-zaporowych w oddziałach i związkach taktycznych oraz jednostkach wojsk inżynieryjnych niezbędnych w przypadku przejścia do natarcia.

W rejonach wyjściowych wykorzystywać należy istniejącą sieć dróg a jednocześnie związki taktyczne i oddziały własnymi siłami i środkami rozpoznają i przygotowują w niezbędnym zakresie, oczywiście przy wykorzystaniu istniejących, po 2-3 drogi wyjścia na rubieże rozwinięcia lub forsowania rzeki /jeśli występuje/. Na wszystkich drogach należy rozpoznać i przygotować objazdy rejonów lub obiektów /miast, przesmyków między jeziorami, cieśnin itp./ mogących stać się celami uderzeń jądrowych nieprzyjaciela.

Przejścia w zaporach minowych, ustawionych w ramach osłony granicy państwowej, powinny wykonywać wojska inżynieryjne tych armii, które je stawiały to znaczy NAL NRD i AR według potrzeb określonych przez dowódców armii i związków taktycznych naszego frontu. Przejście w zaporach minowych, względnie zdjęcie pól minowych ustawionych przez wojska frontu w ramach osłony rejonu wyjściowego, wykonują armie własnymi siłami.

Przejścia w zaporach minowych nieprzyjaciela zbudowanych wzdłuż granicy, wykonywać należy w miarę możliwości przed rozpoczęciem operacji siłami wojsk organizujących przykrycie granicy, a jeśli to nie będzie możliwe - z chwilą rozpoczęcia operacji siłami poszczególnych armii przy pomocy ładunków wydłużonych i czołgów z trałami przyczepnymi.

7/ Przeciwdziałanie radioelektroniczne - organizuje się w celu dezorganizacji dowodzenia wojskami, kierowania rakietami, lotnictwem taktycznym i środkami OPL nieprzyjaciela oraz zapewnienia nieprzerwanej pracy własnych środków i systemów radioelektronicznych. Powyższy cel osiąga się przez niszczenie szczególnie ważnych punktów dowodzenia i obiektów radioelektronicznych, zakłócenie głównych systemów i środków radioelektronicznych nieprzyjaciela oraz maskowanie przeciwradiolokacyjne wojsk własnych i obiektów tyłowych.

Potencjalny przeciwnik znajdujący się na Zachodnim TDW, posiada środki zdolne do zakłócenia wszystkich typów urządzeń radioelektronicznych znajdujących się na wyposażeniu naszych wojsk. Jest on w stanie na wybranych kierunkach i wyselekcjonowanych relacjach, obezwładnić zakłóceniami krótkofalową i

i ultrakrótkofalową łączność radiową oraz radioliniową i uniemożliwić jej wykorzystanie od szczebla oddziału do szczebla frontu włącznie, a ponadto:

- utrudnić efektywne wykorzystanie lotnictwa uderzeniowego i rozpoznawczego przez obezwładnienie zakłóceniami systemu naprowadzania;
- w poważnym stopniu ograniczyć wykorzystanie wojsk rakietowych przez zakłócenie stacji meteorologicznych;
- zmniejszyć o 50-70% zasięg i pułap pola radiolokacyjnego rakiet przeciwlotniczych i naprowadzania lotnictwa myśliwskiego na całą głębokość ugrupowania operacyjnego frontu;
- objąć radioelektronicznym rozpoznaniem zasadnicze środki łączności ugrupowania operacyjnego na głębokość do 600 km i więcej.

Przewiduje się, że w pasie frontu może działać łącznie:

- 1-2 korpuśne bataliony wojny radioelektronicznej /30-60 stacji różnych zakłóceń, 50-100 stacji zakłóceń pokładowych urządzeń samolotowych/;
- do 20 specjalnych samolotów i śmigłowców z urządzeniami zakłócającymi;
- około 10-20 cywilnych radiostacji komunikacyjnych przewidzianych do prowadzenia zakłóceń w zakresie KF;
- do 500 naziemnych i samolotowych urządzeń /posterunków, samolotów/ rozpoznania naziemnego w zakresie KF;
- ponad 200 naziemnych /samolotowych/ posterunków rozpoznania radiolokacyjnego.

Z powyższego widać, że nieprzyjaciel, który może być rozwinięty w pasie frontu jest w stanie osłabić możliwości uderzeniowe naszych wojsk, posiadając potencjalne szanse zde-

zorganizowania systemu dowodzenia wojskami oraz kierowania środkami rażenia.

W czasie zajmowania rejonu wyjściowego należy dążyć do możliwie najszybszego przegrupowania jednostek radiotechnicznych armii i frontu w celu zorganizowania dobrze działającego, własnego systemu walki radioelektronicznej.

W rozwijaniu naszego systemu walki radioelektronicznej należy uwzględnić istniejące i działające systemy NAL NRD oraz PGWR, które w początkowym okresie wojny będą podstawowymi środkami radioelektronicznego przeciwdziałania. Znajomość i umiejętne wykorzystanie rezultatów działających systemów na terytorium NRD, pozwoli na wczesne i operatywne włączenie się naszych sił i środków do całokształtu wojny radioelektronicznej na Zachodnim TDW.

W zakresie walki z rozpoznaniem radioelektronicznym nieprzyjaciela, przewidzieć należy odpowiednie reżimy pracy radiowej, manewr i wprowadzenie demonstracyjnych środków rozpoznania radioelektronicznego przeciwnika.

Ze względu na duże ilości środków radioelektronicznych znajdujących się na wyposażeniu wojsk, coraz większego znaczenia nabiera problem eliminacji wzajemnych zakłóceń różnorodnych, gęsto rozmieszczonych środków radioelektronicznych. Należy uwzględniać te zagadnienia w procesie planowania i praktycznego ich wykorzystania w rejonie wyjściowym.

Stały wzrost znaczenia walki radioelektronicznej, poprzez wprowadzenie coraz większej ilości nowoczesnych środków umożliwiających skuteczne zakłócanie całych systemów rozpoznania, zmusza do szukania środków zmniejszających możliwości przeciwnika w tej dziedzinie.

Przeprowadzone w ostatnich latach eksperymenty na ćwiczeniach Armii Radzieckiej potwierdziły, że przy zmasowanym użyciu środków zakłócających w pasie armii, większość środków radiowych, radioliniowych i radiolokacyjnych została wyeliminowana z pracy. Jest to bardzo wymowny przykład i dlatego w celu niedopuszczenia do zdezorganizowania działania nawet najlepiej zaplanowanej i zabezpieczonej operacji frontowej, koniecznym jest już w okresie przygotowawczym, a więc i w rejonie wyjściowym nadanie odpowiedniej rangi walce radioelektronicznej.

8/ Zabezpieczenie hydrometeorologiczne - polega na zbieraniu i opracowywaniu danych w zakresie temperatury powietrza, zachmurzenia i podstawy chmur, mgieł i stopnia widzialności, opadów deszczu lub śniegu, kierunków i prędkości wiatrów przyziemnych i górnych, stanów wody na przeszkodach wodnych oraz zalodzenia wód śródlądowych. W strefie nadmorskiej dodatkowo obejmuje poziom wód morskich, temperaturę i zasolenie wody oraz falowanie i zalodzenie morza.

Rozpatrywane rejony wyjściowe na terytorium NRD znajdują się wprawdzie w tej samej strefie klimatycznej, niemniej jednak w poszczególnych porach roku różnica w temperaturze powietrza, sile i kierunkach wiatru, zamgleniu itp. mogą być dość znaczne. Dlatego zachodzi potrzeba możliwie najwcześniejszego orientowania się wojsk frontu w sytuacji meteorologicznej w rejonie wyjściowym, co pozwoli zrealizować odpowiednie przedsięwzięcia zabezpieczające stany osobowe i technikę bojową przed szkodliwym działaniem warunków atmosferycznych oraz ukierunkuje sztaby na ewentualne dodatkowe przedsięwzięcia zabezpieczające wykonanie zadań.

Informacje o stanie pogody i wód, opracowywane są w postaci komunikatów hydrologiczno-meteorologicznych, okresowych i dobowych, a także komunikatów ostrzegawczych o spodziewanym wystąpieniu niebezpiecznych zjawisk przyrody /burz, sztormów, zawiei itp./.

Zasadniczym źródłem informacji o warunkach hydrometeorologicznych w rejonach wyjściowych do działań są opisy geograficzno-wojskowe kierunków operacyjnych. Faktyczną i prognostyczną sytuację hydrometeorologiczną na obszar kraju i terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, prowadzi i opracowuje na bieżąco Centralne Biuro Hydrometeorologiczne CSD wojsk OPK na podstawie:

- wzajemnej wymiany informacji w ramach współdziałania systemów OPK państw-uczestników UW oraz poprzez informacje uzyskane z lotnictwa i marynarki wojennej;
- informacji uzyskiwanych od służby państwowej współpracującej w tym zakresie z państwami UW i w ramach światowej wymiany informacji hydrometeorologicznych.

Biura meteorologiczne SD korpusów OPK należy zobowiązać do podawania informacji hydrometeorologicznych na obszary interesujące Sztab Generalny WP oraz sztaby rodzajów sił zbrojnych i frontu.

W czasie rozwijania operacyjnego wojsk frontu na określonych kierunkach /w poszczególnych rejonach NRD/, zabezpieczenie hydrometeorologiczne należy dostosowywać do charakteru geograficznego planowanego obszaru działań oraz uwzględniać zakres zainteresowań danego szczebla i rodzaju sił zbrojnych, na przykład:

- na kierunku nadmorskim dodatkowo należy podawać informacje na strefę morską i przybrzeżną, uzupełniając o przeźroczystość wody, prądy morskie itp.;
- na centralnym kierunku lądowym potrzebne są warunki wpływające na przejezdność terenu i forsowanie przeszkód wodnych itp.;
- na kierunku podgórskim niezbędne będzie uszczegółowienie informacji o opadach, wiatrach i mgłach z przewidywaniem lawin kamiennych i śnieżnych, wiatrów halnych itp.

W okresie przegrupowania wojsk frontu do rejonów wyjściowych, zabezpieczenie hydrometeorologiczne realizowane będzie na zasadzie wykorzystywania danych otrzymywanych z Centralnego Biura Hydrometeorologicznego CSD wojsk OPK, które dysponując szerokim zakresem danych powinno być zobowiązane do przekazywania komunikatów do sztabów frontu, armii, okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych. Sztab Generalny WP, w ramach współdziałania międzysojuszniczego, powinien otrzymywać komunikaty hydrometeorologiczne /dobowe lub doraźne przy nagłych zmianach/ ze Sztabu Głównego NAL NRD.

Bezpośrednie zabezpieczenie sztabów frontu, armii i związków taktycznych w rejonach wyjściowych, realizują organiczne pododdziały hydrometeorologiczne /tworzące biura/, rozwinięte w ramach PD frontu, armii i marynarki wojennej.

Biura hydrometeorologiczne przekazują odpowiednim sztabom związków operacyjnych i taktycznych informacje hydrometeorologiczne opracowane na podstawie: lotniczego i radiolokacyjnego rozpoznania pogody, obserwacji wykonywanych na lotniskach i przez stacje meteorologiczne wojsk rakietowych i artylerii, informacji i opracowań Centralnego Biura Hydrometeoro-

logicznego CSD wojsk OPK wymiany informacji z pododdziałami hydrometeorologicznymi sąsiednich frontów i armii sojuszniczych.

Wprawdzie w coraz większym stopniu działania bojowe uniezależniają się od warunków atmosferycznych /nowoczesne samoloty, radar itd/, to jednak w dalszym ciągu mamy do czynienia z groźnymi dla człowieka i sprzętu bojowego zjawiskami przyrody, które mogą utrudnić lub ułatwić wykonanie zadań bojowych.

9/ Zabezpieczenie topogeodezyjne - ma na celu opracowywanie i zaopatrywanie wojsk w dane o terenie niezbędne do prowadzenia studiów i oceny terenu przy podejmowaniu decyzji, planowaniu i prowadzeniu działań bojowych oraz efektywnym wykorzystaniu techniki bojowej.

Przedsięwzięcia z zakresu topogeodezyjnego zabezpieczenia planuje i realizuje się w okresie przygotowawczym, ze szczególnym uwzględnieniem rejonu wyjściowego, jak również w toku operacji. Szczególną uwagę należy zwracać na utworzenie niezbędnych zapasów map i katalogów współrzędnych punktów triangulacyjnych oraz na ich dostarczenie w odpowiednim czasie do wojsk.

Zaopatrzenie wojsk w okresie podwyższonej gotowości bojowej w mapy, powinno się organizować w pełnej normie dla rejonów wyjściowych i na zadanie bliższe frontu, z uwzględnieniem wszystkich skal. Podobnie należy widzieć sprawę katalogów współrzędnych. Związki taktyczne i oddziały przegrupowywane z głębi kraju do rejonów wyjściowych powinny być zaopatrywane w mapy topograficzne tylko w zasięgu marszrut pasa przegrupowania w skali 1:200 000 i mapy samochodowe.

Z uwagi na to, że rejony wyjściowe wojsk frontu do pierwszej operacji zaczepnej frontu przyjmujemy na terytorium NRD, gdzie mamy dobre przygotowanie geodezyjne oraz mapy wszystkich skal /od 1:50000 do 1:1000 000/ i rubieży wodnych w skali 1:25 000, zadanie sztabów, a szczególnie jednostek służby topograficznej armii i frontu sprowadzać się powinno do:

- terminowego zaopatrywania wojsk w mapy wszystkich skal według określonych norm;
- zaopatrzenia WRiA w katalogi punktów triangulacyjnych i poligonowych;
- kontroli dowiązania geodezyjnego stanowisk startowych i stanowisk ogniowych artylerii;
- unacześniania map niektórych rejonów, szczególnie węzłów komunikacyjnych, osiedli, drożni itp.;
- unacześniania map terenów po stronie nieprzyjaciela w pasie granicznym na podstawie zdjęć lotniczych wykonanych w czasie lotów rozpoznawczych;
- zakładania podstawowej sieci geodezyjnej rejonów startowych wojsk rakietowych w przypadku, gdyby istniejąca sieć NRD okazała się zbyt rzadka lub zniszczona;
- wykonania map specjalnych, fotoszkiców, fotomap oraz innych dokumentów pomocniczych wg potrzeb;
- szkolenia wojsk w zakresie posługiwania się mapami topograficznymi i katalogami;
- uzupełniania technicznego i materiałowego.

W sytuacji gdy zajmowanie rejonu wyjściowego będzie odbywać się już w toku trwania wojny oraz związanych z tym zniszczeń na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, wówczas

dużego znaczenia nabiera rozpoznanie topograficzne, stanowiące część rozpoznania operacyjnego, którego zadaniem powinno być wykrycie zmian w terenie powstałych w wyniku działań bojowych, szczególnie rejonów po uderzeniach jądrowych.

Najbardziej wiarygodnym źródłem o zmianach w terenie, mogą być zdjęcia lotnicze i dlatego należy wykorzystać gros posiadanych sił i środków przystosowanych do tych celów, ażeby możliwie najszybciej doprowadzić do wojsk zmiany powstałe w ich rejonach wyjściowych.

Niewątpliwie trudnym zadaniem w zakresie topogeodezyjnego zabezpieczenia wojsk zajmujących rejony wyjściowe będzie ewentualność zmiany kierunku operacyjnego dla wojsk frontu. Szybkie dostarczenie wydawnictw kartograficznych do sztabów operacyjnych i związków taktycznych w trakcie przegrupowania na nowy kierunek będzie jednym z ważniejszych zadań służby topograficznej.

Wydaje się, że celowym jest wcześniejsze zaopatrzenie, zwłaszcza związków operacyjnych, w określoną ilość map i katalogów wszystkich trzech kierunków operacyjnych /proponuje się około 25% potrzeb/, które byłyby zgromadzone w tyłach armii i frontu. Innym rozwiązaniem jest zdeponowanie odpowiedniej ilości polskich wydawnictw kartograficznych w składach na terytorium NRD lub zachodnich obszarach kraju.

Oddzielnym problemem jest zaopatrzenie wojsk frontu w mapy w języku rosyjskim niezbędne do organizacji współdziałania w ramach armii Układu Warszawskiego. Jednym z proponowanych rozwiązań jest zgromadzenie niezbędnej ilości materiałów kartograficznych na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej oraz ich wykorzystanie przez związki operacyj-

ne i taktyczne rozwijające działania na danych kierunkach.

Innym, stosowanym w praktyce na ćwiczeniach międzysojuszniczych, może być dostarczanie niezbędnych ilości map, przez sztaby wojsk radzieckich dla tych jednostek frontu, które prowadzą z nimi wspólne działania bojowe lub współdziałają w określonym stopniu. Dotyczy to wszystkich rodzajów sił zbrojnych oraz wojsk i służb.

10/ Zabezpieczenie tyłowe - obejmujące organizację tyłów, zabezpieczenie materiałowe, techniczne, komunikacyjne i medyczne oraz obsługę wojsk, powinno być przygotowywane w okresie pokojowym jak również realizowane w toku rozwijania strategiczno-operacyjnego wojsk frontu.

Związki taktyczne i oddziały posiadają zapasy ruchome, którymi są w stanie zabezpieczyć działania pierwszych 2-3 dni walki. Jednak konieczność pokonania znacznych odległości do rejonu wyjściowego, powoduje zużycie posiadanych zapasów materiałów pędnych i żywności. Zużyte środki powinny być odtworzone poprzez dowiezienie ze szczebla wyższego lub też uzupełnienie ze składów stacjonarnych na terytorium kraju i Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Określone ilości środków materiałowych zostały przygotowane w ramach zobowiązań sojuszniczych państw-uczestników Układu Warszawskiego, natomiast część może być czerpana ze składów gospodarki narodowej.

Dobrym, chociaż uzależnionym od możliwości wykorzystania transportu kolejowego, może być organizowanie pociągów i grup tankowania mps. Pociągi te powinny być wysyłane w pasach przegrupowania poszczególnych armii, rozwijać punkty tankowa-

nia, skąd jednostki mogą własnym transportem dowozić paliwo do wojsk.

Dla związków taktycznych i oddziałów armii lotniczej, paliwo powinno być zmagazynowane w rejonie lotnisk operacyjnych na terytorium NRD przynajmniej na 2-3 dni działań.

Trudnym problemem jest zabezpieczenie wojsk frontu w rejonie wyjściowym w amunicję na ogniowe przygotowanie natarcia, zwłaszcza przy prowadzeniu działań bez użycia broni masowego rażenia. Istnieją tutaj różne punkty widzenia, jednym z proponowanych przez autora jest wcześniejsze nagromadzenie odpowiednich zapasów /w zestawach na związki taktyczne i oddziały/ z wykorzystaniem składów amunicji rozmieszczonych na zachodnim obszarze PRL. Dodatkowe wykorzystanie transportu dywizyjnego, z którego rozładowano amunicję w rejonach wyjściowych, a szczególnie transportu związków operacyjnych, w znacznym stopniu może złagodzić posiadanie zbyt małych ilości amunicji potrzebnej do obezwładnienia zorganizowanej obrony nieprzyjaciela.

Techniczne zabezpieczenie w okresie przegrupowania i przebywania w rejonie wyjściowym zorganizują i realizują oddziały i związki taktyczne posiadanymi siłami i środkami oraz stacjonarna wojskowa i cywilna sieć zakładów /warsztatów/ wojskowych. Powinny one organizować czołówki naprawcze w rejonach długich odpoczynków bądź przejmują od wojsk technikę bojową, naprawa której wymaga dłuższego czasokresu od przebywania wojsk w rejonie odpoczynku.

Problem technicznego zabezpieczenia szczególnie ostro wystąpi w odniesieniu do "ciężkiej" techniki bojowej /czołgów, artylerii samobieżnej itp./ z uwagi na ograniczony zasięg prze-

biegu /motoresursów/ oraz znacznych odległości do pokonania.

Systematycznie rozbudowująca się sieć warsztatów remontowo-naprawczych będzie sprzyjać rozwiązywaniu wyżej sygnalizowanego problemu.

Dla zabezpieczenia technicznego w rejonie wyjściowym frontu w celu zwiększenia mocy produkcyjno-obsługowych, należy wykorzystywać zawczasu wytypowane na podstawie obustronnych porozumień, stacjonarne zakłady naprawcze, które udostępniają obiekty, park maszynowy oraz niezbędny personel techniczny.

W zakresie komunikacyjnym głównymi problemami do rozwiązania są:

- zapewnienie na wytypowanych liniach kolejowych i drogach samochodowych niezawodnej przelotowości oraz utrzymanie ich w sprawności eksploatacyjnej;
- utrzymanie ciągłości ruchu w wypadku zniszczeń stałych przejść mostowych /kolejowych/ i drogowych szczególnie na dużych przeszkodach wodnych.

Zadania przygotowawcze w tym zakresie realizowane są i systematycznie doskonalone w ramach przygotowań TDW przez właściwe resorty gospodarcze państw-uczestników Układu Warszawskiego.

W czasie rozwijania sił zbrojnych i wychodzenia wojsk frontu do rejonu wyjściowego, funkcjonowanie systemu komunikacyjnego zapewniają istniejące w czasie pokoju siły i środki resortu komunikacji i organizowane na ich bazie oddziały zmilitaryzowane przy współudziale rozwijanych do technicznej osłony, odbudowy i budowy zasadniczych ciągów komunikacyjnych - jednostek wojsk kolejowych, drogowo-mostowych oraz inżynieryjno-saperskich.

Głównym problemem w tej dziedzinie jest czas osiągania gotowości sił i środków resortu komunikacji przewidzianych do technicznej osłony sieci komunikacyjnej. Na podstawie doświadczenia z szeregu ćwiczeń wiadomym jest, że na pełne uruchomienie działalności jednostek wojsk kolejowych potrzeba od kilku do kilkunastu dób. Dlatego w okresie zagrożenia należy możliwie wcześnie przystąpić do stopniowego rozwinięcia jednostek technicznego zabezpieczenia komunikacji zarówno na terenie PRL oraz NRD.

Z przejściem wojsk frontu do rejonu wyjściowego na terytorium sojuszniczego państwa, działanie wydzielonych do technicznej osłony sieci komunikacyjnej sił i środków, zostaje stopniowo przejmowane przez szefostwo komunikacji frontu w ramach organizacji frontowej strefy komunikacji.

W zakresie zabezpieczenia medycznego, wojska zajmując rejony wyjściowe wykorzystują organiczne siły i środki szczebla taktycznego i operacyjnego, chociaż te ostatnie, ze względu na kilkudobowe okresy mobilizacji mogą nie zdążyć z rozwinięciem. Natomiast w przypadku zwiększonych potrzeb np. przy uderzeniach klasycznych, a zwłaszcza jądrowych na wojska zajmujące lub przebywające w rejonach wyjściowych, istnieje możliwość wykorzystania stacjonarnych szpitali resortu zdrowia Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Podobnie jak w innych rodzajach zabezpieczenia zajmowania rejonów wyjściowych, szczególnie w zakresie zabezpieczenia materiałowego, zmiana kierunku operacyjnego może przysporzyć ogromnych trudności organizacyjnych. Niezależnie od zapasów w składach na terytorium NRD na wszystkich kierunkach operacyjnych, "przecelowanie" uruchomionych kolumn kołowych szczebla operacyjnego /przy zajętości większości dróg przez związki

taktyczne i oddziały/ a szczególnie transportów kolejowych, może być wprost niemożliwe do zrealizowania.

Znaczną pomoc mogą udzielić wojska Narodowej Armii Ludowej NRD i Armii Radzieckiej, wydzielając część swoich zapasów jeśli nasze związki operacyjne przejmą ich zadania. Innym wariantem może być przerzut niezbędnego zaopatrzenia transportem powietrznym zwłaszcza amunicji i paliwa jądrowego.

3. W n i o s k i

W czasie wszystkich etapów planowania i zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu, stale przewijającymi się elementami powinno być operacyjne zabezpieczenie, które jest nieodłączną częścią operacyjnego rozwijania wojsk frontu.

Różnorodność mogących zaistnieć sytuacji strategiczno-operacyjnej w okresie zagrożenia i początkowego okresu wojny, rzutuje na zakres i czas praktycznej realizacji poszczególnych elementów zabezpieczenia zajmowania rejonów wyjściowych. Dlatego konieczna jest tutaj elastyczność pozwalająca na całościowe lub częściowe i selektywne wprowadzanie do działania sił i środków zabezpieczenia na terytorium naszego kraju i Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Z najważniejszych elementów składających się na zabezpieczenie zajmowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu należy podkreślić:

1/ Niewątpliwie ważnym problemem jest zorganizowane wykorzystanie działających sił i środków armii sojuszniczych w zajmowanym rejonie wyjściowym, co ma szczególne znaczenie przy szybkim rozwoju wydarzeń i braku w początkowym okresie

elementów frontowych. Powinno to być przedmiotem pełniejszych i wnikliwszych opracowań aniżeli to ma miejsce dotychczas.

2/ Rozpoznanie potencjalnego przeciwnika jest prowadzone w okresie pokojowym, jednak szczególnego znaczenie i natężenia powinno nabrać przy wzroście zagrożenia bezpieczeństwa oraz zajmowania rejonu wyjściowego, co należy uwzględnić w możliwie najszybszym przerzucie organów rozpoznawczych.

3/ Maskowanie operacyjne odpowiednio wkomponowane w plan przegrupowania wojsk frontu oraz zajmowania rejonu wyjściowego, może odegrać poważną rolę w skryciu naszego ugrupowania a także utrudnić wykonanie uderzeń jądrowych i klasycznych na nasze wojska.

4/ Niezależnie od rodzaju konfliktu zbrojnego należy z całą konsekwencją realizować zasady OPMAR, ponieważ przeciwnik może stosować różne chwyty strategiczno-operacyjne dla wprowadzenia nas w błąd, co do czasu i metody wykonania zaskakującego uderzenia jądrowego.

5/ Osłona wojsk zajmujących rejony wyjściowe przed uderzeniami z powietrza, ma do odegrania niezmiernie ważne zadanie w świetle możliwości lotnictwa potencjalnego przeciwnika i niezależnie od koalicyjnego systemu obrony powietrznej terytorium państw uczestników UW, siły i środki frontu powinny jako jedne z pierwszych : zająć przewidziane dla nich rejony i włączyć się w sposób zorganizowany do ogólnego systemu.

6/ W zakresie zabezpieczenia inżynieryjnego głównym kierunkiem działalności powinno być szybkie przystosowanie zaj-

mowanych rejonów do potrzeb wojsk oraz gotowość jednostek specjalistycznych do odbudowy mostów i budowy przepraw na przeszkodach wodnych.

7/ Nabierająca coraz większego znaczenia walka radioelektroniczna, jej ogromny wpływ na zmniejszanie skuteczności użycia środków walki, powoduje konieczność wczesnego uruchomienia elementów szczebla centralnego oraz szybkiego przerzutu środków armijnych i frontowych;

8/ Ogromne potrzeby wojsk w zakresie materiałowo-technicznego zabezpieczenia w toku przegrupowania i zajmowania rejonów wyjściowych przy jednoczesnej konieczności zachowania ciągłej gotowości do rozpoczęcia operacji, zmusza do wcześniejszego gromadzenia zapasów materiałowych na kierunkach przegrupowania i w rejonach wyjściowych.

Z A K O Ń C Z E N I E

Wybór, właściwe przygotowanie oraz zajmowanie rejonów wyjściowych dla wojsk frontu na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, stanowi jeden z elementów strategiczno-operacyjnego rozwijania sił zbrojnych PRL w powiązaniu z ich udziałem w strategicznej operacji na Zachodnim Teatrze Działań Wojennych.

Zagadnienia przedstawione w poszczególnych rozdziałach pracy doktorskiej w kontekście teorii i praktyki sztuki wojennej oraz wynikające różnorodnego charakteru wnioski, w tym nasuwająca się tematyka ewentualnych prac naukowych o charakterze specjalistycznym, pozwalają w określonym stopniu uogólnić podjęte problemy będące przedmiotem rozprawy naukowej.

1. Usytuowanie Polski w Europie, znaczenie polityczne, ekonomiczne i militarne w ramach wspólnoty socjalistycznej oraz Układu Warszawskiego, którego XX-lecie obchodziliśmy w tym roku, wyznaczają poważną rolę i zadania Siłom Zbrojnym PRL w ewentualnym konflikcie wojennym na kontynencie europejskim. Dotyczy to wszystkich rodzajów sił zbrojnych, jednak najbardziej liczącym się w układzie sojuszniczym są niewątpliwie nasze wojska lądowe, które ze względu na swoją liczebność, wyposażenie techniczne i wynikające stąd możliwości bojowe, stanowią najsilniejsze ogniwo wkładu militarnego Polski Ludowej do sił zbrojnych Układu Warszawskiego.

Możliwość zorganizowania frontu o składzie trzech armii ogólnowojskowych, armii lotniczej i jednostek frontowych, sty-

muluje potrzebę wcześniejszego wyboru rejonów wyjściowych, ich przygotowania oraz odpowiednio ukierunkowanego szkolenia sztabów i wojsk w zakresie operacyjnego rozwijania.

2. W związku z tym, że gros sił i środków wydzielanych przez Siły Zbrojne PRL na front zewnętrzny dotyczy wojsk lądowych, im należy poświęcać najwięcej uwagi w całokształcie prac organizacyjno-planistycznych w aspekcie rejonów wyjściowych.

Niemniej jednak drugim, ważnym elementem jest lotnictwo operacyjne przekształcane w AL. Jej szybkie przebazowanie i zabezpieczenie lotniskowe, początkowo przez środki sojusznicze a następnie przez własne rzuty naziemne powinno być przedmiotem stałych badań, uzgodnień i sprawdzianów praktycznych. Należy tutaj podkreślić konieczność możliwie najwcześniejszego, skutecznego przykrycia z powietrza operacyjnego rozwijania wojsk frontu.

3. Rozpatrzone w pracy warianty użycia naszych wojsk operacyjnych na Zachodnim TDW, rzutują w bezpośredni sposób na wybór rejonów wyjściowych dla poszczególnych armii i frontu. Na terytorium NRD można wydzielić trzy rejony wyjściowe dla naszego frontu, które zapewniają właściwe usytuowanie operacyjne i pozwalają wejść do bitwy na północno-nadmorskim, berlińsko-rurskim i drezdeńsko-frankfurckim kierunkach operacyjnych.

Jednocześnie z rejonu wyjściowego usytuowanego na północy NRD, część wojsk frontu może wziąć udział w operacji na jutlandzkim kierunku operacyjnym oraz w ewentualnej powietrzno-morskiej operacji desantowej na wyspy duńskie.

Dlatego też, wskazanym jest szkolenie sztabów i wojsk na wszystkich czterech omawianych kierunkach operacyjnych. Ma to kapitalne znaczenie szkoleniowe /różnorodna specyfika terenowa, inne warunki wychodzenia na kierunek działań, różny potencjalny przeciwnik/ jak również praktyczne - w zakresie zachowania tajemnicy rzeczywistych zamierzeń w ramach planowania operacyjnego.

4. Specyfika wyboru i zajmowania rejonów wyjściowych przez front w składzie zgrupowań koalicyjnych armii państw Układu Warszawskiego, powoduje konieczność uwzględniania obecności wojsk sojuszniczych na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, równoczesnego przegrupowania i zajmowania rejonów wyjściowych przez jednostki Armii Radzieckiej i Narodowej Armii Ludowej NRD.

Wymaga to odpowiednio wcześniejszego planowania, precyzyjnego zgrania ruchu wojsk oraz ścisłego współdziałania w ramach frontu i w układzie sojuszniczym. Dlatego też w świetle rozważań teoretycznych oraz ptaktyki ćwiczeń dowódczo-sztabowych i manewrów w rodzaju "LATO" lub "ODRA-NYSA" uważam, że należałoby rozpatrzeć problem zorganizowania międzysojuszniczego organu w Sztabie Zjednoczonych Sił Zbrojnych, który w ścisłym współdziałaniu z organami narodowymi regulowałby w skali strategicznej, całość rozwijania sił zbrojnych państw Układu Warszawskiego na poszczególnych teatrach działań wojennych.

5. Obecność wojsk sojuszniczych /AR i NAL/ na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej jest czynnikiem bardzo korzystnym z punktu widzenia znacznych możliwości wcześniej-

szego przygotowania /w okresie pokojowym oraz w czasie wzrostu napięcia/ i wykorzystania w rejonach wyjściowych przez wojska naszego frontu szczególnie takich elementów jak: istniejący system obrony powietrznej, inżynieryjną rozbudowę rejonów ześrodkowania, zorganizowany system łączności przewodowej, różnego rodzaju składnice i magazyny z częścią zapasów oraz szpitale stacjonarne. Ważne znaczenie może mieć także nawiązanie współpracy z komendantami garnizonów wojskowych /radzieckimi i niemieckimi/, którzy są najlepiej zorientowani w całokształcie sytuacji danego obszaru i mogą udzielić wszechstronnej pomocy naszym dowódcom.

Wydaje się, że całość problemu wymaga dalszych prac organizacyjno-planistycznych w ramach armii Układu Warszawskiego oraz uzgodnień dwustronnych między NAL NRD i WP.

6. Wybór zaproponowanych w pracy 3 rejonów wyjściowych dla naszych wojsk, wywiera bezpośredni wpływ na dyslokację wojsk frontu w okresie pokoju, a także na prace planistyczne w zakresie poprawy ich dyslokacji.

Jest to problem ujęty w pracy w sposób bardzo skrótowy, sygnalizujący tylko jego ogromne znaczenie i wydaje się, że niezależnie od rozwiązań, które znajdą swoje miejsce w planach, powinien on stać się przedmiotem dalszych badań naukowych pod kątem konkretnych potrzeb wojsk frontu w tym zakresie w powiązaniu z potrzebami obrony terytorium kraju i możliwościami ekonomicznymi.

7. Obszar Niemieckiej Republiki Demokratycznej, ze względu na swoje usytuowanie w ramach Zachodniego TDW, pojemność

operacyjną, właściwości terenowe oraz infrastrukturę, zabezpiecza dogodne rejony wyjściowe na wszystkich kierunkach operacyjnych wyprowadzających z terytorium NRD.

Jednak ze względu na ograniczoną pojemność terenową, dużą ilość wojsk, znaczne zurbanizowanie części obszaru oraz różnorodną specyfikę poszczególnych kierunków, wymaga bardzo wszechstronnego rozpoznania, przygotowania i międzysojuszniczych uzgodnień.

W zależności od powstałej sytuacji strategiczno-operacyjnej w Europie, istnieje możliwość "spłynięcia" naszych wojsk na każdy z kierunków operacyjnych i utworzenia frontu, który może wejść do bitwy już w pierwszych dniach wojny. Ta wariantowość udziału frontu w wojnie ma oczywiście swoje dobre i złe strony, a mianowicie:

- nie kanalizuje i nie ogranicza działania frontu do jednego kierunku oraz związanego z tym rejonu wyjściowego, co może być wcześniej ustalone przez potencjalnego przeciwnika /wywiad, rozpoznanie w początkowym okresie rozwijania/ i skuteczne hamowanie różnego rodzaju przeciwdziałaniem przy pomocy uderzeń rakietowych, lotnictwa, desantów i dywersji;

- stwarza dogodne warunki oraz wpływa na wyrobienie niezbędnych predyspozycji psychicznych u dowódców i pracowników sztabów operacyjnych w kierunku elastyczności myślenia, dążenia do nieszablonowych rozwiązań w podejmowaniu decyzji w zakresie przegrupowania i zajmowania rejonów wyjściowych dla wojsk armii i frontu;

- jest istotnym elementem w zakresie maskowania operacyjnego przedsięwzięć planistycznych, szkoleniowych i przygotowania teatru działań wojennych, co niewątpliwie należy uwzględniać w całokształcie działalności naszych sztabów.

8. Szybkie i możliwie bezkolizyjne zajmowanie rejonów wyjściowych przez wojska frontu, związane jest między innymi z pokonywaniem dużych przeszkód wodnych położonych na poszczególnych kierunkach operacyjnych, a przede wszystkim Wisły, Odry, Nysy Łużyckiej i Łaby.

Wisła, z racji położenia w głębi terytorium PRL i rozmieszczonych za nią stosunkowo nieznacznych ilości wojsk frontu /zwłaszcza drugorzutowych/, a także Nysa Łużycka z powodu niewielkich szerokości i głębokości, nie przedstawia specjalnie trudnych problemów. Natomiast Odra, a także Łaba w południowej części terytorium NRD, stanowią naturalne przeszkody wodne o charakterze operacyjnym i powinny być brane pod uwagę w wielu płaszczyznach.

Dotyczy to przede wszystkim zabezpieczenia przepraw wojsk w wypadku zniszczenia mostów stałych tym bardziej, że Odra stanowiąc rzekę graniczną między PRL i NRD, posiada z tej racji "dwóch gospodarzy" poszczególnych jej brzegów. Odpowiednie zsynchronizowanie poczynań zarówno resortów obrony narodowej jak również innych resortów gospodarczych, powinno być przedmiotem stałej współpracy połączonej z budową dojazdów kolejowych, samochodowych oraz odpowiednim nagromadzeniem materiałów do budowy przepraw.

Jest to problem trudny, uwzględniający możliwość różnorodnego oddziaływania nieprzyjaciela jednak dotychczasowa współpraca ujęta w umowach międzynarodowych pozwala jak dotychczas, skutecznie realizować całokształt zadań w tym zakresie.

Innym problemem jest Łaba w jej środkowym biegu przepoławiająca rejon wyjściowy na dwie części, która dzieląc ugrupowanie frontu stwarza dodatkowe trudności dla manewru wojsk

oraz może w poważnym stopniu osłabić dopływ sił i środków do pierwszego rzutu operacyjnego frontu w trudnych sytuacjach bitwy granicznej oraz silnego oddziaływania przeciwnika na przeprawy.

Pełniejsze niż dotychczas rozeznanie w zakresie możliwości i zabezpieczenia pokonywania Łaby, zarówno przez "gospodarza" terytorium - resorty Niemieckiej Republiki Demokratycznej oraz nasze potrzeby i możliwości w tym zakresie, pozwolą na rozwiązanie wielu problemów oraz lepsze zabezpieczenie ewentualnych potrzeb wojsk frontu w przypadku ich działania na drezdeńsko-frankfurckim kierunku operacyjnym.

9. Właściwości fizyczno-geograficzne rozpatrywanych rejonów wyjściowych na obszarze NRD, pokazują dobre warunki rozmieszczenia wszystkich rodzajów wojsk wchodzących w skład frontu. Odnosi się to szczególnie do ukształtowania i pokrycia terenu, które w swojej większości gwarantują rozśrodkowanie i ukrycie siły żywej i sprzętu oraz wszechstronny manewr i wyjście do działań.

Dobrze rozwinięta sieć dróg komunikacyjnych /kolejowych, samochodowych, wodnych, lotnisk/ oraz gęsta sieć łączności przewodowej, tworzy niewątpliwie dogodne warunki w rejonach ześrodkowania wojsk i komunikacji między nimi.

Oczywiście specyfika trzech rozpatrywanych w pracy rejonów: północnego - lesisto-jeziornego; środkowego - ze znaczną siecią dróg wodnych i Berlinem Zachodnim oraz południowego - podgórsko-lesistego, wymaga różnorodnego potraktowania i odpowiedniego przygotowania naszych wojsk w procesie szkolenia.

Przeprowadzone badania wykazują, że rejony wyjściowe dla wojsk powinny być doskonale rozpoznane i permanentnie uaktual-

niane szczególnie w aspekcie zachodzących zmian. Dlatego postuluje się opracowanie mapy specjalnej terytorium NRD, na której przedstawione zostałyby zasadnicze elementy ukształtowania i pokrycia terenu w powiązaniu z przewidywanymi rejonami wyjściowymi i rozmieszczenia dla poszczególnych związków taktycznych i oddziałów wojsk frontu.x/

Innym postulatem, który sugeruje autor jest szersze niż dotychczas wykorzystywanie wydawnictw kartograficznych obszaru Niemieckiej Republiki Demokratycznej w procesie studiów wyższych uczelni wojskowych, a szczególnie w Akademii Sztabu Generalnego /w tym prac dyplomowych i konkursowych/.

10. Przygotowanie operacyjne terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej w świetle potrzeb rejonu wyjściowego dla wojsk frontu, stanowi element całokształtu przygotowania Zachodniego Teatru Działań Wojennych. Niezależnie od zadań realizowanych przez resort obrony narodowej NRD oraz resorty cywilne, określony udział posiadają nasze siły zbrojne w przygotowaniu odpowiednich zapasów środków materiałowych.

Poważnym mankamentem, który może w istotny sposób wpłynąć na obniżenie wartości rejonu wyjściowego jest stosunkowo znaczny procent szlaków jednotorowych oraz liczne przeszkody wodne, zwłaszcza kanały w środkowej części kraju. Masowe zniszczenia przepraw /uderzenia jądrowe, klasyczne, desanty, dywersja/ mogą w poważnym stopniu opóźnić wyjście do działań związków taktycznych a nawet operacyjnych.

---

x/ Na ćwiczeniu "LATO-71" minister Obrony Narodowej nakazał sztabowi frontu wykonać specjalną mapę drezdeńsko-frankfurckiego kierunku operacyjnego, na której uwypuklono wszystkie naturalne i najbardziej prawdopodobne do postawienia przeszkody terenowe, a w tym i w rozpatrywanym południowym rejonie wyjściowym. Wszechstronna ocena mapy pokazała, jak wiele elementów terenowych rzutuje na właściwości prowadzenia działań, konieczność ich zabezpieczenia oraz w ostateczności na ich powodzenie.

Liczenie się z trudną sytuacją powinno ukierunkowywać takie rozmieszczenie wojsk frontu, ażeby najważniejsze elementy ugrupowania operacyjnego a zwłaszcza jednostki pierwszorzutowe, nie miały na swoich drogach poważniejszych przeszkód wodnych z łatwymi do zniszczenia mostami.

Innym problemem są zapasy środków materiałowych a szczególnie materiałów pędnych i smarów oraz amunicji do ogniowego przygotowania natarcia zwłaszcza bez użycia broni jądrowej. Jeśli chodzi o mps, nie ma tutaj szczególnych trudności ze względu na znaczne zapasy ruchome w wojskach oraz możliwości uzupełnienia na zachodnich terenach PRL i w samym rejonie wyjściowym.

Zasadnicza trudność zarysowuje się w zakresie amunicji artyleryjskiej, której zapasy ruchome są zbyt małe a magazynowanie znacznych ilości pocisków, ich odświeżanie i konserwacja pochłania znaczne ilości sił i środków oraz wymaga odpowiednich składów.

Równolegle z wyżej omówionym problemem należy widzieć dodatkową trudność związaną z możliwością różnych kierunków wejścia do bitwy wojsk naszego frontu i potrzebę dostarczania dodatkowych ilości amunicji.

Wydaje się, że w tym zakresie jednym z rozwiązań jest takie usytuowanie stałych magazynów Armii Radzieckiej i Narodowej Armii Ludowej NRD, które umożliwiłoby uzupełnienie zużytych zapasów ruchomych z wykorzystaniem własnego transportu samochodowego. Należy podkreślić, że jednolitość uzbrojenia pozwala na taką ewentualność.

Drugim rozwiązaniem może być szybkie zorganizowanie w okresie rozwijania strategiczno-operacyjnego specjalnych transportów kolejowych lub samochodowych z amunicją, które w zależności od kierunku operacyjnego na jaki wychodzi front, powinny być skierowane do rejonu wyjściowego. Problem ten powinien znaleźć więcej miejsca w naszej praktyce szkoleniowej na szczeblu centralnym i operacyjnym.

11. Całokształt planowania, przygotowania oraz szkolenia w zakresie rejonów wyjściowych na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej, generalnie podporządkowany jest operacji zaczepnej frontu. Należy jednak widzieć ewentualność niekorzystnej sytuacji strategiczno-operacyjnej i możliwość włamania się przeciwnika w głąb terytorium NRD, co rzutuje na konieczność przygotowania rejonu wyjściowego i takiego wyboru rejonów dla poszczególnych związków taktycznych oraz innych elementów ugrupowania operacyjnego, który zapewniłby dogodne warunki do zorganizowania obrony na szczeblu taktycznym a także w skali operacyjnej.

Wymaga to przeprowadzenia kompleksowych i głębokich ocen poszczególnych kierunków, rejonów i rubieży w aspekcie tych dwóch rodzajów działań - zaczepnej i obronnej.

12. Różnorodność możliwych wariantów wybuchu konfliktu zbrojnego oraz związanego z tym narastania zagrożenia bezpieczeństwa państwa, stymulują sposoby rozwijania sił zbrojnych i zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska frontu. Właśnie ten problem stanowi jeden z trudniejszych w całokształcie udziału naszego frontu w operacji zaczepnej na Zachodnim TDW.

Osiągnąć pełną gotowość bojową, przegrupować się na określony kierunek operacyjny i zająć związany z tym kierunkiem rejon wyjściowy w odpowiednim ugrupowaniu operacyjnym, to zadanie łączące w sobie wiele elementów, które mogłyby stanowić temat szerokich, szczegółowych badań i oddzielnego opracowania naukowego.

Brak możliwości uruchomienia ogromnej "złożonej machiny" wojsk frontu, tym bardziej na terytorium innego państwa, nie pozwala na praktyczne sprawdzenie zasad teoretycznych oraz planów operacyjnych. Dlatego należy prowadzić badania i sprawdziany cząstkowe, poprzez ćwiczenia dowódczo-sztabowe, ćwiczenia z wojskami na szczeblu taktycznym i operacyjnym na naszym terytorium przy podobnych, odpowiednio wybranych kierunkach, odległościach i rejonach.

Powyższe przedsięwzięcia należy uzupełnić rekonesansami możliwie największych grup operacyjnych szczebla centralnego i operacyjnego terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Podporządkowanie wyżej wymienionych przedsięwzięć jednemu planowi zakładającemu w okresie kilku lat, przerobienie najważniejszych zadań taktyczno-operacyjnych związanych z rozwijaniem operacyjnym wojsk frontu, pozwoli na praktyczne, kompleksowe przygotowanie sztabów wszystkich szczebli przy udziale wybranych jednostek w zakresie złożonej dziedziny sztuki wojennej.

13. Złożoność dowodzenia wojskami frontu w okresie strategiczno-operacyjnego rozwijania sił zbrojnych i zajmowania rejonów wyjściowych polega między innymi na tym, że organy dowodzenia szczebla operacyjnego - frontu i armii organizowane są na bazie określonych instytucji okresu pokojowego. Muszą one zostać zorganizowane, osiągnąć pełną gotowość bojową i zdolność do dowodzenia, co wymaga odpowiedniego czasu oraz

przygotowanych sił i środków, które powinny przegrupować się w wyznaczone rejony na terenie kraju a następnie do rejonów wyjściowych.

W tym czasie, związki taktyczne i oddziały rozwijają się do stanów wojennych i przegrupowują do określonych rejonów - zgodnie z planem lub według nowo otrzymanych zadań. Taka sytuacja może trwać kilkanaście godzin i znacznie dłużej w zależności od rozwoju wydarzeń i metody rozwijania sił zbrojnych.

W świetle powyższego, zasadniczym problemem jest odpowiednie zsynchronizowanie kierowania rozwijaniem strategiczno-operacyjnym całości sił zbrojnych przez Sztab Generalny WP /przy uwzględnieniu wojsk sojuszniczych/, z równoczesnym zachowaniem ciągłości dowodzenia przez dowództwa armii i frontu.

Po zorganizowaniu dowodzenia w rejonie wyjściowym, chociażby w systemie WSD frontu i armii, istnieje możliwość przejęcia dowodzenia wojskami, które zajmują rejony wyjściowe, co pozwoli na kierowanie przyjmowaniem odpowiedniego ugrupowania operacyjnego oraz wykonania różnorodnych zadań w przypadku oddziaływania nieprzyjaciela.

Ze względu na przedłużanie się mobilizacyjnego rozwijania kolejnych rzutów wojsk frontu, przegrupowania wojsk radzieckich przez nasze terytorium oraz braku danych o pełnej sytuacji na teatrze w ogniwie operacyjnym, szereg zadań dla wojsk będzie w dalszym ciągu stawiane przez Sztab Generalny WP.

14. Trudność zajmowania rejonu wyjściowego w różnych sytuacjach, wymaga wszechstronnego zabezpieczenia, co może w znacznym stopniu wpłynąć na wykonanie stojących przed frontem zadań w pierwszej operacji.

Odpowiednie zaplanowanie i w miarę możliwości praktyczne sprawdzanie przy różnych ćwiczeniach, w tym międzysojuszniczych, wszystkich elementów operacyjnego zabezpieczenia zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska frontu, pozwala w określonym stopniu na ciągłe doskonalenie metod i sposobów skutecznego działania.

Szczególnej uwagi i wyczulenia w tej dziedzinie wymaga rozpoznanie. Niewątpliwe korzyści można i należy czerpać z wszystkich rodzajów rozpoznania organizowanego przez wojska sojusznicze na terytorium NRD, dotyczy to szczególnie okresu zajmowania rejonów wyjściowych. Jednak należy dążyć do możliwie najwcześniejszego rozwinięcia własnego systemu rozpoznania szczebla armijnego i frontowego, który działając według planu i zadań stawianych przez odnośnych dowódców będzie ukierunkowany na zabezpieczenie potrzeb naszego frontu.

Biorąc jednak pod uwagę zmieniające się sposoby działania potencjalnego przeciwnika, sytuację w rejonie wyjściowym, a także nasze możliwości, wszystkim rodzajom wojsk i służb organizującym lub partycypującym w zabezpieczeniu działań, należy prowadzić permanentne studia i doskonalenie metod w tym zakresie. Jest tutaj wiele do zrobienia w naszych siłach zbrojnych oraz są także ogromne możliwości w systemie koalicyjnym.x/

15. Najbardziej prawdopodobne warianty użycia naszych wojsk na froncie zewnętrznym, przy kompleksowej ocenie tery-

---

x/ Wydaje się, że należałoby w szerszym zakresie wykorzystać w tym celu Biuletyn Informacyjny /Sbornik/ wydawany przez Sztab Zjednoczonych Sił Zbrojnych UW przy aktywnym udziale naszej redakcji "Myśli"Wojskowej". Przy tej okazji można podać, że w 8 numerze "Sbornika" /1975 r./ ukazał się artykuł autora pracy na temat rejonów wyjściowych dla wojsk frontu, w którym była sugerowana potrzeba dalszego opracowania poszczególnych elementów składających się na zabezpieczenie zajmowania rejonów wyjściowych.

torium Niemieckiej Republiki Demokratycznej w kontekście jego wartości ogólnej, dodatnich i ujemnych cech jako rejonu wyjściowego szczebla operacyjnego, mogą być pomocne w ukierunkowaniu działalności planistyczno-organizacyjnej Sztabu Generalnego WP, sztabów okręgów wojskowych, rodzajów sił zbrojnych i wojsk, a także być inspiracją do dalszych, bardziej szczegółowych badań i opracowań oddzielnych problemów.

Sposoby realizacji powyższych zadań są różnorodne i obok już realizowanych /chociaż wg oceny autora w niewystarczającym zakresie/ mogą być takie jak:

- sfinalizowanie wydania będącego w opracowaniu podręcznika traktującego o organizacji szkolenia operacyjnego w naszych siłach zbrojnych, w którym autor ma swój udział poprzez opracowanie I rozdziału mówiącego właśnie o możliwych wariantach działania naszych wojsk na froncie zewnętrznym;

- planowanie w szerszym zakresie szkolenia sztabów operacyjnych /frontu, armii/ w powiązaniu z wszystkimi kierunkami operacyjnymi Zachodniego TDW oraz wyraźniejsze eksponowanie problemu rejonów wyjściowych;

- wprowadzenie do praktyki szkoleniowej w ramach trzech armii /AR, NAL NRD i WP/, ćwiczeń i treningów sztabowych obejmujących problematykę współdziałania podczas zajmowania rejonów wyjściowych na szczeblu operacyjnym i taktycznym;

- szersze włączanie do programów uczelni wojskowych ćwiczeń dowódczo-sztabowych, gier wojennych oraz prac dyplomowych uwzględniających wszystkie kierunki operacyjne Zachodniego TDW z uwzględnieniem terytorium NRD jako rejonu wyjściowego;

- w praktycznym szkoleniu wojsk oraz prowadzonych kontrolach i sprawdzianach gotowości bojowej na szczeblach taktycznych, uczyć wychodzenia jednostek bezpośrednio z garnizonów na różne kierunki działań;

- zastosować jako stały czynnik współpracy między poszczególnymi resortami gospodarki narodowej NRD i PRL, problematykę militarną angażując do tego celu departamenty wojskowe tych resortów.

Rekapitulując wnioski jakie nasuwają się z przeprowadzonych badań na temat rejonów wyjściowych dla wojsk frontu wydzielanego z Sił Zbrojnych PRL można stwierdzić, że jest to problem niermienie ważny, wymagający stałej uwagi Sztabu Generalnego WP i dowództw szczebla operacyjnego oraz dalszych badań. Wymaga on bardziej ukierunkowanego działania wszystkich ogniw dowodzenia oraz szczegółowych opracowań o charakterze operacyjnym jak i specjalistycznym.

Byłoby niewątpliwą satysfakcją dla autora, gdyby prezentowana praca stanowisła skromny wkład w kompleksowe opracowanie problemu rejonów wyjściowych dla wojsk frontu.

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW[x/]

Nr 1 - Zagrożenie PRL - przypisy.

Nr 2 - Okręgi administracyjne NRD /tabela/

Nr 3 - Miasta w NRD powyżej 40 000 mieszkańców /tabela/

Nr 4 - Podstawowe dane hydrograficzne największych rzek na terytorium NRD /tabela/

Nr 5 - Podstawowe dane hydrograficzne oraz elementy oceny operacyjnej rzek Wisły, Odry, Nysy Łużyckiej i Łaby

Nr 6 - Podstawowe dane hydrograficzne najważniejszych kanałów na terytorium NRD /tabela/

Nr 7 - Podstawowe dane hydrograficzne największych jezior na terytorium NRD

Nr 8 - Charakterystyka największych rejonów bagiennych na terytorium NRD /tabela/

Nr 9 - Podstawowe dane o najważniejszych kompleksach leśnych NRD /tabela/

Nr 10- Charakterystyka techniczno-taktyczna najważniejszych linii kolejowych na terytorium NRD /tabela/

Nr 11- Ilość szpitali i łóżek w poszczególnych okręgach NRD /tabela/

Nr 12 -Położenie geopolityczne i zagrożenie PRL, warianty użycia wojsk frontu na Zachodnim TDW oraz znaczenie terytorium NRD jako rejonu wyjściowego /mapa 2 000 000/

Nr 13- Ideowy schemat rozwijania wojsk frontu /wybrane elementy w powiązaniu z przykładowym wariantem użycia/ /mapa 2 000 000/

Nr 14- Plan zajmowania i przygotowania rejonu wyjściowego przez wojska frontu /wybrane elementy określonego wariantu/ /mapa 2 000 000/

Nr 15- Podział administracyjny terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej /mapa 500 000/

Nr 16- Przygotowanie operacyjne terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Część I - Komunikacja /mapa 500 000/

Nr 17- Przygotowanie operacyjne terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Część II - Łączność /mapa 500 000/

Nr 18- Ugrupowanie operacyjnej wojsk frontu w rejonie wyjściowym /wariant/ przy jednoczesnym uwypukleniu rzeźby i hydrografii terenu /mapa 500 000/

---

x/ Kolejność załączników - w pierwszej części tekstowe, w drugiej graficzne /ze względów technicznych/.

B I B L I O G R A F I A

1. Ogólna charakterystyka i znaczenia ZTDW-ASG - 1959 r.

2. Centralny kierunek strategiczny, opis wojskowo-geograficzny - Sztab Generalny WP - 1968 r.

3. Północny kierunek strategiczny, opis wojskowo-geograficzny - Sztab Generalny WP - 1963 r.

4. Berlińsko-rurski kierunek operacyjny /Vademecum operacyjne/ - Sztab POW - 1970 r.

5. Analityczno-koncepcyjne opracowanie berlińsko-rurskiego kierunku operacyjnego - Sztab SOW - 1972 r.

6. Drezdeńsko-frankfurcki kierunek operacyjny /Vademecum operacyjne/ - Sztab SOW - 1970 r.

7. Vademecum północno-nadmorskiego kierunku operacyjnego - Sztab SOW - 1970 r.

8. Analityczno-koncepcyjne opracowanie północno-nadmorskiego kierunku operacyjnego - Sztab WOW - 1972 r.

9. Vademecum jutlandzkiego kierunku operacyjnego - Sztab POW - 1971 r.

10. Vademecum operacyjne Szlezwik-Holsztynu - Sztab POW - 1972 r.

11. Vademecum operacyjne łączności ZTDW - SWŁ - 1970 r.

12. Analityczno-koncepcyjne opracowanie zagadnień łączności ZTDW - SWŁ - 1972 r.

13. Vademecum operacyjne obrony przeciwlotniczej ZTDW - Szefostwo Wojsk OPL - 1970 r.

14. Vademecum operacyjno-inżynieryjne ZTDW - Szefostwo WInż. - 1969 r.

15. Vademecum operacyjne służb kwatermistrzowskich ZTDW - Główne Kwatermistrzostwo WP - 1971 i 1974 r.

16. Analityczno-koncepcyjne opracowanie w zakresie operacyjno-komunikacyjnym ZTDW - Główne Kwatermistrzostwo WP - 1972 r.

17. Vademecum operacyjno-komunikacyjne ZTDW - SSKW - 1973 r.

18. Warunki komunikacyjne ZTDW - SSKW - 1970 r.
Część I - Transport kolejowy
Część II - Drogi samochodowe

19. Studia w zakresie zabezpieczenia ciągłości ruchu na sieci komunikacyjnej /kierunek północno-nadmorski i kraj/ - Sztab SOW - 1972 r.

20. Studia w zakresie zabezpieczenia ciągłości ruchu na sieci komunikacyjnej - SSKW - 1971 r.

21. Materiały z rozpoznania hydrograficznego wybrzeży NRD - Sztab Mar.Woj. - 1971 r.

22. Węzłowe problemy wojskowo-polityczne NRD - Zarząd I Sztabu Generalnego WP - 1975 r.

23. Charakterystyka przeszkód wodnych na terytorium NRD i RFN - "Myśl Wojskowa" /tajna/ - 2/1973 r.

24. Niemiecka Republika Demokratyczna - Wojciech Walczak - 1972r.

25. Deutsche Demokratische Republik - Militärgeographische Beschreibung - 1959 r.

26. Strategiczne rozwijanie sił zbrojnych i przykrycie granicy państwowej /Skrypt na podstawie materiałów ASG ZSRR - płk Gajda/ - 1970 r.

27. Wybrane zagadnienia strategii i sztuki operacyjnej Sił Zbrojnych PRL - płk Gajda - 1972 r.

28. System gotowości bojowej sił zbrojnych - płk Gajda - 1970 r.

29. Wybrane zagadnienia na temat rejonu wyjściowego dla wojsk frontu /Artykuł do "Sbornika" sztabu ZSZ UW - płk Gajda - 1974 r./.

Pow. Z. I S.G. Nr 03314 2810 1975 r.

Z A Ł Ą C Z N I K I

Załącznik nr 1

ZAGROŻENIE PRL WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOPOLITYCZNEGO ORAZ MOŻLIWOŚCI POTENCJALNEGO PRZECIWNIKA

Jednym z najważniejszych czynników rzutujących na udział sił zbrojnych naszego państwa w wojnie, a w tym na udział wojsk frontu w operacji strategicznej na Zachodnim TDW jest zagrożenie terytorium PRL oraz sił i środków przeznaczonych do prowadzenia wojny.

Zagrożenie to należy widzieć w kontekście możliwości oddziaływania przeciwnika na wojska frontu, poczynając od garnizonów poprzez rejony alarmowe i ześrodkowania, na drogach marszu, a także w samych rejonach wyjściowych na terytorium NRD. Jest to jeden z czynników, który w poważnym stopniu rzutuje na efektywność operacyjnego rozwijania wojsk frontu do pierwszej operacji na Zachodnim TDW.

Uwzględniając istniejące przeciwstawne koalicje w Europie /NATO i UW/, niezależnie od możliwości innych sytuacji polityczno-militarnych, Republika Federalna Niemiec, oczywiście widziana w ramach NATO jest dla Polski zasadniczym, potencjalnym przeciwnikiem, z którym przy uwzględnieniu jej odwetowych i agresywnych aspiracji, w przypadku konfliktu zbrojnego w Europie, konfrontacja naszych sił zbrojnych jest raczej nieunikniona.

Spośród armii europejskich państw kapitalistycznych właśnie Bundeswehra wyrosła na czołową siłę militarną w Europie liczącą w okresie pokoju około pół miliona żołnierzy, wyposażoną w nowoczesny sprzęt bojowy wojsk lądowych, lotnictwa i ma-

rynarki wojennej. Na okres wojny Republika Federalna Niemiec posiada przeszkolonych około dwóch milionów żołnierzy, z tego 840000 przewidzianych jest do uzupełnienia regularnych sił zbrojnych.

Posiadanie środków przenoszenia broni jądrowej przez RFN /samolotów, wyrzutni rakietowych/ oraz udział w naczelnych organach NATO, nakazuje nam liczyć się z możliwością poważnego wpływu Bundeswehry na założenia doktrynalne, strategiczne, a w konsekwencji udział w wykorzystaniu potencjału militarnego NATO w Europie do wojny przeciwko państwom socjalistycznym.

Oczywiście rozpatrując całokształt zagrożenia PRL,należy uwzględniać wszystkie siły i środki jakimi dysponuje NATO w Europie przy jednoczesnym widzeniu znaczenia naszego państwa w ramach wspólnoty socjalistycznej oraz udziału naszych sił zbrojnych w wojnie.

Położenie Polski w Europie, doktrynalne założenia NATO oraz stan sił i środków jakimi dysponuje potencjalny przeciwnik, pozwala na przyjęcie pkreślonego charakteru zagrożenia terytorium naszego państwa oraz rozpatrywanego obszaru Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Odpowiednio do skali i charakteru wojny w Europie, poważna część wysiłku przeciwnika skierowana zostanie bezpośrednio przeciwko Polsce oraz NRD. W interesie nieprzyjaciela leży zahamowanie dopływu wojsk radzieckich i polskich, wyprowadzanych z głębi teatru działań na centralny kierunek strategiczny oraz zadanie im maksymalnych strat przed podejściem do strefy bezpośredniego starcia, co byłoby najdogodniejsze do przeprowadzenia na terytorium Polski i na wschodnich obszarach Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Odpowiednio do zamiaru oraz stanu sił i środków przeciwnika, obszarowi Polski i NRD w przypadku wojny zagrażają uderzenia z powietrza, desanty powietrzne i morskie, uderzenia na lądzie, działania dywersyjne i sabotażowe. Poza środkami jądrowymi i klasycznymi, przeciwnik może oddziaływać bronią bakteriologiczną i chemiczną.

Główne zagrożenie dla terytorium kraju, a w tym i wojsk rozwijającego się frontu stanowią uderzenia z powietrza, które w konwencjonalnej fazie wojny będą realizowane lotnictwem a w jądrowej ponadto rakietami operacyjnymi i strategicznymi.

1. Zagrożenie nuklearne - wynika z rodzajów oraz ilości środków przenoszenia ładunków jądrowych, które mogą być wydzielane do uderzenia na nasze terytorium oraz ilości opłacalnych celów rozmieszczonych na terenie Polski i NRD.

Z ogromnego arsenału środków napadu jądrowego jakim dysponuje potencjalny przeciwnik w Europie[x/], w pierwszym uderzeniu jądrowym, które może trwać kilka-kilkanaście godzin na terytorium Polski może być wykonanych około 120-150 uderzeń w tym 50% naziemnych. Jeśli uwzględnimy okres kilkudniowego natarcia jądrowego /w ćwiczeniach 2-6 dni/, wówczas ilość uderzeń wzrośnie do 200-300 /wielkości przedstawiają jeden z wariantów przyjęty w ćwiczeniu "LATO-71"/.

Powierzchnia silnych skażeń promieniotwórczych terenu wyniesie około 40-50% terytorium kraju, szczególnie rejony: wzdłuż rzek Wisły, Odry, Bugu, Warty, portów morskich oraz

---

x/ W składzie 2 i 4 PTSP - 800 samolotów-nosicieli, lotnictwo bombowe i morskie WB i USA - 220 samolotów, 140 wyrzutni rakietowych "Persching" i "Sergeant" oraz pewna ilość środków strategicznych rozmieszczonych poza Europą /stacjonarne wyrzutnie rakietowe, wyrzutnie zamontowane na podwodnych okrętach atomowych i bombowce strategiczne/.

rejonów dużych aglomeracji miejsko-przemysłowych takich jak Warszawa, Śląsk, Wrocław, Łódź i Poznań.

W podobnym stopniu należy liczyć się z uderzeniami jądrowymi na terytorium NRD, jednak większość z nich wykonana będzie na rozwijające się jednostki AR i NAL oraz system obrony powietrznej w celu stworzenia dogodnych warunków działania dla lotnictwa taktycznego oraz uzyskania na poszczególnych kierunkach korzystnego stosunku sił. Jednak licząc się z zamiarem prowadzenia szybkich działań własnych wojsk lądowych, gros uderzeń będzie najprawdopodobniej powietrznych i o niezbyt dużym ekwiwalencie, chociaż określona część wykonana na centra administracyjno-przemysłowe NRD, może w znacznym stopniu skomplikować zajmowanie i przebywanie w rejonie wyjściowym.

2. Zagrożenie lotnicze - w konflikcie bez użycie broni masowego rażenia, lotnictwo taktyczne oraz strategiczne może wykorzystać do napadu na terytorium naszego kraju około 500-600 samolotów, które są w stanie zrzucić w ciągu doby do 2500 ton bomb. Biorąc za podstawę dyslokację sił powietrznych oraz stosowane wielkości na ćwiczeniach sztabowych, można przyjąć optymalne wielkości napadu powietrznego z poszczególnych kierunków:

- północno-zachodni - około 100-120 sam.;
- zachodni - około 250-300 sam.;
- południowo-zachodni - około 150-200 sam.;

Razem: 500-620 sam.

Na rozpatrywany obszar Niemieckiej Republiki Demokratycznej a w tym częściowo rejon wyjściowy dla wojsk frontu, przeciwnik może użyć około 400-500 samolotów w celu sparaliżowania

rozwinięcia wojsk sojuszniczych, szczególnie przewidzianych do przykrycia granicy państwowej oraz tworzących pierwszy rzut operacyjny.

W przypadku konfliktu bezjądrowego, istnieje duże prawdopodobieństwo zwiększenia uderzeń lotniczych na terytorium NRD, kosztem osłabienia ilości sił przewidzianych do użycia przeciwko Polsce, w celu przyspieszonego i skuteczniejszego oddziaływania na wojska znajdujące się w rejonach wyjściowych.

3. Desanty powietrzne, morskie i dywersyjne - stanowią zagrożenie w skali taktyczno-operacyjnej i mogą być realizowane w różnych sytuacjach, jednak najbardziej prawdopodobne jest ich wykorzystanie w przypadku uchwycenia inicjatywy strategicznej w Europie przez nieprzyjaciela /dotyczy to szczególnie desantu morskiego i powietrznego na większą skalę/.

W zakresie desantów powietrznych armie NATO na ŚE TDW posiadają: 1 DPD i 313 bpd 11 DZ /RFN/, 19 SBGPD /WB/, 1 pdes/B/, BPD 8 DZ /USA/ oraz około 250 samolotów transportowych różnych typów. Należy także liczyć się z możliwością wykorzystania 82 DPD /USA/.

Najbardziej prawdopodobnymi rejonami desantowania mogą być: rejony Białogardu i Słupska na wybrzeżu Bałtyku wspólnie z desantem morskim /do dwóch brygad/ oraz wzdłuż Odry - na kierunkach najważniejszych ciągów komunikacyjnych w celu stworzenia swego rodzaju strefy buforowej /zniszczenie przepraw, oraz utrzymywanie rejonów przez desanty operacyjne i dywersyjne/ w celu odizolowania, a przynajmniej utrudnienia dopływu świeżych sił na terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej,

oczywiście przy uzyskaniu powodzenia przez przeciwnika w skali operacyjnej.

W rejonie wyjściowym dla wojsk frontu, mogą być wysadzane na dużą skalę desanty taktyczne siłami i środkami poszczególnych korpusów armijnych przeciwnika, szczególnie na rubieży rzeki Łaba, w rejonie Berlina Zachodniego oraz na wybrzeżu Bałtyku, zadaniem których będzie związanie części sił, utrudnienie manewru wojsk frontu oraz uchwycenie newralgicznych rejonów, przepraw itp. do czasu podejścia własnych wojsk.

Z oceny wybrzeża morskiego wynika, że najbardziej prawdopodobnymi rejonami wysadzenia desantu morskiego na terytorium PRL są okolice Kołobrzegu i Ustki, a na wybrzeżu NRD rejony zach. Rostock i zach. Stralsud o pojemności 1-2 brygad na każdym z tych kierunków.

Możliwości nieprzyjaciela, wynikające z posiadanych przez niego sił i środków w tym rejonie operacyjnym wynoszą: BZ i bpm /RFN/ oraz pz /D/ tj. około ośmiu batalionów odpowiednio szkolonych i przygotowanych do tego rodzaju działań, w oparciu o 60-70 środków desantowych oraz 30-40 statków handlowych, będących do wykorzystania w strefie Zachodniego Bałtyku.

Należy liczyć się z możliwością przerzutu dodatkowych sił i środków desantowych Wielkiej Brytanii /dwie BGP, BZ, sześć bpm, dwa pa/, co pozwala na przyjmowanie całości desantu morskiego - do wzmocnionej dywizji, a nawet przy wyjątkowo sprzyjających warunkach dla przeciwnika - do dwóch dywizji, oczywiście odpowiednio uwzględnionych w czasie.

Dyslokowane w bazach morskich RFN i Danii okręty bojowe /około 200/, tworzące zgrupowanie operacyjne Zachodniego Bałtyku i Cieśnin Duńskich /COMNAVBALTAR/, w znacznej części będą

wykorzystane do wsparcia ogniowego i zabezpieczenia desantów morskich oraz oddziaływania na obiekty /wojskowe i cywilne/ położone w rejonie wybrzeża morskiego.

Możliwości połączonych sił desantu morskiego i powietrznego w rejonie wybrzeża, pozwalają wiązać część wojsk operacyjnych i obrony terytorium kraju oraz wpływać dodatnio na działanie wojsk lądowych przeciwnika, nacierających w kierunku wschodnim wzdłuż wybrzeża.

Jednocześnie należy liczyć się z oddziaływaniem desantu na wojska frontu, który zmuszony będzie do wydzielania odpowiednich sił i środków do zabezpieczenia wybrzeża /w toku przegrupowania i zajmowania rejonu wyjściowego/, przeciwdziałania próbom wysadzenia desantów oraz izolowania ognisk powstałych w wyniku udanych działań desantowych przeciwnika.

Bardzo różnorodne, często niedoceniane może być oddziaływanie grup dywersyjnych szczególnie w rejonie masywów leśnych, które stanowią bazę wypadową. Posiadana w składzie wojsk amerykańskich w Europie 10 Grupa Specjalnego Przeznaczenia /około 50 grup dywersyjnych/ oraz związkach operacyjnych Bundeswehry /ponad 100 korpuśnych oraz dywizyjnych grup do działań specjalnych/przy uwzględnieniu wysokiego poziomu wyszkolenia wyposażenia do min jądrowych włącznie, może w poważnym stopniu utrudnić mobilizacyjne i operacyjne rozwijanie wojsk frontu oraz planowe zajmowanie i przebywanie w rejonie wyjściowym.

4. Kolejnym elementem zagrożenia terytorium Polski, a w jeszcze znaczniejszym stopniu obszaru przewidzianego na rejon wyjściowy dla wojsk frontu, uwzględniającym oczywiście zaporę w postaci sił i środków sojuszniczych rozmieszczonych na

terytorium NRD i CSRS, może być uderzenie na Polskę wojsk lądowych z kierunków północ i południe Berlina. Należy także liczyć się z ewentualnością wykorzystania przez przeciwnika terytorium Austrii i uderzeniem w kierunku Śląska przez Bramę Morawską.

Na Środkowo-Europejskim TDW /według nomenklatury zachodniej/ znajdują się: 23 związki taktyczne, około dywizji w Berlinie Zachodnim oraz trzy rppanc, w składzie tych wojsk znajduje się około 200 wyrzutni pocisków rakietowych, 650 dział atomowych i około 6500 czołgów. W M+7 można przyjmować dodatkowo 18 dywizji, a w M+15 jeszcze 12 dywizji.

Rozpatrując możliwość uderzenia wojsk lądowych, należy uwzględniać obecność na wszystkich kierunkach strategicznych potężnych zgrupowań operacyjnych Armii Radzieckiej /PGWR w NRD i CGWR w CSRS/ oraz wojsk narodowych tych państw. Niemniej jednak, wychodząc z przykładowego wariantu i szerokości pasa jaki może być przydzielony dla naszego frontu, można przyjąć średnią ilość sił i środków potencjalnego przeciwnika na granicy NRD-RFN lub w głębi terytorium NRD /RFN/, z którymi mogą spotkać się nasze wojska w toku zajmowania rejonów wyjściowych, a mianowicie około 8-12 dywizji, 500-600 samolotów bojowych, 2000-2500 czołgów, 1000 dział i moździerzy. Pozostałe ilości sił i środków przeciwnika będą użyte na innych kierunkach operacyjnych Zachodniego Teatru Działań Wojennych.

Reasumując problem zagrożenia, który w całokształcie ewentualnego konfliktu zbrojnego w Europie wywiera zasadniczy wpływ na użycie wojsk frontu, w tym rzutuje w znacznym stopniu na wybór i zajmowanie rejonów wyjściowych, należy zdawać sobie sprawę z tego, że mamy do czynienia z agresywnym, silnym i dobrze przygotowanym przeciwnikiem, który niezależnie od zawartych

układów i podpisywanych deklaracji pokojowych, nie zrezygnował definitywnie z konfrontacji zbrojnej z państwami socjalistycznymi.

Uogólniając przedstawiony charakter i stopień zagrożenia PRL, należy podkreślić konieczność uwzględniania powyższego w procesie planowania operacyjnego, w ćwiczeniach sztabowych oraz z wojskami z jednoczesnym widzeniem skali oraz ewentualnych skutków zagrożenia i oddziaływania przeciwnika wszystkimi możliwymi siłami i środkami na wojska frontu.

Załącznik nr 2

OKRĘGI ADMINISTRACYJNE NRD

/dane z 1970 r./

Lp.	Okręgi	Pow.w km^2	Ludność	w tym		Ilość mieszk./ km^2
				miasto	wieś	
1	2	3	4	5	6	7
1.	BERLIN /stol.NRD/	403	1080,8	1080,8	-	2682
2.	ROSTOCK	7072	847,6	596,9	250,7	120
3.	SCHWERIN	8672	598,2	342,2	255,9	69
4.	NEUBRANDENBURG	10801	637,2	337,9	299,3	59
5.	POCZDAM	12567	1133,4	759,2	374,2	90
6.	FRANKFURT	7186	667,9	453,8	214,1	93
7.	COTTBUS	8262	843,1	552,1	291,0	102
8.	MAGDEBURG	11525	1325,9	911,2	414,7	115
9.	HALLE	8771	1933,3	1448,7	484,6	220
10.	ERFURT	7348	1254,9	811,7	443,3	171
11.	GERA	4005	734,9	527,1	207,8	183
12.	SUHL	3856	552,1	341,5	210,6	143
13.	DREZNO	6738	1885,5	1426,0	459,5	280
14.	LIPSK	4966	1510,1	1194,1	316,0	304
15.	KARL-MARX-STADT	6009	2077,5	1709,4	368,1	346
	N R D	108081	170823	12492,6	4589,8	158

Załącznik nr 3

MIASTA W NRD POWYŻEJ 40.000 MIESZKAŃCÓW
/dane w 1970 r./

Miasto	Liczba mieszkańców	Miasto	Liczba mieszkańców
1	2	1	2
BERLIN /stolica NRD/	1.100.000	MERSEBURG	56.000
LIPSK	600.000	WISMAR	55.000
DREZNO	500.000	EISENACH	51.000
KARL-MARX-STADT	300.000	FREIBERG	50.000
HALLE	280.000	HOYERS WERDA	48.000
MAGDEBURG	270.000	WEISENFELD	48.000
ERFURT	195.000	ALTENBURG	47.500
ROSTOCK	190.000	WITTENBERG	47.000
ZWICKAU	130.000	ZEITZ	47.000
POCZDAM	112.000	MEISSEN	47.000
GERA	109.000	HALBERSTADT	46.000
DESAU	97.000	RIESA	46.000
SCHUGRIN	93.000	GREISWALD	46.000
BRANDENBURG	92.000	MUHLHAUSEN	46.000
GORLITZ	89.000	BERNBURG	45.500
JENA	84.000	SCHONEBECK n/ Łabą	45.000
PLAUEN	82.000	PIRNA	44.500
COTTBUS	77.000	BAUTZEN	44.000
STRASLUND	70.000	ZITAU	43.000
WEIMAR	65.000	FREITAL	43.000
FRANKFURT n/Odrą	60.000	NORHAUSEN	43.000
GOTHA	58.000	RADEBEUL	41.000

Załącznik nr 4

PODSTAWOWE DANE HYDROGRAFICZNE
NAJWIĘKSZYCH RZEK NA TERYTORIUM NRD

Lp.	Nazwa rzeki	Długość - km / Szerokość - m	Głębokość / V prądu m/sek	Krótka charakterystyka
1	2	3	4	5
1.	ŁABA	1165/566 w NRD/ / 200-300	1,5-2,6 / 0,9-2,1	Stanowi przeszkodę wodną o charakterze operac. Szeroka podmokła dolina. Brzegi niskie, liczne ostrogi, dno piaszczyste.
2.	WEISE ELSTER	542 / 20 - 40	0,6 - 3 / 0,6-0,8	Brzegi wysokie i strome, dno piaszczysto-kamienne.
3.	SAALE	427 / 20 - 100	1 - 3 / 0,7-1,2	Brzegi łagodne, miejscami podmokłe, dno piaszczysto-muliste.
4.	SPREE	398 / 20- 110	1,5-4,8 / 0,2-0,6	Brzegi niskie, zabagnione, w części obwałowane
5.	MULDA	352		
6.	HAVEL	341 / 40-520	1,7-50 / 0,2-0,5	Brzegi w większości wysokie, dno piaszczyste.
7.	SCHWARZE ELSTER	188		
8.	WARNOW	80-300	3,8-5,5 / 0,3-0,5	Brzegi niskie, łąkowe, dno piaszczysto-muliste.
9.	PEENE	50-100	2-5 / 0,5-0,6	Brzegi niskie, podmokłe, dno muliste.
10.	UECKER	40-60	2-5 / 0,3-0,5	Brzegi niskie, dno grząskie.
11.	TREBEL	45-60	3-5,5 / 0,3-0,5	Brzegi niskie, torfiaste.
12.	ELDE	20-45	2 - 2,8 / 0,2-0,4	Brzegi niskie podmokłe, dno muliste.
13.	SUDE	20-40	1 - 1,5 / 0,2-04	Brzegi niskie, piaszczyste, dno piaszczysto-muliste.
14.	ODRA	912/161 w NRD/ / 200 - 320	3 - 5 / 1,5- 2	Przeszkoda o charakterze operac., zwłaszcza od m. CEDYNIA /dwa koryta/.
15.	NYSA ŁUŻYCKA	256/188 w NRD/ / 60-80	1,5-2,5 / 1,7-2,2	Brzegi dostępne, dno piaszczyste, przeszkoda o znaczeniu takt.

Załącznik nr 5

PODSTAWOWE DANE HYDROGRAFICZNE ORAZ ELEMENTY
OCENY OPERACYJNEJ WISŁY, ODRY, NYSY ŁUŻYCKIEJ I ŁABY[x/]

R z e k a	Ogólne dane hydrograficzne	Krótka charakterystyka operacyjna
1	2	3
Wisła	Ogólna dł. - 1092 km Szer. koryta - 200-1200 m Gł.max. - 2-8 - 15 m V prądu\ - 0,5-2,5^{m}/sek. Szer. doliny - 1-16 km.	a/ Odcinek od Oświęcimia do Zawichostu - trudna do przebycia przeszkoda terenowa; - szer. koryta 30-440 m, gł. 1,5-4 m, V prądu 0,4-0,5^{m}/sek; szer. doliny 2-16km; - 13 mostów drogowych, 8 kolejowych i 10 promów; - jedna przeprawa co 22 km, odcinki dogodne do przeprawy co 15 km. b/ Odcinek od Zawichostu do Włocławka - znaczna przeszkoda dla wszystkich rodzajów wojsk; - szer. koryta 230-1200m, gł. 0,7-8 m, V = 0,7-2,5^{m}/sek; - szer. doliny 1-15 km; - 11 mostów drogowych, 5 kolejowych, jeden prom; - jedna przeprawa co 36 km, odcinki dogodne do przeprawy co 14 km c/ Odcinek od Włocławka do ujścia - bardzo trudna przeszkoda wodna dla wszystkich rodzajów wojsk; - szer. koryta 550-1200 m, gł. 2-15 m, V=0,8-0,2^{m}/sek; - szer. doliny 3-11 km; - 12 mostów drogowych, 5 kolejowych, 5 promów; - jedna przeprawa co 24 km, odcinki dogodne co 8 km. Ogólnie rzeka na całej swej długości stanowi poważną przeszkodę wodną o charakterze operacyjnym.

1	2		3
Odra	Ogólna dł.	-- 868 km	Odcinki trudne do forsowania: - ujście Bystrzycy - Nowa Sól; - Nowa Sól - Kostrzyń; - Kostrzyń - ujście - najtrudniejszy odcinek, dwa koryta co 2-3 km, brak punktów dogodnych do forsowania. Odcinki dogodne do forsowania: - Racibórz - Opole; - Opole - ujście Bystrzycy; Ogólnie przeszkoda o znaczeniu operacyjny, trudna, odcinkami bardzo trudna do forsowania.
	- w CSRS	- 105 km	
	- w PRL	- 587 km	
	- odcinek graniczny	- 176 km	
	Szer.koryta	- 60-150-300 m	
	Gł.max.	- 220-400 cm	
	V prądu	- 1,5-2m/sek.	
	Szer.doliny	- 5-30 km	
NYSA ŁUŻYCKA	Ogólna dł.	- 256 km	- Nie stanowi trudnej przeszkody wodnej, wyłączając okresy przyboru wód. - 30 rejonów dogodnych dla organizacji przepraw; - 10 mostów kołowych, 8 kolejowych; - na każde 10 km znajdują się 2 dogodne miejsca dla organizacji przepraw; - gęsta sieć dróg oraz dogodne dojazdy do rzeki. Ogólnie przeszkoda wodna o charakterze taktycznym.
	- w CSRS	- 68 km	
	- odcinek graniczny	- 178 km	
	Szer. koryta	- 16-32 m	
	Gł. max.	- 0,5-2,5 m	
	V prądu	- 0,6- 1 m	
	Szer.doliny	- 0,9-1,5 km	

1	2	3
ŁABA	Ogólna długość - 1112 km - w CSRS - 396 km - w NRD - 453 km - odcinek graniczny - 98 km - w RFN - 165 km Szer. koryta - 100-200-400 m Gł. max. - 2-8,5 m V prądu - 0,6-1,5 m/sek. Szer. doliny - 0,5-12 km Na całej długości w NRD i RFN uregulowana i żeglowna.	Odcinki trudne do forsowania: - Pirna-Diesbar - strome, wysokie brzegi, bliskość zabudowań; - Dommitzsch-Elster; - Elster-Wittenberge - liczne zabagnienia, rowy, starorzecza; - Wittenberge-Werben i dalej na płn-zabagnienia, rowy, starorzecza. Odcinki dogodne do forsowania: - Disbar-Dommitzsch, gęsta sieć promów i miejsc dogodnych dla przepraw. Na w/w odcinkach znajduje się przeciętnie: - jedno przejście na 20-40 km rzeki; - przeciętnie 4 punkty dogodne do budowy przeprawy /co 15-30 km/. Ogólnie rzeka na całej długości trudna do forsowania, stanowi przeszkodę o charakterze operacyjnym.

x/ Opracowano na podstawie materiałów zawartych w wydawnictwie Sztabu Generalnego WP pt. "Centralny kierunek strategiczny".

Załącznik nr 6

PODSTAWOWE DANE HYDROGRAFICZNE NAJWAŻNIEJSZYCH KANAŁÓW NA TERYTORIUM N R D

Lp.	Nazwa kanału	Długość w km	Szerokość w m	Głębokość w m	Krótka charakterystyka
1	2	3	4	5	6
1.	ODER-HAVELKANAL	100	40	2,5-3,5	Łączy ODRĘ z HAVELĄ. Wały o wysokości 1,5 m. 22 mosty
2.	STOOR-KANAL	70	20-30	2-3	Łączy jezioro SCHWERINER z ŁABĄ.
3.	MITTELLAND-KANAL	357 w tym 66 w NRD	40-60	3-4	Łączy ŁABĘ-WEZERĘ i EMS.
4.	RIN-KANAL	50	25	1,5-2,5	Łączy m.ORANIENBURG z HAVELĄ. W 50% obwałowany. 21 mostów drogowych i 3 kolejowe.
5.	LUDWIGLUSTER-KANAL	50	45	1,9-2,5	Od jeziora SCHWERINER do rz. REGNITZ. 17 mostów.
6.	PLAUER-KANAL	35	27	2,2	Łączy jeziora PLAUER z HAVELĄ i ŁABĄ. Brzegi o wysokości ponad 2,3 m, 3 mosty drogowe, 1 kolejowy.

Załącznik nr 7

PODSTAWOWE DANE HYDROGRAFICZNE NAJWIĘKSZYCH JEZIOR NA TERYTORIUM NRD

Lp.	Nazwa jeziora	Pow. w km^2	Głębokość w m	Krótka charakterystyka
1.	MURITZ	115,3	6-33	Brzegi od niskich, podmokłych do skarp wys. 8 m
2.	SCHWERINER	63,4	13-43	Brzegi wysokie, strome do 15 m, na jeziorze kilka wysp
3.	PLAUER	38,7	8-27	Brzegi wysokie, strome
4.	KUMMEROWER	32,6	do 30	Brzegi od niskich do skarpy 9 m
5.	SCHAAL	24	15-70	Brzegi wysokie, kilka pół-wyspów i wysp
6.	KOLPIN	20,5	4-36	Brzegi niskie
7.	RATZENBURGER	19,2	do 25	Brzegi niskie, tylko wschodni do 10 m
8.	TOLLEN	17,4	17-34	Brzegi wysokie do 7 m
9.	KRAKOW	15,9	10-27	Brzegi zróżnicowane, do 8 m
10.	MALCHINER	14,3	3-16	Brzegi niskie, łagodne
11.	FLESSEN	12,8	ok.7	Brzegi wysokie, strome
12.	PARSTEINER	9,4	8-15	Brzegi od niskich do skarp wys. 10 m
13.	UNTERER UCKER	ok. 9	do 12	Brzegi niskie, podmokłe
14.	GRIMNITZ	8,8	-	Brzegi niskie, dostępne
15.	RUPPINER	8,5	13-24	Brzegi wysokie do 10 m
16.	UERBELLINER	8	20-50	Brzegi wysokie, dostęp utrudniony
17.	OBERER UCKER	ok.7	-	Brzegi niskie, podmokłe, zarośnięte

Załącznik nr 8

CHARAKTERYSTYKA NAJWIĘKSZYCH REJONÓW
BAGIENNYCH NA TERYTORIUM N R D

Lp.	Nazwa bagna	Pow. w km^2	Głębokość w m	Krótka charakterystyka
1	2	3	4	5
1.	Rejon LUBEN	ok. 200	1-2,5	Wzdłuż rz. SPREE. Przekraczanie trudne nawet latem.
2.	FRIDLANDER	90	2	Pocięte rowami i kanałami
3.	Wsch. PASEWALK	50	3	Łąki pocięte rowami
4.	Wsch. ANKLAM /dolina PEENE/	45	2,5	Pocięte kanałami i rowami. Dla techniki nie przekraczalne.
5.	Rejon PRENZLAU	32	2,5	Silnie podmokłe łąki.
6.	Rejon MALCHIN	20	2,5	Silnie podmokłe łąki
7.	Wsch. EBERSWALDE	17	-	Podmokłe łąki, porośnięte krzakami
8.	Rejon NIEDERFINOW	17	2,5	Pocięte rowami oraz wałami przeciwpowodziowymi nad ODRĄ
9.	Wzdłuż kanału HAVEL	-	0,5-1,3	Przekraczanie dla pieszych tylko w okresie zimy

Załącznik nr 9

PODSTAWOWE DANE O NAJWAŻNIEJSZYCH KOMPLEKSACH LEŚNYCH

N R D

Lp.	Nazwa kompleksu	Obszar km^2	Krótka charakterystyka
1.	Między NYSĄ ŁUŻYCKĄ i ŁABĄ	ok. 1000	Głównie iglaste, wys. do 25 m, grubość do 25 cm
2.	Wzdłuż północno-wschodniego wybrzeża		Głównie lasy liściaste, bez podszycia, poziom wód gruntowych głęboki
	a/ Na wyspie RUGII	80	Wysokość drzew do 20 m, grubość do 40 cm
	b/ Odcinek ROSTOCK-ANKLAM	Parcele do 10	Wys. do 25 m, grubość do 45 cm
	c/ Rejon SZCZECIN-PASEWALK-ANKLAM	500	Głównie iglaste, wys. do 25 m, grubość do 40 cm, pokrycie średnie
3.	Na pograniczu niemiecko-czeskim /RUDAWY/	50-60% powierzchni	Dominuje świerk, wys. do 30 m, grubość do 35 cm; urozmaicona rzeźba terenu i rzadka sieć dróg
4.	Równolegle na wschód od ŁABY	40-50% powierzchni	Drzewostan iglasty i mieszany, wys do 25 m, grubość do 40 cm; gęsta sieć dróg bitych
5.	Las TURYŃSKI		Głównie świerk, wys. do 30 m, grubość do 40 cm, górne partie trudno-dostępne
6.	W górach HARZ		Różnorodność gatunków, bujne podszycie, urozmaicona rzeźba terenu, teren trudno dostępny.
7.	W widłach ŁABY i SAALE	-	Dominuje sosna, drzewostan w średnim wieku, wys. do 25 m, grubość do 25 cm
8.	Na rubieży: GUSTROW, NEUSTERLITZ, BERLIN	-	Głównie iglaste, wys. do 25 m, grubość do 45 cm. Duża ilość dobrych dróg kołowych i kolejowych prowadzących do BERLINA

Załącznik nr 10

CHARAKTERYSTYKA TECHNICZNO-TAKTYCZNA
NAJWAŻNIEJSZYCH LINII KOLEJOWYCH NA TERYTORIUM NRD

/dane z 1970 r./

Lp.	Trasa kolei	Długość odcinka w km	Mosty długosc w m	Przelotowość par poc./dobę
1	2	3	4	5
	A. RELACJA WSCHÓD-ZACHÓD			
1.	SZCZECIN-PASEWALK-NEUBRANDENBURG-GUSTROW-LUBECK	307	na ODRZE 225 i 207	30-60 1/
2.	KOSTRZYŃ-BERLIN-WITTENBERG	294	na ODRZE 240 na ŁABIE 282	33-66
3.	FRANKFURT n/O - BERLIN - STENDAL - GEBISFELDE	231	na ODRZE 440 na ŁABIE 809	
4.	COTTBUS - HALLE - NORDHAUSEN	372	na NYSIE 200 na ŁABIE 347	24-48
5.	GORLITZ-DREZDEN-LIPSK-ERFURT-EISENACH	320	na NYSIE 480 na ŁABIE 250	48-60
	B. RELACJA PÓŁNOC-POŁUDNIE			
1.	STRASLUND-PASEWALK-BERLIN-COTTBUS-ZITTAU	226	na ODER-HAVEL i ODER-SPREE KANAL	24-60
2.	STRASLUND-NEUBRANDENBURG-BERLIN-DRESDEN	300	na ODER-HAVEL i ŁABIE /2x/	ok. 60
3.	ROSTOCK-GUSTROW-PRITZWALK-RATHENOW-BRANDENBURG-RIESA-KARL-MARX--STADT	315	na RHIN KANAL i ŁABIE	ok. 24
4.	WISMAR-SCHWERIN-WITTENBERG-MAGDEBURG-HALLE-JENA-SAAL-FELD	285	na ŁABIE i SAALE	ok. 60

1/ Przelotowość zmienna w zależności od odcinka /jedno i dwutorowe/.

Załącznik nr 11

ILOŚĆ SZPITALI I ŁÓŻEK W POSZCZEGÓLNYCH OKRĘGACH NRD

/dane z 1970 roku/

Lp.	Okręgi	Szpitali	Łóżek	Ilość łóżek na 1000 mieszkańców
1	2	3	4	5
1.	ROSTOCK	62	13.000	14
2.	SCHWERIN	32	8.000	12
3.	NEUBRANDENBURG	31	6.000	10
4.	POCZDAM	50	18.000	16
5.	FRANKFURT	25	7.000	11
6.	COTTBUS	38	8.000	10
7.	MAGDEBURG	70	20.000	15
8.	HALLE	80	22.000	12
9.	ERFURT	67	67.000	14
10.	GERA	43	10.000	13
11.	SUHL	22	5.000	9
12.	DREZNO	98	23.000	12
13.	LIPSK	70	23.000	15
14.	KARL-MARX-STADT	69	22.000	10
15.	BERLIN	45	20.000	18
	Razem:	802	272.000	13

Uwaga:

Ilość łóżek podana w zaokrągleniu.

Pow. Z. I S.G. Nr 03315 28/1997 r.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Akademii Obrony Narodowej